

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

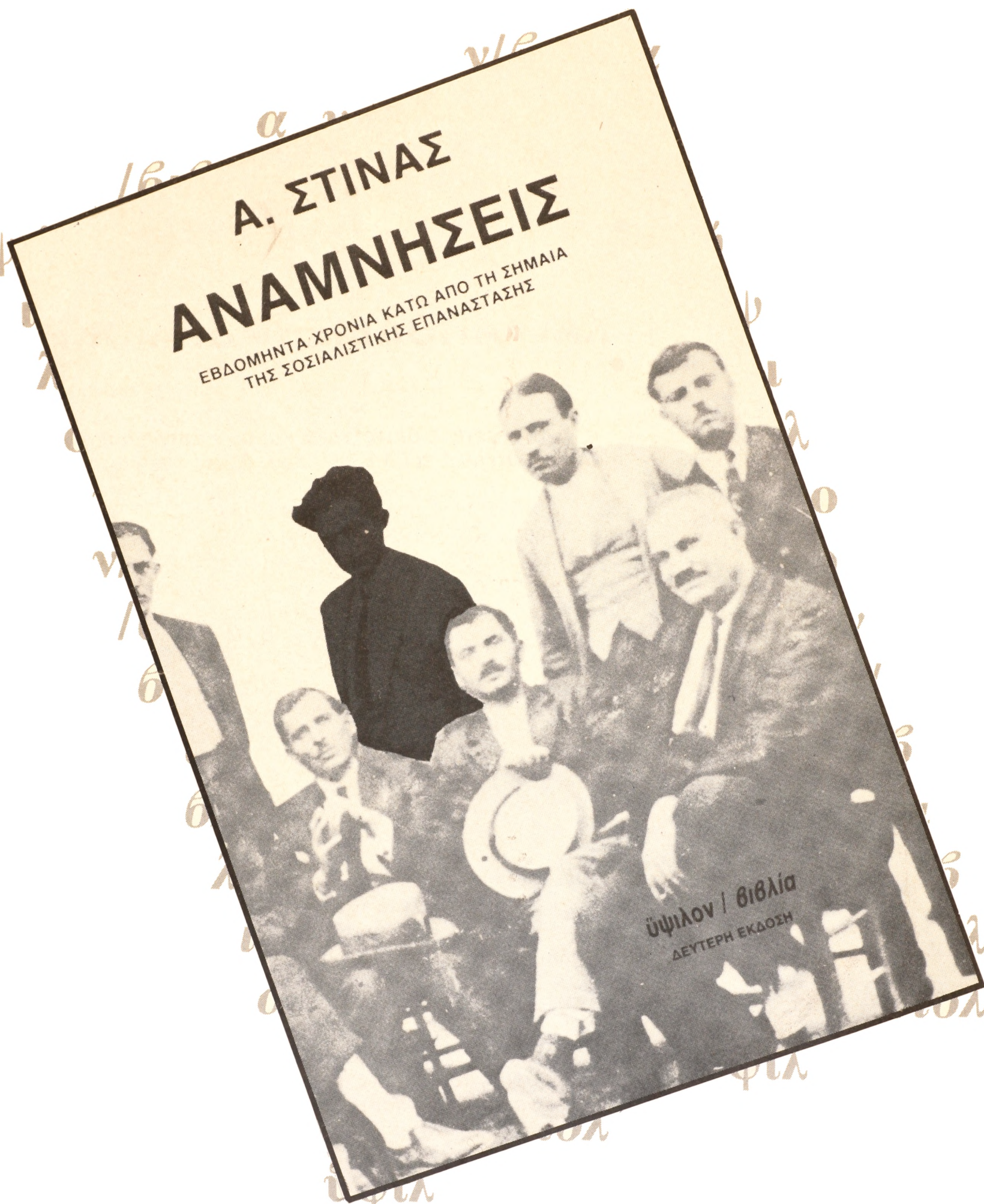
ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 305

Παρασκευή 6 Δεκεμβρίου 1985 Δρχ. 70

Η ΑΛΛΑΓΗ
ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΙ

Ψιλον/βιβλία

Ζωοδόχου Πηγής 34
Αθήνα 106 81
τηλ. 3638257

Περίοδος Β'
• Χρόνος 12ος
• Τεύχος 305
Παρασκευή 6 Δεκεμβρίου 1985
δρχ. 70

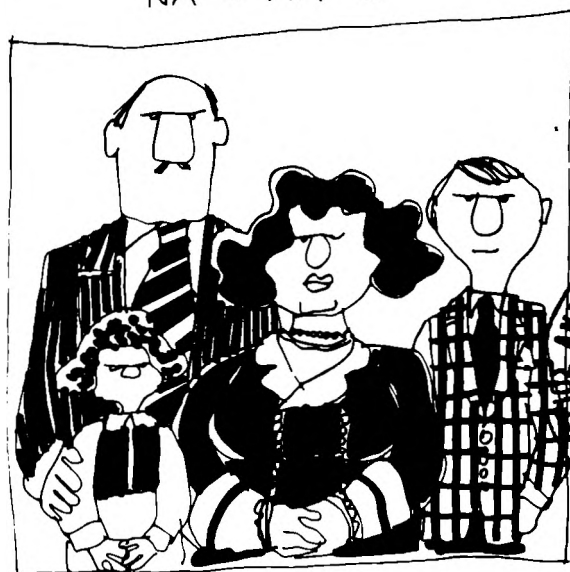
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συμπόσιο για τα Μέσα Ενημέρωσης — Δ. ΜΙΧΑΗΛ	9
Κ. Λαλιώτης: προοπτικές και παράμετροι	10
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
ΠΑΣΟΚ: Από κόμμα συνασπισμός εξουσίας;	12
ΓΙΩΡΓ. ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ	
Η τελευταία ελπίδα του... ΠΑΣΟΚ	12
Γ. ΛΙΟΝΤΑΣ	
Το ΠΑΣΟΚ σε μεταβατική περίοδο	16
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ	
Το μεγάλο «άνοιγμα» του ΚΚΕ στην ίδια, παλιά αφετηρία	18
Θ. ΜΑΡΑΓΚΟΣ	
Υποτιμήσεις, ανατιμήσεις και... αναγκαίες αποσαφηνίσεις	20
Β. ΓΙΑΧΝΗΣ	
Το «νέο» οικονομικό δόγμα	20
Α. ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ	
Η «νέα φάση» της «17 Νοέμβρη»	24
Φ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ	
«Η αγελάδα που γελά»	26
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ 1965: παγίδα θανάτου για τους κομμουνιστές	27
ΑΛΙΚΗ ΤΣΙΛΙΧΡΗΣΤΟΥ	
Ο «τρίτος δρόμος» αλά Πάλμε	28
Σ.Κ.	
«Συνέντευξη Κουρή - Γιαννόπουλου»	36
ANNY ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ	
Μία εξαιρετική περίπτωση δημοσιογράφου	38
Σ.Κ.	
Συνέχεια των «μυστηρίων ΟΤΕ»	42
Β.Κ. ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ	
Η «Προστασία»: ένα αντικαθρέπτισμα	51
Δ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ	
Μία έκθεση όχι σαν τις άλλες	52
ΧΡ. ΜΙΣΣΙΟΣ	
«Καλά, εσύ πέθανες νωρίς...»	54
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Πόσο ραγδαίες οι εξελίξεις	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	
Γ. Η. ΧΑΡΗΣ	
Ο τετραγωνισμός του «κύκλου της βίας»	32
Μ. Ν. ΡΑΠΤΗΣ	
Διακοπές στη «Νικαριά»	33
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	44
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	56
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	58

Εξώφυλλο: ALLAN RAMSAY παραγγελία από το 1766

ΝΑ Ο ΛΑΟΣ

ΚΑΙ «ΑΠΟΔΕΙΞΗ» ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ...

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ εμφανίζεται σήμερα, Παρασκευή 6 Δεκεμβρίου, για πρώτη φορά ύστερα από τέσσερα ολόκληρα χρόνια, για να συζητήσει «προ της ημερήσιας διατάξεως» και σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων τα κρίσιμα εσωτερικά και διεθνή προβλήματα της χώρας.

ΠΡΟΦΑΝΩΣ η αξιωματική αντιπολίτευση θα θεωρήσει τη συζήτηση επιτυχία της. «Ο Ανδρέας εξαναγκάστηκε να υπερασπίσει την πολιτική του στη Βουλή», θα είναι μάλλον ένα από τα θέματα που θα δώσουν κάποιους πρωτοσέλιδους τίτλους. Από την άλλη πλευρά, δεν θα λείψουν και οι εκτιμήσεις πως η παροδική έξαρση του κυβερνητικού αυταρχισμού έδωσε τη θέση της σε μια επίθεση διαλόγου.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ και οι δύο εκτιμήσεις απέχουν από την πραγματικότητα. Ο κ. Α. Παπανδρέου ούτε εξαναγκάζεται εύκολα σε κινήσεις που δεν έχει επιλέξει, ούτε έχει επιδείξει φανατική προσηλωση στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες που επιδιώκουν να διαμορφώσουν ένα πεδίο συναίνεσης. Αντίθετα, επιδιώκει συστηματικά, μέσα από τακτικούς ελιγμούς και θεαματικές ενέργειες, να δημιουργήσει στρατηγικά κενά στους πολιτικούς αντιπάλους του. Έτσι σήμερα επιχειρεί να ακυρώσει ένα μείζον επιχείρημα με το οποίο η δυσαρέσκεια και η εντεινόμενη δυσπιστία ευρύτατων λαϊκών στρωμάτων μετατρέπονταν σε ρήξη των δεσμών εμπιστοσύνης: το επιχείρημα δηλαδή πως η κυβέρνηση έχει κάνει τις επιλογές της, επιλογές ευρύτερης σημασίας που οδηγούν στην υιοθέτηση, κάθε άλλο παρά σοσιαλιστικών λύσεων και στον αυταρχισμό.

ΚΙ ΑΥΤΗ η βολή δεν ήταν διόλου άσφαιρη. Μια σειρά από γεγονότα, που σωρεύονταν από την 9η Μαρτίου, όταν αιφνιδιαστικά, αποφάσισε την απομάκρυνση του κ. Καραμανλή μέχρι την πρόσφατη δεξιά στροφή και την εκκαθάριση του Εκτελεστικού Γραφείου, ο κ. Α. Παπανδρέου καταργούσε σταδιακά και μεθοδικά κάθε νόμιμο συνομιλητή. Με αποτέλεσμα η αντίδραση να παραχθεί πλέον είτε στο πεδίο του μαζικού συνδικαλιστικού κινήματος είτε σε ευρύτατους τομείς του πολιτικού προσωπικού και του Τύπου.

Η ΕΠΙΛΟΓΗ λοιπόν της εκτόνωσης μέσω του διαλόγου, φαίνεται να είναι η αρχή ενός νέου ελιγμού. Ο οποίος κατά την πάγια πλέον τακτική συνδυάζεται ήδη και με θέματα που στην παρούσα συγκυρία μπορούν να θεωρηθούν αμέσως ή εμμέσως άσχετα. Έτσι ο φάκελος της Κύπρου που θεωρητικά πρόκειται πλέον να ανοίξει, μια και βουλευτές του ΠΑΣΟΚ πρότειναν τη συγκρότηση εξεταστικής επιτροπής, δεν προετοιμάζει μόνον τη συζήτηση στη Βουλή, ίσως προδιαγράφει —πέρα από την ανανέωση στην επιφάνεια των ευθυνών της Δεξιάς— και άλλες, αιφνιδιαστικές κινήσεις του πρωθυπουργού. Ίσως ο επόμενος ανασχηματισμός να δημιουργήσει συγχύσεις τόσο με το εύρος του, όσο και με τον κεντρώο χρωματισμό του, αλλά και να αποτελέσει μια κρίσιμη πολιτική κίνηση.

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ όμως κανείς να συμπεράνει πως η Αλλαγή βρίσκει έτσι μια δεύτερη πνοή;

ΑΝΤΙ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Πόσο ραγδαίες οι εξελίξεις;

ΠΟΥ ΤΟ ΠΑΕΙ η κυβέρνηση; Και τι θα πει ο πρωθυπουργός όταν, σήμερα Παρασκευή, πάρει το λόγο στην πρώτη, προ ημερησίας διατάξεως, συζήτηση στη Βουλή (πρώτη από τον Οκτώβριο του 1981...) πάνω σε θέματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής;

ΟΙ ΑΙΣΙΟΔΟΞΟΙ δεν λείπουν. Ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου —λένε— θ' αναζητήσει «σημεία συγκλίσεων» με τους εργαζόμενους... Ο πρωθυπουργός «θα κάνει ανοίγματα προς τα κόμματα»... Αλλά ποιος πιστεύει πια το ΠΑΣΟΚ -ό,τι και να πει, ό,τι και να υποσχεθεί; Και προς ποια κατεύθυνση θα γίνουν τα «ανοίγματα;» Προς τα δεξιά ή προς τα αριστερά; Και τι είδους «σημεία συγκλίσεων» μπορεί να βρεθούν, όταν συνεχίζεται, ακάθεκτος, ο χορός των ανατιμήσεων και η κυβέρνηση κάνει το παν για να υποτάξει το εργατικό κίνημα;

ΑΣ ΜΗΝ ΕΧΟΥΜΕ αυταπάτες. Μόλις την περασμένη Δευτέρα, άλλωστε, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Κ. Σημίτης κάλεσε τους εργαζόμενους να μην παγιδευτούν από τις σειρήνες κάποιων (μη κατονομαζόμενων) «κοινωνικών ομάδων», οι οποίες διατυπώνουν «άκαιρα συντεχνιακά αιτήματα» και οι οποίες —πολύ δυστυχώς— «αδιαφορούν για τα προβλήματα του κοινωνικού συνόλου»! Οι ομάδες αυτές, είπε, διαθέτουν «δυνατότητα πολιτικών πιέσεων και εντυπωσιασμών». Όμως οι ευφρείς εργαζόμενοι θα πρέπει —χάριν του κοινωνικού συνόλου— να δεχθούν τη μονόπλευρη λιτότητα, να στηρίξουν τις ανατιμήσεις (στα καύσιμα, στον καφέ, στο ρεύμα, στο νερό, στο τηλέφωνο, στα κόμιστρα), να επευφημήσουν το δικαστικό πραξικόπημα κατά της νόμιμης ηγεσίας της ΓΣΕΕ, να μην διαμαρτυρηθούν για τη μείωση του βιοτικού τους επιπέδου και, σε έσχατη ανάγκη, να δεχθούν τη διάσπαση του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα.

που, στη χειροτέρευση των σχέσεων με το λαό, στο διμέτωπο και τον αντικομμουνισμό, στην αντιπαλότητα με τις προοδευτικές δυνάμεις, στην κρίση μέσα στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ»... Τα οικονομικά μέτρα, ανέφερε ο Χ. Φλωράκης, στη Θεσσαλονίκη («Ριζοσπάστης», 3 Δεκεμβρίου) «αποτελούν και μια πολιτική επιλογή του ΠΑΣΟΚ: Να παίξει το ρόλο δύναμης εναλλαγής στην εξουσία, στα πλαίσια του εξαρτημένου καπιταλισμού. Μια πολιτική επιλογή που συνοδεύεται από ενέργειες αυταρχισμού, που γίνονται όλο και πιο έντονες».

Ο ΑΥΤΑΡΧΙΣΜΟΣ αυτός εκδηλώνεται, πριν απ' όλα, μέσα στον ίδιο το χώρο του ΠΑΣΟΚ: Με την άρνηση του πρωθυπουργού να επαναφέρει, στους κόλπους του συνδικαλιστικού κινήματος του ΠΑΣΟΚ, τους «οκτώ» διαγραφέντες. Με την απομάκρυνση του Κ. Λαλιώτη και την ανάκληση των όποιων «ανοιγμάτων» της ΕΡΤ. Με τις σαφέστατες «προειδοποιήσεις», προς βουλευτές και συνδικαλιστές, ότι «το κίνημα δεν θ' ανεχθεί διαφωνούντες». Και με τη συγκρότηση «έκτακτης επιτροπής» για την αστυνόμευση των μισθών! Η πολιτική ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, δεν εμπιστεύεται πλέον κανένα: ούτε τις διοικήσεις των δημοσίων οργανισμών, ούτε την ηγεσία του υπουργείου Εργασίας, εφόσον όλα τα θέματα που ανάγονται στις προσλήψεις ή αμοιβές των εργαζομένων, θα παραπέμπονται, απ' εδώ και μπρος, στην έκτακτη αυτή επιτροπή, που θα έχει σαν μοναδικό έργο την, «χωρίς παρεκκλίσεις», αυστηρή εφαρμογή της μονόπλευρης λιτότητας. (Δεν είναι γνωστό αν ο πρωθυπουργός εξακολουθεί να εμπιστεύεται, ακόμα τον υπουργό Εσωτερικών Μ. Κουτσόγιωργα ή τον εκδότη του «αυριανισμού», Γ. Κουρή).

Κινδυνολογία: μία πολύ βολική υπόθεση

ΑΛΛΑ Ο ΑΥΤΑΡΧΙΣΜΟΣ δεν περιορίζεται στον εσωτερικό χώρο του ΠΑΣΟΚ. Τα τελευταία γεγονότα τυφλής βίας, που στοίχισαν τη ζωή ενός δεκαπεντάχρονου αγοριού, ενός αστυνομικού και τον τραυματισμό πολλών πολιτών και αστυνομικών, ήλθαν να επιβεβαιώσουν ότι, για την κυβέρνηση, η προσφυγή στην κινδυνολογία είναι μια πολύ βολική υπόθεση. Φυσικά, είναι κοινό μυστικό ότι οι τρομοκρατικές ενέργειες δεν οδηγούν πουθενά, εφόσον το μόνο που πετυχαίνουν είναι «να στέλνουν τον κόσμο στα σπίτια του και να οδηγούν το μαζικό κίνημα σε οπισθοχώρηση». Όμως, από το σημείο αυτό, μέχρι την εκμετάλλευση, από την κυβέρνηση, των φαινομένων βίας, για την εμπέδωση ενός «κράτους πυγμής» (όπου θα επιτρέπεται —μεταξύ άλλων— η καταπάτηση βασικών δημοκρατικών α-

Όλο και δεξιότερες επιλογές

ΟΜΩΣ, ΟΛΟΙ ξέρουν πια τώρα, ότι τα οικονομικά μέτρα που πήρε η κυβέρνηση, είναι μέρος μιας γενικότερης πολιτικής, που τείνει προς όλο και πιο συντηρητικές και δεξιές επιλογές. Και ότι η ίδια αυτή κυβέρνηση, απεμπολώντας όλες τις εξαγγελίες της περί «σοσιαλιστικού μετασχηματισμού», κτλ. αναζητεί, απεγνωσμένα, νέα κοινωνικά στηρίγματα, προκειμένου να περάσει τη συντηρητική και αυταρχική πολιτική της.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ αυτή, αναφέρει η πρόσφατη ανακοίνωση της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ Εσωτερικού («Αυγή» —1η Δεκεμβρίου) «οδηγεί στην παραπέρα υποβάθμιση της Βουλής, στην περιφρόνηση της κοινής γνώμης και του υπεύθυνου Τύ-

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

θα έρχεται σπίτι σας και θα ενισχύετε έτσι το περιοδικό

τομικών δικαιωμάτων), η απόσταση είναι μεγάλη.

ΗΔΗ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ, αισθάνθηκε την ανάγκη να συσχετίσει την «τρομοκρατία» με τους απεργιακούς αγώνες των εργαζομένων και με τα «σταγονίδια» στον στρατό, αφήνοντας να νοηθεί ότι όσο παρατείνεται η εναντίωση στα οικονομικά μέτρα, τόσο η «απειλή» κατά των δημοκρατικών θεσμών αυξάνει. Όμως αν υπάρχει μια οποιαδήποτε απειλή, αυτή απορρέει από την υποβάθμιση των δημοκρατικών θεσμών, σαν φυσική συνέπεια του αυταρχικού τρόπου διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. «*Το μείζον θέμα —δήλωνε, την περασμένη Δευτέρα, ο Κ. Νικολάου, ιδρυτικό μέλος, πρώην βουλευτής και ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ— δεν είναι τα οικονομικά μέτρα, αλλά το ύφος και το ήθος της εξουσίας, που ρέπει ασυγκράτητη προς τον αυταρχισμό, και οι διαφαινόμενοι κίνδυνοι για τις ίδιες τις ελευθερίες του ελληνικού λαού*». Με το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία —συνέχισε ο Κώστας Νικολάου— τίποτε πια δεν μπορεί ν' αποκλεισθεί. «*Γι' αυτό και αποτελεί επιτακτική ανάγκη η εγρήγορση και η έγκαιρη αυτοάμυνα, γιατί οι εξελίξεις μπορεί να είναι ραγδαίες και να επιπέσουν σαν χιονοστιβάδα*».

ΠΟΙΕΣ ΜΠΟΡΕΙ να είναι, όμως, οι εξελίξεις αυτές —ραγδαίες ή ολιγότερο ραγδαίες— τις οποίες πρώην υπουργός τοποθετεί «*οπωσδήποτε πριν από τον Απρίλιο*».

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΡΩΤΗ: ο ανασχηματισμός του σημερινού υπουργικού συμβουλίου, είτε με την «ίδια τράπουλα», είτε με την εισδοχή στην κυβέρνηση, τεχνοκρατών τύπου Ζολώτα, Πεπελάση κ.ά. Σ' ένα δεύτερο στάδιο, ο ανασχηματισμός θα μπορούσε να προσλάβει «*ευρύτερο ακόμα χαρακτήρα*», με τη συμπερίληψη επιλεγμένων στελεχών από τη Νέα Δημοκρατία —που θα έχουν, στο μεταξύ, διαφοροποιηθεί από τη σημερινή ηγεσία της ή ανεξαρτοποιηθεί —καθώς και στελεχών από το κόμμα της Δημοκρατικής Ανανέωσης του Κωστή Στεφανόπουλου. Η «*διεύρυνση*» θα εμφανισθεί σαν «*αδήριτη ανάγκη*», για την καλύτερη προώθηση των οικονομικών μέτρων ή σαν «*πρώτο βήμα*» προς μια κυβέρνηση εθνικής ενότητας, «*χάριν της σωτηρίας της πατρίδος*».

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: η διενέργεια πρόωρων εκλογών —πριν ή λίγο μετά τις δημοτικές εκλογές, Οκτωβρίου 1986 —με το σύστημα της απλής αναλογικής. Αφετηρία για μια τέτοια απόφαση — που θ' άλλαζε άρδην το σημερινό πολιτικό σκηνικό και θα οδηγούσε στην «*ιταλοποίηση*» του ελληνικού πολιτικού βίου —θα ήταν η επίγνωση ότι το ΠΑΣΟΚ αδυνατεί πλέον να εξασφαλίσει αυτοδυναμία στις προσεχείς εκλογές και ότι το «*δικομματικό παιχνίδι*» δεν παίζεται άλλο. Ήδη δεν υπάρχει κανείς που να πιστεύει ότι η Νέα Δημοκρατία, με τους εσωτερικούς κραδασμούς της και τις παρωχημένες πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές της, μπορεί να είναι, σήμερα ή αύριο, η «*άλλη λύση*».

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΡΙΤΗ, όχι άσχετη με τη δεύτερη: το πέρας του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου στην προεδρία της Δημοκρατίας. Δεν είναι λίγοι οι αναλυτές που σημείωσαν, ιδιαίτερα, το γεγονός ότι οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, μέλη της Ειδικής Επιτροπής για την αναθεώρηση του Συντάγματος, επανέφεραν, στην αρχική της διατύπωση, την παράγραφο 2 του άρθρου 42 του Συντάγματος, βάσει της οποίας «*ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να αναπέμψει εις την Βουλήν ψηφισθέν υπ' αυτής νομοσχέδιον*». Η επαναφορά αυτή —το δικαίωμα, δηλαδή, του προέδρου της Δημοκρατίας να αναπέμπει νόμους— έγινε δεκτή ύστερα από πρόταση του βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας Ι. Βαρβιτσιώτη και θεωρείται σαν «*σημείο των καιρών*»... Όπως είναι γνωστό, η εισηγητική έκθεση για την «*πρόταση διατάξεων του Συντάγματος*» (Μάρτιος 1985) χαρακτήριζε το δικαίωμα της «*κύρωσης*» των νόμων, μαζί με το δικαίωμα «*αναπομπής*», σαν μεσαιωνικά κατάλοιπα από την εποχή της απόλυτης μοναρχίας... Γι' αυτό, η πρόταση του ΠΑΣΟΚ καθόριζε ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας θα διατηρούσε μόνο το δι-

καίωμα «*έκδοσης*» (promulgation) νόμων. Διαφορετικά —επέμενε το ΠΑΣΟΚ— ο αρχηγός του κράτους θα είναι «*συννομοθέτης*», πράγμα απαράδεκτο, κτλ. Τώρα, τα απαράδεκτα, γίνονται αποδεκτά.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ, όμως, σημειώνονται και στο χώρο της Αριστεράς. Η περικοπή, ιδιαίτερα, από την ομιλία του γενικού γραμματέα του ΚΚΕ, Χ. Φλωράκη, στη Θεσσαλονίκη, ότι «*κανείς δεν δικαιούται να μένει αγκιστρωμένος σε καταστάσεις και νοοτροπίες που εμποδίζουν τη συσπείρωση των δυνάμεων της Αριστεράς, που εμποδίζουν την Αριστερά να ανταποκριθεί στα προτάγματα της σύγχρονης εποχής*», αναθέρμανε, όπως ήταν φυσικό, τη γνωστή φιλολογία για προσέγγιση των δύο ΚΚ.

ΜΕΧΡΙ ΤΗ στιγμή που σύρονται οι γραμμές αυτές, δεν είναι γνωστό αν, στη συγκέντρωση του ΚΚΕ Εσωτερικού, στην Ομόνοια (που είχε προγραμματισθεί για χθες το βράδυ, με ομιλήτη τον Λεωνίδα Κύρκο), θα δινόταν απάντηση στην «*πρόσκληση*» αυτή του ΚΚΕ. Το μόνο βέβαιο είναι ότι στην απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ Εσωτερικού, της περασμένης Κυριακής, υπήρχε παράγραφος που επέκρινε τη στάση του ΚΚΕ, γιατί «*στην πιο κρίσιμη στιγμή, πήρε αρνητική θέση απέναντι στην αναγκαία αγωνιστική κινητοποίηση του λαού και της νεολαίας, για την υπεράσπιση της δημοκρατικής ομαλότητας*». Στην ίδια αυτή απόφαση, άλλωστε, τονίζόταν ότι «*η δημοκρατική διεξόδος από την κρίση, συνδέεται με την ενίσχυση του πόλου της α ν α ν ε ω τ ι κ ή ς Αριστεράς, που οι πρωτοβουλίες της σε όλα τα επίπεδα της οικονομίας, της πολιτικής και των θεσμών, δίνει τη βάση για τη συνάντηση των πιο πλατειών δυνάμεων της ελληνικής οικονομίας*».

ΑΝ ΑΥΤΗ η «*συνάντηση*» θα πραγματοποιηθεί με την «*μετεξέλιξη*» του ΚΚΕ Εσωτερικού —δηλαδή με τη δημιουργία ενός νέου φορέα —ή με την «*αναβάθμιση*» — δηλαδή με τη διατήρηση της σημερινής φυσιογνωμίας και επωνυμίας του ΚΚΕ Εσωτερικού, όπως επιμένουν οι λεγόμενοι «*σκληροί*» —είναι ένα θέμα που εμπνέει, όσο και αν διχάζει... **ΑΝΤΩΝΩΡ**

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ: 180 ΝΑΙ

Είναι, ευτυχώς, λίγοι μήνες που έχουν περάσει από την εκλογή του κ. Σαρτζετάκη στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Και αυτό το «ευτυχώς» σημαίνει πως η μνήμη μας αντέχει ακόμα, αφού τα τελευταία χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο μιας προϊούσας κοινωνικής αμνησίας για πολλά και σπουδαία του δημόσιου βίου μας.

Όλοι, λοιπόν, θυμόμαστε το φετινό ταραγμένο Μάρτιο. Όλοι θυμόμαστε, συγκεκριμένα, τα πράσινα ψηφοδέλτια, τη διαμερισματοποίηση των αντιπροσώπων στην αίθουσα της Βουλής —και την ανατροπή του γενικού κανόνα ότι ο βουλευτής είναι αντιπρόσωπος του Έθνους και όχι της περιφέρειάς του— την αναπαλαίωση του «κλίματος αποστασίας του '65», το «σήριαλ Παππά» (αλήθεια τι γίνεται μ' αυτήν την έρευνα;), τη λογική του λόχου αντί της κοινοβουλευτικής ομάδας: όλοι θυμόμαστε, εν τέλει, το ζήλο που επέδειξε το ΠΑΣΟΚ προκειμένου να νομιμοποιήσει αντιδημοκρατικά, και παραβαίνοντας στοιχειώδεις κοινοβουλευτικούς νόμους, μια «κατά το περιεχόμενο δημοκρατική» επιλογή του γύρω από το «πρόσωπο» του «αγωνιστή δημοκράτη» κ. Σαρτζετάκη.

Και τα θυμόμαστε όλα αυτά —μαζί με την καθιέρωση της λίστας που καταρτίζεται όχι από κάποιους εκπροσώπους που θα συνέρχονται σε κάποιο ειδικό Συνέδριο, αλλά από τον ίδιο τον πρωθυπουργό...— με αφορμή την πρόταση του ΠΑΣΟΚ για την αναθεώρηση του άρθρου 48 του Συντάγματος, για τις προϋποθέσεις, δηλαδή, επιβολής του νόμου «περί καταστάσεως πολιορκίας»: το ΠΑΣΟΚ πρότεινε, λοιπόν (στην αρχική του διατύπωση για την αναθεώρηση του άρθρου 48) οι 151 βουλευτές —και αφού πρώτα έχουν λειτουργήσει στρατοδικεία και λοιπά όργανα και διαδικασίες δικτατορικής διακυβέρνησης— να επικυρώνουν την κατάσταση πολιορκίας, η οποία, μεταξύ άλλων, «νομιμοποιείται» και για λόγους «αμέσου απειλής της εθνικής ασφαλείας». Η αντιπρόταση της ΝΔ διαφοροποιεί απλώς τον αριθμό: αυτοί προτείνουν 180 βουλευτές (βλέπετε, το + ή - 30 είναι για τη δεξιά το άπαν της δημοκρατικής της ευθιξίας...). Μετά από αυτή την αριθμητική «ευαισθησία» της Ν.Δ., το ΠΑΣΟΚ, επιδεικνύ-

οντας «πνεύμα συναίνεσης», υποχώρησε και από 151 άλλαξε την πλειοψηφία σε 180.

Σκεφτείτε, λοιπόν, την πλειοψηφία των 180 να επικυρώνει την κατάσταση πολιορκίας όταν η «εθνική ασφάλεια» της χώρας θα κινδυνεύει, π.χ., από την πιθανότητα ανάκτησης της εξουσίας από την «επάρατο Δεξιά», ή από κάποιους «συμμάχους της αποστασίας, προδότες» και δε συμμαζεύεται: ή σκεφτείτε την «εθνική ασφάλεια» να κινδυνεύει από «αποσταθεροποιητές - απεργούς», αυτούς δηλαδή που βαδίζουν «πλάι πλάι με τους τρομοκράτες», όπως προ ολίγων μόλις εβδομάδων θέσπισε ο κ. Παπανδρέου. Ή σκεφτείτε, εκείνες τις δοκιμές πραξικοπημάτων του '83-'84, που γράφτηκε ότι εγκέφαλός τους ήταν ο κ. Αλεξάκης, να εκκληφθούν ως «εκδήλωσης ένοπλου κινήματος» και αντί για την καταστολή του να περάσουμε «νόμιμα» σε δικτατορία.

Τίποτα δεν αποκλείεται από όλα αυτά, ιδιαίτερα αν η σημερινή συμπολίτευση διευρυνθεί...

Εκείνο που αποκλείσθηκε από τη λογική της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ είναι η αρχή της λαϊκής υπεράσπισης της δημοκρατίας. Την υπεράσπιση αυτή την αναθέτουν σε κοινοβουλευτικές ομάδες τύπου εκλογής Σαρτζετάκη, σε ομοιώματα των πραγματικών λόχων, ή σε πιθανά κοινοβουλευτικά καρτέλ «φρόνιμων δυνάμεων», ακριβώς γιατί δεν πρόκειται για την υπεράσπιση της δημοκρατίας αλλά του συγκροτήματος που ασκεί την εξουσία, και που υπερασπίζει τον εαυτό του με κάθε πρόσχημα και ευτέλεια.

Αυτό το συγκρότημα είναι, πράγματι, αποφασισμένο για τα πάντα...

ΤΟ «ΜΠΡΙΦΙΝΓΚ» ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΘΩΡΑΚΙΣΗΣ

Το σημαντικότερο ίσως στοιχείο της στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ τον τελευταίο καιρό είναι οι μεταμορφώσεις των αποφάσεων του ηγετικού πυρήνα, και μάλιστα «εν θερμώ»: σε μια οξυμένη, σε όλα τα επίπεδα, πολιτική συγκυρία, η κυβέρνηση την ημέρα Χ κάνει μία επιλογή που προκαλεί εκτεταμένους και σημαντικούς κλυδωνισμούς σε μία περιοχή της πολιτικής σκακιέρας και μία άλλη μέρα, πολύ κοντά στην προηγούμενη, υιοθετεί ακριβώς αντίθετη επιλογή ανασυνθέτοντας το πολιτικό τοπίο και μεταλλάσσοντας τα σημεία συναίνεσης.

Αυτό έγινε πρόσφατα με την απόφασή της να διακοπεί η καθη-

Προς Ύφεση II;

Απ' όλο το ταρατατζούμ της Γενεύης, τέσσερα γεγονότα θα άξιζε τον κόπο να ξεδιαλέξουμε ως κομβικά μέσα απ' το συγκεχυμένο και πλαδαρό πολλές φορές περίγυρο του θεάματος των ανακοινωθέντων, της προπαγάνδας των ανοιχτών και συγκαλυμμένων απειλών, της παραζάλης του πολίτη - θεατή. Είναι τα γεγονότα που κατάλληλα σημασιολογημένα βάζουν στη θέση τους όλα τα υπόλοιπα:

1. Το γεγονός καθεαυτό ότι πραγματοποιήθηκε συνάντηση κορυφής ανάμεσα στις

υπερδυνάμεις, βγήκε κοινό ανακοινωθέν έστω γεμάτο με κοινότοπα αναμασήματα, και ήταν εξώφθαλμη η προσπάθεια και των δύο πλευρών να βγάλουν μια «επιτυχία» απ' αυτή τη συνάντηση. Οι χαιρετούρες, λοιπόν, και τα χαμόγελα στη Γενεύη σηματοδοτούν πρώτα-πρώτα μια μεταβολή στις σχέσεις των υπερδυνάμεων στο επίπεδο του λόγου, δηλαδή στο επίπεδο εκείνο όπου δημιουργούνται οι καθημερινές προσλαμβάνουσες της «κοινής γνώμης» για τις διεθνείς σχέσεις. Η μεταβολή, βέβαια, είναι περισσότερο χτυπητή από την πλευρά των Ηνωμένων Πολιτειών. Ο Ρήγκαν, ο «Ράμπο - Ρήγκαν», ο πρωταθλητής της επιθετικής «αναχαίτισης» που χειραγώγησε τις ψυχές των συμπατριωτών του επισείοντας το σκιάχτρο της «Αυτοκρατορίας του Κακού», προχωράει τώρα σε μια εντυπωσιακή αλλαγή τονικότητας. Η δυτική κοινή γνώμη προσλαμβάνει τώρα ένα νέο μήνυμα από το Λευκό Οίκο: είμαστε αρκετά ισχυροί και έχουμε απέναντί μας έναν νέο «ρεαλιστή» και αξιόπιστο ηγέτη στο Κρεμλίνο με τον οποίο μπορούμε να «κάνουμε μπίζνες» που θα μας βγάλουν οπωσδήποτε κερδισμένους.

2. Το ότι ορίστηκε ήδη η επόμενη συνάντηση κορυφής και μάλιστα σύντομα, τον ερχόμενο Ιούνιο. Αυτό σημαίνει ότι το παζάρεμα έχει προχωρήσει αρκετά ώστε, με

σα στους λίγους μήνες που απομένουν ως τότε, ελπίζεται πως θα έχουν καταλήξει σε κάποια συγκεκριμένη συμφωνία που θα επικυρωθεί με τις υπογραφές των δύο ηγετών.

Και, βεβαίως, η συνάντηση της Γενεύης έχει νόημα αν ακολουθηθεί από άλλες συναντήσεις κορυφής που θα δώσουν πιο συγκεκριμένα αποτελέσματα και ως προπαρασκευή αυτών των συναντήσεων. Παρά τη φειδώ των ανακοινώσεων, φαίνεται πως κάποιες συμφωνίες - πλαίσιο επιτεύχθηκαν στη Γενεύη, του τύπου: «αυτά είναι διαπραγματεύσιμα, και τα υπόλοιπα δεν είναι».

Είναι ενδεικτικό ότι το Ανώτατο Σοβιέτ έκανε λόγο για «συμφωνίες» τις οποίες θα τηρήσει η Σοβιετική Ένωση.

3. Το παζάρεμα γίνεται εφόλης της «παγκόσμιας» ύλης σε έναν κόσμο όπου ωριμάζουν ταχύτατα οι συνθήκες για ξαναμοίρασμα.

4. Ο «Πόλεμος των Άστρων», μέχρις ενός σημείου (όσον αφορά στη βασική έρευνα) δεν είναι διαπραγματεύσιμος. Από κει και πέρα, ασφαλώς είναι και ζητείται το σημείο. Επιδίωξη των Σοβιετικών σ' αυτό το θέμα είναι βασικά να κερδίσουν χρόνο για να προλάβουν όσο γίνεται τους Αμερικανούς χωρίς να γονατίσουν την οικονομία τους.

μερινή συνάντηση του κυβερνητικού εκπροσώπου με τους δημοσιογράφους, απόφαση που προωθήθηκε μάλιστα μέσα σε ένα τεταμένο κλίμα μετά την παραίτηση της ηγεσίας του Υφυπουργείου Τύπου και της ΕΡΤ-1 και που μετά από μία ακριβώς εβδομάδα αναιρέθηκε από την ακριβώς αντίθετη επιλογή. Η απόφαση να συνεχιστεί το καθημερινό «μπίφινγκ» χαιρετίστηκε σαν νίκη της «4ης εξουσίας», οι ισορροπίες αποκαταστάθηκαν, και ανιχνεύθηκε μία πρόθεση να εγκαινιαστεί εκ νέου η συναινετική διαδικασία, αν συνυπολογιστεί η αποδοχή του αιτήματος του κ. Μητσοτάκη για τηλεοπτική συνέντευξη Τύπου και γνωστοποίηση της σημερινής ομιλίας του κ. Παπανδρέου στη Βουλή «εφ' όλης της ύλης». Μέσα σ' αυτό το κλίμα της ανακούφισης, η προσοχή στρέφεται τώρα σε κάποιους κακούς «συμβούλους» του πρωθυπουργού που τον «ώθησαν» στην απόφασή του να επιβάλει «μετρημένη» ενημέρωση στους πολίτες.

Όμως υπάρχουν και κάποια άλλα, που τώρα απωθούνται σε δεύτερο πλάνο καθώς ο «αυταρχισμός» υποκαθίσταται από τη «συναίνεση» και τη «σύνεση». Υπάρχουν αυτά που είπε ο Πρωθυπουργός στο υπουργικό συμβούλιο της 22ης Νοεμβρίου, και δημοσιεύθηκαν στο ΒΗΜΑ της 24ης Νοεμβρίου, χωρίς να επακολουθήσει διάψευση: τότε, ο κ. Παπανδρέου μίλησε για «υποβάθμιση» του κυβερνητικού έργου από την τηλεόραση, για την εσφαλμένη τακτική της ΕΡΤ-1 να «διογκώνει περιθωριακά φαινόμενα», τοποθέτησε την αντιπολίτευση και την «αποσταθεροποίηση» —όπως αυτές «προβάλλονται» από την ΤV— σε ίση μοίρα, υποστήριξε ότι η ηγεσία της ΕΡΤ-1 εφάρμοσε «δική της πολιτική», είπε ότι άλλο «αντικειμενική ενημέρωση» και άλλο «πολιτική ισων αποστάσεων» και εθέσπισε ότι στην ΕΡΤ πρέπει να υπάρξει η εξής σαφήνεια: η ηγεσία της θα πρέπει να εφαρμόζει την πολιτική της κυβέρνησης γιατί από αυτήν εξαρτάται η εξουσία της.

Όλα αυτά, και ιδιαίτερα το τελευταίο, δεν είναι απλώς μία κριτική «υπερβολών» που προηγήθηκαν, αλλά μία θετικότατη αντίληψη για το πώς θα πρέπει να είναι από τούδε και εφεξής η τηλεόραση, μετά το «σύντομο καλοκαίρι της αναρχίας». Και βεβαίως αυτή η αντίληψη αφορά τον ύπατο εκπρόσωπο και φορέα της εξουσίας και όχι κάποιους συμβούλους. Και, βεβαίως πάλι, το σύνδρομο της παντί τρόπω θωράκισης της εξουσίας, έναντι των περιθωριακών, αποσταθεροποιητών και, συλλήβδην, των αντιπολιτευομένων ομάδων, έναντι μιας διαταρακτικής για τη μακαριότητα της εξουσίας τηλεοπτικής εικόνας, επικράτησε και πάλι απέναντι στην πολιτική και τη λογική του επιχειρηθέντος, στο βαθμό που επιχειρήθηκε, ανοιχτού παιχνιδιού.

Η «νίκη για το μπίφινγκ» είναι μια νίκη στα σημεία, αλλά το χτύπημα κάτω από τη ζώνη δίνεται αλλού...

Η ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΟΧΗΜΑ ΤΗΣ...

Αν η Δεξιά προσβλέπει στην επανάκτηση της πολιτικής της ρώμης και στρέφει γι' αυτό τα μάτια της με νοσταλγία στο παρελθόν, νοσταλγία που θυμίζει το ρομαντισμό στο τραγουδάκι «τον παλιό εκείνο τον καιρό», αυτό δεν σημαίνει ότι η σημερινή «δημοκρατική Προεδρία» θα πρέπει να την ακολουθεί, νοσταλγώντας κι αυτή ένα «μεγαλείο», το μεγαλείο ενός θωρακισμένου οχήματος, που «της το πήρε» ο αποχωρήσας κ. Καραμανλής.

Η όλη ιστορία για το θωρακισμένο αυτό όχημα θα μπορούσε να θυμίσει κάλιστα τον καυγά δύο πιτσιρικών για τη διεκδίκηση του κλεμμένου παιχνιδιού. Επειδή όμως έχουμε να κάνουμε με φορείς αξιωμάτων, και δύο κορυφαίων, οι παιδισμοί δεν έχουν θέση και το πράγμα σοβαρεύει.

Η «Βραδυνή», σε αναζήτηση του απωλεσθέντος παραταξιακού κλέους, θεώρησε πρόπον και σωστό να κάνει θέμα μια υπόθεση του Ιουνίου που βεβαίως τώρα θεωρείται κλεισμένη, αφού ο κ. Καραμανλής και το αυτοκίνητό του έχει και προστατευμένος είναι.

Το μόνο που πέτυχε η Βραδυνή ήταν να ευτελίσει το πρόσωπο και την πολιτική ιστορία του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας, «υπερασπιζοντάς» τον, και ίσως αυτόκλητα, στο δικαίωμα χρήσης ενός υλικού συμβόλου, ενώ ως γνωστόν τον Καραμανλή δεν τον «έκαναν» μόνον τα υλικά σύμβολα της εξουσίας...

Από την άλλη πλευρά, η Προεδρία θεώρησε σωστό να απαντήσει στην ετερόνομη πρωτοβουλία μιας εφημερίδας —ετερόνομη διότι ο καβγάς δεν γίνεται για το όχημα...— υπερασπιζόμενη, με το γνωστό ύφος της θιγόμενης προσωπικότητας, το δικαίωμα

του Προέδρου να έχει το προβλεπόμενο αυτοκίνητο· επιπρόσθετα, η Προεδρία πολιτικοποίησε το ζήτημα ασκώντας «κριτική ήθους» στον τέως Πρόεδρο· και με αυτή την πολιτικοποίηση προσέφερε μέγιστες υπηρεσίες στη ΝΔ, αλλά και χαμηλής ποιότητας συγχρόνως για το ύφος και το ήθος που θα έπρεπε να πρυτανεύει στην πολιτική ζωή της χώρας.

Δυστυχώς για την Προεδρία και ευτυχώς για μας, το μόνο που συγκρατούμε από την ανακοίνωσή της είναι, ότι στον κ. Σαρτζετάκη είχε απομείνει ένα «μικρότερης αποδόσεως αυτοκίνητο», γι' αυτό κι έστειλε να πάρουν το άλλο, το «προεδρικής αποδόσεως» όχημα από τον κ. Καραμανλή.

Μόνο που όχημα της Προεδρίας δεν είναι το αυτοκίνητο.

Εξάλλου όλοι σχεδόν οι Έλληνες έχουν ΙΧ.

Έλληνες κομμουνιστές: μια ιστορική συνάντηση

Το πώς και το γιατί ο «Ρήγας» «παρεξέκλινε» της κομματικής γραμμής και έκανε την πορεία προς τη Βουλή την Τρίτη 19 Νοεμβρίου 1985, είναι κάτι που αφορά, μεταξύ άλλων, τα παιχνίδια και τους συσχετισμούς δυνάμεων στο κόμμα και στη νεολαία εν όψει των ανακατατάξεων στη φυσιογνωμία του ΚΚΕ εσ.

Το πώς και το γιατί όμως τα δύο ΚΚΕ (ναι, και τα δύο μαζί) έπεισαν την... Πανσπουδαστική /ΚΝΕ να αλλάξει στάση μέσα σε λίγες ώρες, αφορά την π ρ ώ τ η , εδώ και δεκαεφτά χρόνια, επαφή των διασπασμένων ελλήνων κομμουνιστών.

Η ιστορία είναι αληθινή, φιλοδοξεί αποκλειστικότητα και δεν κατατάσσεται σε κάποιο είδος παρασκηνίου της αριστεράς: μαθαίνουμε ότι την Τρίτη το πρωί, 19-11-1985, μέλος του ΕΓ του ΚΚΕ εσ. επιδιώκει και πετυχαίνει επαφή με το ΠΓ του ΚΚΕ για να «συσκεφθούν» επί του πρακτέου, δηλαδή πώς οι

νεολαίες των δύο ΚΚΕ θα ανακρούσουν πύρνα την ύστατη ώρα και δεν θα παρασυρθούν σε μία πορεία που θα είναι ίσως «αρνητική για το λαϊκό κίνημα». Το ΚΚΕ, που έχει έντονα προβληματισθεί με την «παρορμητική» απόφαση της νεολαίας του να απαντήσει στην πρόκληση των ΜΑΤ και ΜΕΑ να ζητήσει —σύμφωνα με την πρώτη ανακοίνωση της ΕΦΕΕ— την τιμωρία των ενόχων της δολοφονίας του Μιχάλη Καλτέτζα και να καταδικάσει την παραβίαση του πανεπιστημιακού ασύλου, αισθάνεται ενισχυόμενο από τη στάση που εκφράζει το μέλος του ΕΓ του ΚΚΕ εσ. και αντιμετωπίζει τώρα με θετικότερο τρόπο το ενδεχόμενο μιας «ντιρεκτίβας» του που να «κόβει τον αέρα» στη νεολαία του κόμματος.

Ντιρεκτίβα που «έπεσε» και αποτελεσματικά, αφού αιφνιδίως (όχι και τόσο όμως για όποιον γνωρίζει τη δυνατότητα κινητοποίησης του κόσμου του ΚΚΕ) η ΚΝΕ αλλάζει στάση και απέχει της πορείας. Ο «Ρήγας», βέβαια, λόγω ακριβώς της «χαλαρότητας» στην «πειθαρχία», που χαρακτηρίζει τη σχέση του με τους κομματικούς πατέρες, θα κάνει την πορεία έχοντας αντιμέτωπους τρεις φορείς: το ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσ., και την ΚΝΕ!

Πράγματι, οι έλληνες κομμουνιστές μπορούν να συναντηθούν: εκεί όπου καλούνται από τα παλιά καλά και γνωστά ανακλαστικά του φόβου μήπως κατηγορηθούν για «ανταρσία» είναι ανακλαστικά μιας ιστορίας 40 κοντά χρόνων τώρα.

Η συνάντηση ήταν ιστορική, όμως η ιστορία γράφεται με πράξη και στο παρόν, και όχι με την αναδιπλώση και την αδράνεια...

ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΠΟΧΑΝ: Η ΚΑΦΚΙΚΗ ΛΗΘΗ

Ο κ. Πολίτης, επιβεβαιώνει το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, πήγε στην Αμερική και με την ιδιότητά του ως αρχηγού της ΚΥΠ ανέκρινε τον Σεργκέι Μποχάν, παρουσία Αμερικανών αξιωματούχων.

Ο κ. Σερεπίσιος, κατηγορούμενος για κατασκοπεία, βλέπει, την ημέρα που επέστρεφε ο αρχηγός της ΚΥΠ, να απορρίπτεται η αίτηση αποφυλάκισής του, ενώ τόσο η απόφαση της απόρριψης όσο και η γενικότερη πορεία της ανάκρισης ελάχιστα, αν όχι τίποτα, έχουν να πουν για την ανάγκη παράτασης της προφυλάκισης και για την ενοχή του.

Ο κ. Πιπιτσούλης, επίσης κατηγορούμενος για κατασκοπεία, δεν μιλά, δεν κάνει αίτηση αποφυλάκισης, μένει στην αφάνεια κάποιου κελιού στον Κορυδαλό πάνω από δύο μήνες τώρα.

Και η πολιτεία σιωπά. Δεν λέει τίποτα για την ανάκριση Μποχάν, τίποτα για την «υπόθεση κατασκοπείας» που μας πλασσαρίστηκε σαν δίδυμο με τους «τρεις τρομοκράτες» (τουλάχιστον δύο από αυτούς είναι σπίτια τους τώρα, και μένει κρατούμενος ένα όργανο της εξουσίας, ο Κρυστάλλης...). Μόνο που η σιωπή της πολιτείας είναι πράξη που σκοπεύει στον «εν ευθέτω χρόνω» διακανονισμό της υπόθεσης, μακριά και έξω από τον έλεγχο της πολιτικής και της κοινωνίας. Ενώ η σιωπή του Πιπιτσούλη ή η αποτυχημένη απόπειρα εξόδου από τη σιωπή του Σερεπίσιου, είναι στάση ατόμων που απεκδύθηκαν «αιφνιδίως» της ιδιότητας του πολίτη και μετατάχθηκαν στον εκτός ομιλίας, πράξης και δικαιωμάτων χώρο της φυλακής.

Η σιωπή, η αδιαφάνεια της Πολιτείας είναι η προϋπόθεση για να πέσουν σε λήθη πρόσωπα που ήδη θυμίζουν τον «κύριο Κ», με ή χωρίς δίκη.

Η σιωπή και η αδιαφάνεια της Πολιτείας είναι η προϋπόθεση για τη βασιλεία των θυτών του ανθρωπισμού και της δημοκρατίας. Είναι η προϋπόθεση για τα πέραν της πολιτικής ερεβώδη πρόσωπα τύπου Αλεξάκη...

Αλήθεια, τι γίνεται με το νόμο για την ΚΥΠ που τον περιμένουμε από τον Οκτώβριο;... Ρωτάμε, έτσι, από δημοσιογραφική ρουτίνα. Όχι πως...

Η Οικουμενική Σύνοδος

Διαστάσεις Οικουμενικής Συνόδου έχει πάρει πλέον το περίφημο συνέδριο της ΝΔ που θα γίνει στη Χαλκιδική τον επόμενο Φεβρουάριο, με τις επικλήσεις, αντεγκλήσεις καταγγελίες και συγκρούσεις στα προσυνέδρια που εγκαινιάζει ο κ. Μητσοτάκης.

Κανείς βέβαια σήμερα από το κόμμα της ΝΔ δεν αναφέρεται στον τρόπο οργάνωσης (και μεθόδευσης) αυτού του συνεδρίου, όλοι όμως —καθένας για τους δικούς του λόγους— ελπίζουν σ' αυτό.

Με ποιες τεχνικές άραγε θ' αντιμετωπισθούν στα προσυνέδρια και στο συνέδριο οι ουσιαστικές και θεμελιακές διαφωνίες που εκφράζονται από τους συνέδρους. Άλλοι θεωρούν ότι πρόκειται για συνέχεια της ΕΡΕ, άλλοι για επικύρωση της Καραμανλικής κληρονομιάς («ριζοσπαστικός φιλελευθερισμός») ενώ αρκετοί προσβλέπουν σε υιοθέτηση της άποψης υπέρ του φιλελευθερισμού.

Δεν πρόκειται για σύγκρουση «δύο γραμμών και δύο τάσεων», πρόκειται για οικουμενική επιχείρηση κι αναβίωση μεθόδων του Βυζαντίου, όπου ο αρχιεράρχης Κ. Μητσοτάκης θα έχει να τιθασέψει τις φιλοδοξίες των ιεραρχών δελφίνων, υποδελφίνων, κ.ά...

Αντι-κίνηση

Και βρεμένος και δαρμένος
Την Κυριακή 24/11 στη
Θεσσαλονίκη έγινε νεροποντή
και πλημμύρισαν οι δρόμοι.
Την ίδια στιγμή στα σπίτια
κόπηκε το... νερό!

Βρήκε ο γύφτος τη γενιά του
Μέχρι σήμερα την
κασετοπειρατεία την
εξασκούσαν με το γνωστό
επαγγελματισμό τους τσιγγάνοι.

Πρόσφατα πληροφορήθηκα από
τις μηνύσεις που έγιναν ότι
εξασκεί κασετοπειρατεία στα
βίντεο και η ΕΡΤ.
Καλά το είχα καταλάβει, μετά
τα τελευταία γεγονότα στην
ΕΡΤ, ότι κάτι τρέχει στα...
γύφτικα!

Μας δουλεύουν!
Σύμφωνα με τον κυβερνητικό
εκπρόσωπο κ. Παπαϊωάννου «ο
λαός στερείται της σωστής
πληροφόρησης».
Σώπα!

Σώσον Κύριε
Διαμαρτύρεται η Ομοσπονδία
Ιεροσαλτών επειδή η κυβέρνηση
τους αγνοεί.
Εδώ που τα λέμε που να τους
θυμηθεί όταν όλοι οι Έλληνες
την... ψέλνουν;

Μακάβρια

Σύμφωνα με τον κ. Γεννηματά
θα κληθεί ο εισαγγελέας να
κινδυνεύσει ένας άρρωστος.
Αν κινδυνεύσουν... δύο;

Κάνουμε νερά

Τα υπηρεσιακά αυτοκίνητα που
χρησιμοποιούσαν οι Διευθυντές
του Υπουργείου Εμπορικής
Ναυτιλίας θα διατεθούν για τις
ανάγκες των... λιμεναρχείων.
Το επόμενο βήμα θα είναι να
διατεθούν στην Τροχαία...
βάρκες. Άλλωστε με κάθε
βροχή η Αθήνα γίνεται λίμνη.

Ολυμπιακάρα (1)

Διαβάζω ότι την Τετάρτη 28/11
«θύελλα διαμαρτυριών από
αγανακτισμένους επιβάτες
ξεσηκώθηκε στο αεροδρόμιο
γιατί δεν είχαν ενημερωθεί από
την ΕΡΤ για τις ματαιώσεις των

δρομολογίων λόγω της ανεργίας
των αεροελεγκτών».

Προφανώς, τα δελτία ειδήσεων
τα είχε πάρει ο κ. Γιαννόπουλος
για το... αρχείο του.

Ολυμπιακάρα (2)

— Ένας πιλότος της
Ινδονησίας αναγκάστηκε να
προσγειώσει το αεροπλάνο του
όταν ανακάλυψε στο πόδι του
ένα... φίδι.

— Ένα μαχητικό αεροπλάνο
στην Ισπανία εκ λάθους έριξε
σε προάστειο της Μαδρίτης
μια... βόμβα.

— Οι επιβάτες της Ολυμπιακής
που πήγαιναν στη Χίο την
Τετάρτη 28/11 κατατρόμαξαν
γιατί ήταν το μόνο δρομολόγιο
εσωτερικού που...
πραγματοποιήθηκε.

Ο ΠερπατοΒάμων

Κυκλοφορεί ο 21ος τόμος του ΑΝΤΙ
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Β' εξαμήνου 1984 (265-277)

ΔΙΗΜΕΡΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Τύπος - Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας

ΠΑΝΤΕΙΟΣ • ΣΑΒΒΑΤΟ 14 και ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1985

Η παραίτηση της πολιτικής ηγεσίας του υφυπουργείου Τύπου και των υπευθύνων της τηλεόρασης της ΕΡΤ-1, σε συνδυασμό με τις πρόσφατες αντιφατικές τοποθετήσεις της κυβέρνησης γύρω από το ζήτημα της ενημέρωσης των πολιτικών συντακτών, αλλά και η έλλειψη μιας συγκεκριμένης αντιπρότασης από την αντιπολίτευση, επανέφεραν για μια ακόμα φορά με νέα ένταση και με ριζικά διαφορετικό τρόπο τα κρίσιμα και ιδιαίτερα σημαντικά θέματα της ενημέρωσης, του Τύπου και της Τηλεόρασης. Είναι η πρώτη φορά στη μεταπολιτευτική περίοδο που μια ουσιαστική κοινωνική και πολιτική λειτουργία, αναδείχθηκε ως μείζον θέμα. Και τούτο διότι δεν απετέλεσε απλώς ένα σημείο τριβής στις σχέσεις κυβέρνησης και αντιπολίτευσης, αλλά δημιούργησε αποφασιστικό ρήγμα στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος. Έτσι το πρόβλημα της δημοκρατικής και πλουραλιστικής ενημέρωσης τέθηκε πλέον στο επίκεντρο της πολιτικής ζωής και συνδέθηκε με τη λειτουργία του πολιτεύματος και το επίπεδο του δημοσίου διαλόγου που η κυβέρνηση οφείλει όχι να ανέχεται, αλλά με δική της πρωτοβουλία και ευθύνη να προωθεί. Αλλά η ευθύνη για την ποιότητα της ενημέρωσης δεν σταματά προφανώς στην επισήμανση του ρόλου της κυβέρνησης. Η ποιότητα και η διεύρυνση της πληροφόρησης είναι υπόθεση όλων των πολιτών.

Παρότι λοιπόν αυτή η αντιδημοκρατική στάση δεν απετέλεσε το έναυσμα για μια μαζική ενεργοποίηση ευρύτερων φορέων και δεν «συγκίνησε» ουσιαστικά την αξιωματική αντιπολίτευση, ανέδειξε ωστόσο μια σοβαρή πτυχή της πολιτικής διαδικασίας. Παράλληλα, λειτούργησε ως σημείο αναφοράς, ως «κρίσιμη καμπή», που έφερε στην επιφάνεια τα πολύπλοκα προβλήματα που άπτονται της ενημέρωσης και συνδέονται άμεσα με την άσκηση του διαλόγου και της πολιτικής και κοινωνικής κριτικής.

Με σκοπό να επισημανθούν αυτά τα ζητήματα, να συζητηθούν, αλλά και να αποτελέσουν το πεδίο όπου θα δοκιμασθεί η ικανότητα ευρύτερων πολιτικών δυνάμεων να διαπλάσουν με όρους συναίνεσης τους κανόνες του παιχνιδιού, το ΑΝΤΙ διοργανώνει μια διήμερη συνάντηση το Σάββατο 14 και την Κυριακή 15 Δεκεμβρίου, στο μεγάλο αμφιθέατρο της ΠΑΝΤΕΙΟΥ (Συγγρού 136) με θέμα τον Τύπο και τα Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας.

Προφανώς οι ποικίλες διαπλοκές αυτών των προβλημάτων, οι διαφορετικές και κάποτε αντίθετες αντιλήψεις που συγκρούονται, όπως και τα ζωτικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα που διακυβεύονται, δεν επιτρέπουν την εύκολη διατύπωση λύσεων. Όμως, όταν κανείς επιμένει να μην περιορίζεται σε ιερemiάδες για την κρίση του Τύπου και τον ασφυκτικό εναγκαλισμό των ΕΡΤ από την κυβέρνηση, οφείλει να ανοίξει τη συζήτηση και να αναλάβει την ευθύνη ώστε όλες οι απόψεις να βρουν πεδίο έκφρασης και γόνιμης αντιπαράθεσης. Με αυτή τη φιλοδοξία και με την πεποίθηση για την ποιότητα του δημοσίου διαλόγου, το ΑΝΤΙ ανέλαβε την πρωτοβουλία της διοργάνωσης.

Τα θέματα που θα συζητηθούν το διήμερο είναι τα ακόλουθα:

- Τό αίτημα και οι δυνατότητες του πλουραλισμού στην τηλεόραση.

- Η εξέλιξη του Τύπου και το νομικό πλαίσιο.

- Νόμος περί Τύπου.
- Οικονομικά του Τύπου.
- Δημοσιογραφική δεοντολογία και κατάρτιση και εξέλιξη του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.
- Το μέλλον των μέσων επικοινωνίας.
- Εξελίξεις στο Τύπο - Νέες Τεχνολογίες.
- Η αναγκαιότητα μεταρρύθμισης της Ραδιοτηλεόρασης μπροστά στην τεχνολογική πρόκληση.
- Διεύρυνση των δυνατοτήτων για πλουραλιστική επικοινωνία.
- Ελεύθερη Επικοινωνία - Εναλλακτικές μορφές ενημέρωσης.
- Ο Τύπος - εξουσιαστικό φαινόμενο.

Το άνοιγμα της συνάντησης θα κάνει ο Πρύτανης της Παντείου κ. Γ. Κοντογιώργης και θα ακολουθήσουν στο διήμερο, εισηγήσεις, παρεμβάσεις και ελεύθερος διάλογος.

Έχουν κληθεί και θα συμμετάσχουν εκπρόσωποι της ΕΣΗΕΑ και της Ένωσης Ιδιοκτητών Ημερησίων Εφημερίδων και άλλων επαγγελματικών φορέων του Τύπου. Η διήμερη συνάντηση για τον Τύπο και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας έχει ήδη συγκεντρώσει το ενδιαφέρον του κόσμου του Τύπου και πιστεύουμε ότι με την ενεργητική βοήθεια όλων η συνάντηση στην Πάντειο, θα αποτελέσει θετικό βήμα στο διάλογο πάνω σε ένα κεντρικό ζήτημα της κοινωνικής και πολιτικής μας ζωής.

Έχουν επίσης προσκληθεί ο υφυπουργός Τύπου κ. Μ. Παπαϊωάννου και ο Γ. Γραμματέας κ. Δ. Κούρτης καθώς και οι υπεύθυνοι της Ραδιοτηλεόρασης.

Το πλήρες πρόγραμμα της συνάντησης θα ανακοινωθεί από τον Τύπο τις προσεχείς ημέρες.

Κυκλοφορεί
το 17ο τεύχος

ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

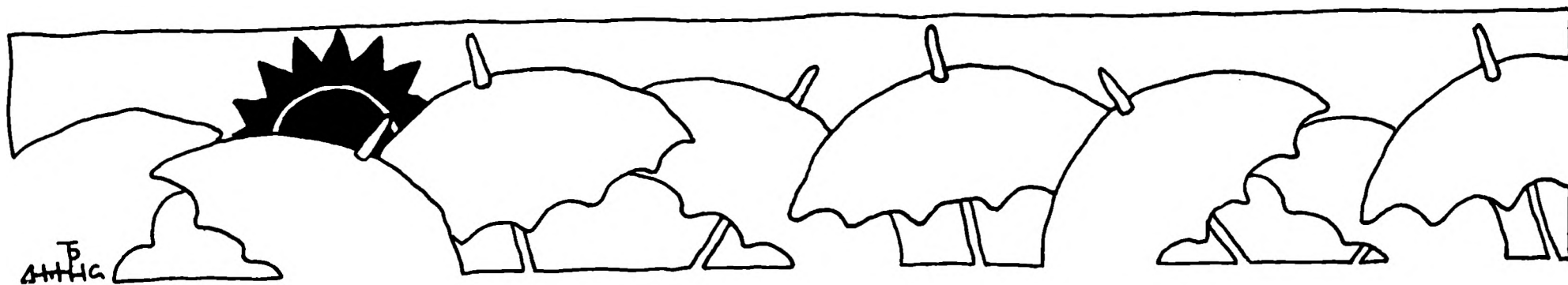
- ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
- ΣΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΠ' ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Κρατισμός του κεφαλαίου: επιθεση και εξαπάτηση
- Στον αποηχο της λιτοτητας
- Οι εξελίξεις στο εργατικό κίνημα
- Εκλογές στην Κύπρο
- Καταναλώνουμε περισσότερα από οσα παραγουμε;
- Φανταστική συζήτηση σουρρεαλιστών
- Το νομοσχέδιο για τις εκτρώσεις
- Μεταβολές στην αγορά καυσίμων
- Το φεστιβάλ Θεσσαλονίκης

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΛΙΩΤΗΣ:

Προοπτικές και παράμετροι

του Δημήτρη Μιχαήλ

Αν τα αλληπάλληλα γεγονότα της επικαιρότητας (από τη διένεξη Κατσανέβα - Αρσένη και την καταιγίδα των αυξήσεων έως τον πλήρη συμβιβασμό στην ΕΟΚ) κυριάρχησαν στο προσκήνιο, ορισμένα μόνιμα προβλήματα του πολιτικού μας βίου δεν φαίνεται να έχασαν καθόλου την αιχμηρότητά τους.

Απόδειξη, ο τρόπος με τον οποίο κάνει τις δημόσιες σχέσεις του κ. Κων. Καραμανλή η Προεδρία της Δημοκρατίας, οι επικρίσεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ που εστιάζονται όλο και περισσότερο γύρω από το πρόσωπο του κ. Α. Παπανδρέου, οι κάποιες εκφυλιστικές διαδικασίες σε θεσμούς και οράματα, ο μόνιμος παροπλισμός της ηγεσίας της Αντιπολίτευσης και η αδυναμία της να επηρεάσει αποφασιστικά τις εξελίξεις.

Την ίδια αιχμηρότητα φαίνεται να διατηρεί —παρά την ειδησεογραφική υποχώρησή του— το θέμα της παραίτησης και του πολιτικού παροπλισμού του κ. Κώστα Λαλιώτη, αν κρίνει κανείς από τα αναπάντητα ερωτήματα στην ΚΕ του ΠΑΣΟΚ τις συζητήσεις στις τοπικές επιτροπές και από τη διαπάλη στη «Νεολαία» του ΠΑΣΟΚ, με κύριο γνώρισμα την «εξαγορά» ή τον εξοβελισμό των θεωρούμενων ως «λαλιωτικών».

Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους η παραίτηση —με το «άψογο κομματικά» κείμενο, που συνοδεύτηκε κατά τα άλλα— προκάλεσε και προκαλεί τόσους προβληματισμούς, συζητήσεις και κραδασμούς στη λαϊκή βάση του Κινήματος;

Ασφαλώς η απάντηση δεν βρίσκεται μόνο στο γεγονός ότι ο κ. Λαλιώτης εθεωρείτο ως ο κατ' εξοχήν εκφραστής της «αριστερής πτέρυγας» στην επιτελική ομάδα του Κινήματος ή ακόμα ότι η αναγκαστική του παραίτηση σημαίνει πως αποκεφαλίζεται η αριστερή πτέρυγα χάρη της «δεξιάς στροφής» ή του ηθελημένου «συγκεντρωτισμού και αυταρχισμού».

Οι προβληματισμοί και οι κραδασμοί στη λαϊκή βάση του Κινήματος οφείλονται κυρίως σε δύο παράγοντες:

- ο ένας είναι, πως ο κ. Κώστας Λαλιώτης αποτελούσε όχι απλώς τον εκφραστή μιας αριστερής πτέρυγας ή αντίληψης (που βέβαια δήλωνε υποταγή στις γνωστές επιλογές και μεθοδεύσεις, παρά τους ενδοιασμούς της στο παρασκήνιο) αλλά μια «σταθερά» της συνολικής φυσιογνωμίας του ΠΑΣΟΚ ως κινήματος και οργάνωσης, ως ιδεολογικού και πολιτικού φαινομένου. Ο κ. Λαλιώτης αποτελούσε μια «σταθερά» του ΠΑΣΟΚ με την έννοια ότι ήταν το σημείο αναγωγής για σημαντική μερίδα του κομματικού και μη δυναμικού του ΠΑΣΟΚ ως ο κατ' εξοχήν «πρωτογενής ηγετικός παράγοντας» ως ένας από τους «δημιουργικούς μύθους» της ίδρυσης, της πορείας και της επιτυχίας του ΠΑΣΟΚ.

- ο δεύτερος, είναι ότι η απομάκρυνση Λαλιώτη από την Κυβέρνηση και το κίνημα έγινε αφού υπερίσχυσε στη σχετική «αναμέτρηση» ο λεγόμενος «δεξιός κύκλος» με επικεφαλής τους κ. Μ. Κουτσόγιωργα και Ε. Γιαννόπουλο. Το γεγονός έχει ιδιαίτερη σημασία πέρα από ετικέτες. Αρχικά, γιατί η ήττα αυτή της «αντίλη-

ψης Λαλιώτη» για την ΕΡΤ και την πορεία της κυβέρνησης, έρχεται μετά από μια σειρά άλλων «χαμένων μαχών» (ύφος προεκλογικής εκστρατείας, διαγραφή συνδικαλιστών, χειρισμός του θέματος του Προέδρου της Δημοκρατίας κτλ.) τις οποίες όλες κέρδισε ο «δεξιός» και πειθαρχικός κύκλος του Καστρίου. Γεγονός, που σημαίνει ότι αφενός ο κ. Α. Παπανδρέου παρέμεινε συνεπής στην παλαιά τακτική να αποκεφαλίζεται πάντοτε η (πιο) αριστερή άποψη σε περιπτώσεις συγκρούσεως και αφ' ετέρου να εκδηλώνει την προτίμησή του προς το ύφος, ήθος και πολιτικές μεθόδους των λεγόμενων και αλλιώς «κεντρώων», με επικεφαλής τον κ. Κουτσόγιωργα. Ωστόσο, το γεγονός αυτό κάθε άλλο παρά προϊωνίζει «κεντροποίηση» του ΠΑΣΟΚ και μάλιστα στο επίπεδο της πολιτικής αντιπαράθεσης.

Οι σχετικές αναλύσεις και παροτρύνσεις της «Καθημερινής» προς τη «ΝΔ» πάσχουν από έλλειψη καλής πληροφόρησης. Όλες οι μέχρι σήμερα «τυφλές αντιδεξιές» ρήξεις, οι «αντιδημοκρατικοί» χειρισμοί και οι «πολιτικές οξύτητες» (από το θέμα του κ. Καραμανλή έως τη διαγραφή των συνδικαλιστών και την απόπειρα εκδημοκρατισμού στην ΕΡΤ-1) προεκλήθηκαν από τους λεγόμενους «κεντρώους και στείρους αντιδεξιούς» και όχι από τους «μαρξιστές» και το προωθημένο πολιτικοκοινωνικό τους όραμα. Αντίθετα μάλιστα μπορεί να πει κανείς με βάση κάποια έγκυρη πληροφόρηση (που συχνά έχει καταγράψει το «ΑΝΤΙ») ότι οι «μαρξιστές» έχουν τελείως αποσυνδέσει την απαίτησή τους για επιτάχυνση των θεσμικών κοινωνικών αλλαγών από τις «τυφλές αντιδεξιές ρήξεις», τους πολωτικούς αποπροσανατολισμούς και τη διαστροφή της πραγματικότητας. Μια άλλη χαρακτηριστική περίπτωση ο κ. Γιώργος Γεννηματάς.

Έτσι, εκείνο που μπορεί να επισημάνει κανείς στο προκείμενο είναι ότι η επικράτηση στη διαμάχη με τον κ. Κ. Λαλιώτη των «κεντρώων» με την αντιδεξιά φρασεολογία και την παλαιοδεξιά νοοτροπία σημαίνει (αντίθετα μάλιστα απ' όσα γράφονται) άρνηση για συναινετικές διαδικασίες στο πολιτικό επίπεδο, συγκεντροποίηση της εξουσίας στο Κίνημα και την κυβέρνηση, πιθανές παλαιοκομματικού χαρακτήρα «συμφωνίες κορυφής» αλλά βέβαια αναβίωση του πολωτικού κλίματος (και μάλιστα αυτή τη φορά προς τα δύο ΚΚΕ, αν κρίνει κανείς από τις ανενόχλητες ρήσεις του κ. Ε. Γιαννόπουλου).

Με βάση τα δεδομένα αυτά και τις εξελίξεις που προδιαγράφουν, θεωρείται εντελώς απίθανη η περίπτωση να επανέλθει στην ενεργό πολιτική και κομματική ζωή ο κ. Κώστας Λαλιώτης σε σύντομο χρονικό διάστημα (και σύντομο θεωρούμε τουλάχιστον τον ένα χρόνο). Εκτός βέβαια, αν απαρνηθεί —πράγμα εξαιρετικά αμφίβολο— τους πραγματικούς λόγους για τους οποίους απομακρύνθηκε από την κυβέρνηση και την Κεντρική Επιτροπή του Κινήματος.

Ποιοι ήταν οι λόγοι αυτοί;

Σήμερα ελάχιστοι πιστεύουν ότι αιτία και όχι αφορμή ήταν η υ-

πόθεση της ΕΡΤ-1. Από το ίδιο το πολυσέλιδο κείμενο της παραίτησής του συνάγεται σαφώς ότι οι λόγοι της διαφωνίας του έχουν σχέση με το μοντέλο της κυβερνητικής πολιτικής και τις επιλογές της. Διαφωνίες βαθύτατες, όπως αποκαλύπτεται και από την ίδια την επιλογή των κειμένων στην επιστολή του κ. Λαλιώτη, όπως η λογική της «νομής της εξουσίας» και μόνο, η στρέβλωση σε μονοκομματική αντίληψη της πολιτικής της ΕΛΕ, ο γνήσια αριστέρος χαρακτήρας της κυβερνητικής πρακτικής.

Ωστόσο θα πρέπει να επισημάνει κανείς κάποια αντίφαση στο κείμενο της παραίτησης του κ. Κώστα Λαλιώτη. Από τη μια πλευρά οι απόψεις του θέτουν ένα συνολικό πρόβλημα ιδεολογίας και πολιτικής και από την άλλη εκφράζει την πεποίθηση ότι η υπερκέρραση των προβλημάτων αυτών μπορεί να γίνει μόνο από τον ίδιο τον κ. Α. Παπανδρέου και το Κίνημα. Η κάποια αντίφαση βρίσκεται στο γεγονός ότι ο κ. Λαλιώτης δεν θέλει να παραδεχθεί ότι το ΠΑΣΟΚ είναι και παραμένει ένα κόμμα αρχηγικού τύπου, και ότι η οργανωτιστική αντίληψη για το ρόλο του Κινήματος δεν οδηγεί σήμερα παρά σε αυταπάτες για δήθεν σημαντικές διορθωτικές παρεμβάσεις που μπορεί να γίνουν από το Κίνημα στην κυβερνητική πρακτική. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο κ. Α. Παπανδρέου στη δήλωσή του για την αποχώρηση του κ. Κ. Λαλιώτη, αξιοποίησε ανενόχλητα αυτή την «αλώβητη προσωπική λειτουργία», που του αναγνώρισε ο νεαρός υφυπουργός. Επιπλέον τόσο στην ομιλία προς το υπουργικό συμβούλιο όσο και στην ΚΕ υπήρξαν (όσο και εάν δεν δόθηκαν στη δημοσιότητα) κάποιες έντονες αιχμές εναντίον του κ. Κ. Λαλιώτη, και όχι σεβασμός προς την απόφασή του ή και κατανόηση όπως είχε δηλωθεί δημόσια. Αιχμές του είδους «καταλάβετε εσείς τους λόγους της παραίτησης από την δήλωσή του, γιατί εγώ δεν τους κατάλαβα» ή ακόμα «δεν μπορώ να αντιληφθώ την έννοια της αποχώρησης από την πολιτική δράση σε μια περίοδο μάχης και οξυμένων προβλημάτων, που αντιμετωπίζουμε».

Θα ήταν λοιπόν ύψιστη αφέλεια να πιστεύει κανείς (και πολύ περισσότερο ο ίδιος) ότι ο κ. Λαλιώτης θα μπορούσε να επιστρέψει στο Κίνημα και στην κυβέρνηση ως κάτι περισσότερο από «άσωτος υιός» και αυτό ανεξαρτήτως καλών προσωπικών σχέσεων και περιοδικών γευμάτων στο Καστρί.

Κατά τη δική μας άποψη και με δεδομένη τη συνέπεια του κ. Κ. Λαλιώτη προς τις αρχές και το πολιτικό του ήθος είναι φανερό ότι ο ίδιος δεν πρόκειται να επιδοθεί σε ένα είδος «πετροπόλεμου» μέσα στο ΠΑΣΟΚ (όπως ο ανεκτός κ. Α. Τρίτσης ή ο χολωμένος κ. Γ. Αρσένης) και θα σιωπήσει πραγματικά, δηλαδή δεν πρόκειται για αρκετούς μήνες να λάβει μέρος ούτε στις συνεδριάσεις της Κεντρικής Επιτροπής.

Με βάση τα δεδομένα αυτά είναι κατά τη γνώμη μας, εξαιρετικά αμφίβολο εάν ο κ. Κώστας Λαλιώτης ως μεμονωμένος και σιωπηλός «παροπλισμένος πρωτογενής ηγέτης» του ΠΑΣΟΚ θα μπορέσει να επηρεάσει τις ορατές εξελίξεις στην κυβέρνηση, στο Κίνημα και την πολιτική ζωή. Πώς μπορεί να αντιμετωπίζει κανείς σήμερα τις προοπτικές του κ. Κώστα Λαλιώτη στην κομματική και πολιτική ζωή;

Νομίζουμε πως αυτό θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό από τον τρόπο με τον οποίο ο ίδιος αντιλαμβάνεται την παρουσία και την πολιτική του επαναδραστηριοποίηση.

Αναμφίβολα, οι προοπτικές του κ. Κώστα Λαλιώτη δεν συναρτώνται με τη σημερινή εικόνα (στελέχωση, πρακτικές διαδικασίες) της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ και τη διατήρησή τους στο ορατό μέλλον. Θ' αλλάξει και τότε αυτή η εικόνα; Άγνωστο. Οι προοπτικές του κ. Λαλιώτη έχουν σχέση με τρεις κυρίως βασικές του ιδιότητες και ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Το ένα είναι η αγωνιστική και πολιτική του παρουσία από τον καιρό του Πολυτεχνείου έως την παραίτησή του. Το δεύτερο είναι η αναγνωρισμένη λειτουργία του αν όχι τόσο ως μαζικού ηγέτη, πάντως ως στελέχους με μοναδική ικανότητα στη συγκρότηση και έκφραση μιας ιδεολογικής και κοινωνικοπολιτικής αντίληψης. Το τρίτο είναι η αναβάθμιση και διεύρυνση της πολιτικής του εμβέλειας, καθώς η παραίτησή του επέκτεινε το πεδίο της αποδοχής του όχι μόνο στο χώρο του ΠΑΣΟΚ αλλά και στον ευρύτερο δημοκρατικό.

Στοιχεία που συνδέονται μ' ένα ΠΑΣΟΚ και μια κυβέρνηση της Αλλαγής «νέου τύπου» και με τη λεγόμενη «μετα-ανδρεϊκή» πολιτική μας ζωή. □

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

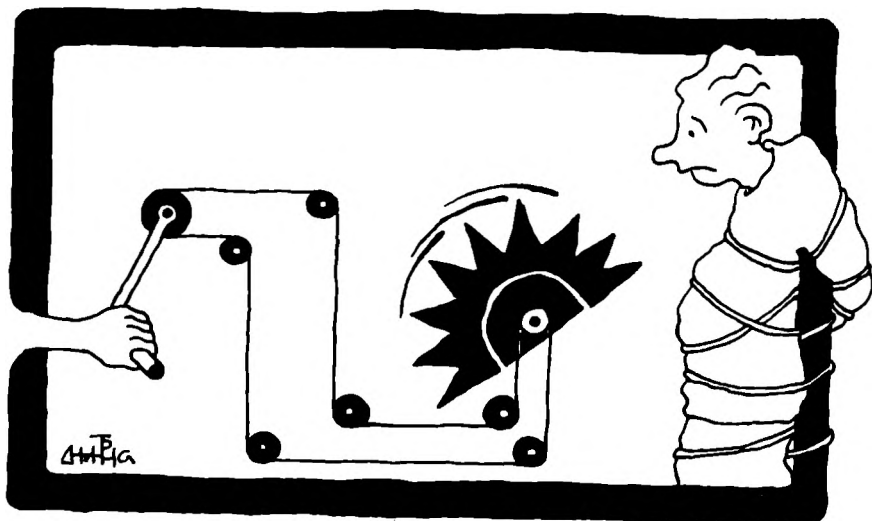

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΠΑΣΟΚ: Από κόμμα, συνασπισμός εξουσίας;

του Στέλιου Κούλογλου

«Ψάχναμε να βρούμε τον τρόπο μετάβασης στο σοσιαλισμό, και ξαφνικά ανακαλύψαμε, ότι βρισκόμαστε οι ίδιοι σε περίοδο μετάβασης».

Με αυτό τον αυτοειρωνικό τρόπο, ανώτερο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, έδινε παραστατικά τη σημερινή κατάσταση του κυβερνώντος κόμματος. Η αλλαγή της πολιτικοϊδεολογικής φυσιογνωμίας του ΠΑΣΟΚ, όπως βίαια επιχειρείται σήμερα, η αποψίλωση της καθοδήγησης του με τον παραμερισμό ή την αποχώρηση μελών της «ιστορικής ηγεσίας», καθώς και η διαφαινόμενη επικράτηση των παλαιοκομματικών στους κομματικούς, μετά από μια μάχη έντεκα χρόνων, προσδιορίζουν ακριβώς αυτή τη μεταβατική φάση. Από την τελική έκβαση της σημερινής κρίσης, δεν φαίνεται όμως να εξαρτάται μόνο η τύχη ενός πολιτικού σχηματισμού: είναι ολόκληρο το πολιτικό τοπίο της χώρας, που πρόκειται να επηρεαστεί, αν όχι να αλλάξει ριζικά.

Η ΚΡΥΦΗ ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΟΥ κ. ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑ

Η «φάση μετάβασης» του κυβερνώντος κόμματος δεν άρχισε τόσο με τη δημοσιοποίηση των πρόσφατων οικονομικών μέτρων, έστω και αν τα τελευταία κατέρριπταν πολλές μεταπολιτευτικές δοξασίες και πιστεύω των μελών και των οπαδών του. Παρόμοια μέτρα, άλλωστε, αναγκάστηκαν να υιοθετήσουν και άλλα σοσιαλιστικά κόμματα, τα οποία ίσως δεν διέθεταν τον ίδιο βαθμό ριζοσπαστισμού με το ΠΑΣΟΚ, αλλά παρ' όλα αυτά πρόβαλαν, ως αντιπολίτευση αλλά και τα πρώτα χρόνια που βρέθηκαν στην εξουσία, τα ίδια ιδεολογικά μοντέλα για την αντιμετώπιση της κρίσης. Η «αλλαγή» του ΠΑΣΟΚ, ξεκινάει από τη στιγμή που ένας συγκεκριμένος τρόπος «περάσματος» των μέτρων, κυριαρχεί στην κυβερνητική πρακτική.

Οι διαγραφές των συνδικαλιστών που αντιτίθενται στα μέ-

τρα και η επέμβαση της δικαιοσύνης στη ΓΣΕΕ, σηματοδοτούν μία αντίληψη που, αντί να κάνει πολιτική μέσα στην κοινωνία, προτιμά να κυριαρχεί διαμέσου του κράτους. Στην πρώτη περίπτωση, το κόμμα, μπορεί κάποτε, για παράδειγμα στη ΓΣΕΕ, να βρεθεί στη μειοψηφία, αλλά να διατηρεί τις θέσεις του και πιθανώς την πολιτική ηγεμονία. Στη δεύτερη, το κόμμα αποτελεί μία φυσική προέκταση του κράτους, τάση η οποία διαφαίνεται σήμερα να κυριαρχεί στο ΠΑΣΟΚ. Απ' αυτή την άποψη, τα ερωτήματα των «αιθεροβαμόνων», που εξακολουθούν να αναρωτιούνται «πώς ο Αντρέας προτιμά τον Μένιο από το κόμμα», δεν έχουν καμία βάση. Η «κρυφή γοητεία» του Κουτσογιώργα —ή καλύτερα των Κουτσογιώργηδων— έγκειται ακριβώς στην εξουσία που παρέχει το κράτος, όταν μάλιστα από τη σκηνή απουσιάζει η κοινωνία...

Από κει βέβαια και μετά τα όπλα αυτά της εξουσίας είναι το «καρότο» και το «μαστίγιο». Το πρώτο, συνίσταται στις υλικές παροχές του κράτους, με τη μορφή των διαφόρων αμοιβών που εξασφαλίζουν οι κρατικές θέσεις. Και φαίνεται ότι το καρότο είναι αρκετά εύγεστο, αφού αρκετά στελέχη του ΠΑΣΟΚ, ακόμα και σε επίπεδο Εκτελεστικού Γραφείου, διέψευσαν τις προσδοκίες που τους ήθελαν πιο αποφασιστικούς απέναντι στις τελευταίες μεθοδεύσεις.

Από την πλευρά του, το μαστίγιο αναμένει όλους εκείνους που θα ήθελαν να αντισταθούν. Και δεν πρόκειται βέβαια εδώ για το μαστίγιο του κ. Παγορόπουλου, αλλά για κάτι αρκετά ισχυρότερο. Σαν ένδειξη της ενδυνάμωσης του Υπουργού Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης, χρειαζόμαστε να αναφερθούν δύο μόνο γεγονότα. Όπως έγραψαν ήδη τα «Νέα της Κυριακής», την προηγούμενη εβδομάδα συνεδρίασε «άτυπα» το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας (ΣΕΑ) για το συντονισμό των αντιτρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Σύμφωνα, όμως, με άλλες πληροφορίες, η ολοήμερη σύσκεψη του Υπουργού Εθν. Αμύνης κ.

Η τελευταία ελπίδα του... ΠΑΣΟΚ

του Γιώργη Σκαρβελάκη

«Χάθηκε η φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ!» Τη διαπίστωση αυτή κάνουν, το τελευταίο διάστημα, επώνυμα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, μέλη της Κεντρικής Επιτροπής. Αυτό αποδείχθηκε εξάλλου και από τις περισσότερες τοποθετήσεις, στην τελευταία Σύνοδο του ανώτατου καθοδηγητικού οργάνου του κυβερνώντος κόμματος.

Τα περισσότερα κομματικά στελέχη αιτιολογούν τη «συντηρητική στροφή», στην επικράτηση των «παλαιοκομματικών στοιχείων» του κυβερνώντος κόμματος, έναντι του κομματικού οργανισμού και των προοδευτικών στελεχών που βγήκαν από

τα «σπλάχνα» του και το εκφράζουν.

Η επικράτηση αυτή εξελίχθηκε ραγδαία μετά τη διακοπή της συνέχειας, της λεγόμενης «ιστορικής ηγεσίας» του κινήματος, μετά την εκλογή του νέου Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ, τα περισσότερα μέλη του οποίου κατηγορούνται από την πλειοψηφία των μεσσιών στελεχών, ότι δεν κατάφεραν να ελέγξουν την κατάσταση που έχει ξεφύγει από τα χέρια τους.

Αλλά και ο ίδιος ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και πρωθυπουργός της χώρας, Α.Γ. Παπανδρέου κατηγορείται από πολλά στελέχη του κόμματός του, ίσως για πρώτη φορά, ότι έχει δώσει το «πάνω χέρι» στο συντηρητικότερο «πόλο» του ΠΑΣΟΚ, αγνοώντας τους κομματικούς επιτελείς του.

Μέχρι τώρα προσθέτουν, κρατούσε μια «σταθερή» ισορροπία. Τώρα η «πλάστιγγα» γέρνει επικίνδυνα προς τους «παλαιοσυντηρητικούς», με κύριους άξονες τον Διευθυντή του Πολιτικού Γραφείου Α.Λι-

βάνη και τον υπουργό εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης Μ. Κουτσογιώργα, παρά τις δευτερογενείς αντιθέσεις των, που παραμερίζονται μπροστά στο «κοινό όφελος», το οποίο είναι ασφαλώς η επικράτησή των έναντι των «μαρξιστών», όπως τους ονομάζουν.

Μετά τη διάλυση της κομματικής «τρόικας» (Τσοχατζόπουλος - Γεννηματάς - Λαλιώτης) που αποτελούσε «ισχυρό αντίβαρο» για τη διατήρηση της ισορροπίας, το έργο των συντηρητικών στοιχείων ήταν πλέον ευχερές. Με πρώτο σημαντικό, και γνωστό αποτέλεσμα, την τελική απομάκρυνση του Λαλιώτη. Πολλοί, μάλιστα, είναι εκείνοι που ισχυρίζονται ότι «σειρά έχει τώρα ο Γεννηματάς».

Ο Λαλιώτης δεν άντεξε (και αηδίασε), την «ορισμένου τύπου αντιπαράθεση» που κατήγγειλε παραιτούμενος. «Αντιπαράθεση» που αποτυπώνεται ανάγλυφα με... τα μπουκάλια ουίσκι που άνοιξαν σε συγκεκριμένο υπουργείο, για να γιορτασθεί (;), το... «φάγωμα του Λαλιώτη». Κι α-

Δροσογιάννη, με τον κ. Κουτσόγιωργα και τον υπεύθυνο του ΟΑΧΔ (Οργανισμός Απασχολήσεως Χαφιεδικού Δυναμικού) κ. Ζιάγκα (που βρήκε δουλειά στον Κρυστάλλη), ασχολήθηκε και με την αντιμετώπιση των απειθαρχών στελεχών ή δημοσιογράφων, ιδιαίτερα μετά την αποτυχία της κατάργησης της καθημερινής ενημέρωσης¹.

Ας προστεθεί εδώ, ότι, ιδιαίτερα τον τελευταίο καιρό, πολλά από τα στελέχη της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ, αρνούνται συστηματικά να ανοίξουν την οποιαδήποτε συζήτηση από το τηλέφωνο, επειδή θεωρούν σίγουρο ότι παρακολουθείται. Ή, όπως έλεγε πρόσφατα στον κ. Παπανδρέου ένας στενός συνεργάτης του, «δεν μιλάω πια για σοσιαλισμό, αλλά για εκδημοκρατισμό»... Τέλος, ένα δεύτερο στοιχείο της ενδυνάμωσης του κ. Κουτσόγιωργα, είναι οι δισεβδομαδιαίες περίπου επισκέψεις που δέχεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στο σπίτι του. Σύμφωνα με πληροφορίες, που δεν έγινε δυνατόν να επιβεβαιωθούν, ο κ. Σαρτζετάκης επισκέπτεται τον Υπουργό Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης, για να μάθει νέα γύρω από την τύχη της Προεδρίας, παίρνοντας συνήθως καθησυχαστικές απαντήσεις από τον «ισχυρό άνδρα» της κυβέρνησης.

Με βάση το προηγούμενο πλαίσιο κυβερνητικής δράσης, εξηγείται πάντως καλύτερα και η απόπειρα περιορισμού της καθημερινής ενημέρωσης, που δεν πρέπει, σύμφωνα με κύκλους του ΠΑΣΟΚ, «να θεωρηθεί μόνο σαν μία απερίσκεπτη ηλιθία ενέργεια», αλλά και σαν μία ενίσχυση της «παραπληροφόρησης» και του ίδιου του κ. Παπανδρέου. Οι ίδιοι κύκλοι επιχειρηματολογούσαν σχετικά αναφέροντας την περίπτωση του Υπουργείου Εργασίας, το οποίο, την ημέρα της πανελλαδικής απεργίας, έστειλε πίσω τα τηλεγραφήματα που έδιναν ποσοστά συμμετοχής στην απεργία 40%, ζητώντας 25%, για να φτάσει τελικά 15% στον κ. Παπανδρέου, ώστε να ευχαριστηθεί όχι μόνο για την αποτυχία της απεργίας, αλλά και για την επιτυχία της δράσης των συνεργατών του. «Χωρίς τις εφημερίδες», υπογραμμίζουν ορισμένοι «μία παρόμοια παραπληροφόρηση είναι πολύ πιο εύκολη».

Ανεξάρτητα όμως από τα προηγούμενα επεισόδια, το θέμα είναι, ότι μία τέτοια «κρατιστική αντίληψη διακυβέρνησης δεν χρειάζεται (και, ακόμα περισσότερο, εμποδίζεται από) ένα κόμμα, όπως λειτουργούσε μέχρι σήμερα το ΠΑΣΟΚ. Η ιδεολογικοπολιτική συσπείρωση δίνει τη θέση της στη συσπείρωση γύρω από τον κρατικό μηχανισμό, με μοναδικό κίνητρο, όχι πια την προώθηση κάποιας πλατφόρμας, αλλά απλά τη διατήρηση της εξουσίας. Πρόκειται, δηλαδή, για τη μετατροπή ενός κόμματος σε ένα συνασπισμό εξουσίας, αποτελούμενο από τις συγκρουόμενες κατά τα άλλα ομάδες παλαιοκομματικών και

όσους του κόμματος θα προτιμήσουν το καρότο της εξουσίας από τη διαφοροποίηση. Και βέβαια αυτός ο συνασπισμός δεν έχει πρόβλημα να διευρυνθεί, προκειμένου να διατηρήσει την εξουσία του.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η ιδέα της κυβέρνησης συνασπισμού και με άλλα κόμματα ή άλλες προσωπικότητες διατυπώθηκε στην «Καθημερινή» της Κυριακής, ενώ εδώ και καιρό υπήρχαν στην κυβέρνηση σκέψεις για συνεργασία σε κυβερνητικό επίπεδο με τεχνοκράτες, όπως οι κ. Πεπελάσης και Ζολώτας, ή πολιτικούς, όπως οι κ. Γ. Μπούτος, Δ. Λιβάνης και Π. Γεννηματάς. Την ιδέα αυτή διατύπωσε όμως για πρώτη φορά επίσημα από το ΠΑΣΟΚ, ο τέως γεν. γραμματέας Τύπου και Πληροφοριών κ. Σ. Κωστόπουλος που είχε κάνει την επανεμφάνισή του ως «αριστερός αντάρτης», με ένα κολακευτικό άρθρο του κ. Γ. Φάτση στον «Ταχυδρόμο». Λίγες μέρες αργότερα, στο «Έθνος της Δευτέρας», ο κ. Κωστόπουλος, ο οποίος περιέργως εμφανίζεται από την εφημερίδα ως «ειδικός σύμβουλος του πρωθυπουργού για θέματα Τύπου» (αντί για το σωστό, που είναι «υπεύθυνος για τις σχέσεις με τον πολίτη») διατυπώνει την άποψη για κυβέρνηση συνασπισμού, από «τις δημοκρατικές δυνάμεις της ΔΗΑΝΑ, του Μπούτου και του Λιβανού» και τις «προοδευτικές» δηλαδή τα δύο ΚΚΕ και τους «ανένταχτους αριστερούς». Την ώρα μάλιστα που ο κ. Παγορόπουλος ακόνιζε τα μαχαίρια του, ο κ. Κωστόπουλος εξηγούσε την πρότασή του με την ανάγκη να «βρεθεί διέξοδος από τη σημερινή ηθική, οικονομική, πολιτική κρίση».

Κι ενώ στελέχη του ΠΑΣΟΚ τόνιζαν, ότι «με δεδομένη την αντιπαλότητα του Κωστόπουλου με τα δύο ΚΚΕ, η πρόταση δεν απευθύνεται παρά τυπικά και για τα προσχήματα προς την αριστερά, και ουσιαστικά προς τη δεξιά», κύκλοι της ΔΗΑΝΑ δήλωναν στο ΑΝΤΙ «ότι κάτι τέτοιο είναι σήμερα αδύνατο». «Γιατί αν και είναι ευκαίριο», συνέχιζαν, «με την έννοια ότι υπηρετεί την εθνική ανάγκη για τη σοβαρή αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων του τόπου, δεν μπορεί να γίνει αν τα κόμματα δεν αλλάξουν πολιτική και τακτική, αποβάλλοντας το φανατισμό και την εμπάθεια στην καθημερινή πολιτική τους πρακτική»². Σε κάθε περίπτωση εκτιμώντας την πρόταση Κωστόπουλου σαν μια δεξιά άποψη η επιτροπή νεολαίας του ΠΑΣΟΚ αποφάσισε ομόφωνα να ζητήσει από τον Πρόεδρο και το ΕΓ την αποπομπή του από το κόμμα.

ΤΟ ΣΟΚ ΛΑΛΙΩΤΗ

Ανεξάρτητα πάντως από τις αντιδράσεις στην πρόταση του κ. Κωστόπουλου, οι οποίες, όταν έκλεινε το άρθρο, συνεχίζον-

κόμη στην έκφραση υπουργού προς βουλευτές του ΠΑΣΟΚ. «Το κ...δο μου έσκαβε το λάκκο και το έρριξα μέσα».

Ένα δεύτερο αποτέλεσμα αυτής της «συντηρητικής στροφής» αποτέλεσε και η επιχειρηθείσα διακοπή της καθημερινής πολιτικής ενημέρωσης. Ένα θέμα εντελώς ανύπαρκτο λίγο έλειψε να γίνει «μείζον πολιτικό ζήτημα».

Το θέμα της ενημέρωσης δημιουργήθηκε, αναφέρουν πηγές που είναι σε θέση να γνωρίζουν, για δύο λόγους. Από την ανάγκη να καλυφθεί, η θέση του κυβερνητικού εκπροσώπου, από το δυσαναπλήρωτο κενό που αφήνει με την αποχώρησή του ο Κ. Λαλιώτης. Και από τις εισηγήσεις προσώπων, χωρίς πολιτική ευθύνη. Πρώτος, αναφέρεται, ο ευρωβουλευτής Γ. Ρωμαίος, του αποποιήθηκε τη θέση του υφυπουργού Τύπου, εισηγήθηκε: «Να πέσει ο τόπος της ενημέρωσης». Δεν είπε βέβαια ποτέ να καταργηθεί η ενημέρωση.

Αλλά ο διευθυντής του Πολιτικού Γρα-

φείου του πρωθυπουργού κ. Αντ. Λιβάνης, συνέλαβε τη... φαεινή ιδέα: «Να καταργήσουμε την καθημερινή ενημέρωση, με την προσωπική επαφή κυβερνητικού εκπροσώπου - πολιτικών συντακτών». Και εκδόθηκε η «αλήστου μνήμης» πρώτη κυβερνητική ανακοίνωση, για το θέμα, «πρόγραμμα» του γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου Κ. Ζώρα και της Αγγέλας Κοκόλα, που μετά μία ώρα άρχιζε «αγώνας δρόμου» για την «περισυλλογή» της.

Συμπαρασύροντας, έτσι, τον πρωθυπουργό, στη δημιουργία του γνωστού «πολιτικού θέματος» στο οποίο λύση δεν μπορούσε να βρεθεί, παρά μόνον αυτή που δόθηκε από τον ίδιο τον Α. Παπανδρέου, με την επέμβαση και πάλι των «κομματικών στελεχών», ιδίως του Α. Τσοχατζόπουλου.

«Έτσι, χάθηκε κι αυτή η υπόθεση» ανέφερε εμφαντικά και με αρκετή δόση μεγαλοχολίας, μέλος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ που συμπλήρωσε: «Καταντήσαμε (το ΠΑΣΟΚ)

ένα κόμμα χειρότερο από την Ένωση Κέντρου. Όταν αναγκάζεται να φύγει ο Λαλιώτης και διαφεντεύει ο Λιβάνης και ο Κουτσόγιωργας στο ΠΑΣΟΚ, τι θέλεις;».

Στελέχη που αντιτίθενται στη στροφή προτείνουν την έναρξη μιας «πολιτιστικής επανάστασης» στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ, με βάση την απόφαση της προηγούμενης Συνόδου της ΚΕ, που (η εισήγηση της οποίας) είχε εκπονηθεί από το προηγούμενο ΕΓ ελπίζοντας ότι αυτό θα αποτελέσει τη λύση στο αδιέξοδο και σάνιδα σωτηρίας στο πέλαγος των δυσχερειών. Συγχρόνως προσθέτουν θα πρέπει να ξεκινήσει μια «δημοκρατική πανστρατεία» σ' ολόκληρη τη χώρα, «μια νέα πορεία προς το λαό», «για να μπορέσουμε, ως κόμμα να αναζωογονηθούμε» και να βρεθεί ξανά η «χαμένη ταυτότητα».

Προς την κατεύθυνση αυτή, οι ίδιοι κύκλοι προτείνουν και ζητούν ειδικότερα:

- Να συνέλθει ειδική Σύνοδος της ΚΕ η οποία θα συζητήσει και θ' αποφασίσει για

ταν, το ερώτημα που απασχολεί τη μεγάλη πλειοψηφία του ΠΑΣΟΚ, είναι το δυσοίωνα μέλλον που προδιαγράφεται ήδη με την έναρξη του 1986, «Τι θα γίνει, όταν μετά το δώρο των γιορτών», αναρωτιούνται στο ΠΑΣΟΚ, «γίνει ακόμα πιο αισθητή η άνοδος των τιμών, γεγονός που, παράλληλα με την έναρξη των συνομιλιών για τις νέες συλλογικές συμβάσεις, ίσως οδηγήσει σε νέες απεργίες; Πώς θα αντιμετωπιστούν όλα αυτά, με μία κυβέρνηση που δεν πάει καλά και ένα κόμμα που δεν ξέρει πού πάει;».

«Η αποχώρηση Λαλιώτη δεν ήταν φυσικά μία ενέργεια υπαγορευμένη από ψυχολογικούς παράγοντες ή από κούραση, όπως θέλει να διαδόσει μία μερίδα της κυβέρνησης μέσω του φιλικού της Τύπου» λέει ανώτερο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ. «Ήταν, αντίθετα, η προσπάθεια δημιουργίας ενός τεχνητού σοκ, στον ίδιο τον Πρόεδρο, ώστε να αναπροσαρμόσει την πορεία του κόμματος και της κυβέρνησης. Και η ενέργεια απευθύνονταν στον πρωθυπουργό, αφού στο ΠΑΣΟΚ δεν υπάρχει ο βαθμός χειραφέτησης και οι όροι για να αυτοπροσδιοριστεί».

Τις πρωθυπουργικές αντιδράσεις στο σοκ αυτό περιμένει η οργάνωση του ΠΑΣΟΚ, που μετά την πρώτη συναισθηματική αντίδραση, αλλά και την αποθαρρυντική στάση του τέως υφυπουργού Τύπου σε κάθε «εκδήλωση συμπαραστάσης», βρίσκεται σε κατάσταση αναμονής. Απογοητευμένη από τη στάση των πιο έμπειρων πολιτικά μελών του νέου Εκτελεστικού Γραφείου, οι οποίοι «έχασαν με τα πρόσφατα γεγονότα την ευκαιρία να διαφοροποιηθούν, έτσι ώστε να αποκτήσουν καθοδηγητική οντότητα», η βάση περιμένει τις εξελίξεις και την ολοκλήρωση ή την ανατροπή της στροφής, για να καθορίσει την πορεία της.

Για άλλους εξωτερικούς παρατηρητές «αιθεροβάμονες», αλλά και για άλλους «γνώστες της κατάστασης», πολλοί μέσα στο ΠΑΣΟΚ ελπίζουν σε μία αιφνιδιαστική στροφή του κ. Παπανδρέου, τις μέρες ή τις εβδομάδες που έρχονται. Σύμφωνα με τη σχετική προβληματική, «ο Πρόεδρος συνηθίζει να κρατάει τις ισορροπίες, κι έτσι δεν πρέπει να αφήσει την εξουσία στον Κουτσόγιωργα. Εξάλλου ο τελευταίος», συνεχίζουν, «έχει αρχίσει να χάνει πόντους στην επαρχία, αφού η πλατφόρμα του στείρου αντιδεξιμού δεν καλύπτει τα μέλη, από τη στιγμή που ανοίγεται σοβαρό μέτωπο με την αριστερά».

ΤΟ ΣΩΤΗΡΙΟ ΕΤΟΣ 1986...

Πολλοί λοιπόν πιστεύουν, ότι ο κ. Α. Παπανδρέου θα μπορούσε να υποστηρίξει ένα «δημοκρατικό πρόγραμμα», που θα περιλάμβανε τον «εκδημοκρατισμό του κράτους», και μία «πο-

λιτιστική επανάσταση» μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Πρώτα βήματα σε μία τέτοια κατεύθυνση, θα μπορούσαν να ήταν η «αναδιοργάνωση της ΚΥΠ» —που σύμφωνα με τους ίδιους κύκλους ίσως αναγγελθεί στη σημερινή συζήτηση στη Βουλή— ένας ανασχηματισμός που θα υποβίβαζε τον κ. Κουτσόγιωργα σε ένα δύσκολο Υπουργείο, χρεώνοντας παράλληλα στον ίδιο τα τελευταία γεγονότα με την ΚΥΠ και το Πολυτεχνείο³, μία αναβάθμιση του κόμματος, ή κάποια απρόβλεπτη ενέργεια απ' αυτές στις οποίες αρέσκεται ο πρωθυπουργός.

Το πώς θα μπορούσε —και γιατί— να ανατραπεί μία πορεία που τείνει προς τον αυταρχισμό και την υποβάθμιση, αν όχι τη διάλυση, του σημερινού ΠΑΣΟΚ, είναι βέβαια ένα ερωτηματικό. Το σίγουρο είναι, ότι ο κ. Παπανδρέου θα πρέπει να αποφασίσει οριστικά τι είδους κόμμα και τι κυβέρνηση θέλει, και να ξεκαθαρίσει τις αποφάσεις του στις αρχές του επόμενου έτους. Σίγουρο είναι ακόμη, ότι σε όποια περίπτωση, αυτή του κόμματος ή αυτή του συνασπισμού εξουσίας γύρω από το κράτος, τα πράγματα για το ΠΑΣΟΚ αλλά και την πολιτική ζωή είναι αδύνατο να συνεχιστούν όπως μέχρι σήμερα. Βρισκόμαστε, ουσιαστικά, στο τέλος του μεταπολιτευτικού προτύπου και του πολιτικού χάρτη, όπως αυτός διαμορφώθηκε αυτά τα χρόνια. Οι μεν κυβερνώντες κατάλαβαν ήδη ότι δεν μπορούν να κυβερνούν όπως πριν, οι δε κυβερνώμενοι θα το συνειδητοποιήσουν συντόμως...

1. Στο άρθρο του συνεργάτη μας Γ. Σκαρβελάκη, η ιδέα της κατάργησης της καθημερινής ενημέρωσης χρεώνεται στον κ. Α. Λιβάνη. Σύμφωνα όμως με νεώτερες πληροφορίες του ΑΝΤΙ, ο διευθυντής του πολιτικού γραφείου του πρωθυπουργού, δεν έχει σχέση με την υπόθεση.
2. Η δήλωση των κύκλων της ΔΗΑΝΑ συνεχίζει και τελειώνει ως εξής: «Η ΔΗΑΝΑ, δεν επιδιώκει τίποτε άλλο από τη συμβολή της σε διαδικασίες επίλυσης των μεγάλων προβλημάτων του τόπου, στόχος που πιστεύει πως μπορεί κάλιστα να υπηρετηθεί και από τη θέση της αντιπολίτευσης. Προς την κατεύθυνση αυτή, εξάλλου, συμβάλλει με τον αναβαθμισμένο και αξιοπιστο πολιτικό λόγο, που αρθρώνει με κάθε ευκαιρία. Άλλωστε, από την αρχή έχει ταχθεί υπέρ της ανάγκης πολιτικής συναντίληψης, για την εξεύρεση λύσεων γενικότερης αποδοχής στα μεγάλα προβλήματα του τόπου, ώστε να ξεπερασθεί η κρίση».
3. Ας σημειωθεί ότι ανώτερα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, «υποπετούνται» ότι όλα τα γεγονότα του Πολυτεχνείου ίσως οφείλονται σε μία καλά σχεδιασμένη απόπειρα δημιουργίας κλίματος αναταραχής και αποσταθεροποίησης, με τη συμβολή της ΚΥΠ και των ΜΑΤ, ώστε να ξεπηδήσει και η ανάγκη της «σταθεροποίησης».

τα θέματα φυσιογνωμίας και παραπέρα πορείας του ΠΑΣΟΚ. Πολλοί υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να συγκληθεί Συνδιάσκεψη ή Συνέδριο.

• Να πραγματοποιηθεί σε σύντομο χρόνο, μετά τη Σύνοδο της ΚΕ, αναδιάταξη των καθοδηγητικών οργάνων του κινήματος (ΕΓ) και ανασχηματισμός της κυβέρνησης με σαφή προοδευτικό προσανατολισμό.

Σύμφωνα με την προηγούμενη προβλη-

ματική, με τον ανασχηματισμό αυτόν θα πρέπει ν' αναλάβουν τα λεγόμενα «ιδεολογικά υπουργεία» στελέχη με «εγνωσμένη υποδοχή και γνήσια ιδεολογικοπολιτική συγκρότηση».

Ως «ιδεολογικά υπουργεία» αναφέρονται, από μέλος του ΕΓ, το υφυπουργείο Τύπου και Πληροφοριών, τα Υπουργεία, Εθνικής Άμυνας (!) Παιδείας, Πολιτισμού και... Εσωτερικών - Δημόσιας Τάξης (!).

«Η πολιτιστική Επανάσταση στο κίνημα» έλεγε προ ημερών στέλεχος, «με τη δημοκρατική πανστρατεία στο λαό είναι για τη συντριπτική πλειοψηφία στελεχών και μελών του ΠΑΣΟΚ η τελευταία ελπίδα της αλλαγής».

Βέβαια, μια «πολιτιστική επανάσταση», έπεται κάποιας άλλης «επανάστασης» ή μιας «μακριάς πορείας» λένε όσοι δεν είναι «ανιστόρητοι».

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Μ. Κ. ΚΟΪΤΣΙΑΚΗ

«ΑΡΙΣΤΗ»
ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
**ΤΟΥ
ΕΛΤΕ**

ΣΕΙΡΑ:
«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινόκρατους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΪΤΣΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΚΡΑΤΗΘΕΙΤΕ
ΚΑΛΑ, ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ...
ΚΑΛΠΑΖΟΥΜΕ ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΚΛΙΠΙ ΚΛΟΠ

ΚΛΙΠΙ ΚΛΟΠ
ΚΛΙΠΙ ΚΛΟΠ

ΚΛΙΠΙ ΚΛΟΠ

ΚΛΙΠΙ ΚΛΟΠ...
ΚΛΙΠΙ ΚΛΟΠ....

4.12.85
ΤΟΛΜΟΥ

Το ΠΑΣΟΚ σε μεταβατική περίοδο ή απλοελληνικά σε περίοδο κρίσης

Το να βρίσκονται σε κρίση τα κόμματα των οποίων οι πολιτικές στρατηγικές ηττήθηκαν για δεύτερη συνεχή φορά είναι ένα φαινόμενο λογικό και κατανοητό. Η κρίση όμως στην οποία έχει περιπλακεί το ΠΑΣΟΚ φαίνεται να βρίσκεται σε αντίφαση με την πρόσφατη εκλογική του νίκη. Μερικούς μόνο μήνες μετά τις εκλογές, το ΠΑΣΟΚ φαίνεται ν' αντιμετωπίζει όχι μόνο προβλήματα εσωτερικής συνοχής αλλά κύρια προβλήματα πολιτικού προσανατολισμού.

Μερικούς μήνες μόνο μετά τη δεύτερη νίκη του ΠΑΣΟΚ η ηγετική ομάδα που έφερνε την ευθύνη της πολιτικής γραμμής του ΠΑΣΟΚ τα τελευταία χρόνια αντικαθίσταται, η οικονομική πολιτική που είχε ακολουθηθεί την πρώτη τετραετία ανατρέπεται και η νέα που ακολουθείται αμφισβητείται έντονα απ' την κοινωνική πλειοψηφία που υποστήριζε στις εκλογές το ΠΑΣΟΚ.

Έτσι οι διαφωνούντες συνδικαλιστές διαγράφονται χωρίς πολιτικό διάλογο, ή αστυνομία εγκαινιάζει νέες (ή επαναφέρει παλιότερες) μεθόδους αντιμετώπισης των μειοψηφιών και ο Κώστας Λαλιώτης πάει σπίτι του.

Και απ' ό,τι φαίνεται ο κύκλος της συντηρητικοποίησης του ΠΑΣΟΚ δεν έχει ακόμη κλείσει, δημιουργώντας σοβαρούς κλυδωνισμούς στην οργάνωσή του, η οποία παρακολουθεί ανήσυχη τις εξελίξεις. Στην πρόσφατη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής, οι αντιρρήσεις στις πολιτικές επιλογές της ηγεσίας και η ανησυχία για το πολιτικό κλίμα που δημιουργείται, ξεπέρασαν τις γνωστές κριτικές τύπου Τρίτη που θυμίζουν πολλές φορές «σικέ» ποδοσφαιρικό αγώνα.

Γι' αυτούς που παρακολουθούν σαν εξωτερικοί παρατηρητές ή σαν πολιτικοί αντίπαλοι, την πορεία του ΠΑΣΟΚ, το φαινόμενο αυτό δεν παρουσιάζει δυσχέρειες στην ερμηνεία του. Όλα ήταν αναμενόμενα. Η προσωποπαγής δομή του ΠΑΣΟΚ, ο συγκεχυμένος λαϊκιστικός του χαρακτήρας και η έλλειψη ενός αριστερού πολιτικού ιστορικού, προοιδιαίνουν από καιρό για τις σημερινές επιλογές. Γι' αυτούς, οι Ηροστάτειες τάσεις και οι Κρόνειες διαθέσεις της ηγεσίας του είχαν διαφανεί άλλωστε από καιρό.

Γι' αυτούς όμως που βρίσκονται μέσα στο ΠΑΣΟΚ, η ερμηνεία παρουσιάζει μεγαλύτερες δυσκολίες. Γιατί το ΠΑΣΟΚ παρά τις μερικές ασυνέπειες και παρεκκλίσεις από διακηρυγμένους στόχους είχε δώσει δείγματα όχι μόνο αριστερής φρασολογίας αλλά αριστερής και δημοκρατικής πρακτικής.

Έτσι η σημερινή κατάσταση ερμηνεύεται σαν μια «βίαιη» ανατροπή των δεδομένων, σαν ένα εσωτερικό «πραξικόπημα»

του Γιάννη Λιόντα

που ανατρέπει τους όρους των κομματικών ισορροπιών. Αν και πιστεύουμε ότι μια συνολική προσέγγιση ξεπερνάει και τις δύο αυτές θεωρήσεις δεν θα επιχειρήσουμε να δώσουμε ερμηνεία στα πλαίσια αυτού του άρθρου. Θα σταθούμε μόνο στα τελευταία γεγονότα που προσδιόρισαν πιο πολύ το χαρακτήρα και τη μορφή της στροφής του ΠΑΣΟΚ, παρά τις ιστορικές αιτίες του φαινομένου. Και κύρια στην αδυναμία του ΠΑΣΟΚ να συλλάβει μια συνολική δημοκρατική και σοσιαλιστική πρόταση διεξόδου απ' την οικονομική, κοινωνική και πολιτική κρίση (που υπάρχει σε πείσμα των αναλύσεων του προέδρου του ΠΑΣΟΚ αν κρίνουμε απ' την τοποθέτησή του στην προτελευταία Κεντρική Επιτροπή).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΣΟΚ

Αμέσως μετά τις εκλογές του 1981, το ΠΑΣΟΚ ακολουθώντας τις μόνες τότε υπαρκτές προτάσεις της αριστεράς (παρότι στην ουσία τους κεύσιναν) εξόδου απ' την κρίση, προχώρησε σε μια εισοδηματική πολιτική που ευνοούσε τα χαμηλά εισοδήματα. Και αυτό όχι μόνο για λόγους συνέπειας αλλά γιατί τότε υπήρχε η πεποίθηση ότι η ενίσχυση της αγοραστικής ικανότητας των χαμηλοτέρων εισοδηματικών στρωμάτων θα ενεργοποιούσε την εσωτερική ζήτηση που θα μπορούσε με τη σειρά της να θέσει σε κίνηση την παραγωγική μηχανή.

Παρόμοια πολιτική είχε άλλωστε εφαρμοστεί μερικούς μήνες πριν στη Γαλλία και είχε θεωρηθεί σαν η σοσιαλιστική απάντηση στο μονεταρισμό. Η πολιτική αυτή δυναμιτίστηκε από τρεις διαφορετικούς παράγοντες:

Πρώτον: απ' το γεγονός ότι ο καταναλωτικός εθισμός των νεοελλήνων δεν συμφωνούσε με αναλύσεις της αριστεράς η οποία επέμενε ότι η ζήτηση των λαϊκών κοινωνικών τάξεων στρέφεται στην εσωτερική αγορά και τα ντόπια προϊόντα, ενώ η μεταπρατική αστική τάξη καταναλώνει «ευρωπαϊκά». Απ' ό,τι καταφάνηκε, ο μικρομεσαίος Έλληνας, έχει αποκτήσει υψηλές καταναλωτικές προτιμήσεις οι οποίες βρίσκουν ικανοποίηση στα εισαγόμενα προϊόντα. Το συκοφαντημένο κιτς ρουστίκ σαλονάκι έχει προ πολλού αντικατασταθεί απ' την έγχρωμη τηλεόραση, το βίντεο, την ηλεκτρική σκούπα και το γιαπωνέζικο (στη χειρότερη περίπτωση) αυτοκίνητο.

Δεύτερο: απ' τη νέα κατάσταση που επέβαλε στις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της Ελλάδας η ένταξη στην ΕΟΚ. Η δασμολογική αποδέσμευση προϊόντων

και ιδιαίτερα των τροφίμων και των αγροτικών προϊόντων, διόγκωσε τα ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών, όταν το 1981 και 1982 οι συνολικές αγροτικές εξαγωγές δεν ήταν ικανές να καλύψουν τις εισαγωγές κρεάτων και γαλακτοκομικών προϊόντων απ' τον ευρωπαϊκό βορρά. Στην περίπτωση των βιομηχανικών προϊόντων οικιακής χρήσης η κατάσταση ήταν ακόμη χειρότερη.

Τρίτο: η σαθρή και ανολοκλήρωτη βάση της ελληνικής βιομηχανίας δεν μπορούσε να δώσει διέξοδο σε μια επεκτατική οικονομική πολιτική. Η κατάργηση των τραπεζικών προνομίων, που θύμιζαν προνόμια οθωμανικής αυτοκρατορίας στην περίοδο της Ν. Δημοκρατίας, αφαίρεσαν απ' τους Έλληνες επιχειρηματίες το μοναδικό κίνητρο για να επενδύσουν από δανεισμένα χρήματα. Έτσι ο παρασιτισμός και η παροικονομία απορροφούσαν όλο το δυναμισμό απ' την ελληνική βιομηχανία.

Η εξουθένωση αυτής της πολιτικής και των φορέων της, οδήγησε σταδιακά στην επικράτηση της λογικής που αναφάνηκε στα πρόσφατα και γνωστά οικονομικά μέτρα, μετά από μια μακριά περίοδο απραξίας.

Η επιλογή όμως αυτή, ανεξάρτητα απ' την ορθότητά της, έδειξε ότι όχι μόνο έγινε πρόχειρα και χωρίς αναπτυξιακή λογική αλλά και ότι το ΠΑΣΟΚ δεν διέθετε μία παράλληλη πολιτική ενδυνάμωσης και στήριξης των δημοκρατικών κι συμμετοχικών θεσμών, που έτσι κι αλλιώς τίθενται σε κίνδυνο σε περιόδους οικονομικής κρίσης και περιοριστικής εισοδηματικής πολιτικής. Το ΠΑΣΟΚ στριμώχθηκε σε μία αμυντική στάση και στο όνομα της κατοχύρωσης της νέας οικονομικής του πολιτικής έναντι οποιουδήποτε αντιτίμου, μπήκε σε δύσβατες και επικίνδυνες ατραπούς.

Η έλλειψη μιας πολιτικής θεωρίας για τις συνέπειες της κρίσης, καλύφθηκε με αυταρχικές μεθοδεύσεις στον κοινωνικό χώρο.

Κατ' αρχήν το ΠΑΣΟΚ φάνηκε απροετοίμαστο ν' αντιμετωπίσει πολιτικά τις εύκολα προβλεπόμενες αντιδράσεις των συνδικαλιστικών οργάνων και των κομμάτων. Αντιδρώντας σπασμωδικά προκάλεσε κλυδωνισμούς και έθεσε σε αμφισβήτηση τη φυσιογνωμία του σαν αριστερού σοσιαλιστικού κινήματος. Συνδικαλιστές που είχαν εκτεθεί στους χώρους τους κρατώντας σαν λάβαρο την ΑΤΑ διαγράφονται γιατί διαφωνούν με την κατάργηση της. Οι δυναμικά διαφωνούσες μειοψηφίες δεν συνδιαλέγονται πια με το Υφυπουργείο Ν. Γενιάς αλλά με τη βία των αστυνομικών οργάνων και των αγανακτισμένων πολιτών.

Κάποιοι μάλιστα προτείνουν και εισβο-

λή των ΜΕΑ στο Πολυτεχνείο. Η δικαστική λογική αντικαθιστά τον πολιτικό διάλογο στο συνδικαλιστικό χώρο, και το πλουραλιστικό άνοιγμα των μέσων μαζικής επικοινωνίας θεωρείται επικίνδυνο από ανεγκέφαλους κυβερνητικούς παράγοντες και προωθούν σημειολογικές μελέτες των δελτίων ειδήσεων της τηλεόρασης στον πρωθυπουργό. Καταργείται και (ανακαλείται μετά από προβλεπόμενες και πάλι αντιδράσεις) η καθημερινή ενημέρωση των πολιτικών συντακτών. Δικαιολογημένα ο Χ.Κ. Μπουσμπουρέλης αναζητάει στο «Βήμα» αυτούς που πρότειναν στον πρωθυπουργό «αυτή την σαφώς ηλίθια λύση».

Όλα αυτά δεν μπορούν πια ν' αντιμετωπισθούν σαν αποσπασματικά γεγονότα αλλά σαν στοιχεία μιας νέας πολιτικής πρακτικής που τείνει ν' αναστρέψει την πορεία του ΠΑΣΟΚ και ν' ακυρώσει την αντιφατική, αλλά σίγουρα ριζοσπαστική του φυσιογνωμία, όπως αυτή κατοχυρώθηκε απ' την ίδρυσή του μέχρι πρόσφατα.

Η απομάκρυνση του Κ. Λαλιώτη απ' την ενεργό πολιτική και η καταγγελία του Γ. Γεννηματά στην πρόσφατη ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής «των μηχανισμών που έχουν αναλάβει σήμερα τις πρωτοβουλίες για την πολιτική γραμμή της κυβέρνησης» αποδεικνύουν ότι το ΠΑΣΟΚ έχει μπει πραγματικά σε μια νέα πορεία της οποίας η κατάληξη δεν είναι ακόμη, τουλάχιστον, προσδιορισμένη.

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΛΑΛΙΩΤΗ

Μέσα στα πλαίσια αυτά, οι ερμηνείες που δόθηκαν στην παραίτηση του Κ. Λαλιώτη φαίνονται λίγες για να ερμηνεύσουν την πραγματική διάσταση του προβλήματος. Ο Κ. Λαλιώτης δεν αποτελούσε μόνο το αριστερό «άλλοθι» του ΠΑΣΟΚ. Ο πολιτικός του λόγος σηματοδοτούσε όχι μόνο τις ριζοσπαστικές εκλάμψεις του ΠΑΣΟΚ αλλά και το σύνολο του συγκροτημένου πολιτικού του λόγου.

Η ιδιόμορφη γραφή του Κ. Λαλιώτη εντοπίζεται εύκολα σ' όλες τις αποφάσεις των συλλογικών οργάνων του ΠΑΣΟΚ —αποφάσεις που θεωρήθηκαν αποφασιστικές για την πορεία του Κινήματος. Η συμμετοχή του στην τακτική και στρατηγική του πρόσφατου εκλογικού αγώνα είχε δοθεί με σαφήνεια στον καθημερινό Τύπο τις μέρες εκείνες. Ακόμη και στο κείμενο της παραίτησής του, όταν αναφέρεται στο απόσπασμα του λόγου του Α. Παπανδρέου για το χαρακτήρα του τριτοδρομικού σοσιαλισμού, στο Συνέδριο, γίνεται εύκολα αναγνώσιμος ο γραφικός κώδικας του Κ. Λαλιώτη.

Η πολιτική που ακολούθησε στο Υφυπουργείο Τύπου, ήταν πολιτική που είχε τη συναίνεση του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ, σαν αναγκαία διέξοδο απ' την τριβή που δημιουργούσε στην κυβέρνηση το καθημερινό λιβανιστήρι της τηλεόρασης. Και όμως όλα αυτά δεν ήταν ικανά ν' ανασχέσουν τη διαβρωτική λειτουργία που ακολούθησαν πολιτικοί χαμαιλέοντες των οποίων ο πολιτικός λόγος είτε είναι ασή-

μαντος είτε άγνωστος στους ευρύτερους κοινωνικούς χώρους.

Δεν γνωρίζουμε αν η αποχώρησή του στερεί απ' το ΠΑΣΟΚ την αριστερή του βάση όπως ισχυρίζεται ο Γ. Βέλτσος. Του αφαιρεί όμως σίγουρα το δυναμικότερο κομμάτι της ριζοσπαστικής του έκφρασης και φτωχαίνει σημαντικά τους μηχανισμούς δημιουργίας και επεξεργασίας ιδεολογίας, σε μία φάση που η ιδεολογική παραγωγή του ΠΑΣΟΚ (αλλά και των άλλων κομμάτων) βρίσκεται σε κατάσταση πτώχευσης.

Δεν γνωρίζουμε επίσης αν η παραίτηση του Κ. Λαλιώτη θα λειτουργήσει αφυπνιστικά σε στελέχη των οποίων οι συνειδήσεις βρίσκονται ακινητοποιημένες ανάμεσα στη βεβαιότητα των κυβερνητικών αξιωμάτων και τη λογική της άμυνας απέναντι στις επιβουλές της καιροφυλακτούσας δεξιάς.

Το σίγουρο είναι ότι η παραίτηση του Κ. Λαλιώτη εγκαινιάζει μια περίοδο μεταβατική, στο τέλος της οποίας θα είναι δύσκολο ν' αναγνωρίσουμε στο ΠΑΣΟΚ το στοιχείο της κοινωνικής και πολιτικής πολυσυλλεκτικότητας που το χαρακτήριζε μέχρι σήμερα. Η οικονομική κρίση και η πολιτική συγκυρία που δημιουργείται με την καθημερινή συσσώρευση φαινομένων κοινωνικής και πολιτικής αποσύνθεσης εξαναγκάζουν σε επιλογές, που αμφισβητούν τη συνθετική ικανότητα διαφορετικών αντιλήψεων που μέχρι σήμερα επιχειρούσε επιτυχημένα το ΠΑΣΟΚ.

Αυτό το έχουν αντιληφθεί και κατευθυνόμενοι κονδυλοφόροι που προπαγανδίζουν τελευταία την «ιταλική λύση» αναγορεύοντας σε δημοκρατικό χώρο, μια έκφραση της αποστεωμένης δεξιάς. Φαίνεται όμως ότι αποκρύπτουν ότι στην μεν Ιταλία η Αριστερά είναι απ' έξω απ' την κυβέρνηση του σοσιαλδημοκράτη Κράξι ενώ στην Ελλάδα η ΕΑΔΕ έχει αποκηρυχτεί σαν αποτυχημένη πολιτική και απ' το κόμμα που την εισήγαγε.

Η απομάκρυνση ή η περιθωριοποίηση στελεχών που λειτουργούν σαν συνεκτικοί κρίκοι στο πολιτικό και κοινωνικό αμάλγαμα του ΠΑΣΟΚ, ίσως τελικά έχει πολύ μεγαλύτερες συνέπειες, από κείνες που προέβλεπε η ηγεσία του, όταν προχωρούσε στην αναδιάρθρωση του Εκτελεστικού Γραφείου, αντικαθιστώντας στελέχη που μπορούσαν να παίξουν και το ρόλο της προστατευτικής ασπίδας μπροστά σ' ένα χειμώνα που προβλέπεται ιδιαίτερα θερμός. Στελέχη που παρά τις οποιεσδήποτε επιμέρους αντιρρήσεις στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ διατηρούσαν ένα αδιαμφισβήτητο ηγετικό ρόλο.

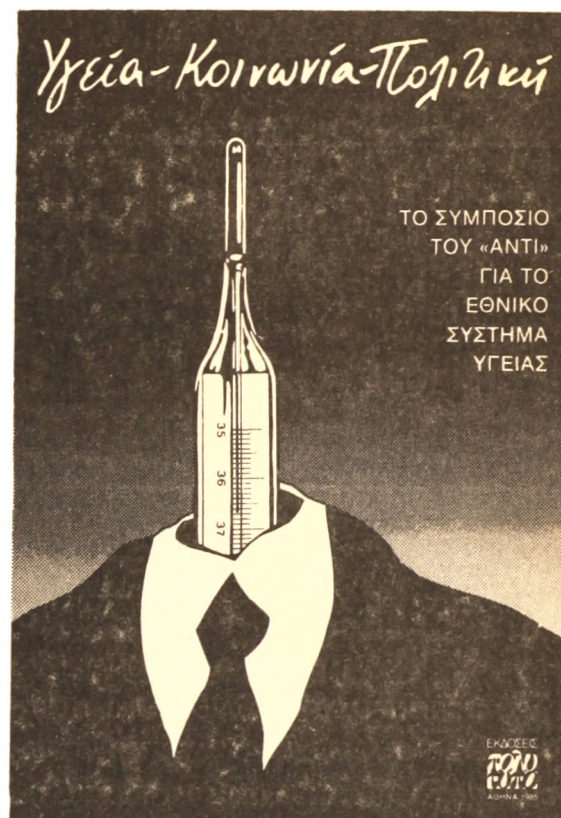
Όμως η αποτυχία του πειράματος του ΠΑΣΟΚ δεν θα 'χει συνέπειες μόνο για το ίδιο το κόμμα. Η ακύρωση άλλης μιας ιστορικής ευκαιρίας για τον ελληνικό λαό μπορεί να έχει τελικά δραματικές συνέπειες σ' ολόκληρο τον κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό ιστό της χώρας. Αν δεν αποκατασταθεί σύντομα η «τάξη» στο ΠΑΣΟΚ, πολύ φοβόμαστε ότι οι πολιτικές εξελίξεις που έρχονται θα θυμίζουν έντονα το παρελθόν.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
από τις εκδόσεις «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα πρακτικά του Συμποσίου για το Εθνικό Σύστημα Υγείας που οργάνωσε τον Απρίλη του 1984 το περιοδικό «ΑΝΤΙ».

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκίμδη, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαμίνιου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχόπουλου, Κ. Στεφανή και του υπουργού Γ. Γεννηματά.

Ο πλούσιος προβληματισμός που καταγράφεται όπως έχει αναπτυχθεί στο Συμπόσιο, ενδιαφέρει κάθε πολίτη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

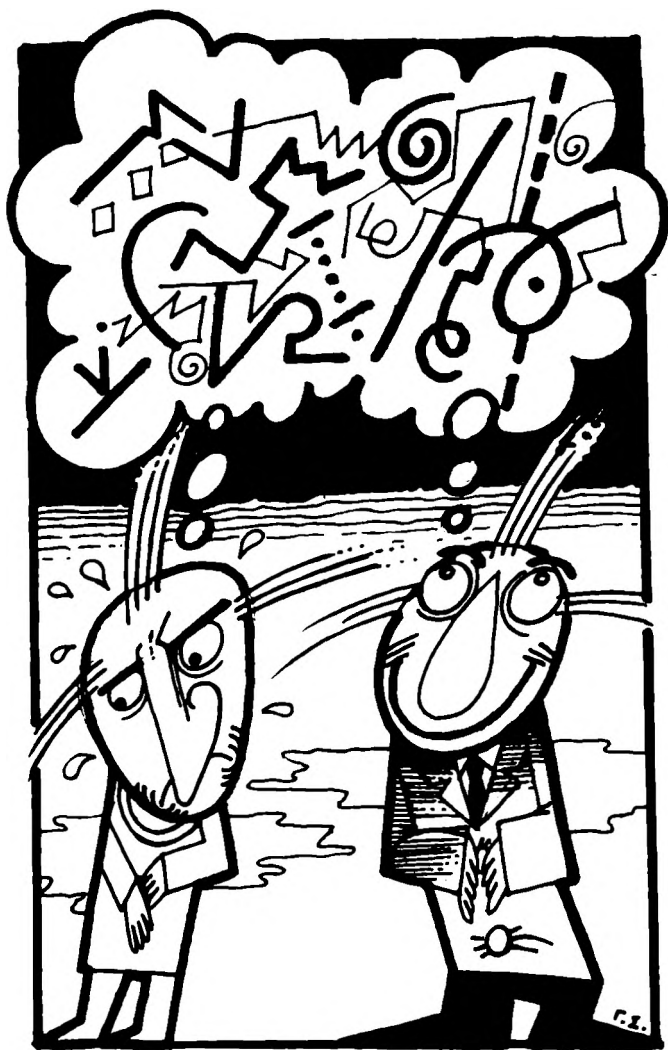
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δεινοκράτους 131,
Αθήνα 115 21 Τηλ. 72.29.237

του Γιάννη Φλώρου

Το μεγάλο «άνοιγμα» του ΚΚΕ στην ίδια, παλιά αφετηρία

Η ομιλία του Γενικού Γραμματέα του ΚΚΕ Χαρ. Φλωράκη στη Θεσσαλονίκη αναζωπύρωσε τη συζήτηση, που είχε αρχίσει πριν την τελευταία ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ τον Οκτώβρη, για την «ενότητα των ΚΚ». Στον ημερήσιο Τύπο αρκετές φορές αυτό το διάστημα σχολιάστηκαν τα ανοίγματα του ΚΚΕ και επισημάνθηκαν τόσο ο χαμηλός τόνος κριτικής και αντιπαράθεσης ανάμεσα στα ΚΚ, από την «Αυγή» και το «ΡΙζοσπάστη», όσο και οι συγκλίσεις και η κοινή στάση σε ορισμένα ζητήματα, κυρίως στο συνδικαλιστικό κίνημα, τα οποία εκτιμήθηκαν και ως ενδείξεις δημιουργίας μιας συμμαχίας με πολιτικές προοπτικές.

Είναι γεγονός ότι πράγματι το τελευταίο διάστημα υπάρχει μια κινητικότητα και στα δύο ΚΚ αλλά και ευρύτερα σε όλο το χώρο της Αριστεράς. Όπως επίσης είναι γεγονός ότι η σύγκλιση στο συνδικαλιστικό κίνημα διαμόρφωσε ορισμένα στοιχεία τα οποία φαίνεται να οδηγούν σε μια μορφή «συμπόρευσης» και συνεργασίας σε ορισμένα μέτωπα των κοινωνικών αγώνων. Το ενδιαφέρον όμως από την ομιλία του γ.γ του ΚΚΕ δεν είναι στην επισήμανση των —φυσιολογικών σε πολλές περιπτώσεις— συγκλίσεων στο συνδικαλιστικό κίνημα, αλλά στο πολιτικό μέρος, στην πολιτική, δηλαδή, που εγκαινιάστηκε με την τελευταία ολομέλεια της ΚΕ και επικυρώθηκε με την ομιλία του κ. Χαρ. Φλωράκη. Κατ' αρχήν σηματοδοτεί ένα «άνοιγμα» του ΚΚΕ κυρίως στο χώρο της Αριστεράς. «Άνοιγμα» που γίνεται σε μια συγκυρία η οποία προσδιορίζεται πολιτικά από την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, τις ανακατατάξεις στο ΠΑΣΟΚ, την κινητικότητα στο χώρο της Αριστεράς και τη σχετική συζήτηση στο ΚΚΕ εσ. για τη μελλοντική του πορεία. Διαμορφώνει δηλαδή, ένα πολιτικό γεγονός στον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς, που εκφράζει και το σημερινό επίπεδο προβληματισμού στην ηγεσία του ΚΚΕ, αλλά προδικάζει

και κάποιες εξελίξεις, όχι μόνο εν όψει δημοτικών εκλογών —με την πιθανότητα ή και βεβαιότητα υποβολής ορισμένων συγκεκριμένων προτάσεων— αλλά και της τακτικής και στρατηγικής του ΚΚΕ. Το τελευταίο σημείο, της πολιτικής και της στρατηγικής του ΚΚΕ, είναι και το πλέον ουσιαστικό σε σχέση με το «πολιτικό άνοιγμα», που καταγράφεται ως πρόταση προς την Αριστερά και με την πρόσφατη ομιλία του Χαρ. Φλωράκη.

Το «άνοιγμα» αυτό όμως γίνεται με δεδομένο ένα μη αποσαφηνισμένο και αντιφατικό πλαίσιο στρατηγικής. Αλλά και «εντός των πλαισίων» της πολιτικής, που προσδιορίζεται σχηματικά με τη γραμμή: «να δοθεί μια αριστερή προοπτική στην Αλλαγή». Στο βαθμό συνεπώς που επιχειρείται ο «εκσυγχρονισμός» της πολιτικής του ΚΚΕ τα «ανοίγματα» και οι αποσαφηνίσεις της γραμμής είναι αναγκαίες προϋποθέσεις για την ολοκλήρωση μιας νέας ισορροπίας σε ηγετική κλίμακα και διαμόρφωσης νέων σχέσεων με τη βάση και τις υπόλοιπες δυνάμεις της Αριστεράς. Και στο «άνοιγμα» αυτό η «πολιτική πρόκληση» προς τις δυνάμεις της ευρύτερης Αριστεράς είναι κρίσιμο και καθοριστικό στοιχείο. Εδώ όμως οι αντιφάσεις πολλαπλασιάζονται. Ενώ απευθύνεται η πρόσκληση για «την προώθηση της συσπείρωσης πάνω σε κοινούς στόχους, στη βάση της ισότητας και της αυτοτέλειας του καθενός, του γόνιμου διαλόγου και της έντιμης ιδεολογικής αντιπαράθεσης», ο αποφασιστικός παράγοντας αναδεικνύεται το ΚΚΕ και «λυδία λίθος» οποιουδήποτε «θετικού ρόλου», «η στάση απέναντι στο ΚΚΕ». Οι «ψυχώσεις κατά του ΚΚΕ» όπως ονομάζονται οι διαφορετικές ιδεολογικές και πολιτικές θέσεις, δεν αφορούν μόνο τη διάσπαση του 1968, αλλά και τα μεγάλα θέματα που διαμορφώνουν τη σημερινή φυσιογνωμία της ευρωπαϊκής αριστεράς και του ευρωκομμουνισμού, όπως ονομάστηκε το ρεύμα που διαφοροποιήθηκε από τα ορθόδοξα κομμουνιστικά κόμματα. Παρόμοιοι όμως προβληματισμοί —προς το παρόν— από πλευράς ΚΚΕ δεν διαφαίνονται, αντίθετα οι ιδεολογικές, πολιτικές και θεωρητικές αφετηρίες των «πολιτικών ανοιγμάτων» παραμένουν αναλλοίωτες. Και δεν είναι μόνο ότι αυτές καθορίζονται από τη φιλοσοβιετική στάση, αλλά προσδιορίζονται και από το σύνολο της θεωρητικής και ιδεολογικής βάσης των ονομαζόμενων ορθόδοξων κομμουνιστικών κομμάτων.

Οι διαφορετικές φωνές που πληθαίνουν τελευταία δεν φαίνεται να έχουν διαπλάσει γύρω από τις θέσεις τους το βασικό κορμό του κομματικού μηχανισμού, ακόμα και αν στη βάση φαίνεται να βρίσκουν μια ευρύτερη απήχηση.

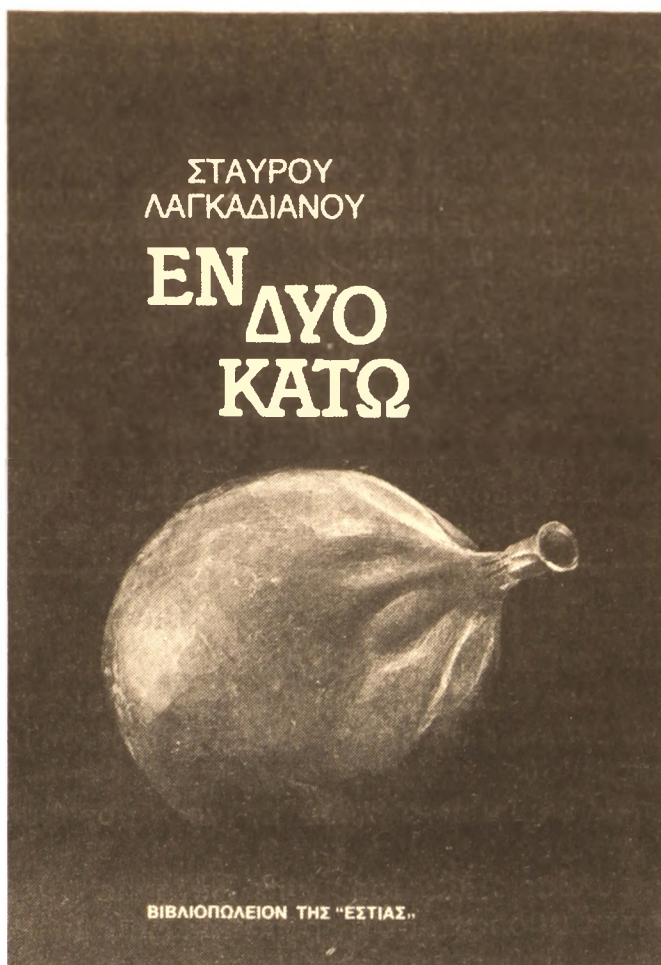
Πέραν όμως αυτών η πολιτική «ανοίγ-

ματος» - εκσυγχρονισμού όπως ονομάστηκε από πολλούς— δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο στη σημερινή πολιτική συγκυρία στο βαθμό που η σημερινή κοινωνική κρίση ολοκληρώνει ένα κύκλο διαμόρφωσης του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού και συνεπώς μια απόπειρα εκσυγχρονισμού δεν μπορεί να προσανατολίζεται μόνο στην τακτική. Το σημείο όπου μπορεί να οδηγήσει μια τέτοια διαδικασία —στεγανή και εκ των άνω επιπλέον— είναι να διευκολύνει την ύπαρξη σχημάτων που θα παρουσιασθούν ως «συμμαχία κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων», τα οποία θα ανταποκρίνονται σε μια νέα συνείδηση κορυφής. Αυτό όμως δεν διαμορφώνει νέα πολιτική, αλλά οδηγεί στην ανακύκλωση των αντιφάσεων.

Το «άνοιγμα» του ΚΚΕ διαμορφώνει όμως μια πολιτική πραγματικότητα στο χώρο της Αριστεράς, η οποία δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ούτε με τη σιωπή, ούτε με υπεκφυγές. Τα μεγάλα προβλήματα, που σημάδεψαν τις εξελίξεις τις δυο τελευταίες δεκαετίες, και διαμόρφωσαν τα ρεύματα που συγκρούστηκαν και συγκρούονται στο χώρο της αριστεράς, εξακολουθούν να υπάρχουν και να βασανίζουν την Αριστερά. Η προοπτική των δυνάμεων της Αριστεράς εξαρτάται και από την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Η πολιτική πρόκληση βέβαια που απευθύνει το ΚΚΕ, άμεσα προς την Αριστερά και έμμεσα προς το ΚΚΕ εσ. με το «πολιτικό άνοιγμα» παραμένει. Ανεξάρτητα όμως από την τωρινή πολιτική επικαιρότητα, που «ευνοεί» φωνές για την «ενότητα της Αριστεράς» τα ουσιαστικά προβλήματα επαναπροσδιορισμού της πολιτικής και στρατηγικής της υπάρχουν. Και αυτά παραπέμπουν στην στρατηγική του σοσιαλισμού και την επικαιρότητά του.

Τελικά το σημερινό «άνοιγμα» του ΚΚΕ, που πιθανά να λειτουργήσει και καταλυτικά για ευρύτερες διεργασίες στο εσωτερικό του και την Αριστερά, θέτει πριν απ' όλα αυτά τα προβλήματα. Οι σημερινές συγκλίσεις όμως δεν φαίνεται να οδηγούν σε μια πολιτική διαδικασία ανοιχτών θυρών. Από την πλευρά του το ΚΚΕ εσ. και η ανανεωτική αριστερά προς τους οποίους απευθύνεται το «άνοιγμα» είναι υποχρεωμένοι να μην σιωπήσουν. Μια απάντηση «ενότητας» δεν οδηγεί παρά στην αποσιώπηση των ουσιαστικών προβλημάτων. Παραμένει όμως πάντα ανοικτό το θέμα πως η ανανεωτική Αριστερά θα διαμορφώσει τη δική της πολιτική, η οποία χωρίς να παρακάμπτει το πρόβλημα του διαλόγου, θα θέσει τα κρίσιμα προβλήματα του σοσιαλισμού. Της πολιτικής, δηλαδή, και της στρατηγικής που θα οδηγήσουν στη διαδικασία σύνδεσης των σοσιαλιστικών ιδεών και των κατακτήσεων της Αριστεράς με τους εργαζόμενους.

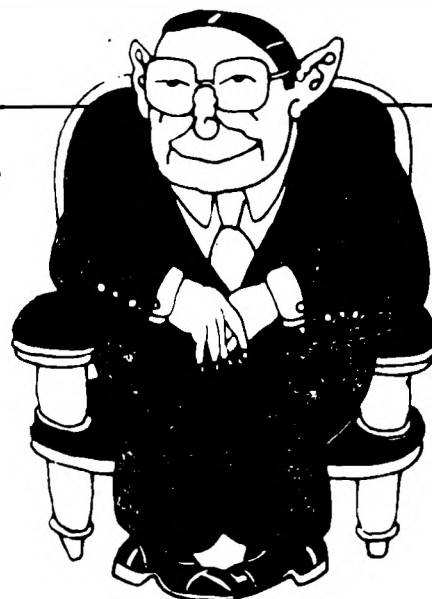
Ε
Σ
Η
Ρ
Ο
Φ
Λ
Κ
Υ
Κ

Το βιβλίο αυτό γραμμένο με μυθιστορηματικό τρόπο, αναφέρεται σε βιώματα στιγμές και μαρτυρίες του ίδιου του συγγραφέα από την περίοδο της στρατιωτικής θητείας. Στοχεύει όμως, έξω από τις προσωπικές εμπειρίες, να αποκαλύψει τη ζωή και τον κόσμο του νεοσύλλεκτου όταν βρίσκεται ξαφνικά αντιμέτωπος με μία νέα «διαφορετική» πραγματικότητα, που έχει έντονα τα στοιχεία του «απροσδόκητου».

στα περίπτερα και τα βιβλιοπωλεία
από την **Claire Bretecher**
και τις εκδόσεις **DEDALUS**

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Κυκλοφορεί το 14^ο τεύχος

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΟΞΙΝΗ ΒΡΟΧΗ

Σούζαν Τιφτ: Ο θάνατος του δάσους
Δημήτρης Παπαϊωάννου: Οι μηχανισμοί της ρύπανσης

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Αντρέ Γκόρτζ: Υπάρχει οικολογική απάντηση στην κρίση;

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μιχάλης Μοδινός: Το εξωτερικό χρέος

Δημήτρης Παπαϊωάννου: Χρηματοπιστωτικά, το ανώτερο στάδιο του καπιταλισμού

ΘΕΜΑΤΑ

Δαμιανός Π.: Πειράματα σε ζώα

Τζων Μόρρις: Τα αινίγματα της φύσης

Θανάσης Βαλαβανίδης: Αλιέρι, η αντίστροφη μέτρηση

ΡΕΠΟΡΤΑΖ

Σπύρος Ψύχας: Ηλιακό νηπιαγωγείο στο Χολαργό

Γιώργος Ράλλης: Συνέδριο ηλιακής ενέργειας στη Θεσσαλονίκη

Νέα Οικολογία, Μαυρομιχάλη 39,
τηλ. 36.19.837

Υποτιμήσεις, ανατιμήσεις και... αναγκασίες επανεκτιμήσεις

του Θ. Μαραγκού

Το πρόσφατο κύμα ανατιμήσεων είναι το δεύτερο αλλά όχι και το τελευταίο της περιόδου που άνοιξε με την εξαγγελία των οικονομικών «σταθεροποιητικών» μέτρων. Έως τώρα έχουμε ανατιμήσεις που οφείλονται κυρίως στην υποτίμηση της δραχμής. Αυξάνονται οι τιμές των εισαγόμενων προϊόντων γιατί χρειάζονται περισσότερες δραχμές για να αγοραστούν. Αυξάνονται όμως και οι τιμές πολλών ντόπιων προϊόντων, είτε γιατί στην παραγωγή τους χρησιμοποιούνται πρώτες ύλες, ενέργεια, ανταλλακτικά ή γενικά διάφορα «ενδιάμεσα προϊόντα» που εισάγονται, είτε γιατί οι τιμές τους ορίζονται σε ευρωπαϊκές νομισματικές μονάδες (λόγω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της ΕΟΚ), οι οποίες είναι ένα είδος συναλλάγματος. Και επομένως όταν γίνεται υποτίμηση οι τιμές αυτών των προϊόντων (π.χ. γαλακτοκομικά) σε δραχμές, αυξάνεται. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση η υποτίμηση δεν εμποδίζει (όπως είναι ένας από τους στόχους της) την εισαγωγή ξένων προϊόντων, μια κι αυτά είναι ελληνικά, αλλά αυτόματα ευνοεί τους παραγωγούς τους, τουλάχιστον σε σχέση με τους άλλους παραγωγούς ή εργαζομένους.

Τέτοιες ανατιμήσεις έγιγαν και θα γίνουν κι άλλες. Μια άλλη όμως κατηγορία αυξήσεων πρέπει επίσης να αναμένεται. Η κυβερνητική οικονομική πολιτική αποβλέπει όπως επίσημα διατυπώθηκε στο να μειώσει και τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα. Ήδη ο γενικός προϋπολογισμός του κράτους (τακτικός και επενδύσεων) προβλέπει μια μείωση του ελλείμματος του της τάξης του 41%, αν όλα πάνε φυσικά όπως... προϋπολογίζονται. Προβλέπει όμως και σοβαρότατη μείωση του ελλείμματος των Δημοσίων Επιχειρή-

σεων και Οργανισμών (ΔΕΚΟ): από 134 σε 101 δισεκατομμύρια δραχμές. Η πρόβλεψη αφορά κυρίως τις ΔΕΚΟ που παράγουν προϊόντα ή υπηρεσίες (αντίθετα με το ΙΚΑ και τον ΟΓΑ, των οποίων το έλλειμμα δεν προβλέπεται να μειωθεί). Αυτό όμως σημαίνει αύξηση των τιμών του ηλεκτρικού, του νερού, των αεροπορικών εισιτηρίων κτλ. Γιατί τα ελλείμματα είναι τέτοια που δεν αρκεί μια προσπάθεια «νοικοκυρέματος» ή «αύξησης της παραγωγικότητας» για να απορροφηθούν.

Κοντά στις ανατιμήσεις, παρούσες και μέλλουσες, ο προϋπολογισμός του 1986 προδιαθέτει και για αύξηση των φορολογικών βαρών, τόσο από τη «μη τιμαριθμοποίηση» των κλιμακίων της φορολογίας όσο και από αυξήσεις ορισμένων, κυρίως έμμεσων, φόρων. Ίσως δε το αναμενόμενο φορολογικό νομοσχέδιο προχωρήσει παραπέρα και οδηγήσει και σε άλλες εξελίξεις πέρα από τα όσα συζητούνται για μείωση ή κατάργηση ορισμένων φοροαπαλλαγών, πάταξη της φοροδιαφυγής κτλ.

Ο προϋπολογισμός, του 1986 προβλέπει επίσης μείωση, σε πραγματικές τιμές των επενδύσεων του κράτους και, κυρίως, των ΔΕΚΟ (+ 7% μόνο), ενώ οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα δεν μπορούν άμεσα να προβλεφθούν. Αρκεί μόνο να διαπιστωθεί η συνεχής, εδώ και χρόνια, τάση τους προς μείωση.

Σιγά σιγά δηλαδή παίρνει την τελική της μορφή η «πολιτική λιτότητας» που εγκαινιάσθηκε το περασμένο Οκτώβριο:

- υποτίμηση
- ανατιμήσεις λόγω υποτίμησης

ΤΟ «ΝΕΟ» ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΟΓΜΑ

Μετά το «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό» ο «μεταβιομηχανικός σοσιαλισμός» του Βαγγέλη Γιαχνή

Ανάμεσα στους επαναλαμβανόμενους, αλληλοαναιρούμενους και αντιφατικούς πλατυασμούς και νεολογισμούς (χρονόβόμβα κτλ.) τόσο του κ. Παπανδρέου όσο και του κ. Σημίτη, στην τελευταία Σύνοδο της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, μπορεί κανείς να διακρίνει μια «νέα» οικονομική φιλοσοφία, ένα «νέο» οικονομικό δόγμα. Αυτό προκύπτει όχι τόσο από την παρότρυνση του πρωθυπουργού, προς τα μέλη της ΚΕ να εντρυφήσουν στη «διαφορά μεταξύ φωτογραφίας και κινηματογράφου» όσο από την παρενθετική αναζήτηση λύσεων από τον κ. Σημίτη στις... μεταβιομηχανικές δραστηριότητες. Συγκεκριμένα ο τελευταίος ανέφερε, αόριστα —πλην σαφώς— ότι «... ίσως η λύση βρίσκεται στην υπέρβαση της βιομηχανικής ανάπτυξης. Στις μεταβιομηχανικές δραστηριότητες (τουρισμός, εμπόριο, τραπεζικές υπηρεσίες) που δεν απαιτούν μεγάλο κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Υπάρχουν χώρες που ευημερούν μόνο από την παροχή γενικών υπηρεσιών...». Ενώ δεν πρέπει να θεωρηθεί τυχαία η αναφορά του πρωθυπουργού στο ρόλο του τουρισμού με τα εξής λόγια: «... και ήρθε η παρατεταμένη κρίση —αρχές του '70— μια κρίση που πήρε πολλές μορφές. Σαν αποτέλεσμα είχε μια σημαν-

τικότερη συρρίκνωση κι εδώ λοιπόν δεν μπορούμε να στηρίζουμε τις ελπίδες μακροχρόνια. Αυτό τι σημαίνει; Σημαίνει ασφαλώς και οπωσδήποτε (sic) ανάπτυξη του τουρισμού, έστω κι αν δεν είναι κάτι το οποίο στο όραμά μας πάει ιδιαίτερα...». Με λίγα λόγια η μοναδική λύση στο πρόβλημα της πατατεταμένης κρίσης βρίσκεται στην ανάπτυξη του τουρισμού. Έτσι εξηγείται γιατί ο κ. Σημίτης δεν έκρινε αναγκαία την εξαγγελία αναπτυξιακών μέτρων, καταφεύγοντας στην έωλη επιχειρηματολογία περί «εξειδικευμένης αναπτυξιακής πολιτικής που απαιτεί μεγάλο χρονικό διάστημα» κτλ.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΙΣ ΡΙΖΕΣ

Είναι, γνωστό ότι το «ελληνικόν δαιμόνιον» ή κατά το άσμα η «μαγκιά της φυλής» αποτέλεσε το μόνιμο καταφύγιο όλων των ηγετόρων και ηγετίσκων του έθνους σε περιόδους κρίσεων και αδιεξόδων. Ας θυμηθούμε τα «ξύλινα τείχη» στη ναυμαχία της Σαλαμίνας, ή τον «Δούρειο» ίππο, στην Τροία, ή ακόμα και τη Λασκάρεα εφεύρεση για την «κατάργηση της πάλης των τάξεων». Με μια τέτοια λαμπρή παράδοση γιατί ο κ. Σημίτης να μην αποτολμήσει την κατάργηση της βιομηχα-

- ανατιμήσεις για απορρόφηση των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα
- αύξηση της φορολογίας
- συγκράτηση ή μείωση των επενδύσεων, με ό,τι τούτο συνεπάγεται ως προς την πορεία της απασχόλησης
- προσωρινή συγκράτηση των εισαγωγών με τα γνωστά μέτρα των προκαταβολών
- συμπίεση των αυξήσεων των εργατικών αμοιβών με τα επίσης γνωστά μέτρα για την ΑΤΑ
- προσφυγή στην ΕΟΚ για δάνειο (1500 δις δολάρια, σε δύο δόσεις) που θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για την κάλυψη των εξωτερικών ελλειμμάτων.

Η πολιτική αυτή δεν αποκλείεται να «συμπληρωθεί» στο προσεχές μέλλον και με πρόσθετα, στην ίδια πάντως «σταθεροποιητική» κατεύθυνση, μέτρα. Φαίνεται πράγματι ότι υπάρχουν κάποιες βάσιμες ανησυχίες ως προς το πόση δραστηριότητα είχαν τα όσα αποφασίστηκαν έως τώρα, ιδιαίτερα σε ποια έκταση πείσθηκαν οι παραγωγοί και εξαγωγείς να εκμεταλλευτούν το πλεονέκτημα της υποτίμησης και όχι απλώς να αυξήσουν τις τιμές τους κατά κάποιο ανάλογο ποσοστό.

Από την άλλη μεριά, οι φήμες και οι ψευδαισθήσεις πολλαπλασιάζονται: θα ληφθούν «αναπτυξιακά μέτρα» που θα αντισταθμίζουν τα δυσάρεστα επακόλουθα των «σταθεροποιητικών», η κυβέρνηση θα «λασκάρει» την πολιτική της πριν από τις δημοτικές εκλογές (εννοείται ότι θα μοιράσει παροχές και διευκολύνσεις), θα γίνει ανασχηματισμός που θα είναι αφετηρία «άλλης» πολιτικής κτλ.

Όμως ούτε τα οποιαδήποτε «αναπτυξιακά μέτρα» θα είχαν ως στόχο να ξαναδώσουν ό,τι αφαιρέθηκε από τα προηγούμενα, ούτε πριν από τις δημοτικές εκλογές, δηλαδή σε λίγους μήνες, είναι δυνατό να έχουν αποδώσει οτιδήποτε τα μέτρα λιτότητας, ούτε ο οποιοσδήποτε ανασχηματισμός μπορεί να έχει ως ουσιαστικό αποτέλεσμα την ανατροπή αυτής της πολιτικής. Πολλοί, ως φαίνεται, είναι εκείνοι που δεν συνειδητοποιούν με αρκετή προσέγγιση το τι σημαίνει να πέσει ο ρυθμός του πληθωρισμού από τα σημερινά του επίπεδα (πάνω από 20%) στο 15% περί τα τέλη 1986 και στο 10% στα τέλη του 1987. Και το αν είναι η ΕΟΚ που επέβαλε τέτοιους στόχους ή η ελληνική κυβέρνηση έχει πολύ μικρή σημασία. Γιατί το πρόβλημα είναι αν είναι αναγκαίο και επιθυμητό να πέσει ο πληθωρισμός σ' αυτά τα επίπεδα, και σ' αυτές τις προθεσμίες, όπως και το πώς κάτι τέτοιο είναι δυνατό να επιτευχθεί.

νίας; Βέβαια, μετά απ' όλα αυτά προκύπτει εύλογα το ερώτημα, αν οι μεταβιομηχανικές αναζητήσεις συνθέτουν μια νέα φιλοσοφική οικονομική σκέψη ή αν πρόκειται για επιστροφή στις ρίζες. Κατά την ταπεινή μας γνώμη, —παρά τη θεωρητικοποίηση με φορτισμένους όρους (μεταβιομηχανική ανάπτυξη κτλ.)— πρόκειται για τη γνωστότατη και προσφιλή στη δεξιά, οικονομική πολιτική των **άδελων πόρων**. Ποιος δεν γνωρίζει σε τούτη τη χώρα, ότι η ραχοκοκαλιά της οικονομίας ήταν και είναι (όσο είναι) το μεταναστευτικό, το ναυτεργατικό και το τουριστικό συνάλλαγμα; Τα διαφορετικά επιχειρήματα που προβλήθηκαν —κατά καιρούς— για να αιτιολογήσουν, αυτού του είδους, την οικονομική πολιτική δεν ενδιαφέρουν και τόσο. Δεν έχει και τόση σημασία, αν η κυβερνητική εξουσία αναγόρευσε τον παρασιτισμό σε επίσημη οικονομική πολιτική, καλυμμένη, αρχικά πίσω απ' τη θεωρία «της ψωροκώστανας» αργότερα πίσω απ' το επιχείρημα της «ξένης βοήθειας» και σήμερα πίσω απ' τον ιδιότυπο ρεαλισμό «της καμένης γης και των παραμορφωμένων καταναλωτικών προτύπων». Εκείνο το σημείο που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ότι όλα αυτά συνέκλιναν και συγκλίνουν

στη διατήρηση και ενίσχυση του εξαρτησιακού χαρακτήρα της οικονομίας, στην υποβάθμιση του ρόλου της βιομηχανικής παραγωγής και στη διεύρυνση των παρασιτικών δραστηριοτήτων.

ΕΥΘΥΓΡΑΜΜΙΣΗ ΜΕ ΕΟΚ

Αλλά όλα αυτά είναι γνωστά και έχουν αναλυθεί, στο παρελθόν, με γλαφυρό τρόπο από τον ίδιο τον κ. Παπανδρέου. Είναι αυτός που υποστήριξε ότι η πολιτική των άδελων πόρων ισοδυναμεί με την εκποίηση της εθνικής ανεξαρτησίας και υπερηφάνειας του τόπου και κατήγγειλε την προσπάθεια για μετατροπή της χώρας σε «απέραντο ξενοδοχείο». Αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα αυτό δεν βρίσκεται στην παλινδρόμηση και στην υπαναχώρηση (σ' αυτά έχουμε πλέον εθισθεί), αλλά στην ανενδοίαστη και απροκάλυπτη απεμπόληση κάθε αναπτυξιακής λογικής και σκέψης. Ούτε η δεξιά δεν τόλμησε ν' αμφισβητήσει την αναγκαιότητα μιας κάποιας αναπτυξιακής πολιτικής, που θα στηριζόταν στην ενίσχυση του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα της παραγωγής. Οι αντιπολιτευτικές της ενστάσεις, εστιάζονται κυρίως στη διεύρυνση της κρατικής

Ως προς την ανάγκη να μειωθεί αποφασιστικά ο πληθωρισμός υπάρχει κάποια, σχεδόν παράδοση ομοφωνία σε όλες τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας. Ελάχιστοι είναι εκείνοι, άτομα όχι ομάδες, που αφήνουν να εννοηθεί ότι θα μπορούσε η ελληνική οικονομία να συνεχίσει μια σχετικά ομαλή πορεία με υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού που ωστόσο θα έπρεπε να επιβραδύνονται προοδευτικά. Την ανάλυσή τους βασιίζουν, όταν αυτή είναι αρκετά σαφής ώστε να επιτρέπει στους άλλους να καταλάβουν τι θέλει να πει, στην πεποίθηση ότι παράλληλα είναι δυνατό να επιτευχθούν διαρθρωτικές και λειτουργικές αλλαγές που να αναπτύσσουν την παραγωγή και την παραγωγικότητα, ώστε οι βαθύτερες αιτίες του πληθωρισμού (ανεπαρκής προσφορά αγαθών και υπηρεσιών, υψηλό κόστος παραγωγής τους) να εξαλειφθούν. Βέβαια, μια τέτοια πρόταση δεν εξηγεί αρκετά ικανοποιητικά πως μπορούν να γίνουν τέτοιες αλλαγές μέσα σε κλίμα πληθωριστικό (που επιτρέπει στον καθένα να αναβάλει τέτοιες αλλαγές μια και μπορεί να λύνει τα προβλήματα ακριβώς προσφεύγοντας σε... πληθωριστικές επιλογές), το οποίο συνεπάγεται βέβαια και συνεχή πτώση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και συνεχή υποτίμηση του νομίσματος, αποθαρρύνοντας έτσι και για πρόσθετους λόγους τις επενδυτικές προσπάθειες από τις οποίες μέρος τουλάχιστον των επιθυμητών αλλαγών μπορεί να προέλθει. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο η αντιπληθωριστική προσπάθεια είναι αντιπαθής στους ίδιους και σε άλλους κύκλους είναι ότι αυτή συνεπάγεται αναγκαστικά την αναστάτωση ή και τη ρήξη πολλών από τις λεπτές ισορροπίες που θεμελιώνουν τόσο τη δομική ακινησία της ελληνικής οικονομίας (Θ. Μαραγκός, Δέκα χρόνια δομικής ακινησίας, ΑΝΤΙ 20/7/1984) όσο και το ιδεολογικό και πολιτικό κλίμα στο οποίο εναποθέτουν την κοινωνική συναίνεση που άλλοι κατέκτησαν, και άλλοι διεκδικούν, είτε για να διατηρήσουν ή ενισχύσουν την εξουσία τους είτε για να «περάσουν» και τις αναγκαίες, κατά την άποψή τους, αλλαγές. Όλα θα πήγαιναν κατ' ευχήν αν δεν προσέκρουαν στα αδιέξοδα των εσωτερικών και, κυρίως, των εξωτερικών ελλειμμάτων.

Όταν αυτά φτάνουν στα επίπεδα που έφτασαν, δεν επιτρέπουν πια καμιά υπεκφυγή και υποχρεώνουν σε επανεκτιμήσεις και αναθεωρήσεις σαν κι αυτές που γνωρίζουμε σήμερα.

Όλοι πια, ή σχεδόν όλοι, καταλήγουν να θεωρούν τον πληθωρισμό πραγματικό καρκίνωμα της ελληνικής οικονομίας, όπως και πράγματι είναι και όπως έχει επισημανθεί από πολλούς αναλυτές τόσο στα χρόνια της ΝΔ όσο και μετά.

παρέμβασης και στον περιορισμό της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Αλλά ποτέ δεν διατύπωσε την πρόταση για υπέρβαση της βιομηχανίας και την αποκλειστική στήριξη στην παροχή υπηρεσιών.

Οι —εν λόγω— ακραίες επιλογές του ΠΑΣΟΚ, αποδεικνύουν, αν μη τι άλλο, την παντελή έλλειψη επεξεργασμένων στρατηγικών στόχων με αποτέλεσμα την αέναη περιπλάνηση του σκάφους, στον ωκεανό της κρίσης, ανάλογα με τη φορά των κυμάτων.

Από την —προ ολίγων μηνών— ακραία συνθηματολογία (συμπαθής κατά την πρωθυπουργική έκφραση στη Γιορτή της Ν. ΠΑΣΟΚ) του «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο» πέρασε στην εξίσου ακραία πολιτική, ευθυγράμμισης και υποταγής, στα κελεύσματα του «διευθυντηρίου». Δεν είναι μόνο η αποδοχή των όρων του δανείου που μετατοπίζουν τις ευθύνες άσκησης της οικονομικής πολιτικής από την Αθήνα στις Βρυξέλλες και αναγορεύουν τον Επίτροπο στον υπέρτατο κριτή της πορείας των οικονομικών μας πραγμάτων. Είναι η ελεγχόμενη εφαρμογή των ΜΟΠ, η άρση των προκαταβολών σε βασικά —και ανταγωνιστικά με την εγχώρα παραγωγή— εισαγόμενα είδη, η βίαιη α-

Σχεδόν παράδοση η ομοφωνία, γιατί είναι προφανές ότι η πολιτική για την καταπολέμηση του και τα χρονοδιαγράμματα εφαρμογής της δεν είναι ούτε μπορεί να είναι «τεχνικό», δηλαδή κοινωνικά και πολιτικά μονοσήμαντο. Ναι μεν ο τελικός στόχος είναι να αποκατασταθεί η αντιστοιχία ανάμεσα στις ροές χρήματος και εμπορευμάτων (το «διαζύγιο» ανάμεσά τους είναι ο πληθωρισμός), αυτό όμως μπορεί θεωρητικά να γίνει ή με μείωση των πρώτων ή με αύξηση των δεύτερων ή με κάποιο μείγμα που να περιλαμβάνει και τη μια και την άλλη εξέλιξη. Αλλά σε ποιες δόσεις; Κι έπειτα τόσο η μείωση όσο και η αύξηση που προαναφέρθηκαν μπορούν, πάλι θεωρητικά, να επιτευχθούν από διαφορετικές πηγές και με διαφορετικούς τρόπους. Η επιλογή εξαρτάται από τη συγκεκριμένη κατάσταση της συγκεκριμένης οικονομίας, από το χρόνο που είναι διαθέσιμος για κάθε σχετική παρέμβαση και από τις πολιτικές και κοινωνικές δεσμεύσεις και προτιμήσεις αυτού που παρεμβαίνει.

Σε όλες αυτές τις εναλλακτικές δυνατότητες οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας παρεμβαίνουν πολύ λίγο. Τόσο το ΠΑΣΟΚ, στον πολιτικό του λόγο, άλλης υφής από την κυβερνητική πράξη, όσο και η αντιπολίτευση, με ελάχιστες εξαιρέσεις, εξακολουθούν να αφήνουν να εννοηθεί ότι ο πληθωρισμός και τα συμπαρομαρτούντα φαινόμενα πρέπει να καταπολεμηθούν, είναι δυνατόν να καταπολεμηθούν, αλλά σχεδόν ανώδυνα, δηλαδή χωρίς αναδιαρθρώσεις και αναμοχλεύσεις των σημερινών ισορροπιών ή μόνο εις βάρος κάποιων απόμακρων κοινωνικών δυναστών ή αποβλήτων (τα μονοπώλια, τα παράσιτα, οι συντεχνίες, οι τεμπέληδες κτλ., ανάλογα με τις αποχρώσεις των τοποθετήσεων).

Πρόκειται για φυγή από την πραγματικότητα και από τις σχετικές πολιτικές ευθύνες για το μέλλον. Που οδηγεί εξάλλου και σε συγκεκριμένη στρατηγική απελπισμένης άμυνας απέναντι στις επιλογές της παρούσας «πολιτικής λιτότητας» και σε αποχή από κάθε προσπάθεια για να αλλάξουν οι κοινωνικές και οικονομικές επιλογές της χωρίς να αλλάξει ο γενικός στόχος που ομόφωνα γίνεται δεκτός, δηλαδή η καταπολέμηση του πληθωρισμού. Ωστόσο προτάσεις και πολιτικές δυνάμεις που δεν ανοίγουν έστω και δύσβατες εναλλακτικές προοπτικές απέναντι στις κυβερνητικές πρωτοβουλίες πάνω σε υπαρκτά και αναγνωρισμένα προβλήματα είναι καταδικασμένες στο να ελπίζουν απλώς να «κρατήσουν καθυστέρηση» όπως λένε στα γήπεδα.

Γιατί σε απτή κωλυσιεργία καταντάει όποια πολιτική που, μπροστά σε συγκεκριμένα αδιέξοδα και σε συγκεκριμένες πολιτι-

κές αντιμετώπισής τους από τους άλλους, αρκείται στο να υπενθυμίζει και υπογραμμίζει τις ευθύνες των μεν και των δε (απαραίτητο, αλλά φευ ανεπαρκές), να ζητεί άνευ άλλου την «ανάκληση των μέτρων», να φτάνει μέχρι να αρνείται την ύπαρξη των προβλημάτων (έτσι κάνει, χωρίς ιδιαίτερη αποτελεσματικότητα, και η στρουθοκάμηλος), να αντιπροτείνει στη συνέχεια «μέτρα» προορισμένα απλώς για «ζύμωση» όπως οι γενικότητες περί «στροφών» και «νέων κατευθύνσεων», περί ξένων κέντρων, περί ανάγκης να υπάρξει «νέα» ή «άλλη» ανάπτυξη, περί αναγκαιών διαπραγματεύσεων με την ΕΟΚ για να «μας χρηματοδοτήσει» έως ότου... φύγουμε από κει ή με τους δανειστές μας ώστε να αποφύγουμε την... αποπληρωμή του εξωτερικού χρέους, περί εκδημοκρατισμού του κράτους και άλλα συναφή. Γιατί είτε παραπέμπουν σε διαδικασίες, έστω αποτελεσματικές, που απαιτούν χρόνια, είτε αναζητούν αποδιοπομπαίους τράγους, είτε μας καλούν να λέμε «άλλα λόγια για ν' αγαπιόμαστε».

Και εν τω μεταξύ τόσο οι «αναπτυξιακές επιλογές» στις οποίες θα καταλήξει κάποτε η κυβέρνηση όσο και τα ενδεχόμενα πρόσθετα μέτρα λιτότητας που θα οδηγηθεί να πάρει στο μέλλον θα προωθούνται ερήμην εναλλακτικών και πειστικών κατευθύνσεων. Χωρίς δηλαδή να δημιουργείται έστω και η αρχή μιας δυνατότητας για «άλλη» πολιτική. Και φυσικά η μόνη εναπομένουσα εναλλακτική λύση θα είναι, όπως προφητικά (;) το είπε και ο κ. Κ. Σημίτης στην ΚΕ του ΠΑΣΟΚ «νεοφιλελευθερισμός», η εγκατάλειψη δηλαδή κάθε ιδέας για κεντρική παρέμβαση στην πορεία της ελληνικής οικονομίας.

Υπάρχουν σήμερα «ρεαλιστικά» στοιχεία για την οικοδόμηση μιας «άλλης» πολιτικής που να μην εγκαταλείπουν αυτήν την ιδέα; Υπάρχουν, αλλά ωθούνται πεισματικά εκτός οπτικού πεδίου τόσο της κυβερνητικής στρατηγικής (αυτή όμως έκανε τις επιλογές της...) όσο και των πολιτικών δυνάμεων της αριστεράς, με χίλια δυο προσχήματα (πότε εναντίον του «αστικού εκσυγχρονισμού» πότε για να μην μπορέσει με «συμβιβασμούς» και «διαχείριση του συστήματος», ποτέ για να μην χάσει κάποια «συνδικαλιστική» ή εκλογική πελατεία), που όλα παραπέμπουν στην αγκυλωτική δομική ακινησία του συνόλου της ελληνικής κοινωνίας και βέβαια και της ίδιας, της όποιας, αριστεράς.

Ίσως είναι ακόμη καιρός να συζητήσουμε αυτά ακριβώς τα προβλήματα, να προσπαθήσουμε δηλαδή να ξεφύγουμε από την απαραίτητη μεν, πολιτικά ανεπαρκή όμως στρατηγική της άμυνας απέναντι στα... γεγονότα ή την πολιτική των άλλων. Το θέμα λοιπόν δεν τελειώνει εδώ. □

ναπροσαρμογή της γεωργικής παραγωγής σύμφωνα με τις ΕΟΚικές απαιτήσεις.

Είναι τέλος η μετατροπή της χώρας σε οργανωμένο τουριστικό θέρετρο για την τέρψη των εποχούμενων ευρωπαίων. Και ο μετασχηματισμός της κοινωνίας, από «κοινωνία των πολιτών», σε κοινωνία των «συνεπών υπηρετών».

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Όλα αυτά είχαν προΐδεάσει την κοινή γνώμη για το χαρακτήρα του προϋπολογισμού. Εξάλλου η μονεταριστική επιλογή δεν είναι τίποτε άλλο, από τις προκρούστειες περικοπές όλων των δαπανών. Συνεπώς δεν υπάρχει, εδώ, αιφνιδιασμός. Υπάρχει, βέβαια, η αναγκαιότητα σκιαγράφησης της οικονομικής εικόνας, που θα διαμορφωθεί τον ερχόμενο χρόνο, αλλά επειδή θα επανέλθουμε για τον προϋπολογισμό, θα περιοριστούμε εδώ, μόνο σ' ένα σημαντικό σημείο. Στη φοροδιαφυγή.

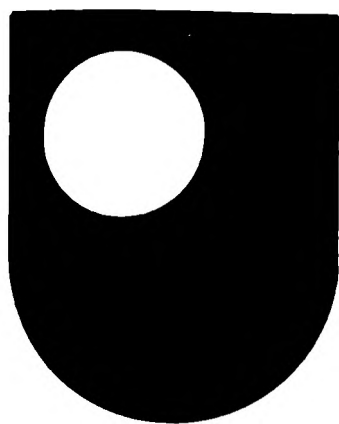
Σύμφωνα με τον υπεύθυνο συντάκτη του προϋπολογισμού, τον υπουργό οικονομικών κ. Τσοβόλα η πεμπτουσία του φετινού προϋπολογισμού συνίσταται στην πάταξη της φοροδιαφυγής. Μετά από την τετράχρονη πείρα είναι αδικαιολόγητος ο οπτιμιστικός βολонταρισμός του προαναφερόμενου υπουργού και εν πολλοίς, αμ-

φιλεγόμενος. Και τούτο γιατί:

- ο διοικητικός τρόπος αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής συντελεί στη διεύρυνσή της, και
- αν τελικά καταστεί δυνατή η σύλληψη της θα καταρρεύσει το σύνολο της μικρομεσαίας δραστηριότητας.

Και εξηγούμεθα. Οι μεν μεγάλες επιχειρήσεις —οι λίγες που απέμειναν παρουσιάζοντας κέρδη— δεν πτοούνται από τους διοικητικούς ελέγχους καθότι έχουν —ως γνωστόν— πάρα πολλούς τρόπους να φοροδιαφύγουν. Οι δε μικρομεσαίες που τα κέρδη τους είναι ευθέως ανάλογα με το εύρος της φοροδιαφυγής τους θα προτιμήσουν, ασφαλώς, της «φυλακής τα σίδερα» παρά την έντιμη συνδιαλλαγή με τον έφορα. Γιατί δεν είναι μόνο η στέρηση των ποσών της ετήσιας φοροδιαφυγής, είναι και το συγκριτικό χάσμα που θα προκύψει από τις προηγούμενες δηλώσεις και η εξαπτόμενη φαντασία του έφορα που θα πολλαπλασιάσει τα πραγματικά έσοδα και τελικά η επιβολή του πρόστιμου που πολλές φορές ισοδυναμεί με την περιουσία ολόκληρου του οικογενειακού δέντρου του ατυχούς νομοταγούς πολίτη. Όταν το ίδιο το κράτος θέτει —εκ προοιμίου— σε αμφισβήτηση την ειλικρίνεια των πολιτών

του, αλλά και τη συνέπεια και την εντιμότητά τους με την εφαρμογή της απαράδεκτης μεθόδου των «συμβιβασμών» που αποτελεί, πλέον, άγραφο νόμο, τότε η φοροδιαφυγή νομιμοποιείται, αφού είτε έτσι, είτε αλλιώς, ο φορολογούμενος θέωρείται στον έλεγχο της εφορίας, φοροφυγάδας που καλείται να συμβιβαστεί σε κάποια «θεωρητικά» φορολογητέα εισοδήματα που δεν είχε δηλώσει τα προηγούμενα χρόνια. Δεν γνωρίζουμε αν η διαδικασία των συμβιβασμών, θα πρέπει ν' ασχολήσει τους νομιμαθείς, η συνέχισή της, πάντως, ναρκοθετεί την εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στο κράτος και σημαδεύει ανεξίτηλα τις σχέσεις τους μ' αυτό. Μετά απ' αυτά, το μόνο αποτέλεσμα που θα επιφέρουν οι προγραμματιζόμενες καταδιωκτικές ομάδες της εφορίας, θα είναι «το αντάρτικο των πόλεων». Σ' ό,τι αφορά το ενδεχόμενο της σύλληψης του συνόλου της φοροδιαφυγής δεν νομίζουμε ότι χρειάζεται ν' αναλύσουμε τις αιτίες που θα προκαλέσουν σεισμικές δονήσεις στην επίσημη οικονομική δραστηριότητα. Φτάνει να σκεφτούμε ότι φοροδιαφεύγει ο μισός ενεργός πληθυσμός, που παράγει το αντίστοιχο μισό του εθνικού προϊόντος. Ιδού η Ρόδος λοιπόν... □

η μεγαλύτερη
εκπαιδευτική
επανάσταση
του αιώνα μας

Το καλύτερο
δωρο
για τις γιορτές

THE OPEN UNIVERSITY ΤΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Αγγλίας (The Open University) έχει αναγνωρισθεί διεθνώς ως η μεγαλύτερη εκπαιδευτική επανάσταση του αιώνα μας. Πρόκειται για ένα πρωτοποριακό πείραμα στο χώρο της Ανώτατης Παιδείας που εφαρμόζεται με απόλυτη επιτυχία για περισσότερα από δεκαπέντε χρόνια και που έδωσε υλική υπόσταση στο δημοκρατικό ιδεώδες μιας παιδείας προσιτής σε όλους. Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο είναι ένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, ισότιμο σε κύρος με τα άλλα αγγλικά πανεπιστήμια, που παρέχει στους εργαζόμενους τη δυνατότητα να ακολουθήσουν πανεπιστημιακές σπουδές με αλληλογραφία και με παράλληλη παρακολούθηση ειδικών εκπαιδευτικών εκπομπών στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση. Σήμερα έχει 70.000 φοιτητές κάθε ηλικίας, απ' όλες τις περιοχές της χώρας, που μπορούν να αποκτήσουν πτυχία όλων των βαθμίδων της ανώτατης εκπαίδευσης και σε όλους τους επιστημονικούς κλάδους.

Ο εκδοτικός οίκος του Ανοικτού Πανεπιστημίου έχει ήδη εκδώσει 5.000 βιβλία που καλύπτουν όλο το χώρο των Θετικών και Θεωρητικών επιστημών. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις ακόλουθες: οικονομία, ιστορία, φιλοσοφία, παιδαγωγική, κοινωνιολογία, λογοτεχνία, θρησκεία, μαθηματικά, γεωγραφία, ψυχολογία, φυσική, χημεία, βιολογία, αρχιτεκτονική, μηχανική κλπ. Τα βιβλία αυτά συντάσσονται από ομάδες πανεπιστημιακών δασκάλων και ερευνητών του Α.Π. και καλύπτουν ολόκληρη την κλίμακα της μέσης, ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης, από απλές εισαγωγές στους επιμέρους επιστημονικούς κλάδους έως εξειδικευμένα έργα μεταπτυχιακού επιπέδου.

Με την ελληνική έκδοση των έργων του Α.Π. δεν φιλοδοξούμε να πλησιάσουμε το αγγλικό θαύμα –ένα εγχείρημα που μόνο η πολιτεία μπορεί να αποτολμήσει– αλλά θα προσπαθήσουμε με μια υπεύθυνη και προσεκτική επιλογή βιβλίων να πετύχουμε τους πιο κάτω στόχους:

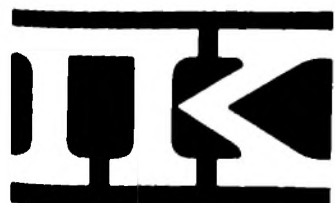
- να εμπλουτίσουμε την ισχνή Βιβλιογραφία πανεπιστημιακών βοηθημάτων και, γενικότερα, συστηματικών έργων και βιβλίων υποδομής.
- να προσφέρουμε στους σπουδαστές, φοιτητές και επιστήμονες τα πιο χρήσιμα και απαραίτητα βοηθήματα.
- να δώσουμε στο ευρύ κοινό βιβλία εκλαϊκευμένης επιστημονικής γνώσης, αναγκαίας στο σύγχρονο άνθρωπο.

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

- ☐ Η κακοποίηση του παιδιού – Παιδαγωγική Δρχ. 600
- ☐ Μάθηση και εκπαίδευση 1 – Παιδαγωγική Δρχ. 500
- ☐ Μάθηση και εκπαίδευση 2 – Παιδαγωγική Δρχ. 500
- ☐ Ειδική εκπαίδευση – Παιδαγωγική – Εκπαίδευση Δρχ. 500
- ☐ Κοινωνική ιστορία της αρχαίας Αθήνας – Κοινωνιολογία Δρχ. 600
- ☐ Κίνητρα για μάθηση – Παιδαγωγική – Ψυχολογία Δρχ. 600
- ☐ Κοινωνικές ομάδες και άτομα – Κοινωνιολογία Δρχ. 400
- ☐ Εισαγωγή στην ιστορία – Ιστορία – Δρχ. 600
- ☐ Εισαγωγή στη μουσική – Θεωρία μουσικής Δρχ. 600
- ☐ Γλώσσα και λογοτεχνία – Θεωρία λογοτεχνίας Δρχ. 600
- ☐ Εισαγωγή στην ανάλυση – Μαθηματικά Δρχ. 700
- ☐ Ιστορία της Γης – Γεωλογία Δρχ. 500

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ

- ☐ Νοημοσύνη και δημιουργικότητα – Παιδαγωγική – Ψυχολογία
- ☐ Η πόλη του μέλλοντος – Κοινωνιολογία
- ☐ Άνθρωπος και περιβάλλον 1 – Κοινωνιολογία – Ανθρωπογεωγραφία
- ☐ Άνθρωπος και περιβάλλον 2 – Κοινωνιολογία – Ανθρωπογεωγραφία
- ☐ Φρόνιμ και ψυχανάλυση – Ψυχανάλυση
- ☐ Εξέλιξη των μαθηματικών εννοιών – Μαθηματικά
- ☐ Εφαρμοσμένη ανάλυση – Μαθηματικά
- ☐ Ενέργεια. Φως: Κύματα ή σωματίδια; – Φυσική
- ☐ Κβαντική θεωρία. Κβαντική θεωρία του ατόμου – Φυσική
- ☐ Φυσική επιλογή. Γενετική και ποικιλότητα – Βιολογία
- ☐ Σεισμικά κύματα και το εσωτερικό της Γης. Η Γη ως μαγνήτης – Γεωλ.
- ☐ Μέτρηση του ηλιακού συστήματος – Αστρονομία

Θα τα βρείτε στα βιβλιοπωλεία και στα γραφεία μας
Π. ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΣ Α.Ε. ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 17-19 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟ: 3633738, 3601978, 3632192, 3606449

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Η «νέα φάση» της «17 Νοέμβρη»

του Α. Χειμερινού

Η τελευταία θεαματική ενέργεια της «17 Νοέμβρη» στη δεκαετή δραστηριότητά της έχει πολλά και καινούργια χαρακτηριστικά σε σχέση με τις προηγούμενες. Αυτό όμως που τη διαφοροποιεί ριζικά από τις μέχρι τώρα «παρεμβάσεις» της είναι η διαφορετικού χαρακτήρα επιλογή, που περιλαμβάνει και την άμεση παρέμβαση στη συγκυρία. Η νέα γραμμή, δεν περιορίζεται στην προπαγάνδα μόνο του «ένοπλου αγώνα», με το χτύπημα στόχων με συμβολικό, κυρίως, χαρακτήρα, αλλά και στην αντιμετώπιση, στο στρατιωτικό επίπεδο, της οργανωμένης κρατικής βίας. Και ακόμα περισσότερο φαίνεται ότι εγκαταλείπεται η «παραδειγματική» ενέργεια και ακολουθείται ή συνδυάζεται με χτυπήματα πιο «επίκαιρα» σε σχέση με τις εξελίξεις. Ενισχυτικό αυτής της εκτίμησης είναι το γεγονός ότι με τη συνεχόμενη δράση της και ιδιαίτερα με την τελευταία της ενέργεια η «17 Νοέμβρη» θέλει να «νομιμοποιήσει» την παρουσία της. Να θέσει τον εαυτό της στο επίκεντρο των εξελίξεων, να αναλάβει και ρόλο «πολιτικό» στη συγκυρία. Γι' αυτό και απευθύνεται και με νέα γλώσσα, διαμορφώνει «πολιτικό λόγο», παρεμβαίνει άμεσα στη συγκυρία και ασκεί «καθημερινή πολιτική».

Το καινούργιο στοιχείο στη δεκαετή δράση της «17 Νοέμβρη», βρίσκεται σ' αυτή τη «νέα ποιότητα» της τακτικής και στρατηγικής της. Αλλά ταυτόχρονα πρέπει να επισημανθεί ότι η τελευταία της ενέργεια δεν προκάλεσε το θόρυβο που προηγούμενες ενέργειές της δημιουργούσαν. Μπορεί βέβαια να μην πέρασε στα ψιλά, όπως η δολοφονία των Τσάντες - Βελούτσου και να έγινε οκτάστηλο, «θεαματική» και εντυπωσιακή πράξη, αλλά ούτε κλίμα πολιτικής και ηθικής ανοχής απέναντι στη «17 Νοέμβρη» δημιούργησε, ούτε η προπαγάνδα και η εμβέλειά της ήταν αποτελεσματική.

Το δεύτερο στοιχείο που πρέπει να επισημανθεί, από την προκήρυξη της «17 Νοέμβρη» —η οποία είναι «μαζική» σε σχέση με προηγούμενες προπαγανδιστικές, στο ιδεολογικό κυρίως επίπεδο, και γενικής καταδίκης του ιμπεριαλισμού— είναι η ισοπεδωτική κριτική, η επίθεση εναντίον όλων. Η ελληνική κοινωνία παρουσιάζεται ανίκανη να αντισταθεί στη «διαδικασία εκφασισμού που προωθεί το ΠΑΣΟΚ». Απέναντι σ' αυτή τη διαδικασία, στην οποία συναινούν όλοι και στην κρατική βία στην οποία δεν απαντά κανείς (τα ΚΚ «σιωπηροί συνένοχοι», οι υπόλοιποι στο χώρο της Αριστεράς «οργανωμένοι γνωστοί καραγκιόζηδες ηγετίσκοι», που «φρενάρουν και σταματούν τους αγώνες») η «17 Νοέμβρη» εν ονόματι του λαού «απαντά», «τιμωρεί» και «εκδικείται». Το στοιχείο της επίκλησης του «δικαίου» για την ενέργεια, όπου το «δίκαιο» δεν συναρτάται με κάποιους κοινωνικοπολιτικούς συσχετισμούς, αλλά με τις έννοιες του Καλού και του Κακού, ενυπάρχει και τώρα, χωρίς όμως να είναι το κυρίαρχο. Το κύριο είναι η προβολή μιας λογικής «κόμματος». Εμφανίζεται άμεσα, μέσα στη συγκυρία και στην επικαιρότητα των γεγονότων, μιλά και με «κοινωνικούς» όρους, για να παρουσιαστεί ως η ένοπλη προέκταση του μαζικού κινήματος, επιδιώκοντας ή επιχειρώντας κάποιας μορφής «σύνδεση» μ' αυτό.

Το φαινόμενο, όπως έχει επισημανθεί θυμίζει σε ορισμένα σημεία την απαρχή της τρομοκρατίας στη Δυτική Ευρώπη. Η κατάσταση όμως εδώ, και ιδιαίτερα μετά τις εμπειρίες της Δυτικής Ευρώπης, είναι διαφορετική, και σε πολλά κρίσιμα ση-

μεία εντελώς αντίθετη με την κατάσταση του κινήματος στην Ιταλία και τη Δυτ. Γερμανία που συνόδευσαν την άνοδο και την πτώση της «ένοπλης πάλης». Σήμερα όμως οι κατασταλτικοί μηχανισμοί στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν ενισχυθεί και έχουν εξοπλιστεί και με έναν πρόσθετο λόγο: την πρόφαση της τρομοκρατίας. Στο όνομα της προστασίας της κοινωνίας από την τρομοκρατία η ανοιχτή βία και η αυθαιρεσία διευρύνονται.

Με τη νέα γραμμή η «17 Νοέμβρη» συνοδεύει την πρακτική του «εκδικητή», του «Ρομπέν των Δασών», την οποία είχε μέχρι πρόσφατα, με την προσπάθεια να νομιμοποιήσει πολιτικά την ένοπλη πάλη στη λαϊκή συνείδηση. Όμως η πρακτική αυτή, πέραν του ότι δεν εξασφαλίζει κοινωνική συναίνεση, τοποθετώντας την απλώς στον αντίποδα της κρατικής βίας ως τον «εκδικητή», αναπαράγει τον κύκλο της βίας και πολλαπλασιάζει όλα τα αδιέξοδα μιας πολιτικής που υποκαθιστά την κοινωνία με την οργάνωση. Αυτού του είδους η δράση, η οποία περιλαμβάνει και την άμεση παρέμβαση στη συγκυρία με το συμβολικό «χτύπημα» που επιζητεί να εκδικηθεί τους ηθικούς αυτουργούς της κρατικής βίας νομιμοποιώντας την αυτοδικία, εξαφανίζει κάθε άλλη μορφή πολιτικής και κοινωνικής πρακτικής. Σημαίνει ένα, νέας μορφής, προβοκάρισμα όλων των πολιτικών ισορροπιών και των κοινωνικών αντιστάσεων, που όσο πλασματικές και αν δεχτούμε ότι είναι, παραμένουν οι μόνες που προκύπτουν από τις σημερινές κοινωνικές αντιθέσεις, την ωριμότητα και την ανάπτυξη του λαϊκού κινήματος.

Η νέα γραμμή της «17 Νοέμβρη» δείχνει όμως και κάτι επιπλέον σε σχέση με την προηγούμενη δραστηριότητά της. Το 1975 σεβάστηκε τη ζωή του οδηγού του Γουέλς ως μη άμεσου υπεύθυνου —και μάλιστα καυχήθηκε γι' αυτό. Το 1980 και το 1983 οι οδηγοί των Πέτρου και Τσάντες θεωρήθηκαν «συνυπεύθυνοι». Το 1985 η ενέργεια της οργάνωσης αυτής εναντίον των ΜΑΤ φανερώνει ότι προωθεί την αρχή της συλλογικής ευθύνης, θεωρεί δηλαδή εν προκειμένω συνυπεύθυνους για τη δολοφονία του δεκαπεντάχρονου Μιχ. Καλτέζα, όλα τα μέλη των μηχανισμών καταστολής. Όμως μόνο σε ώρες «πολέμου» μπορεί κανείς να δολοφονεί τον άλλο, απλώς και μόνο επειδή είναι εχθρός. Είχε σημειωθεί στο ANTI (τχ. 246) «*Το να σκοτώνει κανείς τον άνθρωπο που τον βασάνισε, τον μπάτσο την ώρα που τον δέρνει στη διαδήλωση είναι μια κατανοητή αντίδραση και γι' αυτούς που την αποδέχονται και γι' αυτούς που την απορρίπτουν. Όμως, έστω κι αν κανείς πιστεύει πως ένας μπάτσος, πράκτορας, βασανιστής, αξιωματικός, γορίλας, οδηγός, αμερικάνος δεν την πολυαξίζει τη ζωή, παίρνει την απόφαση να του την αφαιρέσει έτσι, εν ψυχρώ;*» Και στη συγκεκριμένη περίπτωση όχι μόνο ενός, αλλά δεκάδων;

Πολύ φοβούμαστε ότι η προοπτική της «17 Νοέμβρη» —αν συνεχίσει να υπάρχει η οργάνωση— οδηγεί στο να προσθέσει στη λίστα των εχθρών της όσους δεν συμφωνούν μαζί της. Καταργώντας την οποιαδήποτε άλλη κοινωνική και πολιτική πρακτική —πλην του «χτυπήματος του ενόπλου μηχανισμού» του κράτους, δρώντας ως ο «αντίπαλος ένοπλος μηχανισμός»— που παρεμβαίνει στη διαδικασία διαμόρφωσης του κοινωνικού συστήματος, θέτει εκβιαστικά διλήμματα. Η ένοπλη επαναστατική πρωτοπορία από τη μια, και από την άλλη ο ένοπλος μηχανισμός καταστολής. Δεν υπάρχει κανένα άλλο πεδίο κοινωνικής και πολιτικής πάλης. Μια τέτοια δράση στρέφεται εναντίον των όποιων προοπτικών χειραφέτησης των λαϊκών δυνάμεων. Και στο βαθμό που μια κλιμάκωση της βίας θα ολοκληρώνει αναπόφευκτα έναν κύκλο και θα διευκολύνει τη διεύρυνση της καταστολής δεν μπορεί παρά να προκαλέσει και στην Ελλάδα καταστάσεις αντίστοιχες με της Δ. Γερμανίας ή της Ιταλίας.

Η τελευταία ενέργεια της «17 Νοέμβρη», με το χαρακτήρα της άμεσης παρέμβασης στη συγκυρία και την εγκατάλειψη της «προπαγανδιστικής επιχείρησης», οδηγεί στη λογική εκτίμηση ότι η δράση της θα είναι σταθερότερη προς μια τέτοια κατεύθυνση και θα αλλάζει χαρακτήρα. Φαίνεται ότι η οργάνωση έχει διευρυνθεί, όπως δείχνει και η πιο «ανεβασμένη οργανωτικά και πολιτικά» ενέργεια εναντίον των ΜΑΤ. Ο διαφορετικός χαρακτήρας φαίνεται από το γεγονός ότι η «προπαγάνδα της ένοπλης πάλης» συνδυάζεται με την παρέμβαση στη συγκυρία και με μια προσπάθεια «διαλόγου» με το μαζικό κίνημα. Αυτό όμως δείχνει ότι υπάρχει η απόφαση να περάσει σε άλλη «φάση». Πιθανόν μια τέτοια κατεύθυνση να οδηγήσει στα όρια της απελπισίας, όπου το ένοπλο δεν θα είναι μέσο, αλλά στόχος. Μια τέτοια προοπτική, που δεν μπορεί να αποκλειστεί, θα είναι και μια απελπισμένη διέξοδος μιας κλειστής ομάδας, που η μέχρι τώρα δράση της σε συνθήκες αστικής δημοκρατίας ερμηνεύεται πλέον από ένα σημείο και πέρα με κοινωνικο - ψυχολογικούς όρους.

Η πρακτική της «17 Νοέμβρη» δεν περιλαμβάνει ούτε την Αριστερά ούτε τις μάζες στις οποίες υποτίθεται ότι απευθύνεται. Η επίκληση της απάντησης του λαϊκού κινήματος στη δολοφονία του Σωτήρη Πέτρουλα, απάντηση που προήλθε μέσα από το μαζικό κίνημα, δεν είχε σχέση ούτε με την τυφλή βία, ούτε με την «εκδίκηση - τιμωρία». Αντίθετα, η πρακτική σύμφωνα με την οποία η «17 Νοέμβρη» χτυπάει τα «σύμβολα» για να υ-

ποχρεώσει το κράτος να «ξεσκεπαστεί» σαν καταπιεστικός μηχανισμός για να φανεί η βία στις μάζες, εμπεδώνει τις λειτουργίες του και υπονομεύει τη χειραφέτηση του λαού. Μεγαλώνει το κοινωνικό και πολιτικό βάρος των κατασταλτικών μηχανισμών, καταργεί τις σχέσεις των μαζών με την οποιαδήποτε άλλη πολιτική και κοινωνική πρακτική αμφισβήτησης και ανατροπής του κοινωνικού συστήματος.

Αλλά και με την «ένοπλη βία» της οποίας «17 Νοέμβρη», η Αριστερά και οι λαϊκές δυνάμεις δεν έχουν καμία σχέση. Στην προοπτική του πολιτικού αυτοκαθορισμού τους, η πρακτική της «17 Νοέμβρη» —ξεκαθαρίσματος, εν είδει «βεντέτας», σε «κορυφαίες» στιγμές με τη μέθοδο της πολιτικής δολοφονίας— είναι αδιάφορη. Όταν μάλιστα μετατρέπεται σε αυτοκαταναλωτική υπόθεση, τότε δεν χρειάζεται να είναι κανένας πράκτορας για να οδηγηθεί στις πιο προβοκατόρικες ενέργειες.

Αν ευσταθεί η εκτίμηση (επειδή είναι άγνωστες οι ιδεολογικοπολιτικές καταβολές της «17 Νοέμβρη») ότι στην οργάνωση έχουν επικρατήσει απόψεις, που για ένα διάστημα στήριζαν πολιτικά την ένοπλη πάλη και σε χώρες της Δυτ. Ευρώπης, η νέα γραμμή φαίνεται να διαφοροποιείται οριστικά (;) από τη λογική της οργάνωσης - πυροδότη της λαϊκής βίας. Η περίοδος όμως αυτή είναι πολύ μακρινή και τα αποτελέσματα αυτής της δράσης είναι γνωστά. Στόχος ήταν να διαμορφωθεί με την αποδέσμευση των λαϊκών μαζών από τις συμβιβαστικές και προδοτικές ηγεσίες η αρχή ενός «νέου» λαϊκού κινήματος.

Η κατάληξη τέτοιου τύπου οργανώσεων είναι γνωστή. Το πέρασμα στη «νέα φάση» που σηματοδοτεί η τελευταία ενέργεια της «17 Νοέμβρη» είναι η σύγκρουση δύο μηχανισμών σε ένα πεδίο έξω και πέρα από τις κοινωνικές και πολιτικές αντιθέσεις. Μόνο που ο κύκλος της βίας και της καταστολής φαίνεται ότι διευρύνεται ακόμα περισσότερο.

Η νέα γραμμή, αυτή τη φορά δεν εκφράστηκε με το «χτύπημα ενός συμβολικού στόχου». Πέρα από την πολιτική εκμετάλλευση της συγκυρίας με το «επικαιρο» της δράσης σε σχέση με τις εξελίξεις, η τελευταία ενέργεια που είχε μαζικό στόχο είναι βαθιά επικίνδυνη, γιατί οδηγεί σε έναν κύκλο βίας, θανάτου και αίματος. Το σύνθημα «ζήτω ο θάνατος» των Ισπανών φρανκιστών στον εμφύλιο, δεν μπορεί να αποτελεί επαναστατικό πρότυπο. Και η θεοποίηση της βίας, ο εντυπωσιασμός από την τεχνική και επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα εγγράφονται στο θέαμα, στην κατανάλωση της βίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γιάννης Κοντός

ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

Έργα του ίδιου στον Κέδρο:

Το Χρονόμετρο

Τα απρόοπτα

Φωτοτυπίες

Στη διάλεκτο της ερήμου

Τα οστά

Όταν πόλεμος γίνεται στη γειτονιά σου, αργά ή γρήγορα τα σκάγια θα πάρουν και σένα, και το να χώνεις το κεφάλι σου στην άμμο δεν ωφελεί. Ο μόνος δρόμος που λιγοστεύει τις πιθανότητες να πιαστείς ανάμεσα στα πυρά των εμπολέμων είναι να πας λίγο πιο πέρα απ' την τρομολαγνεία πασχίζοντας να καταλάβεις τι τρέχει, ποιοι πολεμάνε και γιατί. Αν το θέαμα των νεαρών Λιβανέζων που παίζουν ρώσικη ρουλέτα για να σκοτώσουν την ώρα τους (και όχι μόνο) στα διαλείμματα της μάχης, αν η είδηση ότι εικοσάχρονοι μουσουλμάνοι αυτοκτονούν ρίχνοντας αυτοκίνητα -βόμβες πάνω στα ισραηλινά φυλάκια, αν χίλια δυο τέτοια στη γειτονιά μας δεν είναι παρά τηλεοπτικός εξωτισμός, τα φέρετρα από τη Μάλτα που ξεφορτώθηκαν τούτες τις μέρες στο Ελληνικό κουβαλούσαν τους πρώτους Έλληνες «πεσόντες» στον πολυμέτωπο και παρατεταμένο μεσανατολικό πόλεμο.

Το καλοκαίρι, όταν έγινε η πειρατεία στο αεροπλάνο της TWA, τα φιλικά αισθήματα των αραβικών λαών απέναντι στους Έλληνες είχαν γλιτώσει ευθύς εξαρχής τους συμπατριώτες μας· τώρα, τα αισθήματα αυτά δεν στάθηκαν αρκετά γιατί, με την επέμβαση των «σωτήρων», οι αεροπειρατές δεν πρόλαβαν να ελευθερώσουν τους 17 Έλληνες επιβάτες που είχαν πάρει σειρά για απόλυση ύστερα από τις αιγύπτειες και τις φιλιππινέζες γυναίκες. Έτσι, η Τουριστική Δημοκρατία της Ελλάδας, με ένα... μηδαμινό τίμημα δώδεκα νεκρών από τα ασφυξιογόνα των αιγύπτειων καταδρομέων, γλίτωσε από μια δεύτερη ταξιδιωτική οδηγία που θα, επηρέαζε δυσμενώς το ισοζύγιο πληρωμών της.

Ας έρθουμε τώρα στην αμιγώς διεθνή διάσταση της αεροπειρατείας.

Ευθύς εξαρχής, την ευθύνη διεκδίκησε μια παράνομη αιγυπτιακή οργάνωση με το όνομα: «Αιγυπτιακή Επανάσταση», ή κατ' άλλες πληροφορίες: «Οργάνωση Απελευθέρωσης της Αιγύπτου», με ανακοινωθέν που δημοσιεύτηκε στον Τύπο του Κουβέιτ. Παρότι οι ίδιοι οι αεροπειρατές δεν φαίνεται (ή δεν μαθεύτηκε) να έθεσαν κάποιο απ' τα συνηθισμένα αιτήματα που τίθενται σε παρόμοιες περιπτώσεις, από το ανακοινωθέν προέκυπτε ότι η ενέργεια στρεφόταν ενάντια στο καθεστώς της Αιγύπτου και στον εναγκαλισμό του με το Ισραήλ και τις ΗΠΑ.

Η «Αιγυπτιακή Επανάσταση» δεν πρωτοεμφανίστηκε τώρα με την αεροπειρατεία· η πρώτη της εμφάνιση χρονολογείται από τον Σεπτέμβριο του 1978 όταν, την επαύριο της υπογραφής των συμφωνιών του Καμπ Ντέβιντ, είχε κυκλοφορήσει μια προκήρυξη καταγγελίας. Από τότε, έχει εμφανιστεί αρκετές φορές, και ιδιαίτερα τον τελευταίο ενάμιση χρόνο ανέλαβε την ευθύνη για δολοφονίες Ισραηλινών διπλωματικών στην Αίγυπτο. Η τελευταία της εμφάνιση πριν από την αεροπειρατεία ήταν στις 20 του περασμένου Αυγούστου όταν διεκδίκησε τη δολοφονία του «δικητικού» ακόλουθου της ισραηλινής πρεσβείας στο Κάιρο. Στην προκήρυξη της

ΜΑΛΤΑ 1985:

«Η αγελάδα που γελά»

για τη δολοφονία ανέφερε: «Θα θάψουμε τους Ισραηλινούς όπως κάναμε σήμερα».

Η κυρίαρχη ψυχολογία στην Αίγυπτο σήμερα είναι τέτοια ώστε οι δολοφονίες Ισραηλινών να αποτελούν εξαιρετικά δημοφιλείς πράξεις μεταξύ των εξαθλιωμένων αιγυπτιακών μαζών, ιδιαίτερα στις πόλεις. Έτσι, όπως φάνηκε τις προάλλες με τη σφαγή επτά Ισραηλινών τουριστών από αιγύπτιο φρουρό στα σύνορα των δύο χωρών, το κοινό αίσθημα των αιγυπτιακών μαζών (οι οποίες, ας σημειωθεί, μακελεύονται, με ντουφεκίδι στο ψαχνό κάθε φορά που διαδηλώνουν στους δρόμους για ψωμί) αξιολογεί τις πάσης φύσεως τρομοκρατικές αντικαθεστωτικές ενέργειες βάσει μιας ηθικής κλίμακας ριζικά διαφορετικής από εκείνη των προηγμένων χωρών. Σε ένα τέτοιο ακροατήριο απευθύνονταν, όπως είναι ευνόητο, οι εκτελέσεις που έκαναν οι αεροπειρατές μέσα στο Μπόινγκ.

Η αποκοπή της ομάδας των αεροπειρατών από το αιγυπτιακό ακροατήριο υπήρξε εξαρχής το πρώτιστο μέλημα της κυβέρνησης του Καΐρου. Κατά την αιγυπτιακή αστυνομία, οργάνωση «Αιγυπτιακή Επανάσταση» απλώς... «δεν υπάρχει». Ποιος οργάνωσε την αεροπειρατεία; Ο Αμπού Νιντάλ, μίσθαρνο όργανο του Καντάφι. Ο μπουνταλάς ο Μουμπάρακ, η «αγελάδα που γελά» όπως τον αποκαλούν... χαϊδευτικά οι συμπατριώτες του, έφτασε μάλιστα στο σημείο να πει ότι ο Νιντάλ κατεύθυνε την επιχείρηση από το δωμάτιο 401 του Γκραντ Οτέλ της Τρίπολης· το αποτέλεσμα ήταν να σπάσουν τα τηλέφωνα δημοσιογράφοι απ' όλο τον κόσμο που γύρευαν να μιλήσουν με τον διαβόητο παλαιστίνιο «εξωμότη». Αλλά, και εδώ είναι η κωμική νότα της υπόθεσης, στο ακουστικό απάνταγε ένας φουκαράς σενεγαλέζος νομικός, ονόματι Μπενουά Νγκομ, που έτυχε να βρίσκεται στη Λιβύη για κάποιο συνέδριο, και προσπαθούσε να τους πείσει ότι... δεν είναι ο Αμπού Νιντάλ.

Ακολούθησε η γνωστή επέμβαση των αιγύπτειων καταδρομέων οι οποίοι «καθάρισαν» εξήντα επιβάτες για να σκοτώσουν τρεις αεροπειρατές και να συλλάβουν δύο. Η επέμβαση, που έγινε χέρι χέρι με τους Αμερικανούς, ξεσήκωσε μεγάλες αντιδράσεις στο εσωτερικό της Αιγύπτου. Όλα τα κόμματα της ανεκτής από το καθεστώς αντιπολίτευσης καταδίκασαν την επέμβαση και ζήτησαν να γίνει έρευνα και να καταλογιστούν ευθύνες. Για μια ακόμη φορά, οι μόνοι υποστηρικτές του Μουμπάρακ βρίσκονται έξω απ' τα σύνορα της χώρας του, κυρίως στη Δύση. Έτσι, η δημιουργία ενός εξωτερικού εχθρού, μιας εξωτερικής απειλής που θα πολώσει αλλού την αιγυπτιακή κοινή γνώμη εκτονώνον-

τας το εσωτερικό μέτωπο είναι απαραίτητη για το καθεστώς. Και, φυσικά, δεν υπάρχει προσφορότερος εχθρός από τον Καντάφι.

Ακολουθεί η συγκέντρωση αιγυπτιακών στρατευμάτων στα σύνορα των δύο χωρών, και η υπόσχεση του Μουμπάρακ ότι θα αποδείξει τη συμμετοχή της Λιβύης στην αεροπειρατεία.

Τη στιγμή που γράφεται αυτό το κείμενο δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί η εξέλιξη της κατάστασης στα αιγυπτιακά σύνορα· αλλά έχει ήδη γίνει γνωστό ότι οι Αμερικανοί προγραμματίζουν αεροναυτικά γυμνάσια στον Κόλπο της Σύρτης.

Παρά τα δημόσια συγχαρητήρια και τους επαίνους, οι δυτικές πρωτεύουσες δεν μπορούν να είναι ακριβώς ικανοποιημένες από την «πύρρεια» έκβαση της επέμβασης. Όλη τους η μυθολογία περί προστασίας της ζωής των αθών ταξιδιωτών και μέριμνας για την ασφάλειά τους πάνω απ' όλα, έχει αρχίσει να ξηλώνεται. Έτσι, στη Δύση, διατυπώνονται αυτή τη στιγμή δύο αντιλήψεις για τον τρόπο αντιμετώπισης των πειρατειών: η μία εκφράζεται κυρίως από τον παλιό υπουργό των εξωτερικών Τζούλιο Αντρεότι και εφαρμόστηκε στην περίπτωση του «Ακίλε Λάουρο», η άλλη υποστηρίζεται κυρίως από τους Αγγλοαμερικανούς. Σύμφωνα με την πρώτη, πρέπει να γίνονται διαπραγματεύσεις με τους αεροπειρατές που τραβάνε σε μακρός μέχρις ότου οι τελευταίοι φτάσουν στα έσχατα όρια σωματικής και ψυχικής αντοχής. Κατά την αντίληψη του Αντρεότι, η εμπειρία δείχνει ότι οι αεροπειρατές στη διάρκεια μιας παρατεταμένης «πολιορκίας» απελευθερώνουν συνήθως το μεγαλύτερο μέρος των ομήρων κρατώντας το πλήρωμα και κάποιους «σημειωνότες» ομήρους. Ανταλλάσσοντας, λοιπόν τρόφιμα και καύσιμα με ομήρους για αρκετό χρονικό διάστημα, δίνοντας κάποιες ψεύτικες ελπίδες επιτυχίας στους αεροπειρατές (με σκοπό να προληφθεί η εκτέλεση ομήρων αφού οι αεροπειρατές θα έχουν συμφέρον να τους κρατήσουν ζωντανούς για να τους διαπραγματευτούν) και εξουθενώνοντάς τους σωματικά, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις μιας «καθαρής», «χειρουργικής» επέμβασης καταδρομέων με πολύ μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας.

Σύμφωνα με τη δεύτερη αντίληψη, οι χώρες που αεροπλάνο τους έχει απαχθεί πρέπει να αναθέτουν την επέμβαση στα ειδικά σώματα κάποιων δυτικών χωρών με αποδεδειγμένη «αποτελεσματικότητα». Να τι λέει ο Economist: «Πρέπει να ξεπεράσουμε την αντίληψη ότι οι ομάδες καταδρομέων πρέπει να προέρχονται πάντα από τη χώρα στην οποία ανήκει το επίμαχο αεροσκάφος. Οι αεροπορικές εταιρείες οποιασδήποτε εθνικότητας πρέπει να μπορούν να καλούν σε βοήθεια μια ειδικά εκπαιδευμένη, ψυχολογικά έμπειρη και αδιάστακτη διεθνή δύναμη. Η βρετανική SAS και η δυτικογερμανική GSG9 μπορούν να χτυπήσουν τους σχετικούς διαγωνισμούς».

Φοίβος Αρβανίτης

Παρέλαση κομμουνιστών στην Τζακάρτα το 1965

Παγίδα θανάτου για τους κομμουνιστές

Η γιαπωνέζικη κατοχή στην Ινδονησία (1942-1945), που ήρθε να διακόψει τρισημίσι αιώνες ολλανδικής αποικιακής κυριαρχίας, υπήρξε, όπως και στην Κίνα, ο καταλύτης που φούντωσε το αναπτυσσόμενο απελευθερωτικό κίνημα. Το ευρύ εθνικοαπελευθερωτικό μέτωπο υπό την ηγεσία του χαρισματικού Αχμέτ Σουκάρνο, ανακήρυξε τη χώρα ανεξάρτητη μετά από την αποχώρηση των Γιαπωνέζων και ανάγκασε τους Ολλανδούς να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία της, το 1949.

Όπως σε άλλες χώρες έτσι και στην Ινδονησία των εκατό εκατομμυρίων κατοίκων, η επαναστατική δυναμική που εγκαινιάστηκε με τον αντιφασιστικό αγώνα, οδήγησε στη συγκρότηση ενός ρωμαλέου κοινωνικού κινήματος που προσανατόλισε τη δράση του στη δημιουργία μιας κοινωνίας «δίκαιης και ευημερούσας», ενός «ινδονησιακού σοσιαλισμού». Η εθνικιστική συμπαρατάξη έδωσε γρήγορα τη θέση της σε μια σκληρή και πολυδαίδαλη ταξική αντιπαράθεση γύρω από την οποία πλώθηκε ολόκληρη η χώρα.

Η στρατιωτική γραφειοκρατία του νέου κράτους, οι ντόπιοι αστοί και οι γαιοκτήμονες συγκρότησαν το μπλοκ των νέων κατεχουσών τάξεων, με σημαντική κοινότητα συμφερόντων και στενούς δεσμούς με τους Αμερικανούς. Ο εκτεταμένος κρατικός τομέας της οικονομίας, που προήλθε κυρίως από την εθνικοποίηση των ολλανδικών εταιρειών, κυριαρχήθηκε από τους στρατιωτικούς.

Απέναντι στέκονται οι λαϊκές μάζες εξαθλιωμένες ύστερα από αιώνες ανελέητης εκμετάλλευσης, αγροτικές στη μεγάλη τους πλειονότητα. Το αίτημα της αγροτικής μεταρρύθμισης πρόβαλε επιτακτικό. Ο σχετικός νόμος ψηφίζεται μεν το 1959 αλλά μένει ουσιαστικά ανενεργός καθώς η εφαρμογή του προσκρούει σε λυσσαλέες αντιδράσεις των κυρίαρχων τάξεων. Οι τελευταίες καταφέρνουν μάλιστα να συσπειρώσουν γύρω τους τα μεσαία στρώματα και σημαντικό τμήμα της θρησκευόμενης αγροτιάς (οι περισσότεροι είναι μουσουλμάνοι αλλά υπάρχει και ισχυρή μειονότητα καθολικών) επισείοντας το φόβητρο των άθεων κομμουνιστών που «μας παίρνουν τη γη μας».

Πάνω στις πολύμορφες αντιθέσεις της κοινωνίας της χώρας του σχοινοβατεί ο πρόεδρος Σουκάρνο, οραματιστής, πολέμιος της νεοαποικιοκρατίας, μεγάλη μορ-

φή των αδεσμεύτων. Τον Απρίλιο του 1955, φιλοξενεί στο Μπαντούνγκ την πρώτη Διάσκεψη του κινήματος των Αδεσμεύτων,

Το 1956, αίρει την τυπική υπαγωγή της χώρας του στο ολλανδικό στέμμα.

Το 1962, στέλνει στρατεύματα στη Γουινέα και απελευθερώνει το δυτικό μισό του νησιού από τη συνεχιζόμενη ολλανδική κατοχή.

Το 1963, καταγγελλει την παραφυσιν συγκρότηση του κράτους της Μαλαισίας από τους Άγγλους και τη διχοτόμηση του νησιού Βόρνεο που κατοικείται από Ινδονήσιους. Ζητάει επίμονα να δοθεί στους κατοίκους του Βόρειου Βόρνεο το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και φτάνει μέχρι του σημείου να επιτεθεί στρατιωτικά στη Μαλαισία. Συνάμα, αρνείται τη συνέχιση της αμερικανικής βοήθειας και συσφίγγει τις σχέσεις του με την Κίνα. Το κλίμα που έχει δημιουργήσει στο εσωτερικό της χώρας ευνοεί τόσο πολύ τις λαϊκές διεκδικήσεις ώστε οι ακτήμονες αγρότες της Ιάβας (στο νησί είναι συγκεντρωμένο το 65% του πληθυσμού της Ινδονησίας) προχωρούν στη βίαιη κατάληξη των γαιών που κανονικά θα έπρεπε να τους είχαν διανεμηθεί από το 1959 βάσει του νόμου για την αγροτική μεταρρύθμιση.

Το 1965 η Ινδονησία του Σουκάρνο είναι η πρώτη χώρα που αποχωρεί από τον ΟΗΕ, σε μια κίνηση που χαιρετίζει με ενθουσιασμό από τον Μάο Τσε Τουνγκ. Ορσμένοι μιλάνε για «άξονα Πεκίνου - Τζακάρτας».

Υπό την προστασία της επιβλητικής φυσιογνωμίας του Σουκάρνο οργανώνει όλα αυτά τα χρόνια τη δράση του το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ινδονησίας (ΚΚΙ). Με ηγέτη τον πρόεδρό του Νε. Ν. Αϊντίτ αναδεικνύεται από το 1955 ως την τέταρτη πολιτική δύναμη της χώρας μετά τους εθνικιστές και τα μουσουλμανικά κόμματα. Η ανάπτυξη του είναι ραγδαία, και χωρίς η δράση του να ξεφύγει από το πλαίσιο της νομιμότητας που καθορίζει ο Σουκάρνο, έχει κατορθώσει το 1965 να αριθμεί τρία εκατομμύρια μέλη και να ελέγχει μαζικές οργανώσεις στις οποίες συμμετέχουν πάνω από είκοσι εκατομμύρια.

Καθώς η επιδιωκόμενη από τον Σουκάρνο ιδεολογική σύνθεση ανάμεσα στα μεγάλα πολιτικά ρεύματα της χώρας αποδεικνύεται αδύνατη, το ΚΚΙ τείνει να επιβληθεί ως το κυριότερο στήριγμα της επανά-

στασης. Μέσα στη λογική μιας τέτοιας τάσης, οι ινδονήσιοι κομμουνιστές θα υποστηρίξουν τον Οκτώβριο του 1965, μια αποτυχημένη απόπειρα αριστερού στρατιωτικού πραξικοπήματος που θα δώσει το έναυσμα για το αντιπραξικόπημα, τη σφαγή των κομμουνιστών και την ανατροπή του Σουκάρνο.

Τις πρώτες πρωινές ώρες της 1ης Οκτωβρίου 1965, η προεδρική φρουρά, με επικεφαλής τον αντισυνταγματάρχη Ουντουνγκ εκδηλώνει πραξικόπημα στο όνομα της πολιτικής του Σουκάρνο, καταλαμβάνει τη Τζακάρτα, εκτελεί την ηγεσία του στρατεύματος, και εμφανίζεται ως ενδοστρατιωτικό κίνημα «προοδευτικών αξιωματικών» που σκοπό έχει να προλάβει δεξιό πραξικόπημα προετοιμαζόμενο από την CIA. Το Κομμουνιστικό Κόμμα, παρά τις κάποιες επιφυλάξεις τάσσεται αλληλέγγυο προς το κίνημα της 30ής Σεπτεμβρίου και δημοσιεύει στην εφημερίδα του μια διακήρυξη υποστήριξης.

Ωστόσο, το κίνημα δεν ακολουθείται από τις μονάδες της επαρχίας και απομονώνεται γρήγορα. Η διοίκηση του στρατού ανασυγκροτείται αμέσως σχεδόν υπό την αρχηγία του Σουχάρτο και ξαναπαίρνει την κατάσταση στα χέρια της. Στις 5 Οκτωβρίου γίνεται στην Τζακάρτα η κηδεία των στρατηγών που είχαν εκτελεστεί από τον Ουντουνγκ. Ο Σουκάρνο δεν παρευρίσκεται.

Με την ανοιχτή υποστήριξη του στρατού, οι μουσουλμάνοι και καθολικοί φοιτητές κατεβαίνουν στο δρόμο και ζητάνε να τεθεί εκτός νόμου το ΚΚ, πράγμα που ο Σουκάρνο αρνείται να κάνει. Στις 8 Οκτωβρίου διαδηλωτές πυρπολούν τα κεντρικά γραφεία του κόμματος στην Τζακάρτα και εν συνεχεία τα σπίτια των ηγετών του.

Μια αντίπαλη εξουσία συγκροτείται σιγά-σιγά γύρω από το στρατηγό Σουχάρτο ο οποίος αναδεικνύεται ως ο νέος ισχυρός άνδρας. Στις 14 Οκτωβρίου, ο Σουκάρνο αναγκάζεται να του παραχωρήσει επίσημα τη διοίκηση του στρατού. Το πογκρόμ εναντίον των κομμουνιστών έχει ήδη ξεκινήσει.

Σφαγές χωρίς προηγούμενο θα αρχίσουν από την Ιάβα για να επεκταθούν στα άλλα νησιά του αρχιπελάγους. Αποτροπιαστικές αφηγήσεις για ποταμούς γεμάτων πτώματα και για μαζικές εκτελέσεις περνάνε μέρα με τη μέρα όλο και περισσότερο τα σύνορα της χώρας. Τα θύματα σφάζονται χωρίς να προβάλουν αντίσταση. Ο αρχηγός των αλεξιπτωτιστών του Σουχάρτο δίνει συνέντευξη σε αμερικανό δημοσιογράφο όπου δηλώνει απαθώς ότι ο στρατός οργάνωσε τις σφαγές. Ο ακριβής υπολογισμός των θυμάτων είναι αδύνατος, άλλοι μιλάνε για 500 χιλιάδες άλλοι για ένα εκατομμύριο. Όσοι γλυτώνουν το μαχαίρι ρίχνονται στη φυλακή όπου πολλοί παραμένουν ακόμη και σήμερα.

Ο επίλογος του δράματος γράφεται, όπως ήταν φυσικό, με την ανατροπή του Σουκάρνο. Το Μάρτιο του 1967, καθαιρείται και τίθεται σε κατ'οίκον περιορισμό για να πεθάνει άρρωστος το 1970. □

Ο «Τρίτος Δρόμος» αλλά Πάλμε για ακόμα λιτότερες μέρες

της Αλίκης Τσιλιχρήστου

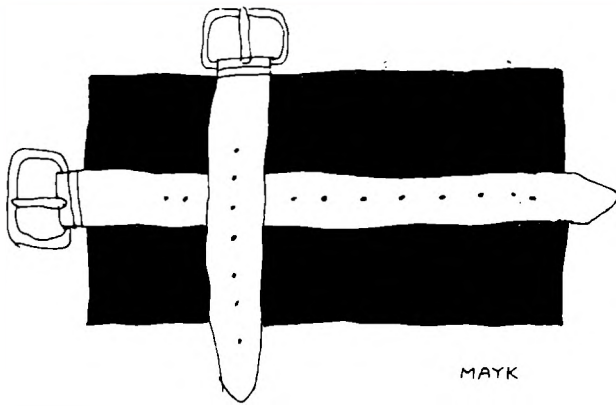
Καμιά μεγάλη μεταρρυθμιστική υπόσχεση δεν περιείχαν οι προγραμματικές δηλώσεις της νέας κυβέρνησης Ούλοφ Πάλμε, της δεύτερης μετά την εξαετή παρένθεση της Δεξιάς. Η καθιέρωση υπουργείου μισθών συνιστά χαρακτηριστικό στοιχείο της φειδωλής πολιτικής την οποία προτίθεται ν' ασκήσει στο εξής το πάλαι ποτέ γενναιόδωρο Σουηδικό Εργατικό Κόμμα, SAP.

Ο σοσιαλδημοκράτης πρωθυπουργός, εγκαινιάζοντας τη νέα Βουλή, αφιέρωσε αρκετό χρόνο από το 20λεπτο των προγραμματικών δηλώσεών του, προκειμένου να κάνει πειστική την ανάγκη άσκησης μιας αυστηρής πολιτικής λιτότητας. Μια «λιτότητα» που φαίνεται να παίρνει αποκλειστικά τη μορφή συγκράτησης των δημοσίων δαπανών, ενώ η συνολική φορολογική πίεση, μένει αναλοίωτη. Αυτή τουλάχιστον ήταν η τοποθέτηση του Πάλμε ως προς το φορολογικό και υπ' αριθμόν 1 ψηφοθηρικό θέμα της δεξιάς. Αλλά μια τέτοιου είδους «λιτή» πολιτική, δεν διαφέρει και πολύ, απ' ό,τι η Δεξιά διακήρυξε προεκλογικά, προκαλώντας το ανάθεμα της σοσιαλιστικής παράταξης. Αυτό το σχόλιο έκανε την επομένη χαιρέκακα ο αστικός Τύπος.

Κατά τον Ούλοφ Πάλμε, η οικονομική πολιτική της νέας του κυβέρνησης δεν είναι παρά η συνέχιση της προηγούμενης, της αποκαλούμενης από τον ίδιο, πολιτικής του Τρίτου Δρόμου. «Πρώτος δρόμος» είναι αυτός του νεοφιλελευθερισμού, ο οποίος πρόβαλλε κυρίως στην Αγγλία και στις ΗΠΑ. Επιβάλλει, ως γνωστόν, γενναίες περικοπές και επιτρέπει τη διόγκωση της ανεργίας —ως φάρμακο για το ξεπέρασμα της κρίσης. Η ανεργία πήρε τεράστιες διαστάσεις, η φτώχεια απλώθηκε στ' αχνάρια των περικοπών, η κρίση, ωστόσο, λέει ο Πάλμε, παραμένει. Ο «Δεύτερος δρόμος» συστήνει μίαν επέκταση δυναμική με την ελπίδα να περισωθεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, η απασχόληση, και είναι αυτός που ακολούθησε κυρίως η κυβέρνηση Μιττεράν. Αποτέλεσμα είναι ένα τεράστιο έλλειμμα, το οποίο κι οδήγησε τη γαλλική κυβέρνηση σε ριζική αλλαγή πορείας, σε βαθμό που να πλησιάζει αρκετά την πρώτη συνταγή. Ο σουηδικός «Τρίτος δρόμος», υπαγορεύει απόσταση από τις περικοπές και σκληρή επικέντρωση των προσπαθειών, στην εξασφάλιση της απασχόλησης. Ως μέσα χρησιμοποιούνται η διεύρυνση όλων των περιθωρίων εργασίας στη βιομηχανία, πολιτικά μέτρα εισφορών και κινήτρων στην αγορά, καθώς και παράλληλη συγκράτηση των δαπανών σε χαμηλά επίπεδα, με μια συσταλτική πολιτική προϋπολογισμού.

Παρά την έντονη άνοδο της βιομηχανικής παραγωγής και τη συγκράτηση σ' επίπεδα πρωτοφανώς χαμηλά μέχρι στιγμής του φετινού πληθωρισμού, το έλλειμμα

Αφορμή για την ανταπόκριση αυτή έδωσαν οι προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης Πάλμε, που προέκυψε από τις εκλογές της 15ης Σεπτεμβρίου, στη Σουηδία. Παρότι έχει περάσει αρκετός καιρός από τότε, το περιεχόμενο της ανταπόκρισης δεν έχει χάσει τίποτε από την επικαιρότητά του καθώς το θέμα της άσκησης «ρεαλιστικής» οικονομικής πολιτικής από σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, εξακολουθεί και θα εξακολουθεί να είναι φλέγον.

στο σουηδικό ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών φτάνει στο διόλου ευκαταφρόνητο ποσό των 14 δισεκατομμυρίων κορωνών. Στόχος και της νέας οικονομικής πολιτικής παραμένει να μην υπερβούν οι ρυθμοί αύξησης των τιμών των σουηδικών προϊόντων, τους αντίστοιχους ρυθμούς στις ανταγωνίστριες χώρες. Το κλειδί της επιτυχίας της αποκαλούμενης πολιτικής του Τρίτου δρόμου, βρίσκεται εκεί, και η έκβαση των διαπραγματεύσεων για τις νέες μισθολογικές συμβάσεις, θεωρείται γι' αυτό καθοριστικής σημασίας.

Στο κινδυνολογικό ερώτημα της Δεξιάς και του Τύπου: «πού τραβάει η Σουηδία;», ερώτημα που γινόταν για να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι οδηγείται με τις «αλόγιστες» δαπάνες, προς υποθήκευση του μέλλοντός της, το αντισύνθημα των Σοσιαλδημοκρατών ήταν: «Η Σουηδία βρίσκεται σε σωστό δρόμο». Μετά την πρόσφατη εξαγγελία της λιτότητας, ο εργατικός Τύπος αναγκάστηκε να προβεί σε επεξηγήσεις: «το ότι η Σουηδία βρίσκεται σε σωστό δρόμο δεν σημαίνει ότι έχει ξεπεράσει την κρίση ή ότι τα ερχόμενα χρόνια θα είναι χωρίς προβλήματα».

Η αλήθεια είναι πως το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, δεν πρόβαλε τίποτα περισσότερο, στις εκλογές πέρα, απ' τη δοκιμασμένη ικανότητά του να συγκροτήσει έστω και σε χαλεπούς καιρούς, μια ακόμη στιβαρή και συμπαγή κυβέρνηση, «τη μόνη ικανή να διαπραγματεύεται» με τις παραγωγικές τάξεις και να πορεύεται μέσα από «πλατειά» αποδεκτές λύσεις, ώστε να βγάλει τη χώρα από την κρίση. Μόνο που η ίδρυση υπουργείου μισθοδοσίας δηλώνει μάλλον πρόθεση επιβολής των κυβερνητικών επιλογών παρά διαπραγματεύσεως όπως στο παρελθόν, τουλάχιστον ως προς τους 200.000 εργαζόμενους του δημοσίου τομέα. Σε εποχές άλλωστε ισχνών

αγελάδων, εκτός των κρατούντων, και πολλοί επαίοντες περί τα οικονομικά συμφωνούν, πως η αρετή της λιτότητας, προσιδιάζει περισσότερο στα ασθενέστερα στρώματα. Από την ένωση εργοδοτών γίνονται διερευνητικές προτάσεις, για αντικατάσταση των ετήσιων συμβάσεων με 5ετείς, και προσαρμογή των μισθολογικών αυξήσεων στους ρυθμούς αύξησης της παραγωγής και παραγωγικότητας. Η τελευταία πρόταση, είναι του διευθυντή της VOLVO.

Ύστερα από την απώλεια της αυτόνομης πλειοψηφίας του, το SAP δύσκολα μπορεί να ισχυριστεί πως διαθέτει, εκτός της διαπραγματευτικής, και τις υπόλοιπες πολυδιαφημισμένες του ιδιότητες. Για να περνάει τις προτάσεις του στη Βουλή, όπως αυτή προέκυψε από τις εκλογές του Σεπτεμβρίου, δεν του αρκεί πια η αποχή από την ψηφοφορία, των κομμουνιστών. Η μείωση της δύναμης της αριστερής παράταξης κατά 7 έδρες, απ' τις οποίες 6 σοσιαλιστικές και 1 κομμουνιστική, καθιστά εκ των πραγμάτων πιο ισχυρή τη θέση του Κομμουνιστικού Κόμματος, (VPK) μέσα στην παράταξη, και του δίνει ρόλο ρυθμιστή στο κοινοβούλιο. «Θ' ασκήσουμε μια πιο δυναμική εργατική πολιτική», ήταν το πρώτο σχετικό μετεκλογικό σχόλιο του κομμουνιστή ηγέτη Λαρς Βέρνερ, εναντίον του οποίου ασκήθηκε αριστερή κριτική στο φετινό 27ο συνέδριο του κόμματος, με αφορμή ακριβώς την άνευ όρων υποστήριξη προς το SAP.

Ο «ερυθροκόκκινος» γάμος, όπως συνηθίζουν και αποκαλούν τη συνεργασία σοσιαλιστών - κομμουνιστών οι ακροδεξιοί, δεν είναι πονοκέφαλος αποκλειστικά για την ηγεσία του VPK. Δίνει λαβή στη Δεξιά για απέραντες κινδυνολογίες κατά των σοσιαλδημοκρατών. Στη διάρκεια τηλεοπτικής αναμέτρησης π.χ. των πολιτικών ηγετών και κάτω απ' την πίεση της Δεξιάς, ο Πάλμε, παρότι την κατάγγειλε για νεομακαρθισμό τύπου '50, θεώρησε σκόπιμο κι ο ίδιος να προβεί σε δηλώσεις αντικομμουνισμού, για να τις αντισταθμίσει αμέσως μετά, μ' επαίνους προς τις «ευρωκομμουνιστικές τάσεις του VPK», τις οποίες και χαρακτήρισε θετική συνεισφορά στην υπόθεση της σουηδικής δημοκρατίας.

Κατά βάθος ο Ούλοφ Πάλμε προτιμά όπως κι ανέκαθεν προτιμούσε, την ανέξοδη συνεργασία με τα κεντρώα ή «μεσαία», όπως λέγονται εδώ, κόμματα. Το σοσιαλφιλελεύθερο Λαϊκό Folkpartiet και το πρώην Κέντρο, αγροτικό, Center. Το χέρι συνεργασίας που τους τείνει όμως ο Πάλμε στην προσπάθεια να σπάσει τη μακριά σουηδική παράδοση της «μπλοκ πολιτική», μένει σχεδόν χωρίς ανταπόκριση. Τα δυο «μεσαία» κόμματα έχουν πικρή πείρα εκλογικών πανωλεθριών, ύστερα από συνεργασίες μαζί του.

Κυριο μέλημα της νέας κυβερνητικής

του πολιτικής, είπε ο σοσιαλδημοκράτης πρωθυπουργός, θα παραμείνει η περιφρούρηση της απασχόλησης. Το ποσοστό της σουηδικής απασχόλησης που είναι το υψηλότερο της Ευρώπης κι η σύγκριση με την κατάσταση που επικρατεί στις χώρες - μοντέλα του νεοφιλελευθερισμού ήταν το μεγάλο ατού της σοσιαλδημοκρατικής προπαγάνδας στις εκλογές. Κατά το SAP, η Σουηδία διαθέτει σήμερα τη μεγαλύτερη απασχόληση παρά ποτέ και λέμε κατά το SAP, γιατί ακριβή αντίληψη της πορείας της απασχόλησης, τουλάχιστον μέσα από τους προεκλογικούς κομματικούς διαξιφισμούς, στάθηκε αδύνατο να σχηματίσουμε.

Από τις σουηδικές εκλογές του '85 έλειψε το μεγάλο θέμα, όπως άλλοτε ήταν τα πυρηνικά ή τα αποθεματικά ταμεία των μισθωτών, αν και το δεύτερο αποτέλεσε και φέτος έναν από τους κύριους στόχους της κριτικής αυτή τη φορά. Οι φετινές εκλογές δεν επικεντρώθηκαν γύρω από κάποιο ζήτημα από, συγκεκριμένο. Δεν είχαν την έννοια της υπεράσπισης ή απόρριψης κάποιου μέτρου ή μεταρρύθμισης. Είχαν περισσότερο χαρακτήρα «αφηρημένο», ιδεολογικό. Σύγκρουσης διλημματικής, το μεγαλύτερο διάστημα, μεταξύ νεοφιλελευθερισμού και «σουηδικού μοντέλου». Η έκφραση - κλειδί τόσο στον γραπτό όσο και στον προφορικό προεκλογικό λόγο ήταν η «απειλή αλλαγής του συστήματος». Την επέρριπταν οι μεν στους δε και αντίστροφα. Οι σοσιαλδημοκράτες σε βάρος των ακροδεξιών Moderata (—ακροδεξιά για τα σουηδικά μέτρα βέβαια— αυτός καθ' αυτός ο τίτλος σημαίνει μετριοπαθής) κατηγορώντας τους ότι σκοπεύουν να ανατρέψουν το σουηδικό μοντέλο κοινωνικής πρόνοιας, το Folkhemmet —«Το σπίτι του λαού», στα ελληνικά. Οι «Μετριοπαθείς» με το Κέντρο, από την πλευρά τους υποστήριζαν ότι οι σοσιαλδημοκράτες σε συνεργασία με τους κομμουνιστές, στοχεύουν στη σοβιετοποίηση της χώρας και την υπονόμευση των ατομικών ελευθεριών ότι τα αποθεματικά ταμεία δεν είναι παρά μόνον το πρώτο βήμα μιας πορείας συγκέντρωσης της εξουσίας, στα συνδικάτα και το κράτος, κατά τ' ανατολικά πρότυπα.

Σ' ό,τι αφορά τους μετριοπαθείς, πράγματι, διέκρινε μια τέτοιου είδους απειλητική επιθετικότητα, τα συνθήματά τους. Ο κεντρικός τους άξονας, ήταν περίπου: «ξήλωμα εδώ και τώρα». Υποσχόντουσαν «από τον επόμενο κιόλας χρόνο» φορολογικές απαλλαγές για υψηλοεισοδηματίες, «από τον επόμενο κιόλας χρόνο ξήλωμα της μονοπώλησης του δημόσιου τομέα και ελευθερία επιλογής». Το τελευταίο πάει

να πει ελευθερία δράσης της ιδιωτικής ή κερδοσκοπικής πρωτοβουλίας στο νοσηλευτικό σύστημα, στους χώρους παιδικής περιθαλψής, έως και εισαγωγή ιδιωτικών «κοινωνικών» ασφαλίσεων κατά τ' αμερικάνικα πρότυπα. Αυτού του είδους την επειληπτική συνθηματολογία την απέφυγε πολύ επιδέξια το φιλελεύθερο λαϊκό κόμμα, ποντάροντας σωστά στην αλλεργία του φιλήσυχου «μέσου» Σουηδού προς κάθε απρόοπτο συμβάν. Το Λαϊκό Κόμμα εμφανιζόμενο ως η μη ανατρεπτική μέση λύση, «κατά του κράτους κηδεμόνα και υπέρ του κράτους πρόνοιας, υπερδιπλασίασε τις δυνάμεις του κι αναδείχτηκε δεύτερο μετά τους «Μετριοπαθείς» αστικό κόμμα. Τις μισές σχεδόν απ' τις έδρες του στη Βουλή κατέχουν γυναίκες. Δεν διέσωσε αντίθετα απ' την εκλογική καθίζηση, το Κέντρο, ούτε αυτή η υπόσχεσή του περί αμοιβής στη μητέρα νοικοκυρά με 2.000 κορώνες το μήνα, η πιο απλόχερη του είδους έως τώρα.

Ολίγον τι δύσκολο να συγκινήσει τη νέα Σουηδή, το «όραμα» της επιδοτούμενης νοικοκυράς. Το αίτημα: «μια θέση στον παιδικό σταθμό για κάθε παιδί» είναι ένα από τα πιο παλιά, τα πιο προβλημένα και πάντα επίκαιρα αιτήματα του γυναικείου κινήματος στη Σουηδία, η οποία κατέχει σημειωτέον την πρώτη θέση μεταξύ των δυτ. χωρών στα ποσοστά γυναικείας απασχόλησης. Δεν είναι διόλου τυχαίο που στις εξαγγελίες του SAP, η μόνη μεταρρύθμιση που προτάθηκε με αναφορά στο οικονομικό κόστος, ήταν η κάλυψη όλων των αναγκών παιδικής περιθαλψής, μέσα σε μια δετία και για παιδιά έως και 9 χρόνων. Στους καταλόγους προτεραιότητας, εκκρεμούν περί τις 60.000 αιτήσεις για θέσεις σε παιδικούς σταθμούς, νηπιαγωγεία και «σπίτια ελεύθερου χρόνου». Κατά τ' άλλα, τώρα που τα περιθώρια υποσχέσεων υλικής ευημερίας στενεύουν, γράφουν μετεκλογικά εργατικοί σχολιαστές, το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα θα πρέπει να επενδύσει σε θέματα διεύρυνσης της δημοκρατίας, κοινωνικής δικαιοσύνης, σ' ό,τι ονομάζουμε ποιότητα ζωής. Όσον αφορά την παραπάνω πτυχή στη νέα κυβερνητική πολιτική, θα μπορούσε αναμφίβολα ν' αναφερθεί η ανάθεση του υφυπουργείου κοινωνικών ζητημάτων στο ευαίσθητο χέρι ενός τυφλού συνδικαλιστή και προέδρου της ομοσπονδίας αναπήρων. Σ' αυτού του είδους την πολιτική, εγγράφεται και η καθιέρωση επιτρόπου, που θα επιβλέπει την εφαρμογή της αντιρατσιστικής νομοθεσίας. Μπορεί να μην έχει πάρει τις διαστάσεις της Αγγλίας ή άλλων δυτικών χωρών το κύμα του ρατσισμού, στην άλλοτε φιλόξενη Σουηδία, εί-

ναι όμως διάχυτο και ορατό. Εξαιτίας ακριβώς ενός ρατσιστικού κόμματος, ο δήμος του Μάλμε, προπύργιο του σουηδικού εργατικού κινήματος, πέρασε για πρώτη φορά ύστερα από 66 χρόνια αδιάκοπης σοσιαλιστικής δημοκρατικής διοίκησης, σε χέρια αστικά.

Αξίζει επίσης να αναφέρουμε το μικρό κόμμα της Σκώνε, το Skane Partiet, που, ως προς το ήθος και ύφος, αποτελεί κομματική ενσάρκωση του σουηδικού «αυριανισμού».

Διακρίνεται για έναν χυδαίο δεξιό λαϊκισμό, στην υπηρεσία των πιο καχύποπτων μικροαστικών προκαταλήψεων και για έναν υπολανθάνοντα ιδεολογικό φασισμό. Ζητά την αυτονόμηση της Σκώνε, της νότιας δηλαδή Σουηδίας, την εγκατάσταση, στο έδαφός της πυρηνικών όπλων και την προσχώρησή της στο ΝΑΤΟ... σύνθημά του η «καθαρή Σκώνε». Πάει να πει χωρίς μετανάστες ή πρόσφυγες, παρεκτός κι αν αυτοί προέρχονται από γειτονικές προς τη Σκώνε, χώρες ή αν η Σκώνε, τους χρειάζεται. Βρήκε 11.000 υποστηρικτές και κέρδισε 5 έδρες (τις χάρισε στο δεξιό συνασπισμό) στις πιο προβληματικές λαϊκές γειτονιές. Σε μια μακριά περίοδο πολιτικής σύγκρουσης μεταξύ «Μετριοπαθών» και Σοσιαλδημοκρατών, εκμεταλλευόμενο το γεγονός ότι κανείς δεν έπαιρνε στα σοβαρά τα υπερφίαλα συνθήματά του, άρχισε να τα εκπέμπει, νυχθημερόν, πλασιωμένα με την πιο δημοφιλή μουσική. Χρησιμοποίησε γι' αυτό το σκοπό, το ιδιωτικό κανάλι που είχε φροντίσει να στήσει η δεξιά. Το φασίζον τοπικιστικό κόμμα, εξέπεμπε περί τις 40 ώρες την εβδομάδα ατιμωρητί τους λιβέλους του, κατά παντός μη αρεστού του πολιτικού προσώπου, και σε ύφος ελέω θεού τιμητή ή αλλιώς εν ονόματι του δήθεν μέσου πολίτη της Σκώνε.

Και για να κλείσουμε όπως αρχίσαμε, με τις προγραμματικές εξαγγελίες, τ' αποθεματικά ταμεία παύουν να αναπτύσσονται το 1990, όπως είπε ο Πάλμε, για να μην συγκεντρώσουν τα σωματεία μεγάλη δύναμη... Η δε πυρηνική ενέργεια για την οποία τόσος σάλος είχε γίνει στο παρελθόν καθώς και απορριπτικό δημοψήφισμα πριν 5 χρόνια, παύει να χρησιμοποιείται οριστικά το 2010. Μερικές μέρες μετά τις εξαγγελίες του Πάλμε στα εγκαίνια της νέας Βουλής στα αριστερά έδρανα της οποίας κάθονται και δύο ελληνικής καταγωγής μετανάστες, εγκαινιάστηκε και ο 12ος πυρηνικός αντιδραστήρας... Τον προηγούμενο αντιδραστήρα είχε προλάβει να εγκαινιάσει λίγο μετά το δημοψήφισμα ...το αντιπυρηνικό κόμμα του Κέντρου. □

κυκλοφορεί το τεύχος 12

με 2 αποκλειστικότητες:

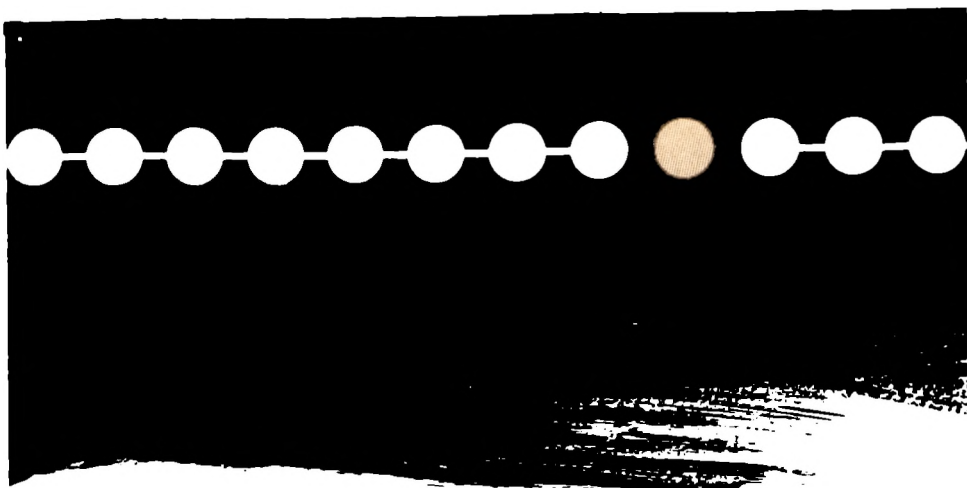
- Ο Μπόρχε μιλάει για την Νικαράγουα
- Ένας χαφιάς μιλάει για την εξωκοινοβουλευτική Αριστερά

κριτική

πολιτική επιθεώρηση για τη νεολαία

επίσης από τα περιεχόμενα

- ΠΑΣΟΚ, οικονομική πολιτική και Αριστερά
- Κείμενα για τη νεολαία και την πόλη
- Μαθητές συζητούν για το σχολείο

ΟΥΤΟΠΙΑ: οραματα τελειοτητας

22-23 Νοέμβρη

ΔΙΗΜΕΡΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΥΤΟΠΙΚΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ

Μαρξισμός και Ουτοπία
Οι ουτοπικοί σήμερα
Οι ουτοπικοί στην Ελλάδα
Φεμινισμός και Ουτοπία
Αρχιτεκτονική και Ουτοπία

ΕΚΘΕΣΗ ΟΥΤΟΠΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ **αντί**

ΟΥΤΟΠΙΑ:

Το Συμπόσιο του ANTI για τον Ουτοπικό Σοσιαλισμό ΠΑΝΤΕΙΟΣ

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε το διήμερο Συμπόσιο που οργάνωσε το ANTI για τον ουτοπικό σοσιαλισμό με τίτλο «ΟΥΤΟΠΙΑ: ΟΡΑΜΑΤΑ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑΣ».

Το Συμπόσιο, που αναλυτικό πρόγραμμά του δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος μας μαζί με τις περιλήψεις όλων των εισηγήσεων, έγινε στο μεγάλο Αμφιθέατρο της Παντείου Σχολής την Παρασκευή 22 και το Σάββατο 23 Νοεμβρίου.

Παράλληλα, στο φουαγιέ του Αμφιθεάτρου, λειτούργησε έκθεση Ουτοπικής Αρχιτεκτονικής που είχε μεταφερθεί από τη Γλασκώβη με την ευκαιρία του Συμποσίου.

Το Συμπόσιο άνοιξε με σύντομο χαιρετισμό του ο Πρύτανης της Παντείου Σχολής κ. Γ. Κοντογιώργης, ο οποίος επανήλθε με παρέμβασή του την πρώτη μέρα. Ακολούθησαν οι εισηγήσεις των Β. Δρουκόπουλου, Keith Taylor και Μιχ. Δημητρίου.

Την επομένη, Σάββατο 23 Νοεμβρίου, μίλησαν ο Μιχ. Χατζηπροκοπίου, Barbara Goodwin και Παν. Νούτσος το πρωί, ενώ το απόγευμα στη συζήτηση με θέμα την Ουτοπική αρχιτεκτονική έγιναν εισηγήσεις από τους Δημ. Φατούρο, Thomas Markus και Σάββα Κονταράτο.

Μετά τις εισηγήσεις έγιναν πολλές παρεμβάσεις και ακολούθησε συζήτηση.

Γενική ήταν η διαπίστωση ότι το Συμπόσιο είχε μεγάλη επιτυχία όχι μόνον από την άποψη προσέλευσης αλλά και από την ποιότητα του γόνιμου προβληματισμού που αναπτύχθηκε στη διάρκειά του.

Μια γνώμη από τη σάλα

Το κλίμα του Συμποσίου και τις αντιδράσεις όσων συμμετείχαν αποτυπώνει ένα γράμμα που έφθασε στα γραφεία μας. Ο λόγος του έχει την εγκυρότητα του —εκτός ημών— παρατηρητή και για το λόγο αυτό νομίζουμε πως έχει εδώ τη θέση του.

Αγαπητοί φίλοι,

Το Συμπόσιο για την ουτοπία ήταν για μένα όπως για αρκετούς φαντάζομαι, μια ευχάριστη έκπληξη. Είχα την ευκαιρία το Σαββατόβραδο της 23ης αυτού του πολυτάραχου Νοέμβρη, διασχίζοντας την «ουτοπική», τεχνολογική αρτιότητα του κατώφλου, αεί ρέοντα κόμβου του Κουκακίου, κάτω απ' τους χα-

ριεντισμούς της βροχής σε υγρά σκοτεινά πλακόστρωτα στη συνέχεια, να ανακαλύψω τελικά την καγκελόπορτα, που διακριτικά επέτρεπε την είσοδο στους υπο φωτισμένους υπαίθριους χώρους της Παντείου, με τις φυλλωσιές, που έσταζαν πλάι σε νεοκλασικές κολώνες. (Αναρωτιέμαι αν ο Fourier είχε ποτέ ψυλλιαστεί τούτη τη ρομαντική ενίοτε

διάσταση της κακοκαιρίας, από την οποία τόσο σχολαστικά ήθελε να προφυλάξει τους κατοίκους της ουτοπικής του πόλης - κτιρίου).

Για να απολαύσω τέλος στη συνέχεια την μεσότητα των τεκμενομένων:

Την γνωστή γλαφυρότητα της τέχνης του λέγειν έμπροσθεν ακροατηρίου, του αγαπητού Δ. Φατούρου, αλλά και τη δεξιότητα του να μας επιφυλάσσει πάντα μια πλούσια σε περιεκτικότητα ανακοίνωση.

Την πάγια εφηβική οργανωτική αδεξιότητα, στα εν Ελλάδι συνέδρια, καθώς ένα επιφώνημα ανακούφισης απελευθερώθηκε απ' το ακροατήριο, όταν, μετά από άπειρες θορυβώδεις εναλλαγές του ίδιου μικρόφωνο μεταξύ του καθηγητή Markus και της χαμηλόφωνης απ' το τρακ (δύσκολο όντως το έργο της) μεταφράστριάς του, μια συμπαθής αρχιτεκτόνισσα ετόλμησε εκείνο, που όλοι σχεδόν με αγωνία περίμεναν: πρότεινε στο συντονιστή, τη χρήση και του δεύτερου μικροφώνου.

Την πεισματική επιμονή επισημώνων του «δυτικού» κόσμου στον «ορθό λόγο», εκφρασμένη όχι μόνο μέσα από τη «μεθοδικότητα» της ανακοίνωσης του καθηγητή T. Markus —οπωσδήποτε χωρισμένη σε αρχή, τετραμερή μέση, τέλος και εποπτικό μέρος,

αλλά και από την σαφώς υπεροπτική, λανθάνουσα ειρωνεία του για το σκουπόξυλο με το οποίο έδειχνε τα slides ή τον «ελαττωματικό» προβολέα.

Την αυστηρότητα στο ύφος του Σάββα Κονταράτου, που ρεαλιστικά εντοπίζοντας το μάταιο του αγώνα του Δον Κιχώτη πολεοδόμου για την ουτοπία - φάντασμα, εκτονώθηκε σ' έναν ιστορικό κυνισμό.

Ακόμη, το απροσδόκητο harping της «εν δήμω» κοινοποίησης ντόμπρας (να πούμε) συνομιλίας κάποιων μακρινών / κοντινών συμπατριωτών μας, που έλυσαν το πρόβλημα της επικοινωνίας τους σε μια «δυστοπική» Αθήνα, με τη βοήθεια των συχνοτήτων του «σι-μπι», αδιάκριτα παρεμβαλλομένων σκορπώντας τον πανικό στους οργανωτές.

Τέλος, την πάντα πληθωρική διάθεση των νεοελλήνων ακροατών για συζήτηση (το προβλεπόμενο μάκρος της οποίας, με βρήκε δυστυχώς αποχωρήσαντα εν τη ενάρξει της), την προσεγμένη, πάντα κατά Markus, έκθεση, την μέχρι τύψεων, για μη υποδειγματική εξυπηρέτηση, ευγένεια των νέων, στον πάγκο με τα βιβλία.

Αφορμή όμως για τούτο το γράμμα, στάθηκε κάτι, που διάβασα κατά σύμπτωση αμέσως μετά την πλούσια εμπειρία της τελευταίας βραδιάς του συμπο-

οραματα τελειοτητας

Όλοι οι εισηγητές ανέπτυξαν με μεθοδικότητα τα θέματά τους. Πολλές παρεμβάσεις έγιναν από το κοινό που παρακολουθούσε και ο διάλογος εισηγητών - κοινού κρατήθηκε σε ένα υψηλό επίπεδο. Ένα θέμα, που πρώτη φορά στον τόπο μας απασχολούσε το ευρύτερο κοινό, προκάλεσε την ευαισθησία και τη συμμετοχή όλων όσων παρευρέθηκαν.

Οι συνεργάτες του περιοδικού αισθάνονται ιδιαίτερη χαρά γιατί μπορούν σήμερα με τον πρώτο απολογισμό του Συμποσίου να διαπιστώσουν ότι η προσπάθεια που όλοι κατέβαλαν — κοινό, εισηγητές και οργανωτές — παρουσίασε ένα αποτέλεσμα που πέρασε τις προσδοκίες. Ίσως αυτό να σημαίνει ότι πέρα από τις προσπάθειες ή τις δυνατότητες του καθενός, η ελπίδα και το όραμα για το μέλλον που θα ολοκληρώνει τις κοινωνικές ομάδες και τα άτομα, ζωογονεί τη συμμετοχή και προωθεί το λόγο.

Στις συζητήσεις που έγιναν δεν προσκομίσθηκαν μόνον νέα στοιχεία και πληροφορίες αλλά αναπτύχθηκαν όλες οι απόψεις — θετικές και επικριτικές — για την ουτοπία: από τις πλατωνικές διατυπώσεις ως τις σημερινές θέσεις.

Αυτή η πολύπλευρη προβληματική δεν έμεινε μόνον σε επιστημολογικές προσεγγίσεις αλλά κράτησε ζωηρό και τον πολιτικό λόγο: ο σοσιαλισμός, σαν όραμα μιας νέας κοινωνίας εμπνέει κάθε πολίτη όπου γης.

Με αυτήν την πολύ περιληπτική περιγραφή του πνεύματος που κυριάρχησε στο Αμφιθέατρο της Παντείου Σχολής, κλείνουμε αυτό το σημείωμα θέλοντας να εκφράσουμε για άλλη μια φορά τις ευχαριστίες μας σε όσους συνέβαλαν στην επιτυχία του Συμποσίου και ξεχωριστά στις πρυτανικές αρχές της Σχολής και τον κ. Κοντογιώργη.

Οι εισηγήσεις, μαζί με συμπληρωματικά κείμενα, θα κυκλοφορήσουν προσεχώς σε τόμο από τις εκδόσεις ΠΟΛΥΤΥΠΟ που ετοιμάζει σειρά βιβλίων για την ουτοπική σκέψη με επιμέλεια του καθηγητή Βασ. Δρουκόπουλου.

σίου και που, κατά τη γνώμη μου, θα αποτελούσε τον ιδανικό επίλογό του. Πρόκειται για το τελευταίο κεφάλαιο του, κατά πολλά σχετικού με την ουτοπία, βιβλίου του Ίταλο Καλβίνο, «Οι Αόρατες Πόλεις», το οποίο και παραθέτω αυτούσιο (εκδόσεις Οδυσσέας, 1983):

Ο Άτλαντας του Μεγάλου Χαν περιέχει επίσης τους χάρτες των τόπων της επαγγελίας που υπάρχουν στη σκέψη αλλά ακόμα δεν έχουν ανακαλυφθεί ή θεμελιωθεί: Η Νέα Ατλαντίδα, η Ουτοπία, η Πόλη του Ήλιου, η Ωκεανία, η Ταμοέ, η Αρμονία, η Νέα Λα-νάρκ, η Ικαρία.

Ο Κουμπλάι ρώτησε τον Μάρκο: «Εσύ που γυρνάς τον κόσμο εξερευνώντας και βλέπεις τα σημάδια, θα ήξερες να μου πεις σε ποιους απ' αυτούς τους μελλοντικούς τόπους μας σπρωχνουν οι

ευνοϊκοί άνεμοι».

«Γι' αυτά τα λιμάνια δε θα μπορούσα να χαράξω την πορεία πάνω στο χάρτη ούτε να ορίσω την ημερομηνία προσόδου. Μερικές φορές μου φτάνει μια γρήγορη ματιά, ένα άνοιγμα στη μέση ενός παράλογου τοπίου, μια αναλαμπή φώτων μέσα στην ομίχλη, ο διάλογος δυο περαστικών που συναντιούνται μες στο πλήθος, για να σκεφτώ ότι φεύγοντας από εκεί θα συναρμολογήσω κομμάτι κομμάτι την τέλεια πόλη, φτιαγμένη από συντρίμια ανακατεμένα με τα υπόλοιπα, από στιγμές που τις χωρίζουν μεσοδιαστήματα, από μηνύματα που στέλνει κάποιος και δεν ξέρει ποιος τα παίρνει. Αν σου πω ότι η πόλη που είναι ο σκοπός του ταξιδιού μου δείχνει μια ασυνέχεια στο χώρο και το χρόνο, άλλοτε αραιώνοντας κι άλλοτε πυκνώνοντας, δεν πρέπει να πιστέψεις πως η αναζήτησή της μπορεί να σταματήσει. Ίσως ενώ μιλάμε, υψώνεται διάσπαρτη μέσα στα σύνορα της αυτοκρατορίας σου· μπορείς να προσπαθήσεις ν' ανακαλύψεις τα ίχνη της, αλλά μόνο με τον τρόπο που σου είπα».

Ήδη ο Μέγας Χαν ξεφύλλιζε στον άτλαντά του τους χάρτες των πόλεων που απειλούν μέσα στους εφιάλτες και τις κατάρεις: Ενόχ, Βαβυλώνα, Γιάχον, Μπού-τουα, Γενναίος Νέος Κόσμος.

Είπε: « Όλα είναι ανώφελα, αν

ο τόπος της τελικής άφιξης δεν μπορεί παρά να είναι η κολασμένη πόλη, κι είναι εκεί που μας τραβάει το ρεύμα, με κύκλους που όλο και στενεύουν».

Και ο Πόλο: «Η κόλαση των ζωντανών δεν είναι κάτι που θα υπάρξει· αν υπάρχει μία, είναι αυτή που βρίσκεται ήδη εδώ, η κόλαση που κατοικούμε κάθε μέρα, που φτιάχνουμε με το να ζούμε μαζί. Δυο τρόποι υπάρχουν για να γλιτώσεις από το μαρτύριό της. Ο πρώτος είναι εύκολος σε πολλούς· δέξου την κόλαση και γίνε μέρος της έτσι που να μην τη βλέπεις πια. Ο δεύτερος είναι επικίν-

δυνος και απαιτεί συνεχή επαγρύπνηση και γνώση: ψάξε και μάθε ν' αναγνωρίζεις ποιος και τι, στη μέση της κόλασης, δεν είναι κόλαση, κι αυτά κάνε να διαρκέσουν, δώσ' τους χώρο».

Και εις άλλα με υγεία, λοιπόν. Συγγνώμη για την κατάχρηση του χρόνου ή και του (εντύπου) χώρου (λιγότερο ουτοπικού, εν προκειμένω).

Πάντα στη διάθεσή σας
Γιώργος Τσελίκας
(πρώην φοιτητής)
Αρχιτεκτονικής
Αθήνα 27 Νοεμβρίου 1985

Ο τετραγωνισμός του «κύκλου της βίας»

Μιλά ένας πανεπιστημιακός δάσκαλος:

«Λοιπόν, απ' την περασμένη Τρίτη 19 Νοεμβρίου 1985 νιώθω **ταπεινωμένος** και οργισμένος, όσο σχεδόν και το πρωί του Σαββάτου, 18 Νοεμβρίου 1973. Τότε η Χούντα, μια ευτελισμένη μειοψηφία (βαθύτατα αντιδημοκρατική), είχε το θράσος να αιματοκυλήσει το Πολυτεχνείο (στ' όνομα κάποιων "ιδανικών", φυσικά!) (...).

«Και τώρα, παρακαλώ να μου υποδείξουν σε τι διαφέρει το αίσχος της περασμένης Τρίτης.

«Την περασμένη Τρίτη, μια ευτελισμένη μειοψηφία, βαθύτατα αντιδημοκρατική (παρά πάσαν κοινωνιολογική ή ψευδοπολιτική ωραιοποίηση), έκανε **εισβολή** στο Πολυτεχνείο, έχυσε **αίμα** (φυσικά, γι' άλλη μια φορά στ' όνομα κάποιων "ιδανικών", που να πάρει ο διάβολος) —και ΒΡΑΒΕΥΘΗΚΕ με μια προκλητικώς παράνομη αμνηστία».

Τα μαύρα, τα κεφαλαία και τα αραιά, μαζί με τη λοιπή στίξη και τις παρενθέσεις, είναι του κειμένου —να υπογραμμίζεται και να αυτοσχολιάζεται η ανοίκεια εξίσωση (το επίθετο «ανοίκεια» χαιρετίζει το επίθετο «αντιδημοκρατική» που αναφέρεται στη Χούντα). Η οποία εξίσωση αποκτά παρακάτω τη διδυμη αδερφή της:

«Οι κυβερνητικοί καταδικάζουν το έγκλημα του αστυνομικού (κιχ για το προμελετημένο έγκλημα των βομβών που πέφταν βροχή ένα γύρο μας)».

Ψυχρή μαθηματική λογική, που «δεν ανέχεται τον γερμανικό ιδεαλισμό του τύπου "κάτω τα χέρια απ' το άσυλο"», αφού το άσυλο το έχει ήδη παραβιάσει η «ευτελισμένη μειοψηφία» και τα λοιπά... Τόσο, που και

«το δικαίωμα του λαού για συμμετοχική δημοκρατία εμπαίχθηκε: Αν είχαν ερωτηθεί οι οργισμένοι πολίτες των Αθηνών (μέσω μιας αληθινά αντιπροσωπευτικής διαδικασίας) **άλλα** πράγματα θα είχαν αποφασίσει —την ίδια ώρα που οι "εκπρόσωποι" κάποιων συλλόγων σε κάποια συλλογικά όργανα έλεγαν ΟΧΙ στην είσοδο της Αστυνομίας».

Περισσότερα στοιχεία, για να πιστέψει ο αναγνώστης τα απίστευτα —στο κυριακάτικο *Βήμα* της 24ης Νοεμβρίου, κάτω από τον τίτλο «Το "άσυλο", η εισβολή και οι μαζωματάρηδες» και την υπογραφή του καθηγητή του Ε. Μ. Πολυτεχνείου, Θ. Π. Τάσιου.

Στο μεταξύ, αν πράγματι, «σε ώρες απεραντής συγχύσεως εννοιών όπως ετούτη, η υπερβολή στην έκφραση είναι καθήκον» (κατά τις εναρκτήριες φράσεις του εν λόγω άρθρου), τότε καθήκον η αμαρτωλή, αλλιώς, επιθυμία μας να στείλουμε τις απόψεις του πανεπιστημιακού δασκάλου να συντροφεύουν συγγενείς προβληματισμούς της *Αυριανής* και της *Ελεύθερης Ώρας*.

Εκτός αν πρέπει να δεχτεί κανείς «βρασμό ψυχικής ορμής», αυτόν που αναγνωρίζει η αστική, επιτέλους, δικαιοσύνη στον αστυφύλακα Μελίστα, το δολοφόνο του δεκαπεντάχρονου Μ. Καλτζέζα, μα δεν τον αναγνωρίζει ο πανεπιστημιακός δάσκαλος στους «μαζωματάρηδες» του. Και η αναγνώριση αυτή είναι το ελάχιστο που μένει να απαιτήσει κανείς από τον πανεπιστημιακό δάσκαλο, αφού, μπροστά στον πρωτογονισμό των πολιτικοαστυνομικών και παρακοινωνιολογικών αναλύσεων των ημερών, τα ιδεολογικού χαρακτήρα ερωτήματα τελούν μοιραία εν αναστολή.

• • •

Ας γυρίσουμε όμως σε οικειότερους χώρους, αρμοδιότερους ίσως για τέτοιες συζητήσεις, στα «δικά μας». Για να ψάξουμε την «Αριστερή απάντηση στον "κύκλο της βίας"» (τίτλος σχολίου της *Αυγής*, 29 Νοεμβρίου). Και να βρούμε, στην πρώτη εκτεταμένη αναφορά στα γεγονότα (*Αυγή*, 24 Νοεμβρίου, σ. 12 και 21, με επικεφαλίδα «Το θέμα»), εκτός από τον Θάνο Παπαδόπουλο («φασιστική δραστηριότητα... που σκοπό έχει να καταστρέψει, να βιάσει, να υποτάξει, να κυριαρχήσει, να εξουσιάσει» —έτσι επιγραμματικά), τον Γιώργο Σαββίδη, ο οποίος ασχολείται ειδικά με το άσυλο:

«Η δικαιοσύνη **παραπέμπει** ήδη πολλούς νεαρούς από τους "37" του Χημείου με πολύ σοβαρές κατηγορίες, ανάμεσα στις οποίες γι' απρόκλητες **φθορές** και **εμπρησμό**. Το σημειώνουμε χωρίς να παριστάνουμε το συνήγορο ή κατηγορο. Όπως θυμίζουμε και τα οδοφράγματα που έ-

στησαν γύρω από το κτίριο με **μεταλλικά γραφεία** από το Χημείο και τις **βόμβες μολότοφ** που πέταξαν από την ταράτσα ντυμένοι με άσπρες ποδιές και καλυμμένα τα πρόσωπά τους με πετσέτες (...). Δύσκολα μετά από όλα αυτά θα μπορούσαμε να "απαλλάξουμε" από κάθε ευθύνη τους καταληψίες για την κατάργηση του ασύλου» (υπογραμμίσεις Γ. Σ.).

Και ακολουθούν εφτά ερωτήματα:

1. «Το άσυλο μπορεί να καλύπτει **τους πάντες**; Υπάρχει άσυλο και πέρα των εντοιχισμένων χώρων; (π.χ. στα Προπύλαια). Χορηγείται καθολικά και οριστικά η ασυλία;

2. «Δικαιούται μια **μικρή ομάδα**, κι αν ακόμα αποτελείται αποκλειστικά από φοιτητές, να επικαλείται το άσυλο και να διακόπτει τη λειτουργία του ακαδημαϊκού χώρου με κατάληψη και σε αντίθεση με τη βούληση της συντριπτικής **πλειοψηφίας**;

3. «Δικαιούται μια **ολιγομελής ομάδα** να επικαλείται την ασυλία ακαδημαϊκού χώρου και να παρεμποδίζει με οδοφράγματα την κυκλοφορία πεζών και αυτοκινήτων, καθιστώντας αδύνατη τη λειτουργία των γύρω καταστημάτων;

4. «Δικαιούται μια **μειοψηφία** να επωφελείται από το άσυλο όταν προηγούμενα έχει επιδοθεί μέσα σ' αυτόν το χώρο σε βαρβαρότητες;

5. «Δικαιούται μια ολιγομελής επιτροπή να αποφασίζει για την είσοδο ένοπλων αστυνομικών σε ακαδημαϊκό χώρο, έστω και αν σκοπεύουν στην αποκατάσταση της ομαλότητας;

6. «Έχει αδυναμία ο νόμος όταν δίνει σε μια επιτροπή την ευθύνη για την παραβίαση του ασύλου από αστυνομικούς ή πρέπει να αποφασίζει η Σύγκλητος "έν συνεχεί συνεδριάζει" σε περίπτωση κατάληψης, όπως έκανε η Σύγκλητος του Πολυτεχνείου;

7. «Σε τι περιπέτειες μας βάζει —*ίσως*— η μοιραία απόφαση της Επιτροπής Ασύλου του Πανεπιστημίου Αθηνών; Ανοίγει δρόμους για καταστολή **κάθε** κατάληψης; Κινδυνεύουν πανάρχαια καταξιωμένες θεσμικές ελευθερίες;»

Υπογράμμισα τώρα εγώ, κατ' απόλυτη οικονομία, μην τaráξω τη μακαριότητα του καταλόγου, που αναφέρεται, θαρρείς, σε περαστικούς διαβάτες, και μετρά την εξέγερση —την τυφλή, συμφωνώ απολύτως, κύριε Σαββίδη, αλλά εξέγερση— τη μετρά, λέω, με το κομμάτι (2-4) και με τον πρότερο έντιμο βίο (4), και βολεύει την ένοχη(;) αριστερή συνείδησή μας με την 7η ερώτηση (η οποία —καλογερικής υποκρισίας σημαντική— αγνοεί τις ερωτήσεις 1-4, και βεβαίως «κουκιά μολογάει» κι αυτή, όταν ρωτάει: «**κάθε** κατάληψης;»).

Μένει το άρθρο των Μπάμπη Παπαπαναγιώτου και Κώστα Τσαούση, επαρκής

B.B.C.
ENGLISH COURSES
To B.B.C. σας
μαθαίνει Αγγλικά με:
**BIBΛΙΑ - ΚΑΣΕΤΕΣ
VIDEO**

σε σειρές αυτοδιδασκαλίας
για αρχάριους, προχωρημέ-
νους και ειδικά θέματα.

Τηλ. 3645608

ΑΓΓΛΙΚΑ
BIBΛΙΑ

**BIBΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ**

ΑΓΓΛΙΚΑ
BIBΛΙΑ

ΑΓΓΛΙΚΑ σχολικά
για όλες τις τάξεις
για First Certificate,
Proficiency, G.C.E., TOEFL.

Πλούσια επιλογή:
Λογοτεχνία, θέατρο,
τουριστικά, παιδικά...
και σε ειδικά θέματα.

I.M. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 9-11 ΑΘΗΝΑ 106 72
Τηλ. 3623673

**ΤΜΗΜΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

Political Sciences,
International Affairs,
Women Studies,
Sociology, History,
Psychology, Philosophy,
Geography, Economics,
Soc. Anthropology...

Τηλ. 3629763

και ψυχραιμη παρακολούθηση των γεγονότων, που μιλάει για «αναρχικές ανευθυνότητες», χωρίς ωστόσο να παγιδεύεται στη (βαθιά οπορτουνιστική) λογική των «ισών αποστάσεων». Αλλά κι αυτό το άρθρο καταλήγει (πώς αλλιώς, όμως;) απηχώντας τη γενικότερη στάση του ΚΚΕ εσ. «αναμείνουμε στο ακουστικό σας»:

«Εκκρεμεί μόνο η μαζική απάντηση της ΕΦΕΕ, της ΓΣΕΕ, της ΑΔΕΔΥ και των άλλων κοινωνικών φορέων, απέναντι στη βία και την αυθαιρεσία, που φθάνουν μέχρι τη δολοφονία».

Έγραψα «πώς αλλιώς», γιατί είχε προηγηθεί η δημόσια «επίπληξη» του Κόμματος προς τη Νεολαία του, η οποία έκαμε τελικά πορεία, την Τρίτη, 19 Νοεμβρίου, έπειτα από την υπαναχώρηση ΚΝΕ-ΠΑΣΠ, μόνη της, μια χούφτα άνθρωποι, αντί να περιμένουν να κολλήσουν ξοπίσω στους «πολλούς», να υπάρξουν εξαιτίας των «πολλών», όπως δηλαδή υπάρχει και πολιτεύεται και ιδεολογίζεται (με τα γνωστά Ενωμένη Αριστερά, ΕΑΔΕ, ΑΣΔΗΣ, Συμμαχία κτλ.) το κόμμα «εξαιτίας...», το κόμμα «κατ' αντιδιαστολή προς...»

Εκκρεμεί λοιπόν η απάντηση, η «αριστερή απάντηση στον κύκλο της βίας» —και έπειτα, μάλιστα, από την «απάντηση» της «17 Νοέμβρη» θα εκκρεμεί, φαίνεται, οριστικώς.

Για να μπορεί να δημαγωγεί η «17 Νοέμβρη», με τα —δυστυχώς— αυταπόδειχτα:

«Πριν είκοσι χρόνια, το λαϊκό κίνημα είχε δώσει μια άμεση μαζική απάντηση στη δολοφονία του Πέτρουλα. Σήμερα, μετά από τόσες “λαϊκές κατακτήσεις”, μία εν ψυχρώ δολοφονία περνάει, όχι μόνο χωρίς καμία μαζική απάντηση από την επίσημη Αριστερά, αλλά επιπλέον τόσο το ΠΑΣΟΚ όσο και τα ΚΚΕ, θέλοντας να δικαιολογήσουν τη δολοφονία “αναρχικού που έριχνε μολότοφ”, προσπαθούν να δημιουργήσουν συνείδηση με τη διαδικασία του κοινωνικού εκφασισμού...»

Έτσι, κι ενώ εκκρεμεί η δική μας «απάντηση», είναι αναπόφευκτο να δίνει τη δική της η «17 Νοέμβρη», για λογαριασμό δικό της βέβαια, αλλά εις βάρος όλων μας. Και η ανώμαλη ιστορία μας να γράφεται κατά τον πιο ανώμαλο τρόπο.

Η Ιστορία όμως περιμένει. Περιμένει (σύμφωνα με την κατακλείδα του σχολίου της Αυγής, «Αριστερή απάντηση...», ό.π.) την «ενεργοποίηση του λαού για μια μαζική αγωνιστική απάντηση στον “κύκλο της βίας” που έχει ανοίξει (...). Μαζί με μια ακόμα πιο πειστικά επεξεργασμένη εναλλακτική πρόταση δημοκρατικής διεξόδου από την κρίση».

Άλλο ένα ραντεβού με την Ιστορία και... το χλωρό τριφύλλι.

Γιάννης Η. Χάρης

ΥΓ. Η Απόφαση της Κ.Ε. του ΚΚΕ εσωτ. (Αυγή 1 Δεκ.) επικυρώνει, αρμοδίως, τα παραπάνω. Να σημειωθεί η εισαγωγή στο θέμα που μας απασχολεί: «Τα τελευταία γεγονότα βίας που στοιχισαν τη ζωή ενός 15χρονου νέου, ενός αστυνομικού, και τον τραυματισμό πολλών πολιτών και αστυνομικών...» —ρεβεράντσα στον πολιτικό τυχοδιωκτισμό της «17 Νοέμβρη», ο οποίος επέτρεψε στην Κ.Ε. αυτόν τον πολιτικά αμοραλιστικό ισολογισμό και βόηθησε να ντυθεί η ολοσέλιδη αμηχανία της Απόφασης με μερικά «πιστεύει», «καναδυό «πρέπει» κι ένα ακροτελεύτιο ρητορικό «καλεί».

Διακοπές στη «Νικαριά»

(Από το «Σημειωματάριό» μου αυτό το καλοκαίρι)

Βλέπεις όχι με το απλό μάτι, αλλά με το καλλιεργημένο ολόπλευρα, ολόβαθα μάτι, βλέπεις με όλο το βιολογικό, ιστορικό, κοινωνικό, πολιτιστικό σου είναι. Τέτοιο μάτι βλέπει πράγματα και θάματα που το απλό και μόνο μάτι ούτε φαντάστηκε ποτέ.

Με τέτοιο μάτι προσπάθησα να δω την Ικαρία, την «Νικαριά», νησί απόμερο του Αιγαίου, για το οποίο πολλά είχα ακούσει.

Είχα την περιέργεια να γνωρίσω νησιά όπου κι εγώ άλλοτε πέρασα αναγκαστικές διακοπές στις οποίες συνήθιζε πολίτες αυτής της χώρας το μακρόχρονο ανελεύθερο καθεστώς της, από τον καιρό ιδίως του Μεταξά.

Πέρσι πήγαμε στη Φολέγανδρο ύστερα από μισό σχεδόν αιώνα. Φέτος διαλέξαμε την Ικαρία, με τουρισμό ακόμα λιγοστό και σύγχρονο «πολιτισμό» ακόμα, ευτυχώς, από πολλές απόψεις στις αρχές του, και ιδίως με ανθρώπους που διατηρούν ήθη και έθιμα σε γρήγορη εξαφάνιση παντού.

Μυθική Ικαρία, «Νικαριά», που την προαιώνια ιστορία της, λεπτομερειακά, σοβαρά και ζωντανά την βρίσκει κανείς εκτεθειμένη στο δίτομο σύγγραμμα του Ιωάννη Μελά, αλλά και άλλων λογίων μας.

Το νησί όπως τα Δωδεκάνησα, όπως η Κύπρος, διατηρεί στη γλώσσα του, στην πολιτιστική του παράδοση, βαθιά ίχνη από τον Ιωνικό πολιτισμό, και αργότερα το Βυζάντιο, που τόσο το επηρέασαν.

Αλλά ιστορικά, όπως η χώρα μας ολόκληρη, ιδίως μερικά περάσματά της, το νησί γνώρισε τις επιδρομές και επιδράσεις όλων των εισβολέων κατακτητών και περιστασιακών αρχόντων που διαγούμεψαν την Ανατολική Μεσόγειο.

Προικισμένη με άφθονο νερό η Ικαρία διατηρεί κατά τόπους θαυμαστή βλάστηση που σε ορισμένα της σημεία όπως η ειδυλλιακή κοιλάδα του Κάμπου, κοντά στον Εύδηλο, στη θέση της αρχαίας Οινόης, έχει τις πρωινές και δειλινές ιδίως ώρες παραδοσιακή γοητεία.

Η Ικαρία είναι σπαρμένη από χωριά ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα της, καθένα με την ξεχωριστή του χάρη.

Όταν αποκτήσει καλύτερο οδικό δίκτυο, επιμεληθεί καλύτερα την αρχιτεκτονική των παραλιακών της οικισμών, και ιδίως οργανώσει την τουριστική της υποδομή σε ξενοδοχεία, εστιατόρια και μεταφορές «ευρωπαϊκού επιπέδου» θα 'ναι σε θέση να συναγωνιστεί οποιοδήποτε άλλο νησί στο Αιγαίο.

Αλλά γι' αυτό χρειάζεται κυρίως πιο «επιχειρηματική» νοοτροπία των κατοίκων της, πιο ανοιχτή συμπεριφορά

στους «ξένους», ιθαγενείς και αλλοδαπούς, καθώς και μεγαλύτερη κατανόηση για τη νοοτροπία και τις στοιχειώδεις ανάγκες των ξένων αυτών.

Οι πιο σκεπτόμενοι παράγοντες του νησιού θεωρούν πως μια σημαντική τουριστική ανάπτυξη είναι αναγκαία, γιατί ούτε τα ορυκτά, ούτε η γεωργία και η κτηνοτροφία του νησιού αρκούν για να σταματήσουν τη αποδημία των νέων, και να το συντηρήσουν σε επίπεδο ικανοποιητικό.

Εκτός αν αποφασιστεί να παραμείνει η «Νικαριά», μαζί με λιγοστά άλλα ακόμα άθικτα νησιά, ένα είδος μουσείου, μιας φυσικής και κοινωνικής ομορφιάς που 'χε άλλοτε σχεδόν η χώρα ολόκληρη, πριν την εποχή του σύγχρονου «τουριστικού πολιτισμού».

Το πράγμα συζητείται. Για μας η αποκάλυψη της Ικαρίας, ήταν κυρίως οι Άνθρωποι.

Κοινοί άνθρωποι των χωριών, και των παραλιακών της οικισμών, αγρότες, καπεταναίοι και ναυτικοί, όπως οι Σύριγγες, οι Δουρήδες κτλ., ήρεμοι και φιλοσοφημένοι, είτε από την πείρα της ζωής τους στο νησί, ή τις οδυσειακές τους περιπέτειες στις θάλασσες του Κόσμου.

Αλλά και Άνθρωποι που ενεργητικά πήραν μέρος σ' όλους τους πολιτικούς αγώνες της χώρας μας, και απέκτησαν μεγάλη κοινωνική και πολιτική συνείδηση.

Η συνείδηση αυτή εκδηλώνεται στο γεγονός ότι στο νησί αυτό διατηρείται σε όλες τις αποχρώσεις, διατηρεί μόνιμα μια συναρπαστική σιελιοψηφία. Υπερτερούν πάντα τα δύο ΚΚ. και ακολουθεί το ΠΑΣΟΚ, που στα τελευταία εκλογές ανέβασε σημαντικά την επιρροή του. Σε βάρος ιδιαίτερα του ΚΚΕ. Αλλά και ορισμένοι του ΚΚΕ εσωτ. με τους οποίους συζητήσα ομολόγησαν πως ψήφισαν ΠΑΣΟΚ, φοβισμένοι μήπως τελικά περνούσε η «Δεξιά».

Στη «Νικαριά» λοιπόν την «κόκκινη», ή την «κοκκινο - πράσινη» τώρα κάπως, ζούνε μερικοί από τους πιο ενδιαφέροντες αγωνιστές και μάρτυρες που εγώ τουλάχιστον συνάντησα πρόσφατα στην Ελλάδα, παλιοί Κομματικοί, Εαμίτες, Ελασίτες, «Τροτσκιστές», ακόμα και «Αναρχικοί».

Άκουσα από το στόμα τους για την Αντίσταση, το Δεύτερο «Εμφύλιο», τη Μακρόνησο, τη δικτατορία της χούντας, που εύχομαι οι ίδιοι να διηγηθούν γραπτά, για μια πιο συμπληρωμένη εικόνα της σύγχρονης ιστορίας της χώρας μας.

Η Ικαρία υπήρξε από τα πρώτα κūtαρα του κομμουνιστικού, ριζοσπαστικού κινήματος της Ελλάδας, σ' όλες του τις αποχρώσεις που ανέδειξε ορισμένες φυσιογνωμίες, άξιες να πάρουν την ακριβή θέση τους, σε μια αντικειμενική ιστορία του κινήματος αυτού.

Ορισμένες από τις φυσιογνωμίες αυτές ζουν ακόμα, και ελπίζω ότι ήδη έγραψαν, κι έχουν ακόμα να πουν, θα συγκεντρώσουν την προσοχή νέων ερευ-

νητών που ασχολούνται με τέτοια θέματα.

Είναι αδύνατο να συναντήσεις ένα Χρήστο Μακκά (83 ετών), καταπληκτικό πρότυπο τώρα «αγρότη» που καλλιεργεί τον παραδειγματικό του «κήπο», ή ένα Βελετάκη (75 ετών), λιγνό, ολόισο σαν κυπαρίσσι, πρόεδρο του Ευδήλου, ή τους Κρόκους από τη Δάφνη, ή τους Μαυρογιώργηδες, ή, ή, χωρίς να αισθανθείς πως έχεις να κάνεις με μερικούς από τους πρωτεργάτες και επιζώντες της τραγωδίας που γνώρισε η χώρα αυτή από το 1936. Εκείνο που σε εντυπωσιάζει είναι η γαλήνη, η αξιοπρέπεια, η γενναιοψυχία τους, αλλά και η βαθιά κριτική τους σκέψη στραμμένη τόσο στα πικρά διδάγματα του παρελθόντος, αλλά και ολάνοικτη στα ζωτικά προβλήματα του τόπου και του κόσμου, του σήμερα και του αύριο.

Όλοι αυτοί οι άνθρωποι, είναι ένας πλούτος μια ελπίδα κι ένα παράδειγμα για τον τόπο, για τους νέους του.

Ο κόσμος είναι καταπλημμυρισμένος από «ανθρώπους» με «ασθενή σάρκα», οι «άνδρες» με μεστή ψυχή και σοβαρό μυαλό είναι λίγοι.

Στο μακρινό, απόμερο νησί του Αιγαίου, που λέγεται «Νικαριά», υπάρχει ακόμα μια παρακαταθήκη από τέτοιους «άνδρες», που δεν καυχολογούν, δεν προβάλλονται, ιστορούν απλά, αλλά συνταρακτικά τι υπήρξε η ζωή και η δράση τους στην Αντίσταση, τη Μέση Ανατολή, τον Δεύτερο «Εμφύλιο» τη Μακρόνησο, τα Γιούρα. Όταν δηλαδή η Ελλάδα επί δεκαετίες προσπάθησε να σπάσει προαιώνια δεσμά δουλείας και καθυστέρησης, έπλεξε τρελά όνειρα,

πάλαιψε, αιματοκυλίστηκε, αλλά δεν κατόρθωσε τελικά να κυριαρχήσει σε δυνάμεις εσωτερικές και εξωτερικές, με ίδια κάθεμιά τους συμφέροντα, που επικρατούσαν στις «ηγεσίες». Οι Ικαριώτες μάρτυρες, αλλά και ενεργά πρόσωπα της Τραγωδίας, τη διηγούνται με συγκράτηση, σαφήνεια, βάθος, αξιοπρέπεια, που 'ναι καρποί της πείρας της ζωής, αλλά και μιας ιδιαίτερης παράδοσης των νησιών.

Η Ικαρία απελευθερώθηκε μόνη της το 1912, όμως δεν έσφαξε τους Τούρκους, τους αιχμαλώτισε, τους έβαλε σ' ένα καράβι και τους εξαπέστειλε στον τόπο τους.

Κι όταν παλιότερα ήθελε ν' απαλλαχθεί από κάποιο βάρβαρο ή υπερεκμεταλλευτή Τούρκο υπάλληλο, μόνιαζε, και με την ήρεμη δύναμη της κοινής συναίνεσης, ζητούσε από τον Τούρκο ανώτερο του να λύσει δίκαια το αίτημά της, κάνοντας έτσι περιττή την προσφυγή στη βία.

Και συχνά το κατάφερνε. Αλλά δεν έχει μόνο αγωνιστές της πολιτικής ιδέας η «Νικαριά». Έχει και τους λογίους της, τους επιστήμονες, τους λογοτέχνες, τους καλλιτέχνες της.

Εκτίμησα το ευρύτατο λαογραφικό έργο του Αλέξη Παυλιανού, τόσο σφιχτοδεμένου με το νησί του και στο είδος αυτοβιογραφίας του που 'ναι «Οι δύο Δρόμοι» απόλαυσα την περιγραφή και ανάλυση που κάνει της «Λωλο-Σαράνταινας». Σάλεψε το λογικό της «Λωλο-Σαράνταινας» όταν έχασε στη θάλασσα από σαλτάρισμα των κουρσάρων στο πλοίο τον αγαπημένο της καρδιάς της Αντρίκο, παράτησε το χωριό της και έ-

κτοτε άρχισε να γυρίζει ολόκληρο το νησί, μαζεύοντας πράσινο, ταΐζοντας κάθε είδος ζωντανό, αψηφώντας δικαιώματα «ιδιοκτησίας» και άλλες στενοκεφαλίες των τάχα «λογικών» και «πολιτισμένων». Όσπου κάποια υπέροχη ανοιξιάτικη νύχτα πέθανε η «Λωλο-Σαράνταινα» μόνη της στο βουνό σ' ένα είδος πανθειστικής, βαθιά ουμανιστικής συναδέλφωσης του ανθρώπου με τη φύση.

Θα 'ξιζε αυτό το κομμάτι της σύγχρονης λογοτεχνίας μας να διαβάζεται στα σχολεία, αν η πανθειστική, «ιωνική» του αντίληψη και ο κοινωνικός του ριζοσπαστισμός δεν ενοχλούσαν. Αλλά δεν είναι μόνο, ο Αλέξης Παυλιανός ή ο Άρης Παυλιανός, ή ο Ν. Τσαγκάς, ή τόσοι άλλοι, παλιοί και νεότεροι αξιόλογοι επιστήμονες κάθε ειδικότητας και λογοτέχνες.

Δεν αναφέρω παρά όσους κάπως καλύτερα γνώρισα στις λίγες μέρες που μέيناμε στο νησί.

Στην «Νικαριά», στις πλαγιές των βουνών της ζούνε ακόμα αγριοπούλια μιας θυελλώδους εποχής που πάει τώρα να κλείσει για τη χώρα μας.

Χωρίς να ξέρουμε με σιγουριά ποια νέα αυγή αναγγέλλεται.

Εκείνη μιας παρατεινόμενης παρακμής στη μετριότητα, ή μιας νέας ανάτασης για μια πιο ανεξάρτητη, δημοκρατική και προηγμένη Ελλάδα. Όπως την είχαν οραματιστεί τα καλύτερα από τα παιδιά της. Σαν και αυτά που συναντά κανείς ακόμα στα χωριά των βουνών και στα περιγιάλια της μακρινής «Νικαριάς».

Μ.Ν. Ράπτης

Αύγουστος 1985

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73

τηλ. 36.44.064

Κυκλοφορούν

Νίκου Καχτίτση

Ο ΕΞΩΣΤΗΣ

Νίκου Καχτίτση

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Χριστόφορου Μηλιώνη

ΚΑΛΑΜΑΣ ΚΙ ΑΧΕΡΟΝΤΑΣ

(διηγήματα)

Νάσου Βαγενά

ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Γουσταύου Φλωμπέρ

BIBLIOMANIA

εισαγωγή-μετάφραση: Έ. Χ. Γονατᾶς

Πήρες σήμερα τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

Ο Μικρός
ΗΡΩΣ

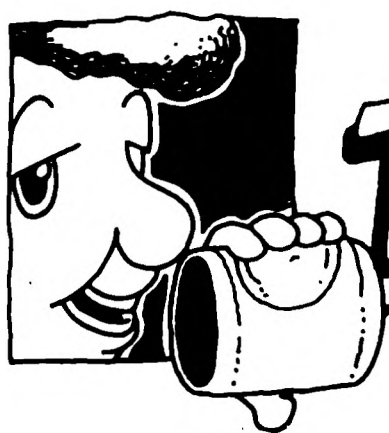
ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ
ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ
ΤΟΜΟΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ

της πρώτης έκδοσης

Πάρε μεσ' τηλέφωνο!

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ. «Με απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου —έγραψαν οι εφημερίδες της 29.11.85— παρατάθηκε η θητεία του προϊσταμένου του Ειρηνοδικείου κ. Σ. Γαβρά για ένα ακόμη χρόνο».

Ο Αγαθόνικος μου υπενθύμισε ότι ο εν θέματι πριν λίγες μέρες είχε αναστείλει —με απόφασή του— την απόφαση της πλειοψηφίας στο ανώτερο όργανο της ΓΣΕΕ με την οποία είχε καθαιρεθεί ο πρόεδρος της Γιώργος Ραυτόπουλος...

ΑΝΑΡΧΟΠΛΗΚΤΟΙ.

Περιστουνάριοι αναρχόπληκτοι. Μεταξύ των περιστουνάριων αναρχόπληκτων περιλαμβάνεται —σύμφωνα με την επίσημη ανακοίνωση— και το Atlantic Hotel της γωνίας Σολωμού και Πατησίων. Αγνώω πλήρως τη συνεισφορά του ξενοδοχείου στην υπηρεσία τόσο των αλλοδαπών τουριστών όσο και των ημεδαπών εραστών. Γνωρίζω όμως —ως μνήμων αναγνώστης των εφημερίδων— το ρόλο του ξενοδοχείου στις μεταδικτατορικές πολιτικές ζυμώσεις. Στις αίθουσες του Atlantic Hotel ανακοινώθηκε το αίσιον τέλος του ειδυλλίου και ακολούθησε το τελετουργικό της αιμομιξίας μεταξύ της Μαυρικής Ενώσεως Κέντρου και των Πεσματσογλικών Νέων Δυνάμεων, στις παραμονές των εκλογών του 1974. Ο ιδιοκτήτης του ξενοδοχείου Αντώνης Τζιζής ήταν προδικτατορικός βουλευτής του Κέντρου. Παράλληλα ήταν και πρόεδρος της «Πανελληνίου Ενώσεως Αστέγων Προσφύγων» (!).

ΑΡΧΗΓΙΚΑ. Αρχηγικά αδιέξοδα στη Νέα Δημοκρατία. Ο ένας βουλευτής μετά τον άλλο αποδεσμεύει τη γλώσσα του. Η μία εφημερίδα μετά την άλλη αποσύρει την υποστήριξή της. Επαίοντες και μη συμφωνούν ότι «ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης δεν τραβάει». Ποτέ άλλοτε —σ' αυτό τον τόπο— η αξιωματική αντιπολίτευση δεν ήταν τόσο ανήμπορη να οικειοποιηθεί τα

«υλικά κατεδαφίσεως» της κυβέρνησης...

Ο Αγαθόνικος βαθύς γνώστης της πολιτικής συμπεριφοράς του ελληνικού λαού ήταν κατηγορηματικός:

— «Ο Μητσοτάκης δεν μπορεί. Ο Μητσοτάκης ως μονομάχος στον αστικό δικομματισμό είναι χαμένος. Από τις πέντε θεμελιώδεις προϋποθέσεις της επιτυχίας διαθέτει μονάχα τις τέσσερις...»

Ζήτησα να μάθω τις πέντε προϋποθέσεις του Αγαθόνικου και εκείνος μου είπε:

«Η πρώτη είναι να είσαι

"μπαλκονάτος".

Η δεύτερη είναι να είσαι policy maker.

Η τρίτη είναι να είσαι οργανωτικός.

Η τέταρτη είναι να είσαι αποδεκτός από τους ξένους...

Αυτά τα έχει ο Μητσοτάκης αλλά...

«Αλλά»; ρώτησα.

«Αλλά δεν είναι άγραφο χαρτί. Η πέμπτη προϋπόθεση είναι να είσαι άγραφο χαρτί. Να μην έχεις πολιτικό παρελθόν που να διώχνει.

Τότε προβάλλει απάνω σου ο καθένας τη λαχτάρα του και σε φαντάζεται όπως θέλει.

Τον Ανδρέα Παπανδρέου —τότε που ήταν ακόμη άγραφο χαρτί— οι κάτοικοι του Λασιθίου τον θέλανε νέο Ελευθέριο Βενιζέλο. Την ίδια εποχή οι κάτοικοι της Καισαριανής και της Κοκκινιάς τον θέλανε νέο Άρη Βελουχιώτη... Κατάλαβες;»

ΑΓΓΕΛΙΕΣ. Αγγελία για γνωριμία:

«23ΧΡΟΝΗ φοιτήτρια επιθυμεί γνωριμία ελεύθερης σχέσης με κύριο εχέμυθο, δημιουργημένο, άνω των 30, ΒΙΚΗ τηλ. (...) 12-8».

Οι κρίσεις των φίλων μου για την αγγελία της Βίκης ήταν πλουραλιστικότερες:

Ο Βασίλης επαίνεσε τη χειραφέτησή της.

Ο Νίκος συνεδύασε τα διαφανή κίνητρα με την οικονομική κρίση.

Ο Μιχάλης —τέλος— απόρησε:

Αφού θέλει εχεμύθια τι στο διάολο δημοσιεύει το τηλέφωνό της;

Ο Μιχάλης είναι λιγάκι αργόστροφος.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ. Στατιστικά και άλλα σε περίοδο δεινής οικονομικής κρίσης. Ο συνειρμός οδηγεί από την αγγελία της Βίκης στα άλλα, όπως τα πρωτοδιηγήθηκε ο Γιάννης, όπως τα πρωτοδημοσίευσε ο Κλαυσιγελως: «Ένα Φιάτ 131 Σούπερ Μιραφιόρι έρχεται περήφανο από τη Γλυφάδα στην Αθήνα.

Ο οδηγός έχει επιλέξει τον παραλιακό δρόμο.

Στο ύψος του αεροδρομίου μια μικρή ομάδα από κοπέλες μπαίνει στην πορεία του.

Ο οδηγός σταματά και σκύβει προς το παράθυρο.

Μια κοπέλα —που όπως κι οι άλλες όλες κρατά ένα παχύ ντοσιέ— τρέχει και του εξηγεί:

«Είμαστε από τη στατιστική υπηρεσία. Μπορώ να σας απασχολήσω λίγο; Δεν θα σας καθυστερήσω. Θα συνεργαστούμε ενώ εσείς θα οδηγείτε».

Ο οδηγός δεν βρήκε κανένα λόγο ν' αρνηθεί. Η κοπέλα πέρασε στο αυτοκίνητο. Το αυτοκίνητο προχώρησε στη διαδρομή του και η συνοδηγός στο θέμα.

"Πόσο εισόδημα έχετε το μήνα";

Ο οδηγός κατσούφιασε. Η ερώτηση μύριζε εφορία.

"Δεν είμαι υποχρεωμένος ν' απαντήσω".

"Καλά, καλά. Τότε πείτε μου πόσα χρήματα κρατάτε. Μας ενδιαφέρει και η ρευστότητα. Μη φοβόσαστε. Άλλωστε η στατιστική υπηρεσία ακριβώς για να προλάβει τους φόβους αναθέτει αυτές τις έρευνες σε κοπέλες".

"Κρατώ διακόσιες δραχμές".

"Διακόσιες; Μόνο διακόσιες";

"Μόνο".

"Καλά ευχαριστώ".

Το αυτοκίνητο που βρισκόταν στο ύψος της Αλίμου σταμάτησε. Η κοπέλα σημείωσε κάτι σύντομο στο ντοσιέ της και άνοιξε την πόρτα. Βγήκε και πριν κλείσει είπε στον οδηγό:

"Αν θέλετε να κάνουμε παρέϊτσα, εδώ σε μισή ώρα με δύο χιλιαρικάκια στο χέρι".

Ο αυτόματος τηλεφωνητής

ΤΟ ΑΝΤΙ ΣΥΖΗΤΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Πριν από λίγες μέρες, δύο περιοδικά, δημοσίευσαν δύο θαυμάσιες συνεντεύξεις: στις 27 Νοεμβρίου, στην «Γυναίκα», η Όλγα Μπακομάρου συνομιλούσε με τον εκδότη της «Αυριανής» Γ. Κουρή, (ίσως στη «συνέντευξη της χρονιάς») και μια μέρα αργότερα, στον «Ταχυδρόμο», ο Άρης Σκιαδόπουλος με τον υπουργό Εργασίας κ. Γιαννόπουλο.

Η «συνέντευξη» που δημοσιεύουμε στη συνέχεια, δεν έγινε ποτέ: σκεφθήκαμε να παρουσιάσουμε με χιουμοριστικό τρόπο τα βασικά σημεία των συνεντεύξεων των κ. Γιαννόπουλου και Κουρή, που αποτελούν άλλωστε πρόσωπα με βαρύνοντα —καθοριστικό σύμφωνα με τους ίδιους— ρόλο στα πολιτικά πράγματα του τόπου και την πορεία της Αλλαγής. Έτσι, οι μεν ερωτήσεις είναι «φантаστικές», αλλά οι απαντήσεις αναδημοσιεύονται χωρίς να αλλάζουμε ούτε ιώτα...

ΑΝΤΙ: Θέλουμε κατ' αρχήν να δηλώσουμε, ότι αισθανόμαστε, όλοι στο περιοδικό, βαθιά συγκινημένοι, επειδή για πρώτη φορά, δύο από τους πρωτεργάτες της αλλαγής δέχονται να κάτσουν στο ίδιο τραπέζι και να συζητήσουν μαζί μας. Αρχικά θα σας παρακαλούσαμε, παραβαίνοντας έστω και μία φορά τη γνωστή σε όλους μετριοφροσύνη σας, να κάνετε κάποια κρίση για τον εαυτό σας.

ΚΟΥΡΗΣ: Κοίταξε, η Αυριανή αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο, κι έχει ανοίξει καινούργιο δρόμο στη δημοσιογραφία διεθνώς.

...Κάνω το κέφι μου με τη δουλειά μου, κοιτάω χρήματα, νιώθω όμορφα. Μ' αγαπάει ο κόσμος, την Αυριανή την έχουν Ευαγγέλιο, στο κρεβάτι τους την έχουν. Πες τους ότι ο Κουρής σκότωσε, ότι είναι λωποδύτης, βάλε και φωτογραφία. Δεν θα σε πιστέψει κανείς. **ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ:** Από μικρός είμαι Αριστέριος, ενταγμένος σε οργάνωση νεολαίας από το 1935 που ήρθα στην Αθήνα. Μικρός πήρα μέρος σε διαδηλώσεις κι έχω φάει ξύλο. Η πρώτη δική μου αντίδραση, όταν κάποτε μ' έσπρωξε ένας αστυφύλακας ήταν να του δώσω μια κλωτσιά στην κοιλιά.

ΑΝΤΙ: Έχετε φτάσει σε υψηλότερες θέσεις στην κοινωνία μας. Άραγε ξεφύγατε από τον κανόνα που θέλει τους Έλληνες, να κάνουν κομπίνες για να προοδεύσουν;

ΚΟΥΡΗΣ: Μπορεί να γέλασα λίγο την εφορία, να είπα στο εμπόριο αυτό κάνει 110 δραχμές και να 'κανε 100, μπορεί να λάδωσα κανέναν, όταν είχα τυπογραφείο για να πάρω καμιά δουλειά, έκανα αυτά που κάνουν όλοι οι Έλληνες, κάθε μέρα, τα παραδέχομαι και τα ομολογώ.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Είμαι από τα ιδρυτικά μέλη του ΠΑΣΟΚ κι από τους πρώτους που πήραν μέρος στη Διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου.

ΚΟΥΡΗΣ: Όχι καθόλου δεν πιστεύω στο ΠΑΣΟΚ. Ποιο ΠΑΣΟΚ; Δεν υπάρχει ΠΑΣΟΚ, Ανδρέας υπάρχει. (...) Όποιος δε το βλέπει δεν έχει μυαλό.

**Γιαννόπουλος: Ο Κουρής
μας αφήνει να φάμε
γλυκό ψωμί
Κουρής: Ο Γιαννόπουλος
μ' έχει για εικόνισμα**

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Είμαι όμως και ολίγο ευφυής.

«ΕΓΩ ΓΥΡΙΣΑ ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ»

ΑΝΤΙ: Ποιος είναι ο ρόλος σας στις πολιτικές εξελίξεις; Πιστεύετε κ. Κουρή, όπως γράψατε, ότι στις τελευταίες εκλογές νίκησε η «Αυριανή»;

ΚΟΥΡΗΣ: Αν δεν ήμασταν εμείς, δεν ξέρω τι θα γινόταν. Συντείναμε στη νίκη του ΠΑΣΟΚ.

Τον Ανδρέα Παπανδρέου τον έχω δει δυο φορές στη ζωή μου. Μία πριν γίνει πρωθυπουργός, και την άλλη στο Καστρί, όταν τον γύρισα απ' τον Καραμανλή, μια μέρα πριν ανακοινώσει τον υποψήφιο του ΠΑΣΟΚ για την προεδρία.

Του είπα ότι δεν μπορεί και δεν πρέπει να ψηφίσει Καραμανλή κι ότι χρειάζεται η χώρα τον Ανδρέα. Και τον παρακάλεσα να διαβάσει μερικά απ' τις εκατοντάδες τα γράμματα των αναγνωστών μας πάνω σ' αυτό το θέμα. Ο Ανδρέας είναι πολύ συναισθηματικός άνθρωπος και όλοι οι συνεργάτες του, πλην του Κουτσόγιωργα, τον πίεζαν να ψηφίσει Καραμανλή. Τα γράμματα των αναγνωστών της Αυριανής έπαιξαν σημαντικό ρόλο.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Τους διαγράψαμε γιατί ήταν και πολιτικά μας στελέχη όχι μόνο συνδικαλιστές. Κι αφού ένα πολιτικό συνδικαλιστικό στέλεχος πάει κόντρα στην πολιτική γραμμή του κόμματος τότε ή φεύγει ή διαγράφεται. Το ίδιο έκανε και το ΚΚΕ όταν η γνωστή ομάδα συνομιλούσε με τον Λεωνίδα ερήμην του κόμματος.

ΚΟΥΡΗΣ: (συνεχίζει): Εμείς θέλαμε να φύγει ο Καραμανλής, και γιατί δεν θέλαμε τον Καραμανλή και γιατί με Καραμανλή υποψήφιο πρόεδρο, το ΠΑΣΟΚ δεν θα έπαιρνε άνω του 25%. Και θα έπαιρνε 30-35% το ΚΚΕ με κάποιο κεντρώο σχήμα που θα έκανε. Εγώ θα τους πήγαινα όλους τους ψηφοφόρους εκεί.

Κι ας με βρίζουν τώρα οι κομμουνιστάδες, τι να κάνουμε; Τα 'χαμε κουβεντιάσει με δαύτους και είχαν τρελαθεί απ' τη χαρά τους. Είχα μιλήσει με τον Ανδρουλάκη και τον Λαφαζάνη.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτά να σας λείψουν και να κόψετε τα λούσα και την πλάκα. Εδώ ξεκινήσαμε τόσα χρόνια μαζί. Αγωνιστήκαμε εναντίον της Δεξιάς για να τη ρίξουμε. Δεν μας αφήνει να χαρούμε την επιτυχία μας. Όλο μας λέει ότι ακολουθούμε δεξιά πολιτι-

κή. Αλλάξαμε ή δεν αλλάξαμε τον πολιτικό Πλάι πλάι και χέρι χέρι. Εγώ που είμαι ο παλιότερος στο Κίνημα ξέρω καλά πως σ' όλους τους αγώνες είμαστε μαζί. Και τώρα το ΚΚΕ δεν μας αφήνει να φάμε γλυκό ψωμί. χάρτη της χώρας; Έπαψε ή όχι ο λαός να έχει το φόβο της βίας και της τρομοκρατίας; Κάναμε το νόμο για την Εθνική Αντίσταση; **ΚΟΥΡΗΣ:** Μόνο τον Καραμανλή φάγαμε; Και το Ράλλη. Με τα Λακόστ. Κοίταξε να δεις, καλός άνθρωπος είναι ο Ράλλης, αλλά είχε κάμει τη βλακεία ν' αφήσει τη γυναίκα του να κάνει εμπόριο. Και τον Μητσοτάκη. Η Αυριανή του 'κλείσε το δρόμο να γίνει πρωθυπουργός. Δεν του πέρασε εκείνου και πέρασε σε μας. Σε λίγο, θα βάλεις δίπλα τους και τον Φλωράκη.

Αυτός θα φύγει. Κοίταξε, τίμιος άνθρωπος είναι ο Φλωράκης, δεν είναι κανένας κλέφτης, αναμφισβήτητα, αγωνιστής είναι, αλλά με την πολιτική του στις εκλογές, πήγαινε γυρεύοντας. Εμείς τον είχαμε προειδοποιήσει. «Φλωράκη, θα την πατήσεις!». Και την πάτησε.

ΑΝΤΙ: Σας κατηγορούν από διαφορετικές πλευρές, εσάς κ. Γιαννόπουλε για επεμβάσεις στο συνδικαλισμό, κι εσάς κ. Κουρή, ότι ταχθήκατε προεκλογικά ακόμη και υπέρ της νοθείας...

ΚΟΥΡΗΣ: Εγώ έγραψα ότι είμαστε εναντίον της βίας και της νοθείας, «αν και, κύριε Παπανδρέου», είχα σημειώσει, «θα τους χρειαζόταν να κάνει και η δημοκρατική παράταξη λίγη βία και λίγη νοθεία για να δούνε τη γλύκα». Σχήμα λόγου ήταν. Εάν γινόταν θα την καταδικάζα, αλλά θα έλεγα και καλά τους κάμανε! Αλλά η κυβέρνηση τούτη είναι τόσο τίμια, που δεν είναι ικανή ούτε αυτό να κάνει!

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Άκου. Δεν υπάρχει διοίκηση της ΓΣΕΕ, το λέει ο Αστικός Κώδικας. Αφού από τους 45 παραιτούνται οι 16 δεν υπάρχει διοίκηση. Κι επειδή δεν τα φτιάχνουνε τότε παρεμβαίνει η Δικαιοσύνη.

ΚΟΥΡΗΣ: Η Δικαιοσύνη είναι γεμάτη από φαύλους δικαστές στην Ελλάδα. Γράψ' το, μη φοβάσαι, δεν σε πειράζουν, ο Κουρής το λέει, κανείς δεν τολμάει να τα βάλει με τον Κουρή και την Αυριανή.

ΑΝΤΙ: Τελευταία ακούγονται πολλές κριτικές για το «ήθος και το ύφος της εξουσίας», ότι οι πολιτικές αντιπαραθέσεις υποβιβάζονται στο επίπεδο των προσωπικών ύβρεων... Εσείς κ. Κουρή, αποκαλείται τον κ. Καραμανλή «κουφό».

ΚΟΥΡΗΣ: Γιατί ψέματα είναι;

Ναι, τον κλέφτη θα τον πούμε κλέφτη, και τον απατεώνα, απατεώνα. Τα άλλα, δεν τα καταλαβαίνει ο κόσμος στο χωριό.

Τι έχει η γλώσσα; Μια χαρά είναι! Αυτή η γλώσσα, η υβριστική και χυδαία, όπως τη λένε, είναι η γλώσσα του λαού.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Ο Καλούδης (του ΚΚΕ-ΣΣ.) όταν εμείς πολεμάγαμε με την ψυχή στα δόντια ήτανε στα ναυτικά έπιανε κάνα λιμάνι και πήγαινε και με καμιά γυναίκα, δεν μπορεί λοιπόν να μιλάει έτσι για μένα. 'Η πάλι να

μου λέει ο Κάππος ότι εμείς είμαστε όργανα των μονοπωλίων, του κεφαλαίου της ολιγαρχίας και του ΝΑΤΟ... Ποιος τα λέει; Ο Κάππος ένα στόμα απύλωτο. Ε, του λέω κι εγώ «ψάξτε έναν έναν από μας. Θα βρείτε κανέναν γιο μεγαλοκαρχαρία; Μεγαλοβιομήχανου; Είμαστε όλοι παιδιά του λαού. Πώς λοιπόν είμαστε όλα αυτά που λες;»

ΑΝΤΙ: Εσείς θέλατε να γίνετε πολιτικός κ. Κουρή;

ΚΟΥΡΗΣ: Έχει πολλούς κλέφτες η Ελλάδα και άλλους να κάμει;

ΑΝΤΙ: Τι πιστεύετε για τον Τύπο;

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Ο Τύπος να είναι ελεύθερος και ν' ασκεί κριτική οξεία αλλά να μην συκοφαντεί, να μην λασπολογεί να μη λοιδωρεί.

ΚΟΥΡΗΣ: Η αλήθεια δεν είναι ποτέ βρώμικη. Βρώμικοι είναι αυτοί που κάνουν τα πράγματα που γράφουμε εμείς. Και η *Αυριανή* είναι, αυτή τη στιγμή, η μόνη έγκυρη εφημερίδα. Λένε πως η Βλάχου είναι σοβαρή. Δεν είναι η Βλάχου σοβαρή. Εγώ είμαι σοβαρός. Λοιπόν, λαχανοφυλλάδα είναι η *Καθημερινή* πατσαβούρα. Και ψεύτρα.

Γιατί, δηλαδή, να γράφουμε κλέφτη τον κλέφτη που έκλεψε δυο ψωμιά και για την κυρία Βλάχου που είναι συνυπεύθυνη με τον Καραμανλή για τα χάλια του τόπου, να 'μαστε ευγενείς και να η λέμε τίποτα; Επειδή πρώτα τα 'χανε τάτσι-μήτσι-κότσι οι εκδότες; Κοίταξε, αρσακειάδες είμαστε μπροστά στους άλλους, μπροστά στις ατιμίες εις βάρος του τόπου και της δημοκρατίας. Χαϊδέματα είναι αυτά που λείει η *Αυριανή*. Οι αναγνώστες της, είναι οι πιο σοβαροί που υπάρχουν στην Ελλάδα. Το εκλεκτικότερο τμήμα του ελληνικού λαού.

Οι άνθρωποι οι ξύπνιοι, οι πονηροί, οι αδικημένοι και γενικά αυτοί που δημιουργούν την κοινή γνώμη.

ΑΝΤΙ: Τι θυμάστε από την παιδική σας ηλικία;

ΚΟΥΡΗΣ: Ο πατέρας μου είχε χτήματα και μια ταβέρνα στο Αργοστόλι, όπου βοηθούσα κι έπλενα τα πιάτα μετά το σχολείο. Αλλά να, εγώ είχα πάει μερικές φορές στον κινηματογράφο, ενώ ο Τρίτσης για παράδειγμα πήγαινε κάθε βδομάδα.

Ήταν καλός μαθητής, πρώτος στον αθλητισμό, πρώτος στις γυναίκες, ένωθα απλώς άσχημα, γιατί οι κοπέλες δεν έρχονταν μαζί μου, πήγαιναν με τον μάγκα... Μην ξεχνάς ότι τότε υπήρχε το λίκπρο ντ' όρο στην Κεφαλονιά, εμένα δεν με κάναν παρέα, με είχαν στην άκρη, μαζί με κάτι μαμόθρεφτα, και με πείραζε αυτό το πράγμα. Όσπου ήρθε η Μαριάννα.

Η ωραία και απρόσιτη κόρη ενός καθηγητή μας, της γυμναστικής, που απ' όλους τους πλούσιους και σπουδαίους συμμαθητές μου, που την έβλεπαν με δέος, διάλεξε εμένα. Ήταν ο πρώτος σύνδεσμος της ζωής μου. Όταν οι μάγκες είδαν ότι ο Κουρής έχει φιλενάδα τη Μαριάννα, άνοιξαν όλες οι πόρτες, έγινα φίρμα. Η Μαριάννα μου 'πε τη φράση «γιατί αυτός είναι καλύτερος από σένα»; Το 'δεσα αυτό το πράγμα, άρχισα να πιστεύω στον εαυτό μου, να λέω γιατί αυτοί και όχι εγώ. Χωρίς αυτήν την κοπελίτσα, εγώ τώρα θα ήμουν δημόσιος υπάλληλος, ή αγρότης.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Όταν εγώ αγωνιζόμου-

να δεκαετίες, ο Κάππος μπήκε επί δικτατορίας στον αγώνα και τώρα μιλάει με αυθάδεια και ασέβεια απέναντί μου ή μου λέει «κάνετε Σοβιετολογία κύριε υπουργέ;». Και τι έλεγα εκείνη τη στιγμή; Υπερασπιζόμενος τα μέτρα που πήραμε για την ΑΤΑ έλεγα ότι η Ρουμανία έχει κηρύξει χρεοστάσιο, η Ουγγαρία περιόρισε κατά 30% την κατανάλωση, η Γιουγκοσλαβία δεν μπορεί να στεριώσει την αυτοδιαχείριση κι η Βουλγαρία αύξησε τις τιμές. Κι ενώ έλεγα αυτά πετάγεται ο Κάππος να μου πει ότι κάνω Σοβιετολογία. Ε και του 'πα «εσύ είσαι μικρός να μιλάς για μένα διότι εγώ είμαι Αντιπρόεδρος του Ελληνοσοβιετικού Συνδέσμου και φίλος της Σοβιετικής Ένωσης ενώ εσύ δεν είσαι ούτε μέλος.

ΑΝΤΙ: Από ενδιαφέροντα;

ΚΟΥΡΗΣ: Πρώτα απ' όλα, δεν κυκλοφορώ. Δεν πηγαίνω σε δεξιώσεις, σε ταβέρνες, δεν έχω καπνίσει ποτέ, δεν έχω πει ποτέ αλκοόλ, δεν έχω χορέψει ποτέ, δεν ξέρω χορό.

Κάτι λίγα (του Θεοδωράκη και του Χατζιδάκι —ΣΣ) δικά τους έχω ακούσει. Αλλά τους θεωρώ και τους δύο βρώμικους, γιατί εμπορεύονται και οι δυο τους πόθους του λαού μας, ο ένας από αριστερά και ο άλλος από δεξιά.

Δεν έχω πατήσει, να φανταστείς το πόδι μου σε Μουσείο.

Ποιον να θαυμάσω; Τον Βουτσά, την Κοντού, τον Γκιωνάκη; Ή την Βουγιουκλάκη που 'ναι 500 χρόνων και παριστάνει κοπελίτσα κι υποβαθμίζει το επίπεδο του λαού μας τόσα χρόνια τώρα;

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Λάθος σας. Δεν ήταν του ΠΑΣΟΚ αυτοί. Ήταν οι τροτσκιστές κι οι διαγραμμένοι. Πολλοί απ' αυτούς κρατούσαν τη σημαία του ΠΑΣΟΚ γιατί είναι δειλοί. Ψηφίζουν ΚΚΕ αυτοί αλλά θέλουν να τα 'χουν καλά με τον αγά και με τον κλέφτη.

ΑΝΤΙ: Τα σχέδιά σας για το μέλλον...

ΚΟΥΡΗΣ: Εδώ είναι η ειδηση. Σε ένα δύο χρόνια, θα είμαι στο χώρο του διεθνούς Τύπου. Θα φτιάξω μια εφημερίδα στο Παρίσι, γαλλόφωνη, μια στο Λονδίνο αγγλόφωνη. Και κατόπιν, μία στη Ν. Υόρκη.

ΑΝΤΙ: Καλά θα κάνετε κύριε Κουρή. Τόσα κακά μας έχει κάνει η Δύση, να μην της κάνουμε κι εμείς ένα;

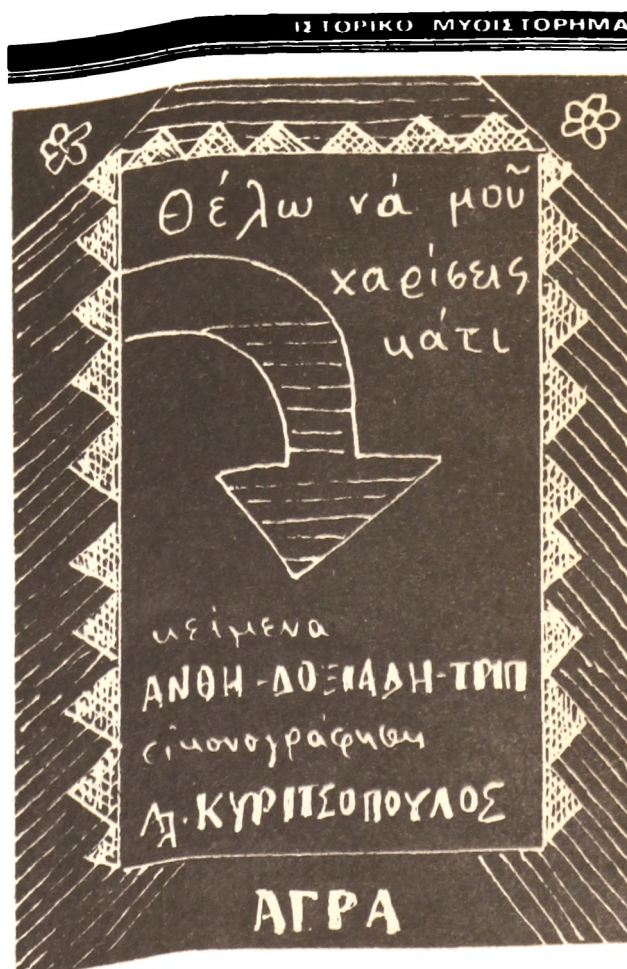
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Έχω βγάλει τέσσερις τόμους, δύο για την Εθνική Αντίσταση, δύο για τον αντιδικτατορικό αγώνα και έναν με αγορεύσεις μου. Για να μάθει ο κόσμος πράγματα που δεν τα ξέει. Γι' αυτό το 'κανα κι όχι από ναρκισσισμό. Εγώ έζησα τη ζωή μου σεμνότατος ενώ άλλοι βγήκαν από τη δικτατορία κάνοντας δηλώσεις κι ο καθένας δεν ήξερε τι έλεγε. Τότε μάλιστα είπα εγώ να σταματήσουν για να μην ανοίξουν οι ασκοί του Αιόλου και χάσει ο κόσμος την καλή εντύπωση που είχε για μας. Άκουσες ποτέ το Γιαννόπουλο να μιλήσει; Ποτέ. Όλοι βγάλανε φυλλάδες εγώ τίποτα. Δεν είχα κι εγώ δικαίωμα να βγάλω τη δική μου φυλλάδα που να περιλαμβάνει τις διαλέξεις μου; Επιτέλους ποιος ήταν αυτός που πρώτος μίλησε για τον 509 κι είπε ότι ήταν αντισυνταγματικός; Ο Μαγκάκης; Όχι. Ο Κανελλόπουλος; Όχι. Πρώτος το 'πα εγώ κι ύστερα άρχισαν να το λένε οι άλλοι.

Για την αντιγραφή: Σ.Κ.

ΓΡΑΙΚΟΙ
ΓΙΑΝΝΗΣ
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ

Α' ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

Günther Wallraff:

Μια εξαιρετική περίπτωση δημοσιογράφου

της Άννυς Βιτσέντζου

Ο Wallraff στην πραγματικότητα

Στη Δυτική Γερμανία, το ρήμα «wallraffen» σημαίνει «αποκαλυπτική δημοσιογραφική έρευνα μέσω μεταμφίεσης», ή —κατά τον Heinrich Böll—, «ένα λίαν ριψοκίνδυνο παιχνίδι».

Το να διασχίζεις νυχτιάτικα τη χιονισμένη Γερμανία αναζητώντας την πηγή της λέξης, τον ίδιο τον Wallraff, —που θεωρεί φυσιολογικό το να δίνει συνέντευξη μέσα στο αυτοκίνητό του, χαράματα, ανάμεσα σε δύο πόλεις—, είναι σίγουρα κάτι εξίσου άβολο, θεωρείται όμως μεγάλη «τύχη» το να τον ξετρυπώσεις και να τον ξεμοναχιάσεις για μια συζήτηση...

Under Cover συγγραφέας, ή «εναλλακτικρύ» τύπου ρεπόρτερ, ο Wallraff συνηθίζει να εξαφανίζεται κατά περιόδους από την επιφάνεια, και τότε όλοι λένε «ωχ, κάπου τρύπωσε πάλι ο Wallraff», και πράγματι, ο Wallraff μεταμφιεσμένος σε κάποια άλλη προσωπικότητα, δουλεύει υπόγεια ως υποβρύχιο, συλλέγοντας στοιχεία. Ύστερα αναδύεται, γράφει ένα βιβλίο, το σκάνδαλο ξεσπάει, —εξαιτίας των αποκαλύψεων—, οπότε η άποψη των συντηρητικών ότι «ο Wallraff είναι ένας «υπόγειος» κομμουνιστής», ή η άλλη των προοδευτικών ότι «ο Wallraff είναι ένας έντιμος ρεπόρτερ που ξοδεύει τη ζωή του ξεσκεπάζοντας τις απάνθρωπες πλευρές του συστήματος», επιβεβαιώνεται για άλλη μια φορά.

Πολέμιος του συστήματος ή φιλόδοξος θεατρίνος, θαυμάσιος δημοσιογράφος ή υπηρέτης του ίδιου του του μύθου, η δουλειά του είναι τελικά αυτό που μετράει, μια δουλειά πολύ δύσκολη, που μοιάζει πάντα με γροθιά στο στομάχι, και περιέχει μια σωστή δόση θράσους, χιούμορ, ηθικής, και ρίσκου σειράς Β.

Διαστάσεις «φαινομένου» έχει πάρει ο Wallraff στην κεντρική και Βόρεια Ευρώπη, και η συνεισφορά του έγκειται κυρίως, στο ότι καταφέρνει να *δίνει υπόσταση βιώματος σε γενικές πληροφορίες*: στις δυτικές κοινωνίες, κοινωνίες σχετικά διάφανες, οι καταστάσεις είναι λίγο πολύ γνωστές. Ο Wallraff μπαίνει όμως μέσα τους, και τις περιγράφει και σαν εμπειρίες δικές του. Και τότε όλοι τριβούν τα μάτια τους από την κτηνωδία «που συμβαίνει δίπλα τους».

Παραδείγματα:

- Όλοι ξέρουν πως οι εργάτες στα εργοστάσια περνάνε ζόρικα. Τα πρώτα άρθρα του Wallraff ήταν ακριβώς η αποκάλυψη των συγκεκριμένων μεθόδων καταπίεσής τους. Φυσικά είχε πάει, κι είχε δουλέψει επί τόπου.
- Όλοι ήξεραν πως η ελληνική χούντα καταφεύγει σε βασανιστήρια. Ο Wallraff κατέβηκε στην Αθήνα, αλυσοδέθηκε στο Σύνταγμα, και βασανίστηκε από την Ασφάλεια. Έμεινε φυλακή μέχρι τη μεταπολίτευση.
- Κυκλοφορούσαν κάποιες φήμες για διασυνδέσεις του Σπίνολα με ακροδεξιές οργανώσεις. Ο Wallraff μεταμφιέζεται τότε σε έμπορο όπλων, και φτάνει μέχρι τον Σπίνολα, αποκάλυπτοντάς τον ν' αγοράζει και να προμηθεύει υλικό στις αντεπαναστατικές οργανώσεις της Πορτογαλίας!
- Όλοι συμφωνούσαν, πως η εφημερίδα «Μπιλντ» με 5,5 εκατ. ημερήσια κυκλοφορία, αποτελεί το αντιπροσωπευτικότερο δείγμα κιτρινισμού. Ο Wallraff ωστόσο υποδύθηκε τον ρεπόρτερ «Χανς Έσσερ» και δούλεψε ως συντάκτης της, ρίχνοντας

φως στις συγκεκριμένες μεθόδους παραπληροφόρησης!

• Τέλος, όλοι στη Γερμανία ξέρουν, πως οι ξένοι εργάτες, και κυρίως οι Τούρκοι μετανάστες, την έχουν άσχημα στη χώρα τους.

Να όμως, που ο Wallraff μεταμφιεσμένος δυόμισι χρόνια τώρα σε Τούρκο-εργάτη, βγήκε πριν ένα μήνα στην επιφάνεια καταγγέλλοντας τη σκληρή των σύγχρονων δουλεμπόρων, κι οι Γερμανοί «κοκκινίζουν» (;) από ντροπή.

Αλή Λεβέντ ονομαζόταν, και ως Τούρκος μετανάστης έζησε την αθλιότητα της μοίρας των ξένων εργατών πάνω στο πετσί του. Με μια βιντεοκάμερα στο σακκίδιό του, μαύρη περούκα και σκούρους φακούς επαφής, δήλωνε γιος Ελληνίδας και Τούρκου, μεγαλωμένος στον Πειραιά, (εξού και τα... σπασμένα του τουρκικά), καθάριζε τουαλέτες σε φαστφουντάδικα, δούλευε χτίστης και σωφέρ, έκανε βάρδιες σε χαλυβουργεία και πυρηνικά εργοστάσια, και βγήκε πρόσφατα με σπασμένο ώμο και βρογχίτιδα —τίμημα της βαριάς και ανθυγιεινής εργασίας— αλλά και με συγκεκριμένα ντοκουμέντα (σε ήχο και εικόνα) για την απανθρωπιά της δυτικογερμανικής κοινωνίας.

Κατηγορούμενες, γνωστές μεγαλοβιομηχανίες που υπονοικιάζουν παράνομους στη χώρα ξένους εργάτες, και τους ρίχνουν σε διπλές και τριπλές βάρδιες για ένα κομμάτι ψωμί, —εξοικονομώντας ένσιμα και φόρους—, κατηγορούμενες επίσης οι διάφορες καθόλα «νομότυπες» γερμανικές εταιρείες μεσιτών, που προσλαμβάνουν και προμηθεύουν στις βιομηχανίες τους «μαύρους» εργάτες, κατηγορούμενα ακόμα και τα γερμανικά συνδικάτα που «αγνοούσαν» την έννοια της εργατικής αλληλεγγύης, κατηγορούμενη βεβαίως ολόκληρη η γερμανική κοινωνία με τον υψηλό δείκτη ξενοφοβίας και ρατσισμού, που διαμορφώνει ή έστω ανέχεται, τους απάνθρωπους όρους διαβίωσης των ξένων μεταναστών.

Το βιβλίο αυτό του Wallraff, με τίτλο «Ganz unten» («Κάτω-κάτω»), κυκλοφόρησε πριν 3 βδομάδες, και πούλησε ήδη 850.000 αντίτυπα: Ένα εκδοτικό ρεκόρ στη Δυτική Γερμανία, κι ένα ντελίριο στα ευρωπαϊκά μαζικά μέσα ενημέρωσης.

Από την Τουρκία ως τη Σουηδία και την Αγγλία, ο Wallraff εμφανίζεται σε εφημερίδες και τηλεοράσεις αποκάλυπτοντας τις σκοτεινές πλευρές του «γερμανικού θαύματος», στο σπίτι του συρρέουν μηνύσεις των κατηγορουμένων εταιρειών (πως... συνέλεξε δι' απάτης τα στοιχεία!), ενώ ανώνυμοι στο τηλέφωνο απειλούν τη ζωή του.

Στο μεταξύ, το βιβλίο του μεταφράζεται στα τουρκικά, σουηδικά, αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, «ανατολικοευρωπαϊκά», μέχρι και αλβανικά, ενώ ο ίδιος ταξιδεύει: από εργατούπολη σε εργατούπολη, συνοδευόμενος από δικηγόρους και συνδικαλιστές, έρχεται σ' επαφή με τους μετανάστες εξηγώντας τους, πως ό,τι φοβάται περισσότερο το μεγάλο στομάχι της γερμανικής κοινωνίας, είναι τα σκάνδαλα...

Δεν αρκείται όμως μόνο στα λόγια. Προσφέρει ένα εκατομμύριο μάρκα —από τις πωλήσεις του βιβλίου— για τη σύσταση ενός «γραφείου εργατικής αλληλεγγύης», (για νομικές και άλλες συμβουλές), όπως επίσης και για τη χρηματοδότηση μιας προσπάθειας ανοικοδόμησης ενός προτύπου συγκροτήματος

εργατικών κατοικιών, στην οποία θα συμμετάσχει οικονομικά και ο εκδοτικός οίκος, και ίσως, και το συνδικάτο εργατών μετάλλου.

Εξάλλου, σαν συνέπεια της κυκλοφορίας του βιβλίου:

- η βιομηχανία χάλυβα, «Thyssen» υπό την πίεση της δημοσιότητας υποσχέθηκε να προσλάβει άμεσα τους παράνομους ξένους εργάτες που δουλεύουν εκεί, ως αποζημίωση για όσα συνέβαιναν στο χώρο της... εν αγνοία της (!).
- δυτικογερμανοί δικαστές, ευαισθητοποιημένοι από τις αποκαλύψεις του Wallraff, υπόσχονται πως θα εξετάσουν με τη δέουσα προσοχή τις 12.000 μηνύσεις ξένων εργατών που εκκρεμούν σε βάρος γερμανικών επιχειρήσεων «ανθρωποεμπορίας», —οι οποίες πληρώνονται μεν από τις βιομηχανίες που υπονοικιάζουν τους εργάτες, αρνούνται ωστόσο στη συνέχεια να καταβάλλουν το πενήντο ποσοστό στους μετανάστες, εκμεταλλευόμενες τη δυσχερή τους θέση (δεν έχουν τα νόμιμα χαρτιά), ενώ.
- οι αρμόδιες υπηρεσίες του κράτους πήγαν ήδη στις κατηγορούμενες επιχειρήσεις, και ερευνούν τα «κακώς κείμενα».
- η συνδικαλιστική ηγεσία, θα φροντίσει στο εξής να ενδιαφέρεται —λέει—, και για τη μοίρα των μη γερμανών εργατών, και.
- ήδη 4 απελάσεις τούρκων εργατών ακυρώθηκαν, τελευταία στιγμή, με την παρέμβαση σοσιαλδημοκρατών δημάρχων.

Τον Wallraff τον συνάντησα στο Duisburg, μια εργατούπολη που δουλεύει όλη στο «Thyssen». Πήγε εκεί από την Κολωνία όπου μένει, καλεσμένος από το εργατικό συνδικάτο, να πα-

ρουσιάσει το βιβλίο του. Κάποιος απ' το ακροατήριο («βαλτός της εργοδοσίας» είπαν άλλοι), πήρε το λόγο να τον κατηγορήσει ότι «έγινε εκατομμυριούχος εκμεταλλευόμενος τη δυστυχία της εργατικής τάξης». Χλώμιασε ο Wallraff, εξεγέρθηκαν οι ακροατές, κι επ' αυτού, ένας γέρος τούρκος εργάτης τον πλησίασε έβγαλε την τραγιάσκα του, τον αγκάλιασε σφιχτά, και του 'δωσε λίγα λουλούδια.

Ο Wallraff δάκρυσε, και μαζί τ' ακροατήριο, κι είναι γεγονός, πως πρώτη φορά στα χρονικά της Γερμανίας, ένα βιβλίο το «Ganz unten» βρίσκει τέτοια θερμή ανταπόκριση στον κόσμο των εργαζομένων.

Ο Wallraff είπε στους ακροατές εκείνης της βραδιάς κουβέντες χρήσιμες, αλλά και ζεστές, τους έδωσε ονόματα δικηγόρων και αρμοδίων υπηρεσιών, δέσμευσε τους Γερμανούς συνδικαλιστές να ελέξουν τον ρατσισμό τους απέναντι στους ξένους μετανάστες και τους εξήγησε, πως όταν πχ. η φίρμα «Thyssen» πάψει να βρίσκει στη μαύρη αγορά εργάτες για τριπλές βάρδιες, τότε θα κάνει κι άλλες προσλήψεις...

Ύστερα ο Wallraff —αφού πρώτα έδωσε συνέντευξη σε ελβετικό τηλεοπτικό συνεργείο— βρέθηκε με τους τούρκους φίλους του —και πρώην συναδέλφους στο Χαλυβουργείο— σε μια παρακείμενη ταβέρνα, τους κέρασε, και στις 2.30 τη νύχτα, στον παγωμένο δρόμο προς Κολωνία, —λίγο πριν πετάξει το πρωί για Αυστρία καλεσμένος επίσης εργατικού συνδικάτου να παρουσιάσει κι εκεί το βιβλίο του,— πτώμα στην κούραση άρχισε τελικά ν' απαντάει σ' ό,τι μου 'ρχόταν να τον ρωτήσω πανικοβλημένη καθώς ήμουν απ' το φόβο ντεραπαρίσματος.

...Στέκομαι σαν αγκάθι στο λαιμό του κατεστημένου...

Συνέντευξη στην Άννυ Βιτσέντζου

ΕΡ.: Γιατί τα κάνετε όλα αυτά;

ΑΠ.: Ποια; Τη δουλειά μου;

ΕΡ.: Ναι.

ΑΠ.: Επειδή δεν θα μπορούσα να ζήσω αλλιώς. Επειδή θα 'βρισκα ηλίθια τη ζωή. Επειδή θα 'μουν απελπισμένος τελείως. Επειδή είναι πολλά με τα οποία δεν συμφωνώ μ' αυτήν την κοινωνία, και θέλω μ' αυτή την ακραία μορφή συμμετοχής και επέμβασης, να τ' αλλάξω. Έτσι μόνο συνειδητοποιούμαι εγώ ο ίδιος, κι έτσι μόνο μπορώ άλλωστε και να «στρατεύομαι» υπέρ κάποιου αγώνα. Γιατί αλλιώς είμαι απ' τη φύση μου τεμπέλης και νωθρός... Είναι όμως και τα πρώτα, τα νεανικά μου βιώματα που με ώθησαν σ' αυτό το δρόμο: Αρνήθηκα να υπηρετήσω στο στρατό, γιατί ήταν γεμάτος ναζι αξιωματικούς τότε, και χρειάστηκε να περάσω δέκα μήνες σε στρατιωτική ψυχιατρική κλινική... Δεν ήθελα να κρατήσω όπλο για λόγους ειρηνιστικών - χριστιανικών πεποιθήσεων, και βρέθηκα με «τρελόχαρτο» στο χέρι, που με χαρακτήριζε «ανορμάλ προσωπικότητα», κι ήταν τότε που άρχισα να γράφω. «Ονειρεύομαι πως η ζωή είναι ένα όνειρο, και πως ξύπνησα ξαφνικά, και βγήκα απ' αυτό». Ήταν ένα σοκ, καθοριστικό για την υπόλοιπη ζωή μου. Ένα ευεργετικό σοκ. «Και δεν ξανακοιμήθηκα ποτέ».

ΕΡ.: Δεν σας ενδιαφέρει να σας αγαπάνε οι άλλοι;

ΑΠ.: Δεν είναι αυτό το κίνητρο της δουλειάς μου. Είμαι μοναχικό άτομο, διαλογιζόμενο, μ' αρέσει να διαβάζω, να παίζω, να παίζω σκάκι, να παρατηρώ, μου αρκεί η αγάπη της γυναίκας μου, η δουλειά μου είναι ένας δύσκολος, κουραστικός ρόλος που με οδηγεί

στα όρια της ύπαρξής μου της ψυχικής και σωματικής, κι αυτό που μ' ενδιαφέρει μετά, είναι να ξαναγίνω ανώνυμος, κι όχι αντικείμενο αγάπης.

Αυτό που επιδιώκω μάλλον, είναι να ενδυναμώσω τους συνανθρώπους μου, γιατί είμαι κι εγώ αδύναμος, να δημιουργώ όπως μπορώ από κάτω, απ' τη βάση την έννοια της αλληλεγγύης, κι αυτό είναι το μόνο που με κάνει να νιώθω δυνατός, και μου δίνει διάθεση να συνεχίσω. Δεν θέλω να μ' αγαπάνε οι άλλοι. Θέλω να συνειδητοποιούν τη δύναμή τους.

ΕΡ.: Τι σας γοητεύει στη δουλειά σας; Η έρευνα κυρίως ή ο αντίκτυπος;

ΑΠ.: Αυτά πάνε μαζί. Κατ' αρχήν, στη διάρκεια του ρόλου, όσο είμαι μέσα, ζώ μια δημιουργική στιγμή. Ύστερα, στην τελευταία περίπτωση π.χ. διαπίστωσα πως η γερμανική κοινωνία αντιμετωπίζει τους ξένους εργάτες σαν παιδιά. Είχα λοιπόν την πολυτέλεια ως τούρκος μετανάστης, να ξαναγίνω παιδί: να ρωτώ για τα πάντα, ν' απορώ για όλα, να 'μαι αδιάκριτος όσο ποτέ άλλοτε. Κι αυτό ήταν απελευθερωτικό. Ήταν απόλαυση. Ύστερα το γράψιμο. Μ' αρέσει πολύ να γράφω. Έγραφα σε ρυθμό εξοντωτικό τελευταία, όμως το ήθελα πολύ. Γιατί έβγαζα στη γραφή, ό,τι είχα μαζέψει μέσα μου τα τελευταία 2½ χρόνια. Κι ύστερα γράφοντας, γελοιοποιούσα και κατήγγειλα ορισμένους... Κι αυτό, ήξερα πως θα δώσει δύναμη στους συναδέλφους μου (εργάτες). Όμως κι αυτό που γίνεται τώρα έχει ενδιαφέρον. Η δημοσιότητα, που πρέπει να την ελέγχεις να φτάνει προς τα κάτω κυρίως, προς τους ανθρώπους για τους οποίους γίνεται λόγος στο βιβλίο. Κι ύστερα η έκπληξη: μια προσωπική περιπέτεια ανάμε-

σα στη μεταμφίεση και το ξεμασκάρεμα, να γίνεται η μεγαλύτερη εκδοτική (λογοτεχνική ή άλλη) επιτυχία στα χρονικά της Γερμανίας!....

ΕΡ.: Αν δεν είσασταν ο Wallraff, ποιος θα θέλατε κτλ.

ΑΠ.: Πάντως όχι ηθοποιός. Είμαι κακός ηθοποιός. Δεν μπορώ να παίξω δοσμένους ρόλους. Παίζω μόνο τον ίδιο μου τον εαυτό. Σκηνοθετώ και παίζω τους κρυφούς μου πόθους, τα όνειρά μου ή ξέρω γω... κάποιον που αισθάνομαι κοντινό μου, στην καρδιά μου, αλλά που δεν είμαι εγώ. Θα μπορούσα να παίξω τον τρελό, τον γέρο στο γηροκομείο, τον ανάπηρο, άτομα που ανήκουν σε μειονότητες, προς τις οποίες αισθάνομαι αλληλεγγύης, και τις συμπονώ.

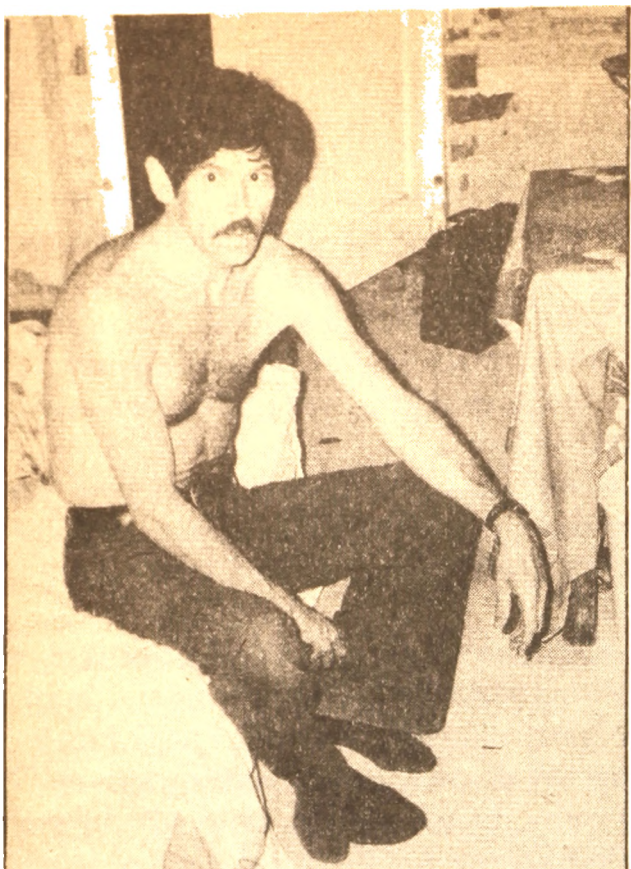
Εξαιρεση βέβαια ήταν ο ρόλος μου στην «Μπιλντ»... Κι εκεί όμως, βρήκα την ευκαιρία, να πετάξω π.χ. στο καλάθι των αχρήστων κάτι πληροφορίες περί αριστερών δασκάλων που «έπρεπε» να απολυθούν, οπότε βρήκα την ευκαιρία και πάλι να παίξω κάτι από τον εαυτό μου.

Ηθοποιός λοιπόν όχι. Ίσως καλός κηπουρός... ούτε δικηγόρος: έχω αυθόρμητο αίσθημα περί δικαιοσύνης, και καθόλου ικανότητες αφαιρετικής σκέψης....

ΕΡ.: Νιώθετε περισσότερο συγγραφέας ή δημοσιογράφος;

ΑΠ.: Και τα δυο. Ανάμεσα. Δημοσιογράφος υπό την αρχική έννοια: Τζακ Λόντον στο ξεκίνημα... Κάθε φορά το ορίζω εγώ. Όχι τα επίσημα έντυπα του κράτους που πρέπει να δηλώσεις συγκεκριμένο επάγγελμα...

ΕΡ.: Οι γερμανοί δημοσιογράφοι σας θεωρούν συνάδελφο ή Wallraff;

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ WALLRAFF

«Πρέπει να μεταμφιέζεται κανείς προκειμένου να βγάλει τη μάσκα της κοινωνίας. Πρέπει να εξαπατά για να φτάνει στην αλήθεια.

Εξακολουθώ να αγνοώ πώς επεξεργάζεται ένας ξένος την καθημερινή ταπείνωση και εχθρότητα. Ξέρω όμως τώρα τι τραβάει, κι ως που φτάνει η περιφρόνηση προς τον άνθρωπο σ' αυτή τη χώρα. Στη «δημοκρατία» μας, αναμεταξύ μας, υπάρχει ένα κομμάτι apartheid. Έζησα μέσα στην καρδιά της Γερμανίας σε συνθήκες που περιγράφηκαν από τα βιβλία της ιστορίας σχετικά με τον 19ο αι.

Κέρδισα όμως και φίλους, κι έμαθα τι σημαίνει αλληλεγγύη».

Ο Wallraff τη γενική δοκιμή της μεταμφίεσής του, την έκανε το βράδυ των εκλογών, σε δεξίωση της CDU στη Βόννη. Τρύπωσε μέσα με το συνεργείο TV σαν εργάτης, ενώ σε διάφορους πολιτικούς συστήθηκε ως απεσταλμένος του Τουρκές. Οι Γερμανοί καλοϋποδέχτηκαν στη γιορτή τον «Τούρκο φασίστα», κι ο Wallraff 43 χρονών στην πραγματικότητα, —παρουσιαζόταν όμως σαν 25χρονος για να βρίσκει δουλειά—, παραλίγο να σηκώσει στον ώμο του τον πανηγυρίζοντα Kohl, όμως τελευταία στιγμή το μετάνιωσε, επειδή ο καγκελάριος είναι θηρίο!

«10 χρόνια μελετούσα και ανέβαλα αυτόν το ρόλο (του Τούρκου εργάτη). Επειδή διαισθανόμουν τι με περίμενε. Και φοβόμουν.

Γνώριζα για τους περιορισμούς στην ασυλία, την ξενοφοβία, την αυξανόμενη γκετοποίηση, κι ωστόσο, δεν το 'χα ζήσει ποτέ. Τον Μάρτη του '83, δημοσίευσα την εξής αγγελία στις εφημερίδες.

Ξένος, δυνατός, ψάχνει οποιαδήποτε δουλειά, έστω και για λίγα λεφτά. Προσφορές στο...».

Αλλού για τα φαστφουντάδικα γράφει: «Κάθε milkshake περιέχει 16 κύβους ζάχαρης, κάθε μπιφτέκι υπόκειται σε (επικίνδυνη) ειδική επεξεργασία άλατος και υγρής πρωτεΐνης, τα φαστ φουντ, καταστρέφουν τα αποθέματα «Thiamin» στο σώμα, αυτό σημαίνει έλλειψη βιταμίνης B1, και άρα, παρενέργειες στο νευρικό σύστημα».

ΑΠ.: Άλλοι με δέχονται και άλλοι με μισούν. Οι συντηρητικοί θέλουν κάθε φορά ν' απαγορευτεί το εκάστοτε βιβλίο μου, οι «στρατευμένοι» με υπολογίζουν και μ' εκτιμούν. Είναι εκείνοι που μέσα απ' τη δουλειά μου, επανακαθορίζουν το επάγγελμά τους, και θέτουν ερωτήματα στον εαυτό τους. Είναι κι άλλοι που με χαρακτηρίζουν «τούρκικο γουρούνι»...

ΕΡ.: Επιτρέπεται να χρησιμοποιεί ένας δημοσιογράφος παράνομες μεθόδους έρευνας;

ΑΠ.: Θέτω πάντα έναν όρο, που δεν παραβαίνω ποτέ: την προσωπική ζωή του άλλου. Εκεί σταματάω. Εκεί, η μέθοδός μου απαγορεύεται είναι ταμπού, κάτι σαν εξομολόγηση στον παπά. Η πρόσβαση σε ό,τι περισσεύει, και αποκρύπτεται, είναι πεδίο ανοικτό. Κυρίως δε όταν πρόκειται για περιοχές στις οποίες θίγονται η ανθρώπινη ζωή, η αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στην πληροφόρηση... Με την «Μπιλντ» καταστρέφονται άνθρωποι, δεν νομίζω πως πρέπει λοιπόν να απολογούμαι για τις μεθόδους μεταμφίεσης, αλλά αντίθετα αισθάνομαι πως πρέπει να τις προπαγανδίζω να τις χρησιμοποιούν ολοένα περισσότεροι δημοσιογράφοι, κοινωνικοί λειτουργοί, δικηγόροι, εισαγγελείς... έτσι η κοινωνία γίνεται ανοικτή, διάφανη δημοκρατική, όταν υπάρχει «ένα μάτι». Θα 'πρεπε να το διδάσκουν αυτό στα σχολεία.

ΕΡ.: Χρειάζεται πάντα να μεταμφιέζεται κανείς για να φτάσει στην αλήθεια;

ΑΠ.: Όχι πάντα. Εκείνο που μετράει είναι το προσωπικό βίωμα. Στους συνεταιρισμούς στην επαναστατική Πορτογαλία όταν δούλευα, ή όταν κατέβηκα τότε στην Αθήνα, δεν χρειάστηκε να μεταμφιεστώ. Απλώς, για να πιστέψω κάτι, εγώ πρέπει να το ζήσω. Όταν δεν μου επιτρέπεται η πρόσβαση, τότε μόνο γίνομαι άλλος.

ΕΡ.: Το γερμανικό κοινωνικό κατεστημένο σας «χωνεύει» σαν διανοούμενο περιθωριακό, ή, αντιδράει στη δουλειά σας;

ΑΠ.: Νομίζω πως στέκομαι σαν αγκάθι στο λαιμό του, και δεν καταφέρνει να με καταπιεί. Με φτύνει έξω, κι εγώ ξεκινάω για μια νέα περιπέτεια...

ΕΡ.: Πώς θα περιγράφατε τον εαυτό σας;

ΑΠ.: Είμαι υπομονετικός, ανθεκτικός, βοηθάω τους άλλους, είμαι επίμονος, συμπονετικός, αλλά είμαι κι ανυπόμονος κι αυθόρμητος και ανοργάνωτος, και πότε πότε τεμπέλης.

ΕΡ.: Στα νεανικά σας χρόνια, επηρεαστήκατε περισσότερο από το ροκ-εντρολ ή το φοιτητικό κίνημα;

ΑΠ.: Ούτε απ' το ένα ούτε από το άλλο. Οι κλόουν και οι αντιαυταρχικοί τύποι ήταν μάλλον τα «είδωλά» μου, είχα πολλούς φίλους, τον Ρούντβι Ντούτσκε ανάμεσά τους, ήμουν οργανωμένος στο συνδικάτο, όμως ποτέ σε κόμμα. Δεν ανήκα ποτέ σε σκληρούς πυρήνες. Ήμουν μάλλον μοναχικός οδοιπόρος, αν και συμμετείχα βεβαίως στις διαδηλώσεις και λοιπές εκδηλώσεις.

ΕΡ.: Και πώς βλέπετε τώρα τους

Πράσινους;

ΑΠ.: Με μεγάλη συμπάθεια ο καλύτερος συνδυασμός θα ήταν ένας συνασπισμός Πράσινων - Σοσιαλδημοκρατών. Όχι μόνοι οι Πράσινοι. Έχουν ελάχιστη επαφή με τον εργατικό κόσμο, είναι ανυπόμονοι, έχουν μικρή πείρα και πολλές προκαταλήψεις. Η SPD με τη συνδικαλιστική πείρα είναι λοιπόν απαραίτητη.

ΕΡ.: Κι εκτός δουλειάς πώς ζείτε;

ΑΠ.: Μ' αρέσει να τρέχω μέσα στην εξοχή, μ' αρέσει να παίζω, μ' αρέσει να 'μαι με λίγους ανθρώπους, δεν έχω πάει ποτέ μου σε πάρτι, παθαίνω πανικό, μόνο να μεθύσω μπορώ εκεί, κι ύστερα παίζω και με τις κόρες μου...

ΑΠ.: Καθημερινότητα δεν υπάρχει, γιατί κάθε μέρα, από πολύ πρωί μέχρι —να τώρα— αργά τη νύχτα, με... κυνηγούν. Είναι ο δυσκολότερος ρόλος αυτός. Οπότε δεν αισθάνομαι καθόλου «σταρ», μόνο αφόρητα κουρασμένος, επειδή ακριβώς αυτό θέλω: να αλλάξει κάτι, κι αυτό θέλει προσπάθεια, και τρέξιμο, κι είναι η στιγμή τώρα που πάει να γίνει κάτι. Προσφέρω και τις τελευταίες μου δυνάμεις για το σκοπό αυτό, —δούλευα στις σκληρότερες συνθήκες ύστερα έγγραφα, και τώρα τρέχω—, είναι κάτι που πρέπει να γίνει, όμως δεν συνδέεται με απόλαυση.

ΕΡ.: Η δύναμη αυτή, την οποία τώρα κατέχετε, είναι γοητευτική;

ΑΠ.: Μα δεν αισθάνομαι να 'χω καμιά δύναμη. Το θέμα είναι να παραμείνω όρθιος στα πόδια μου. Αλήθεια!.

ΕΡ.: Στην Αθήνα είχατε έρθει

προετοιμασμένος για τα βασανιστήρια;

ΑΠ.: Ναι είχα κάνει ειδικές μυϊκές ασκήσεις, αναπνευστικές και αυτοσυγκέντρωσης. Είχα πάρει και φάρμακα. Για μένα παραμένει η σοβαρότερη δουλειά, και η σημαντικότερη εμπειρία της ζωής μου, αν και η ιστορία αυτή στη φασιστική Αθήνα έγινε αντικείμενο παρανόησης εκ μέρους αρκετών τελικά. Το θεώρησαν φαιδρό ή γελοίο...

ΕΡ.: Θα το ξανακάνετε σήμερα; Την ίδια αυτή ενέργεια;

ΑΠ.: Ναι. Τη θεωρώ σωστή. Ήταν ο μόνος τρόπος να δοθεί σημασία στην «επιτροπή αλληλεγγύης στην Ελλάδα», ως μέλος της οποίας ήρθα τότε στην Αθήνα με σκοπό, να συλλέξω στοιχεία και πληροφορίες. Οι πόρτες ήταν όλες όμως κλειστές. Απ' το να γυρίσω πίσω με άδεια χέρια και το γνωστό ευχολόγιο, θέλησα ν' αποσπάσω την προσοχή με το μόνο τρόπο που διέθετα σαν άτομο, εκείνη την ώρα. Με την ευκαιρία, δώσε χαιρετίσματα σε παρακαλώ στον Γιάννη Κουτσοχέρα.

ΕΡ.: Έχετε κάνει κάποιες ειδικές σπουδές;

ΑΠ.: Ήμουν κακός μαθητής, κι ούτε που πήρα καν απολυτήριο. Για μένα το σχολείο ήταν μαρτύριο. Με εξαίρεση τα σπορ, τη γερμανική λογοτεχνία, και την καλλιτεχνία... Εκεί ήμουν καλός.

ΕΡ.: Τι σημαίνει για σας το ότι γίνετε «σταρ», και τι αλλάζει στην καθημερινότητά σας;

ΚΑΙ ΕΝΑ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ - ΑΠΟΡΙΑ

Μήπως ενδιαφέρεται η ελληνική τηλεόραση για το ντοκιμαντέρ που γύρισε ο Wallraff? Η διεύθυνσή του είναι: Thebarstr. 20 Köln 30 tel 0049-221-5134310

Γιώργος Ιωάννου

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ
ΕΡΩΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΟ, ΚΑΒΑΦΙΕ, ΑΠΑΘΕΙΑ

ΚΕΔΡΟΣ

Ο ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΕΡΩΣ

Άλλα βιβλία του ίδιου στον Κέδρο:

Για ένα φιλότιμο
Επιτάφιος θρήνος
Εφήδων και μη
Η μόνη κληρονομιά
Η πρωτεύουσα των προσφύγων
Η σαρκοφάγος
Το δικό μας αίμα

Αλέξανδρος Κοτζιάς

Αλέξανδρος Κοτζιάς

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΗ
ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Μικροί κρυφοί

Κέδρος

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Άλλα βιβλία του ίδιου στον Κέδρο:

Αντιποίησης αρχής
Η απόπειρα
Μια σκοτεινή υπόθεση
Ο γενναίος Τηλέμαχος
Ο εωσφόρος
Πολιορκία

Αλέξης Πανσέληνος

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΜΠΗ

ΚΕΔΡΟΣ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΜΠΗ

Άλλα βιβλία του ίδιου στον Κέδρο:

Ιστορίες με σκύλους

Δημήτρης Χριστοδούλου

ΔΗΜΗΤΡΙ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ο ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ

ΜΟΝΟΤΟΜΙΑ

ΚΕΔΡΟΣ

ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ

Άλλα βιβλία του ίδιου στον Κέδρο:

Ελ Ντάμπα
Καφετέρια
Ο γύψος
Το ατελιέ
Το γκισέ
Το γούπατο
Το πατάρι
Το πεζοδρόμιο
Το σαράβαλο

Τα μυστήρια του ΟΤΕ: o tempora, o mores

Στο προηγούμενο τεύχος δημοσιεύσαμε γράμμα του παραιτηθέντος προέδρου του ΔΣ του ΟΤΕ κ. Ντ. Μακρόπουλου που αναφερόταν σε άρθρο του συνεργάτη μας Στ. Κούλογλου (τχ. 303). Ο σχολιασμός της επιστολής εκείνης δεν ήταν δυνατόν να δημοσιευτεί στο τεύχος εκείνο εξαιτίας της πολύ καθυστερημένης παραλαβής της. Έτσι, σήμερα, ο συνεργάτης μας απαντά από τις σελίδες αυτές στον κ. Ντ. Μακρόπουλο.

Αλλά και πάλι άλλη επιστολή κατέφθασε στα γραφεία μας την τελευταία στιγμή με αποστολέα αυτή τη φορά την ΟΜΕ-ΟΤΕ και υπογραφόταν από τον Πρόεδρο κ. Ρ. Σπυρόπουλο και τη Γεν. Γραμματέα κ. Άννα Καραμάνου. Δώσαμε και πάλι προτεραιότητα στη δημοσίευση της επιστολής αυτής που δημοσιεύεται στη συνέχεια.

Έτσι, ο διάλογος ανοίγει και δίνει και σε μας την ευκαιρία να επανέλθουμε με την έρευνά μας. Από όσα παρατηρεί η επιστολή της ΟΜΕ-ΟΤΕ, αυτή τη στιγμή, μόνον σε ένα σημείο θέλουμε να σταματήσουμε: ότι είναι χωρίς έρεισμα ο ισχυρισμός ότι σταθήκαμε θύματα «παραπληροφόρησης» από πλευράς Τόμπρα. Πάγια τακτική μας είναι η συνολική ενημέρωση. Γι' αυτό και δημοσιεύουμε χωρίς αναβολή την επιστολή των Ρ. Σπυρόπουλου - Α. Καραμάνου και για το λόγο αυτό θα επανέλθουμε με νεώτερα στοιχεία σε προσεχές τεύχος.

Η απάντηση του Στ. Κούλογλου στο γράμμα του Ντ. Μακρόπουλου:

Φαίνεται ότι ο κ. Μακρόπουλος ανήκει σε εκείνη την κατηγορία των Ελλήνων, που πιστεύουν ότι η συλλογική αμνησία του τόπου έχει τόσο προχωρήσει, ώστε να μπορούν να ισχυρίζονται τα πάντα, χωρίς την παραμικρή συνέπεια. Δυστυχώς για τον επιστολογράφο μας, τα πράγματα δεν είναι τόσο άσχημα, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά το ΑΝΤΙ. Ας του θυμίσουμε λοιπόν ορισμένα γεγονότα, απευθύνοντας την παράκληση, και την πρόκληση να πάρει κάποια θέση:

1. Στο άρθρο «Τα μυστήρια του ΟΤΕ», καθόλου δεν επιχειρήθηκε μία περιγραφή έστω, «της οικονομικής πορείας του ΟΤΕ», όπως εφευρίσκει ο κ. Μακρόπουλος, για να μας κατηγορήσει στη συνέχεια για «επιφανειακότητα». Πρόκειται ουσιαστικά για τη γνωστή μέθοδο, σύμφωνα με την οποία ανακαλύπτεις ένα φάντασμα κι ύστερα αρχίζεις να το χτυπάς, όπως κάνει ο Ν.Μ., αραδιάζοντας μία σειρά οικονομικά στοιχεία. Αντίθετα ο επιστολογράφος μας μνημονεύθηκε σε δύο σημεία, τα οποία περιέργως αποσιωπά.

● Το πρώτο, είναι η διαμάχη του με τον τέως υφυπουργό Συγκοινωνιών κ. Σ. Βαλυράκη, η οποία κατέληξε στην παραιτήση του τελευταίου αλλά και αργότερα στην προσωρινή(;) απομάκρυνση του κ. Μακρόπουλου από το Δ.Σ. του Ο.Τ.Ε. Το γεγονός είναι τόσο γνωστό και απασχόλησε τόσο τον Τύπο, ώστε δικαιούμεθα να ρωτήσουμε: η τόσο σοβαρή αυτή διαμάχη, που μεταξύ των άλλων είχε σοβαρό πολιτικό κόστος και για την κυβέρνηση έγινε για το γνωστό διαγωνισμό «τηλεπικοινωνιακών κέντρων», όπως τουλάχιστον όλος ο κόσμος, και εμείς ισχυριζόμαστε; Αν όχι γιατί δεν μας λέτε κ. Μακρόπουλε, γιατί έγινε ώστε να βοηθήσετε «την ολοκληρωμένη ενημέρωση των αναγνώστών» του περιοδικού; Και μην επικαλεστείτε, πολιτικούς λόγους. Δεν νομίζετε ότι ορισμένες φορές η προσωπική ευθιξία, σε μια υπόθεση προμηθειών, όπου αναφέρεται το όνομά σας, είναι ισχυρότερη από την προσπάθεια διατήρησης, εύθραστων όπως αποδεικνύεται καθημερινά, πολιτικών ισορροπιών;

2. Όποια εφημερίδα κι αν ανοίξει κανείς, σχεδόν καθημερινά, θα βρει άρθρα για τον ΟΤΕ, την εικόνα

του οποίου ο κ. Ν. Μ. επιμένει να μας περιγράφει με τα ωραιότερα χρώματα. Όλα τα άρθρα αυτά μιλούν για τη διαμάχη και τις φοβερές συγκρούσεις της «ομάδας Μακρόπουλου με την ομάδα Τόμπρα». Είναι το δεύτερο σημείο του δημοσιεύματός μας, στο οποίο αναφέρθηκε το όνομα του κ. Μακρόπουλου. Μα, επιτέλους γιατί δεν πληροφορούμαστε ποιο είναι το περιεχόμενο της σύγκρουσης αυτής; Θέλετε στο τέλος να μας κάνετε να πιστέψουμε ότι πρόκειται μόνο για τις καρέκλες του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού;

3. Μιας όμως και το θέλει ο κ. Μακρόπουλος, ας μιλήσουμε και για ορισμένα οικονομικά στοιχεία, τα οποία αποτελούν, για τον ίδιο απ' ό,τι φαίνεται, προσφιλέστερο έδαφος. Ισχυρίζεται κατ' αρχήν ότι «διαφεύγει της προσοχής» μας, ότι ο ΟΤΕ «είχε κέρδη 5,7 δις το 1983 και 3,7 το 1984». Ας σοβαρευτούμε λιγάκι. Ο ΟΤΕ είναι ως γνωστόν μία μονοπωλιακή επιχείρηση στην Ελλάδα, που ρυθμίζει εκείνη τις τιμές των υπηρεσιών τις οποίες προσφέρει, και ανεβάζοντας τις τιμές κατά βούληση, μπορεί να εμφανίζεται στον αιώνα τον άπαντα κερδοφόρος. Νομίζουμε άλλωστε ότι ο επιστολογράφος μας, ξέρει καλύτερα από μας, ότι η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται κατά κόρον από τον ΟΤΕ, ιδιαίτερα με τις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις του εξωτερικού, επειδή η αύξηση αυτών του εσωτερικού έχει πολιτικό πια, κόστος. Βεβαιώνουμε τον επιστολογράφο μας, ότι αν μας ανατεθεί η μονοπωλιακή παραγωγή πατινιών στην Ελληνική αγορά, με την παράλληλη απαγόρευση της εισαγωγής αυτοκινήτων, μπορούμε να φτιάξουμε μία απόλυτα κερδοφόρα βιομηχανία, έστω παράγοντας τα χειρότερα προϊόντα.

Το πραγματικό ερώτημα λοιπόν, είναι η παραγωγικότητα της επιχείρησης που λέγεται ΟΤΕ, σε συνάρτηση με τις κοινωνικές υπηρεσίες που —υποτίθεται— ότι προσφέρει. Και εδώ, ο ΟΤΕ τα έχει κάνει θάλασσα, σε αντίθεση μάλιστα με άλλους οργανισμούς, όπως τα ΕΛΤΑ για παράδειγμα, που τα τελευταία χρόνια εμφανίζουν αξιόλογες προσπάθειες βελτίωσης και προσαρμογής στις σύγχρονες εξελίξεις.

Προσπαθούμε να τηλεφωνήσου-

με στου Παπάγου, για παράδειγμα, και χρειάζεται να πάρουμε τον αριθμό δεκαπέντε φορές, και πολλές φορές χωρίς επιτυχία, προσπαθούμε να πάρουμε τηλέφωνο στο διπλανό μας σπίτι και ακούμε τα αποτελέσματα του Ιπποδρόμου, και πόσο κερδίζει το δίδυμο Αλταουάρεκ, ο κακός μας ο καιρός, για να μην μιλήσουμε για τις επί ώρες προσπάθειες που χρειάζονται το καλοκαίρι, για να τηλεφωνήσει κάποιος από νησί στην Αθήνα η αντίστροφα. Αλήθεια μήπως ο κ. Μακρόπουλος, με την οικονομική έφεση στην οποία επιμένει έχει ποτέ υπολογίσει πόσες εργατοώρες χάνονται καθημερινά στην προσπάθεια των δύστυχων Αθηναίων να τηλεφωνήσουν, χάρια ο ψυχικός εκνευρισμός ή η ψυχολογία του «δε βαριέσαι» και της γενικής διάλυσης που καλλιεργεί ένας κρατικός οργανισμός, υποτίθεται πρώτης ανάγκης και κοινής ωφέλειας;

Το μόνο στο οποίο έχει πραγματικά συμβάλλει ο ΟΤΕ των τελευταίων χρόνων, είναι η επικοινωνία μεταξύ των μοναχικών πολιτών της δύστυχης Αθήνας, σφού χωρίς να το θέλει κάποιος, μπορεί ευκολότα να ακούσει διάφορες συνδιαλέξεις αν δεν έχει τίποτα να κάνει. Όπως μάλιστα μπορεί να σας βεβαιώσει και συνάδελφος της «Ελευθεροτυπίας», με την οποία είχαμε πρόσφατα μία πολιτική συζήτηση μέσω τηλεφώνου, αυτή η επικοινωνία έχει προχωρήσει σε υψηλότερα επίπεδα. Εκεί που δεν το περιμέναμε, παρενεβλήθη στη συζήτηση και άλλος συνδρομητής, κατά τα φαινόμενα Νεοδημοκράτης (όχι, όχι δεν ήταν ο κ. Τόμπρας) που μας είπε την άποψή του για τις εξελίξεις, ενώ επακολούθησε και διάλογος.

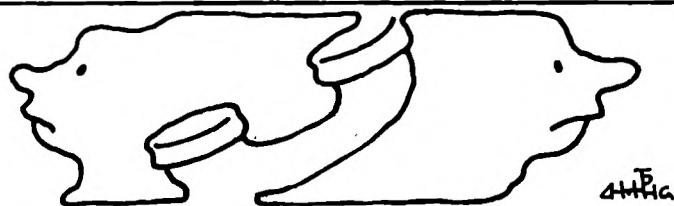
Αλλά για να σοβαρευτούμε, κ. Μακρόπουλε, ξέρετε πολλούς υγιείς οργανισμούς, από τους οποίους να ζητείται παροχή υπηρεσιών, και να αρνούνται να τη δώσουν, χάνοντας τεράστια χρηματικά ποσά; Υπάρχει άραγε άλλο φαινόμενο στον κόσμο, όπου συνδρομητές περιμένουν, εν έτει 1985, πέντε και έξη χρόνια να εξυπηρετηθούν; Γνωρίζετε ότι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η σύνδεση γίνεται σε μία μέρα και οι αντίστοιχοι ΟΤΕ, κάνουν διαφήμιση για να κερδίσουν νέους συνδρομητές, άρα και

λεφτά; Ξέρετε ότι επενδύουν σε τομείς στρατηγικής σημασίας και υψηλής τεχνολογίας, τη στιγμή που η ΕΛΒΗΛ (στην οποία ξεχάσατε να αναφερθείτε) σπαράσσεται εδώ και τέσσερα χρόνια από αντιθέσεις, που έχουμε βάσιμους λόγους και στοιχεία ότι έχουν να κάνουν με τις προμήθειες;

Σε αυτή την εξέλιξη, έχουν παίξει ασφαλώς ρόλο οι διαμάχες των δύο ομάδων, που προσπαθούν τα τελευταία χρόνια να καταλάβουν τον ΟΤΕ πατώντας στις πλάτες του ελληνικού λαού, και χρησιμοποιώντας μέσα, όπως οι παρακολουθήσεις τηλεφώνων, όχι πια πολιτικών αντιπάλων, αλλά και των αντίπαλων ομάδων μέσα στον ΟΤΕ. (Με την ευκαιρία θα μας πεί και κάτι για τις παρακολουθήσεις κάποιος;) Εμείς σε φόρμουλα pluralis magistralis, επιμένουμε να μην σας θεωρούμε υπεύθυνο για όλα αυτά. Εσείς γιατί σιωπάτε, παίρνοντας ευθύνες οι οποίες ίσως δεν σας ανήκουν;

ΥΓ: Όσο για το ερώτημα «πού ήταν ο συντάκτης του άρθρου τον καιρό της δικτατορίας», ο κ. Μακρόπουλος δεν πρόκειται να πάρει απάντηση. Πρώτο γιατί η άσκηση δημοσίας κριτικής δεν προϋποθέτει φυσικά πιστοποιητικά αντίστασης (τα οποία κρατάμε σε κάθε περίπτωση όταν θα αναγγελθεί η παροχή συντάξεων στους αγωνιστές της δικτατορίας) με την ίδια έννοια που η αντιστασιακή δράση δεν δίνει συγχωροχάρτια σε κανένα για τις συμπερινήδες του πράξεις. Και δεύτερον γιατί η παράταξη την οποία υπηρετεί ο κ. Μακρόπουλος, αφού οικιοποιήθηκε τα συνθήματα της γενιάς του Πολυτεχνείου, τώρα «θέτει εκτός κινήματος» ακριβώς τις ιδέες και τους ανθρώπους αυτής της δικής μας γενιάς. Στην παράταξη που κυριαρχούν ολοένα και περισσότερο οι μπουραντάδες και οι χουντο-Αυριανοί, σε βάρος των αγωνιστών, δεν έχουμε κανένα λόγο να καταθέσουμε κανένα «πιστοποιητικό». Αν επιμένει ο κ. Μακρόπουλος να μάθει, ας μας πάρει τηλέφωνο, αν φυσικά καταφέρει να πιάσει γραμμή...

Στ. Κούλογλου

Η επιστολή της ΟΜΕ-ΟΤΕ:

Κύριε Διευθυντή,

Στο τεύχος 303/8-11-85 του έγκριτου περιοδικού σας δημοσιεύεται ανάλυση με τον τίτλο «Τα μυστήρια του ΟΤΕ», στην οποία θίγονται ορισμένα σοβαρά θέματα του Οργανισμού, ενώ παράλληλα γίνεται αναφορά και στις θέσεις της Ομοσπονδίας μας.

Στα θέματα αυτά θα θέλαμε να σας εκθέσουμε τις απόψεις μας και να παρακαλέσουμε να τις φιλοξενησετε στις στήλες σας, για πληρέστερη ενημέρωση των αναγνωστών σας.

Το πρώτο ζήτημα, με το οποίο καταπιάνεται ο συντάκτης του δημοσιεύματος, αφορά τη γνωστή υπόθεση της προμήθειας από τον ΟΤΕ

700.000 τηλεφωνικών συσκευών (και όχι «τηλεφωνικών κέντρων» όπως αναφέρει ο συντάκτης σας), από Κοινοπραξία Ελληνικών Εταιρειών.

Επισημαίνουμε κατ' αρχήν ότι πάγια θέση του συνδικαλιστικού κινήματος (Σ.Κ.) του χώρου μας είναι η στήριξη της αντιμονοπωλιακής πολιτικής και η πραγματική ελληνοποίηση των προμηθειών τηλεπικοινωνιακού υλικού. Για το λόγο αυτό το Σ.Κ. είχε έλθει επανειλημμένα σε σκληρή αντιπαράθεση (με απεργιακές κινητοποιήσεις, συνεντεύξεις Τύπου κτλ.) προς τα οργανωμένα συμφέροντα, που επί πολλά χρόνια νέμονταν τις προμήθειες του ΟΤΕ.

Μέσα στο 1983, όταν κατακτήσαμε το δικαίωμα συμμετοχής δύο εκπροσώπων μας (άτυπα, χωρίς δικαίωμα ψήφου) στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΤΕ, είχαμε την ευκαιρία να εκτιμήσουμε από κοντά τις αξιολογικές προσπάθειες της Διοίκησης του κ. Μακρόπουλου για την εξυγίανση και ελληνοποίηση των προμηθειών.

Τις προσπάθειες αυτές στηρίξαμε ανεπιφύλακτα, εφόσον ανταποκρίνονταν και στις δικές μας πάγιες θέσεις.

Αλλά πρέπει να τονίσουμε ότι, ουδέποτε είχαμε αυταπάτες για τις δυσχέρειες που θα συναντούσε η προσπάθεια. Σε ένα χώρο έντονης διαμάχης πολυεθνικών, μεσαζόντων, μεταπρατών και άλλων μεγάλων συμφερόντων, ξέραμε ότι ο δρόμος θα ήταν δύσκολος και ότι μας περίμενε κοντά στα άλλα και η λασπολογία.

Έτσι και δεν μας ξένισε ο πόλεμος, που ξεσήκωσε η θέση μας για το λεγόμενο «ελληνικό τηλέφωνο», αν και η θέση μας ήταν σωστή και πεντακάθαρη.

Η ΟΜΕ-ΟΤΕ ουδέποτε στράφηκε κατά της συμφωνίας του ΟΤΕ με την κοινοπραξία που πρόσφερε σε διαγωνισμό το «ελληνικό τηλέφωνο». Αντίθετα συμφώνησε και υπερψήφισε την κατακύρωση του διαγωνισμού στην Κοινοπραξία (με τους εκπροσώπους της Ρ. Σπυρόπουλο - Γ. Σκαρπέλη) παρότι η εισήγηση της υπηρεσίας ήταν διάφορη. Παράλληλα με τις προτάσεις της προσπάθησε να προστατέψει την απόφαση από ορισμένες παγίδες του διαγωνισμού.

Εκείνο που πραγματικά αμφισβήτησε η ΟΜΕ, ήταν η «ελληνικότητα» του τηλεφώνου της κοινοπραξίας (δικός σας χαρακτηρισμός ΜΠΟΥΜΠΛΗΣ). Και αυτό γιατί: α) θεωρήσαμε πρόσκληση για τον Έλληνα τεχνικό «μία τεχνική που μόνο ιθαγενείς δεν μπορούν να καταλάβουν» χρειάζεται να αντιγράψει πιστά ανατολικογερμανική συσκευή για να κατασκευαστεί στην Ελλάδα.

β) Εκτιμήσαμε πως αποτελούσε πλήγμα στην προσπάθεια που γινόταν, στα εργαστήρια του ΟΤΕ και τον εξ αρχής σχεδιασμό μιας γνήσιας ελληνικής τηλεφωνικής συσκευής η οποία ήδη είχε αρχίσει και βρισκόταν σε πολύ καλό δρόμο (σχεδιασμός 4 μοντέλων και πειραματική εφαρμογή τους).

Σε ό,τι αφορά τα λεχθέντα από τον κ. Τόμπρα στη συνεδρίαση του ΔΣ του ΟΤΕ, από την οποία δημοσιεύετε αποσπάσματα πρακτικών, παρατηρούμε τα ακόλουθα:

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο κ. Τόμπρας, εμφανίζεται μέσα από διαρροές στον Τύπο —αποσπασμάτων πρακτικών του ΔΣ του ΟΤΕ— σαν πρωταγωνιστής ιδιόμορφων επεισοδίων και επιθέσεων κατά του Σ.Κ. και «Ηρακλής» των συμφερόντων του ΟΤΕ, ειλικρινά δεν μπορούμε να καταλάβουμε αν αυτές οι διαρροές ευνοούν τον ίδιο και τα συμφέροντα του ΟΤΕ ή αποσκοπούν σε άλλα συμφέροντα.

Στη συγκεκριμένη πάντως, συνεδρίαση του ΔΣ η συζήτηση διήρκησε, πάνω από δύο ώρες, ενώ τα αποσπάσματα των πρακτικών (όπως ίσως δόθηκαν στον συντάκτη σας από τους πληροφοριοδότες του) καλύπτουν μικρό μέρος της συζήτησης και δίνουν παραποιημένη την εικόνα της στον αναγνώστη.

Σε ό,τι αφορά το «ελληνικό» τηλέφωνο, ο Πρόεδρος της ΟΜΕ είπε

καθαρά, στη συζήτηση που έγινε στο γραφείο του Γεν. Γραμματέα του Υπουργείου κ. Ρουσσόπουλου, με την παρουσία και του τότε Διοικητή του ΟΤΕ κ. Γ. Κουμανάκου, ότι «και το τηλέφωνο της Ζίμενς έχει τη φήμη του ΟΤΕ και γράφει Made in Greece αλλά εμείς δεν το θεωρούμε «ελληνικό τηλέφωνο»».

Τέλος, θέλουμε να τονίσουμε ότι η πείρα μας έχει διδάξει ότι η σωστότερη πολιτική στον τομέα των προμηθειών γενικά είναι «να απομακρυνθεί σταδιακά ο ΟΤΕ από τη διαδικασία των διαγωνισμών και να υιοθετήσει την τακτική των γραμματικών συμφωνιών με ελληνικές κατασκευάστριες εταιρείες για μία ουσιαστική προστασία των συμφερόντων του ΟΤΕ και της Εθνικής Οικονομίας».

Την άποψη αυτή εξέθεσε ο εκπρόσωπός μας Γ. Σκαρπέλης στη συνεδρίαση του ΔΣ, αλλά δεν περιέχεται στα πρακτικά που δημοσιεύσατε.

Δεν θα ήταν άσκοπο να αναφέρουμε εδώ ότι η βασική διαφορά απόψεων, που μας χωρίζει από τον κ. Τόμπρα στα θέματα αυτά (και σε άλλα) σε συνδυασμό με την τακτική και τη συμπεριφορά του ίδιου, ήταν οι κύριοι λόγοι που οι τρεις εκπρόσωποι των εργαζομένων στο νέο ΔΣ του κοινωνικοποιημένου ΟΤΕ τον καταψήφισαν σαν Γενικό Διευθυντή του Οργανισμού.

Στο τελευταίο μέρος του άρθρου ο συντάκτης σας ασχολείται με την «αιθεροβάνα ΕΛΒΗΛ».

Αλλά ενώ το θέμα ΕΛΒΗΛ είναι σημαντικότερο η παρουσίαση του είναι εξαιρετικά επιφανειακή και ελλειπής.

Η επιλεκτική αναφορά σε ορισμένα γεγονότα, η αποσιώπηση (σκόπιμη); άλλων και οι υπαινιγμοί για «ξένα συμφέροντα», «φαγωμάρες» και «παρεμβάσεις» κάθε άλλο παρά διαφωτίζουν τον αναγνώστη πάνω στο πρόβλημα.

Αλλά ας δούμε πως έχει η υπόθεση.

Η ΕΛΒΗΛ ιδρύθηκε πραγματικά το 1977 σαν θυγατρική εταιρεία ΕΤΒΑ και ΟΤΕ. Και θα πρέπει να τονισθεί ότι η πρωτοβουλία προήλθε από τεχνικούς του ΟΤΕ που έβλεπαν τα τεράστια ποσά σε συνάλλαγμα που ξοδεύονταν κάθε χρόνο για προμήθειες τηλεπικοινωνιακού υλικού στο εξωτερικό, ενώ δεν ήταν έξω από τις δυνατότητες της χώρας η εγχώρια παραγωγή σημαντικού μέρους του υλικού αυτού με αγορά τεχνογνωσίας (know how) αρχικά και με προοπτική πλήρους και αυτοδύναμης ανάπτυξης σε επόμενη φάση.

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε πως η παρατήρηση του συντάκτη σας, ότι η εταιρεία είχε «μείνει ανενεργής μέχρι το 1981» δεν θα ήταν ακριβής. Αντίθετα στο διάστημα αυτό η ειδική ομάδα μηχανικών και οικονομικών υπαλλήλων του ΟΤΕ που είχε συσταθεί εργάστηκε σκληρά για να συγκεντρώσει στοιχεία και να συντάξει τις προδιαγραφές έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η διεξαγωγή

του διαγωνισμού του Απρίλη του 1981. Στην ίδια κατά βάση ομάδα ανατέθηκε στη συνέχεια η αξιολόγηση των προσφορών του διαγωνισμού, η οποία σε πρώτο στάδιο προχώρησε ομαλά.

Αλλά το καλοκαίρι του 1981 ενόψη των εκλογών και της προοπτικής απώλειας της εξουσίας, παράγοντες της τότε κυβέρνησης της ΝΔ ενδιαφέρθηκαν ζωηρά να «κλείσουν» την υπόθεση παίρνοντας απόφαση για την κατακύρωση του διαγωνισμού και δημιουργώντας τετελεσμένα γεγονότα, δεσμευτικά για τη νέα κυβέρνηση. Αλλά οι μεθοδεύσεις τους (πιέσεις στην επιτροπή του διαγωνισμού κτλ.) δεν τελεσφόρησαν. Η έντονη αντίδραση του συνδικαλιστικού κινήματος του ΟΤΕ, που εκδηλώθηκε με συνέντευξη Τύπου στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1981, απότρεψε τα σχέδιά τους.

Η εξέλιξη της υπόθεσης μετά το 1981 δίνεται πολύ συνοπτικά από τον συντάκτη σας, αλλά και με πολλές παραλείψεις και ανακρίβειες. Έτσι δεν αναφέρεται ότι η νέα επιτροπή με πρόεδρο τον κ. Μπάφα μέλος του τότε ΔΣ του ΟΤΕ έκανε καινούργια, από την αρχή, επεξεργασία του διαγωνισμού για να καταλήξει σε πόρισμα που αναδείκνυε επικρατέστερη μόνο την εταιρεία τη ΓΤΕ.

Ακολούθησε η σύσταση της «Επιτροπής Διευκρινήσεων» από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας για την παραπέρα διεύρυνση του διαγωνισμού. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι η αναφορά από τον συντάκτη σας στη σύνθεση της Επιτροπής («φαγωμάρες που εντείνονται με διάφορες παρεμβάσεις όπως αυτές των προϊσταμένων της ΕΤΒΑ— Οικονομικών Υπουργείων που επιμένουν να βάζουν άσχετους σε καίριες θέσεις...») είναι πολύ άστοχη και άδικη. Τόσο τα μέλη του ΔΣ της ΕΛΒΗΛ όσο και τα μέλη της «Επιτροπής Διευκρινίσεων» ήταν καθηγητές πανεπιστημίου ή επισημόνες με ειδικές σπουδές και γνώσεις, που λειτουργούσαν με την έγκριση της κυβέρνησης προσεκτικά επιλεγμένοι για το συγκεκριμένο έργο. Και το έργο που διεκπεραίωσαν και τα αποτελέσματα που πέτυχαν δείχνουν ότι δεν πρόκειται για άσχετους αλλά για κάτι περισσότερο από σχετικούς.

Έτσι, αν και η έκθεσή τους είναι απόρρητη, έχει γίνει γνωστό πως κατάφεραν να βελτιώσουν τους όρους των προσφορών των τεσσάρων επικρατέστερων Οίκων (ΓΤΕ, ERICSSON, SEL, SIEMENS πολύ σημαντικά (-εξουχρονισμός προσφορών μείωση του κόστους της αρχικής επένδυσης κατά 50%, δέσμευση για εξαγωγή τουλάχιστον του 35% της παραγωγής του εργοστασίου, εγγύηση για μεταφορά μελλοντικών βελτιώσεων στο προϊόν χωρίς πρόσθετο κόστος κτλ.).

Τα παραπάνω επιτεύγματα, που περιλαμβάνονται στην έκθεση της

Επιτροπής δείχνουν ότι οι κακοί επιστήμονες που την επάνδρωσαν πρόσφεραν αξιολογώτατο έργο, που θα πρέπει να αξιοποιηθεί σε όφελος της ΕΛΒΗΛ και της εθνικής οικονομίας. Και πρόσφατα ερωτηματικά ο διασυρμός τους («άσχετοι») από τον συντάκτη σας, του οποίου η πηγή πληροφόρησης δεν πρέπει να είναι καθαρή. Απορία επίσης προκαλεί η αποσιώπηση της μεγάλης επίθεσης του «Ελ. Τύπου», κατά του τότε αναπληρωτή Υπουργού Εθν. Οικονομίας κ. Βαϊτφου, που κατέληξε στα δικαστήρια μετά από μήνυση του τελευταίου και οδήγησε σε βαριά καταδίκη της εφημερίδας.

Τέλος, θα συμφωνήσουμε στη διαπίστωση του συντάκτη σας ότι «η ΕΛΒΗΛ καρκινοβατεί». Η αιτία όμως θα πρέπει να αναζητηθεί στη λυσσώδη αντίδραση των μεγάλων συμφερόντων που θίγονται στους κακούς χειρισμούς και φυσικά την περίφημη «πολιτική βούληση» που δεν είναι ξεκάθαρο πάνω σε ποια βάση στη συγκεκριμένη περίπτωση υλοποιείται.

Τέλος, κύριε διευθυντά, η Ομοσπονδία εργαζομένων ΟΤΕ έχει όλη τη διάθεση για ένα ουσιαστικό διάλογο και ανάλυση σε βάθος του σοβαρού αυτού θέματος της ελληνοποίησης των προμηθειών (και όχι μόνο απλού ρεπορτάζ, όπως γίνεται συνήθως στον ημερήσιο Τύπο) γιατί έτσι μόνο πιστεύουμε ότι, μπορεί να υπάρξει ουσιαστική αντιμετώπισή του.

Πάντως αυτό που τελικά θέλουμε να δηλώσουμε είναι η πραγματικά δυσάρεστη και επώδυνη εμπειρία, που σαν Σ.Κ. του ΟΤΕ αποκτήσαμε, από τη στιγμή που πέρα από τα περιορισμένα συμφέροντα των εργαζομένων που εκπροσωπούμε επιχειρήσαμε να προστατεύσουμε τα ευρύτερα συμφέροντα, του ΟΤΕ που απ' τη στιγμή της ίδρυσής του, ως τα σήμερα βρίσκεται κάτω από το στόχαστρο των πολυεθνικών και των μονοπωλίων.

Αυτή μας η επιλογή μας έφερε αντιμέτωπους μ' αυτά τα συμφέροντα, με συνέπεια να υποστούμε μία χωρίς προηγούμενο μεθοδευμένη επίθεση απ' αυτά τα κέντρα.

Χαλκευμένες πληροφορίες, στον Τύπο, σκόπιμα, προβοκατόρικα δημοσιεύματα και απειλές είναι τα μέσα που χρησιμοποιούνται. Απέναντί σ' αυτή την τεράστια εξουσία μοναδικό μας όπλο η δύναμή μας για αγώνα και η πίστη γι' αυτό που παλεύουμε.

Φίλοι του «ΑΝΤΙ» σ' αυτό μας τον αγώνα δεν ξέρουμε αν εμείς θα 'μαστε οι νικητές, ένα και μόνο ξέρουμε ότι όσο αντέχουμε βιολογικά θα συνεχίσουμε μέχρι τέλους να αγωνιζόμαστε, σ' αυτό μας τον αγώνα είμαστε σίγουροι ότι θα σας έχουμε σύμμαχους και συμπαράστατες.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΕ - ΟΤΕ

Ο πρόεδρος

Ρ. Σπυρόπουλος

Η Γενική Γραμματέας

Άννα Καραμάνου

Β' έκδοση

Ξανάρχεται

Ο ΕΤΡΟΥΣΚΟΣ

Σε 6 μήνες εξαντλήθηκε η πρώτη έκδοση

Πολεμιστής και εραστής, σοφός και πειρατής, αφήγησε ανθρώπους και θεούς για να βρει τον εαυτό του...

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΤΕ

● Από τον κ. Κ. Μαραβέλα πήραμε το γράμμα που ακολουθεί:
κ. Διευθυντή,

Στο τεύχος 304/22.11.85 του «ΑΝΤΙ» υπάρχει ενδιαφέρον σχόλιο με τον τίτλο «ΟΤΕ —Ψάξτε για τη χούντα», που αναφέρεται στο πολυσυζητημένο τον τελευταίο καιρό ζήτημα του απορρήτου των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων με αφορμή τη σχετική συζήτηση που έγινε στη Βουλή την 12/11/85.

Η λεπτότητα του θέματος και η υπαλληλική μου ιδιότητα —είμαι υποδιευθυντής στον ΟΤΕ— δεν μου επιτρέπουν να μιλήσω για την ουσία της υπόθεσης. Θα ήθελα όμως να θίξω ένα προσωπικό μου θέμα, που δημιουργήθηκε κατά τη συζήτηση στη Βουλή (και ειδικά από την αγόρευση του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου της κυβέρνησης) καθώς και από ορισμένα δημοσιεύματα του Τύπου.

Πρόκειται για τον χαρακτηρισμό μου σαν «χουντικού» που δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα, όπως φαίνεται από τα στοιχεία που σας παραθέτω.

1. Η πολιτική μου τοποθέτηση στον προοδευτικό δημοκρατικό χώρο και η συνέπειά μου είναι πράγματα πασιγνώστα σε όλο

τον επαγγελματικό και κοινωνικό μου περίγυρο. Και θα πρέπει να τονίσω ότι τις μέρες αυτές πλήθος συναδέλφων και γνωστών μου εκδηλώνουν την αγανάκτησή τους για την ασύστατη κατηγορία και τη θερμή τους συμπαράσταση.

2. Έχω ενεργό συνδικαλιστική δραστηριότητα επί μεγάλα διαστήματα από το 1964 μέχρι σήμερα. Έτσι, υπήρξα ιδρυτικό μέλος και αντιπρόεδρος του Συλλόγου Φυσικών Έρευνας και Εφαρμογών (1964-67) και πρόεδρος του ίδιου Συλλόγου μετά τη δικτατορία (1974-77). Ακόμα ήμουν γενικός γραμματέας του Συλλόγου Φυσικών Ραδιοηλεκτρολόγων Μηχανικών ΟΤΕ (1966-67), επίσης γεν. γραμματέας του ίδιου Συλλόγου στη διετία 1977-79 και στη συνέχεια πρόεδρος του επί πέντε χρόνια (1979-84). Σε όλες αυτές τις συνδικαλιστικές θέσεις αναδείχθηκα πάντα με ψηφιδέλια του δημοκρατικού χώρου, που συνήθως ήταν συνεργασίες κεντροαριστερών παρατάξεων. Ειδικά στο Σύλλογο των Φυσικών Μηχανικών ΟΤΕ, όταν το 1983 σχηματίστηκαν και τυπικά παρατάξεις, έγινα μέλος και υπήρξα υποψήφιος της παράταξης «Συνδικαλιστική Ενότητα» (της οποίας κορμός ήταν η ΠΑΣΚΕ Φυσικών ΟΤΕ, που ήμουν μέλος της) και εκλέχθηκα για τρίτη φορά πρόεδρος του Συλλόγου με την παράταξη αυτή. Επίσης πρέπει να αναφέρω ότι από τη θέση αυτή του προέδρου του Συλλόγου Φυσικών έπαιξα πρωταρχικό ρό-

λο το 1981-82 στη δημιουργία της Ομοσπονδίας Εργαζομένων ΟΤΕ, μαζί με τους συναδέλφους μου γνωστούς συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ Π. Κελαϊδή και Ρ. Σπυρόπουλο, και υπήρξα μέλος της προσωρινής πενταμελούς γραμματείας της.

Ακόμα αξίζει να τονίσω ότι στις τελευταίες εκλογές του Συλλόγου, που έγιναν την 18/11/85 και ενώ είχε ήδη ξεσπάσει ο θόρυβος για τις «παρακολουθήσεις», ήμουν πάλι υποψήφιος της «Συνδικαλιστικής Ενότητας» σε τρεις διαφορετικές λίστες και εκλέχθηκα και στις τρεις και μάλιστα πρώτος στις δύο λίστες (εκλογή εκπροσώπων στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Τηλεπικοινωνιακών Μηχανικών FITCE) και δεύτερος στην τρίτη λίστα (εκλογή αντιπροσώπων του Συλλόγου στο ΕΚΑ).

Τι λέτε να συμβαίνει λοιπόν με τους δημοκρατικούς συναδέλφους μου, που επιμένουν να με τιμάνε με την ψήφο τους; Είναι όλοι χουντικοί ή έχουν πάθει ομαδική παράκρουση;

3. Η στάση μου στη διάρκεια της δικτατορίας υπήρξε άψογη, πράγμα που γνωρίζουν πολύ καλά όλοι οι συνάδελφοι, φίλοι και γνωστοί μου. Και η σύντομη παρουσία μου (1969-70) μετά από κανονική εκλογή στο ΔΣ του Συλλόγου Φυσικών ΟΤΕ (ενός Συλλόγου με 60-70 μέλη για τον οποίο η χούντα ουδέποτε ενδιαφέρθηκε), και μάλιστα σαν απλού μέλους και όχι σαν προέδρου ή γραμματέα όπως κάπου γράφτηκε, οφείλεται σε φορτικές πιέσεις συναδέλφων μου για να μην διαλυθεί ο Σύλλογος. Πολλές δεκάδες, άλλωστε, δημοκρατικοί συνάδελφοί μου έγιναν μέλη του ΔΣ στην περίοδο εκείνη χωρίς κανέναν να κατηγορηθεί για το λόγο αυτό σαν χουντικός.

4. Σαν τεκμήριο της χουντικής μου ταυτότητας ο κ. υπουργός χρησιμοποίησε στη Βουλή το γεγονός ότι έχω, σαν υπάλληλος του ΟΤΕ, εξουσιοδότηση διαχείρισης απόρρητων εγγράφων ΝΑΤΟ. Αλλά τι σημαίνει αυτό; Όταν την περίοδο 1966-68 σαν νέος μηχανικός του ΟΤΕ χειρίζομουν υπηρεσιακά κάποιο θέμα προμήθειας τηλεπικοινωνιακού υλικού κέντρων που γινόταν μέσω γερμανικής βοήθειας ΝΑΤΟ, χρειάστηκε με βάση τα τότε ισχύοντα η σχετική εξουσιοδότηση, η οποία ζητήθηκε από την υπηρεσία μου και εγκρίθηκε. Αυτό ήταν επόμενο, γιατί από το 1961 ήμουν γνωστός πολιτικά σαν «κεντρώος». Για ποιο λόγο λοιπόν δεν θα δινόταν η εξουσιοδότηση; Θα πρέπει εδώ να προσθέσω ότι, όπως είναι γνωστό, χιλιάδες δημοκρατικοί υπάλληλοι του ΟΤΕ έχουν παρόμοιες εξουσιοδοτήσεις χωρίς να σκεφθεί να τους προσάψει κανένας τον χαρακτηρισμό

του χουντικού.

5. Θα ήθελα τέλος να επισημάνω ότι η εναντίον μου κατηγορία σαν «χουντικού» υιοθετήθηκε μόνο από την «Αυριανή» και χρησιμοποιήθηκε από τον υπουργό Εσωτερικών κ. Κουτσόγιωργα στη Βουλή. Αντίθετα άλλα όργανα του Τύπου (βλέπε τα «Νέα» της 3/11/85 και το «Ποντίκι» της 15/11/85) έδωσαν για μένα την αντίθετη —και σωστή— πληροφορία. Το ίδιο και συνδικαλιστικοί φορείς του χώρου του ΟΤΕ (που συμβαίνει να ελέγχονται από την ΠΑΣΚΕ), όπως η Ομοσπονδία Εργαζομένων ΟΤΕ και οι Σύλλογοι Διπλωματούχων / Μηχανικών και Φυσικών Μηχανικών ΟΤΕ. Στη διάθεσή σας είναι (επισυνάπτονται στην παρούσα) αντίγραφα των σχετικών κειμένων, με τα οποία γνωστοποιούν τη θέση τους.

Μήπως, κ. Διευθυντή, και από αυτή τη διαφοροποίηση βγαίνει κάποιο συμπέρασμα;

Με τιμή
Κ. Μαραβέλας
Υποδιευθυντής ΟΤΕ,
Συνδικαλιστής

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

● Αρκετά γράμματα πήραμε για τα πρόσφατα γεγονότα στο Πολυτεχνείο. Ο χώρος του «Διαλόγου» δεν μας επιτρέπει να τα δημοσιεύσουμε όλα. Ακολουθούν στη συνέχεια δύο που αναφέρονται στο θέμα με διαφορετικές προβληματικές.

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Όσοι περιμέναμε μια υπεύθυνη τοποθέτηση και «νημέρωση» για τα πρόσφατα γεγονότα που έγιναν με αφορμή την επέτειο του Πολυτεχνείου, διαψευστήκαμε. Αντίθετα, στο τεύχος σου της 22/11/85 εμφανίστηκες απολογητής αποκάλυπτος των «αναρχικών», (που, όπως φαίνεται, ορισμένοι θα αξιώσουν από το αριστερό κίνημα σύντομα να τους αναγνωρίσει de jure σαν πρωτοπορία του...).

Στους δύσκολους καιρούς της δικτατορίας δεν υπήρξα αρνητής των βίαιων και ένοπλων μορφών πάλης, τις οποίες, οι σύντροφοί μου κι εγώ είχαμε προσπαθήσει να εφαρμόσουμε έμπρακτα, πράγμα που πληρώσαμε ακριβά στους τόπους βασανιστηρίων και στις φυλακές της χούντας. Αλίμονο όμως αν η τότε τοποθέτησή μας οδηγούσε στην επιδοκιμασία κάθε βίαιης ενέργειας —σε καθεστώς πολιτικής δημοκρατίας— απλά και μόνο επειδή στρέφεται εναντίον της αστυνομίας και της «εξουσίας» (ξέρουν άραγε οι αυτοαποκαλούμενοι «αντιεξουσιαστές» να μας δώσουν έναν ορισμό της «εξουσίας»); Αλήθεια, η περίπτωση Κρυστάλλη δεν σας διδάξε τίποτε; Με το να αναζητάτε κοινωνικά αίτια πίσω από την άλογη βία των «αναρχικών», δεν καταφέρνετε τίποτε. Στο κάτω κάτω, και τα «Τάγματα Εφόδου»

ΘΕΑΤΡΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΧΡΩΜΑΤΙΣΤΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Βασίλη Ζιώγα

Η περσινή μεγάλη επιτυχία
θα παίζεται ακόμα
για ένα μήνα

Αλκιβιάδου 104, Τηλ. 4125104

των Ναζι ήταν απόρροια ενός κοινωνικού φαινομένου —αρκετά μαζικού μάλιστα.

Η υποστήριξη των «αντιεξουσιαστών» από μέρους της «φωτισμένης» Αριστεράς κοντεύει να πάρει το χαρακτήρα μόδας. Τόσο πολύ μάλιστα, ώστε να φτάνετε στο σημείο να υποβιβάζετε και να σπιλώνετε το Πολυτεχνείο του 1973 για να το εξισώσετε με το «Πολυτεχνείο» του 1985 (κάτι που για δώδεκα χρόνια προσπαθούν οι χουντικοί και δεν τα καταφέρνουν). Γράφει ο συντάκτης σας Γιάννης Η. Χάρης: «Τελικά, ανάμεσα στο Νοέμβριο του 1973 και το Νοέμβριο του 1985, αν δεν υπάρχουν ομοιότητες, υπάρχουν σαφώς αναλογίες. Ακόμα και στο φόντο: π.χ., η «σιωπηλή πλειοψηφία» και τότε άκουγε και διάβαζε, σκανδαλισμένη και αγανακτισμένη, για φωτιές, σεισμούς και καταποντισμούς, και τότε έκαιγαν τα Ι.Χ. της και σπάζαν τις βιτρίνες της, πάλι κάποιοι αλήτες... Αλήθεια σύντροφοι, η «σιωπηλή πλειοψηφία ήταν τότε με τη χούντα; Γι' αυτό κατέβηκε όλος ο λαός της Αθήνας στο Πολυτεχνείο; Ώστε η γενιά του Πολυτεχνείου ήταν κάποιοι αλήτες που έκαιγαν ΙΧ και έσπαζαν βιτρίνες; Σύντροφοι, ο «Ελεύθερος Κόσμος» στις δόξες του ήταν πιο συγκρατημένος.

Αλλά και η σύγκριση των γεγονότων του Πολυτεχνείου το 1980 με τα σημερινά, είναι και αυτή ατυχής: ο Κουμής και η Κανελλοπούλου δολοφονήθηκαν εν ψυχρώ από τα ΜΑΤ, όντας άοπλοι και χωρίς να προβούν σε βίαιες ενέργειες εναντίον της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας των αστυνομικών της «δημοκρατικής» κυβέρνησης Ράλλη. Η περίπτωση όμως του άτυχου δεκαπεντάχρονου Μιχάλη Καλτέζα είναι κάπως διαφορετική: κατά τη γνώμη του συντάκτη του κύριου άρθρου σου, δεν αποτελούσε καν «βίαιο περιθώριο». Και τα «μολότοφ»; Ας μην αρχίσουμε τις αστυνομικές ιστορίες του τύπου: «πέταξε ή δεν πέταξε μολότοφ ο άτυχος μαθητής;», «μήπως ήταν περαστικός και απλώς περιέρχονταν;».

Το γεγονός είναι ότι οι «μπάτσοι» κυνηγήθηκαν από ομάδες «αναρχικών» και εγκλωβίστηκαν στη μοιραία κλούβα, στην οποία το μη «βίαιο περιθώριο» προσπάθησε να τους κάψει με το αγαπημένο του «κοκταίηλ μολότοφ». Ο ένας από τους «μπάτσους» τράβηξε το πιστόλι και πυροβόλησε —έξω ή μέσα από την κλούβα (αλήθεια, τι θα έκανε ένας από τους συντάκτες σου σε ανάλογη θέση;).

Όπως καταδικάζουμε το φόντο του άτυχου μαθητή, θα πρέπει να καταδικάσουμε —μια και καλή— και τα γεγονότα που τον προκάλεσαν. Με ποια λογική, οι αναρχοπατέρες, οι σημαιοφόροι και οι ντελάληδες της «αντιεξουσίας», στηλιτεύουν τις δολοφο-

νίες από μέρους των «μπάτσων», αλλά εγκρίνουν τις απόπειρες δολοφονίας των «μπάτσων» από μέρους των προστατευόμενων τους «αναρχικών»; Με τη λογική ενός ανύπαρκτου επαναστατικού πολέμου, που υπάρχει μόνο στα κεφάλια τους;

Ας προχωρήσουμε όμως περισσότερο στην ουσία του θέματος: εδώ και κάμποσον καιρό, σε κάθε κρίσιμη φάση του αριστερού και εργατικού κινήματος, υποχρεωνόμαστε όλοι ξαφνικά να γινόμαστε θεατές («κοινωνία του θεάματος» γαρ...) περιοδικών μονομαχιών ΜΑΤ - «αναρχικών» στα Εξάρχεια. Το σενάριο είναι πια τόσο γνωστό, ώστε, με λίγη φαντασία θα μπορούσε κανείς να περιγράψει και την επόμενη μονομαχία στο «σήριαλ» των Εξαρχείων. Το τελευταίο επεισόδιο του «σήριαλ» αυτού είχε αναμφισβήτητη μεγάλη επιτυχία: ενώ το εργατικό και απεργιακό κίνημα ακολουθούσε ανοδική καμπύλη και ενώ επρόκειτο να οργανωθεί και δεύτερη πανελλαδική απεργία, ενώ η δεξιά στροφή της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ απογύμνωνε όλο και περισσότερο τη φύση της ψευτοσοσιαλιστικής του πολιτικής απέναντι στο λαό ξαφνικά... Η συνέχεια είναι γνωστή. Ώστε, πραγματικά σύντροφοι, η ιστορία του σύντροφου Ντάνου Κρυστάλλη δεν σας διδάξε τίποτε; Ώστε είναι αδύνατο να υπάρχουν άλλοι δέκα, είκοσι Κρυστάλληδες στους κόλπους της ηγεσίας των «αναρχικών»; Μόνο οι αφελείς βέβαια θα μας πουν ότι οι «αναρχικοί» δεν έχουν ηγεσία επειδή λέγονται «αναρχικοί», και μόνο οι αφελείς πιστεύουν ότι δεν είναι βραχυκυκλωμένοι από Κρυστάλληδες (όσο δεν είναι και ο ΕΛΑ, αλήθεια!). Ας μας απαντήσει τέλος πάντων, κάποιος: γιατί δεν έχει συλληφθεί ούτε ένας ποτέ από τους πρωταγωνιστές των βανδαλισμών; Γιατί όσοι συλλαμβάνονται και ξυλοφορτώνονται από τα ΜΑΤ και τα ΜΕΑ, είναι άσχετοι, περαστικοί, για τους οποίους ποτέ δεν υπάρχουν πειστικά στοιχεία απόδειξης της ενοχής τους;

Εν πάση περιπτώσει, οι «αναρχικοί» των Εξαρχείων (και των απανταχού Εξαρχείων) δεν θα μπορούσαν ποτέ να παρουσιάσουν τέτοιες επιδόσεις βανδαλισμών και άλογης βίας χωρίς την —τουλάχιστο «περίεργη»— στάση της αστυνομίας, αλλά και την αρωγή της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς (που δείχνει να έχει κόμπλεξ κατωτερότητας απέναντι στους «αναρχικούς») και ορισμένων ηγετών της που επειδή ήταν απόντες από το Πολυτεχνείο του '73, σκέφτηκαν φαίνεται να φτιάξουν ένα «Πολυτεχνείο» το '85...

Αναρωτηθήκατε ποτέ, σύντροφοι του Αντί, αν έχετε αφιερώσει στο εργατικό κίνημα έστω και τις μισές από τις σελίδες που έχε-

Για τα χριστουγεννιάτικα δώρα

ο Οδυσσέας σας προτείνει περισσότερα από 250 βιβλία, ανάμεσα σε μυθιστορήματα, βιβλία για την τέχνη, για τα παιδιά και, γιατί όχι, κάποιο δοκίμιο επιστημονικό ή πολιτικό.

Χαρίστε φέτος

βιβλία που έχετε διαβάσει και σας άρεσαν, μοιραστείτε με τους αγαπημένους και τους φίλους σας τη συγκίνηση και τη γνώση που μένει.

Χαρίστε τους όχι ένα αλλά πολλά βιβλία,

οι τιμές του Οδυσσέα το επιτρέπουν.

Και σκεφτείτε,

το βιβλίο είναι ένας πολύτιμος τρόπος επικοινωνίας, μην υποκύψετε στη μόδα της τελευταίας στιγμής.

* * * * *

εκδόσεις οδυσσέας

* * * * *

* **Νάντιν Γκόρντιμερ**
Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΜΠΕΡΤΖΕΡ

* **Ντόρις Λέσινγκ**
ΕΝΑΣ ΚΑΛΟΣ ΓΑΜΟΣ

Δύο μεγάλες συγγραφείς,
δύο έξοχα μυθιστορήματα
για την άγνωστη
Νότια Αφρική
και το ρατσισμό.

* **Τζέιμς Μπόλντουν**
ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ
ΤΟΥ ΤΖΟΒΑΝΙ
Όταν δυο άντρες
μοιράζονται
το ίδιο δωμάτιο

* **Κατσάρι, Μαραμάο, κ.ά.**
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

* * * * *

Και μην ξεχνάτε ακόμη τις παλιότερες αγάπες...
**Κούντερα * Καλβίνο * Μπουκόφσκι * Γουλφ
Ροτ * Ντυράς * Μπουνιουέλ * Παζολίνι
Σεμπρούν * Αραγκόν * Ντος Πάσος * Λιόσα
Θέρμπερ * Φώκνερ * Μαγιακόφσκι * Παβέζε
Γούντγου * Άλλεν * Μοράβια * Φελίνι
Τζέρυ Λούις**

Και την ελληνική πεζογραφία...

**Μήτσορα * Μαύρο * Κοπερτί * Σαββίδη
Καρακατσάνη * Κοντέα * Φώτο**

* * * * *

Η ΤΕΧΝΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Μπρύγκελ * Ματίς * Μιρό * Ντιφί
Συναρπαστικά παραμύθια - υπέροχοι ζωγράφοι.

τε αφιερώσει στους «ήρωες» των Εξαρχείων, από τις σελίδες τις μονότονα πανομοιότυπες υπέρ του «βίαιου περιθωρίου» (λες και έχουμε στην Ελλάδα το γκέτο του Μπρίγκστον και του Χάρλεμ); δεν θα μπορούσατε τουλάχιστον να δημοσιεύσετε και μια αντίθετη άποψη για το θέμα αυτό; Η δημοσιογραφική σας μονολιθικότητα θα πλησίαζε εκείνη του «ΡΙζοσπάστη» ίσως, αν δεν φιλοξενούσατε στο ίδιο τεύχος το άρθρο του Α. Ανδριανόπουλου υπέρ της θατσερικής οικονομικής πολιτικής (ευτυχώς που υπάρχει και η φωτισμένη Δεξιά...).

Εκεί φαίνεται τελειώνει η «πολυφωνία» και ο «πλουραλισμός» σας.

Λυπάμαι που η επιστολή μου βγήκε τόσο μακροσκελής και κουραστική, αλλά έχω και μια τελευταία αφελή απορία: θα υπάρξει χώρος για τη δημοσίευση της επιστολής μου αυτής στο επόμενο τεύχος σας;

Τάσος Δαρβέρης
Θεσσαλονίκη, Νοέμβρης 1985

ΥΓ. Οι «Κόκκινοι Ζορό» της «17 Νοέμβρη» χτύπησαν αφού είχα ήδη ολοκληρώσει την παραπάνω επιστολή μου. Βέβαια, ούτε η βόμβα τους ούτε η ανακοίνωσή τους άλλαξε κατά τίποτε τη γνώμη μου για το όλο θέμα. Η μόνη απορία που μου δημιούργησαν επιπλέον είναι: βιάστηκαν τόσο,

για να ολοκληρώσουν τον κύκλο του αίματος της σφαγής της Μάλτας;

ΣΣ. Η δημοσίευση της προηγούμενης επιστολής αποτελεί και μian απάντηση στην «αφελή απορία» του συντάκτη της, όπως τη διατυπώνει στην τελευταία παράγραφο: «Θα υπάρξει χώρος για τη δημοσίευση της επιστολής μου αυτής στο επόμενο τεύχος σας;».

Ταυτόχρονα η δημοσίευση της επιστολής του «αγανακτισμένου» εναντίον μας αναγνώστη δείχνει ότι τα όρια του πλουραλισμού του ΑΝΤΙ δεν κινούνται μεταξύ της «απολογίας» μας υπέρ των «αναρχικών» και της φιλοξενίας άρθρων της πεφωτισμένης Δεξιάς (Ανδριανόπουλος), αλλά διαστέλλονται αυτά τα όρια προκειμένου να συμπεριλάβουν αντιλήψεις που συγκρίνουν τα «τάγματα εφόδου» των Ναζί με τους «αναρχικούς», και φτάνουν μέχρι το σημείο να δικαιολογήσουν το φόνο του Μιχάλη Καλτέζα από τον αστυνομικό, αφού ο τελευταίος τελούσε σε «κατάσταση πολιορκίας» από τους «αναρχικούς των Εξαρχείων» (αφού, «σύντροφε», κινείσαι στη λογική της προβοκάτσιας, δεν αναρωτήθηκες γιατί οι αστυνομικές δυνάμεις περιφέρονταν προκλητικά στον πυρήνα των «προβοκατόρων» στα Εξάρχεια, τη νύχτα της 17ης Νοέμβρη, όπως δεν έκαναν μέχρι τώρα σε παρόμοιες καταστάσεις;) Αυτά επί της

ουσίας των γραφομένων του επιτολογράφου μας. Τώρα, ως προς την πολιτική λογική που υποστηρίζει αυτή την «ουσία», ίσως θα έπρεπε κάποτε να αναρωτηθεί κανείς πώς απαντά αυτό το «προβοκαριζόμενο» εργατικό —και μάλιστα υπό ανάπτυξη— κίνημα απέναντι στους «προβοκατόρες» του; μήπως με τη συρρίκνωσή του στο νόμιμο και ιερό δικαίωμα του απλού, μόνου κι έρημου «μεροκάματου»; Μήπως με την πολιτική σιωπή; Αν δεχθούμε βέβαια την αστυνομική αντίληψη του επιτολογράφου μας ότι οι ομάδες της άκρας αριστεράς και των «περιθωριακών αναρχικών» εξισούνται με τον «κρυσταλλισμό», αντίληψη που ελάχιστα απέχει από τον αυριανισμό...

● Με τον τίτλο «Πολυτεχνείο - μπάτσοι - στρατός - εκδημοκρατισμός ή παχνί για όλα τα ζώα» ο αναγνώστης μας από την Καβάλα μας στέλνει την επιστολή που ακολουθεί και αναφέρεται στα πρόσφατα γεγονότα του Πολυτεχνείου:

Πολύ «συγκινητική» αλήθεια η «τολμηρή» αυτή πρωτοβουλία της ΕΦΕΕ να ζητήσει να γιορτάζεται και στο στρατό η επέτειος του Πολυτεχνείου. Σαν να 'ταν το τελευταίο που είχε απομείνει κι έπρεπε να πραγματοποιηθεί γιατί αλλιώς «πάει» η δημοκρα-

τία, την εκτελέσανε μαζί με τις «σοσιαλιστικές» διθυραμβικές εξαγγελίες. Φυσικά η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ που πάντα είναι ευαίσθητη σε τέτοια λεπτά σημεία δημοκρατικότητας —έδειξε πολλά τέτοια δείγματα τα τελευταία χρόνια— δεν μπορούσε να κλείσει τ' αυτιά της και να μη εισακούσει τη φωνή του «ποιμνίου» της.

Έτσι λοιπόν, διαβάσαμε στον Τύπο της 16 Νοέμβρη, ότι η επέτειος του Πολυτεχνείου γιορτάστηκε και στην Αστυνομία όπως και στο κέντρο εκπαίδευσης του Πολεμικού Ναυτικού «Παλάσκα». Δεν ξέρουμε τι έγινε στ' άλλα όπλα —πεζικό, αεροπορία— μπορεί και να μη γούσταραν γιορτές και ημιαργίες για το Πολυτεχνείο.

Στα μέτρα για τον απαραίτητο εκδημοκρατισμό στις ένοπλες δυνάμεις, αναθεώρηση στρατιωτικού κανονισμού, πολιτικά δικαιώματα στους φαντάρους, κατάργηση στεγανών στο στρατό, μείωση θητείας, εναλλακτικές λύσεις για όσους συνειδησιακά αρνούνται τη στράτευση, στη ντροπή και τον στιγματισμό της κοινωνίας μας που αποτελούν οι αυτοκτονίες στο στρατό, στην περιθωριοποίηση όσων αδυνατούν για ψυχολογικούς λόγους να υπηρετήσουν τη «μαμά πατρίδα» —αφαίρεση και των αδειών οδήγησης!!— δίνεται η απάντηση:

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ ΑΜΑΡΑΝΤΙΔΗΣ: Η αρμονία της μουσικής
Το τονικό μουσικό σύστημα
ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ ΑΜΑΡΑΝΤΙΔΗΣ: Η αντίστιξη
και οι πρακτικές εφαρμογές της

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ: Εισαγωγή στη μουσική
ΚΑΡΟΛΥ ΟΤΤΟ: Μουσική και φαντασία
ΑΑΡΩΝ ΚΟΠΛΑΝΤ: Εισαγωγή στη μουσική
Ο ΜΠΕΤΟΒΕΝ μέσα από την αλληλογραφία του

ΕΡΙΚ ΜΠΛΑΚΙΝΓΚ: Η έκφραση της ανθρώπινης μουσικότητας
ΛΗΟ ΣΜΙΘ: Σημειώσεις πάνω στη φύση της μουσικής
ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΣΜΩΛ: Μουσική, Κοινωνία, Εκπαίδευση
ΝΤ. ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ: Απομνημονεύματα
ΙΓΚΟΡ ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΙ: Μουσική ποιητική

ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομυιάλη 9, Αθήνα τηλ. 3607744-3639962

να γιορτάζεται και στο στρατό το Πολυτεχνείο!

Στη δράση της ασφάλειας, ΚΥΠ -Κρυστάλλης- παράνομες συλλήψεις, κρατήσεις, παρακολουθήσεις —ατόμων και τηλεφώνων— ΜΑΤ, ΜΕΑ, ο «εκδημοκρατισμός»· εορτασμός του Πολυτεχνείου και στην αστυνομία.

Έτσι, στα πλαίσια του δόγμα-τος —εθνική ομοψυχία— σε λίγο θα συμμετέχουν όλοι μαζί στις γιορτές του Γοργοπόταμου, στο Μακρυγιάννη, στο Γράμμο, Βί-ται δεξιοί και αριστεροί. Να πώς πετυχαίνεται η συναδέλφωση και αποφεύγεται ο διχασμός. Αυτό θα πει ενότητα, δημοκρατία!

Με αβάσταχτη συναισθηματική φόρτιση και οδύνη

Σ.Α.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Στην κατάργηση της θέσης των κυβερνητικών εκπροσώπων και στο πρόβλημα της αντικειμενικής ενημέρωσης του λαού αναφέρεται η επιστολή του κ. Κώστα Μπαρμπάτσου.

Αντικείμενο της επιστολής μου η πολύπλευρη επίκριση στην κυβερνητική απόφαση για την κατάργηση της θέσης του «κυβερνητικού εκπροσώπου» στην καθημερινή ενημέρωση των πολιτικών συντακτών. Συμφωνώ, μέχρι ενός σημείου, με την άποψη ότι η απόφαση αυτή —ελπίζω προσωρινής διάρκειας— πλήττει την ελευθερία πρόσβασης στην πρώτη και άμεση πηγή πληροφόρησης του Τύπου για τις πράξεις και τις προθέσεις της κυβέρνησης σχετικά με ζωτικά τρέχοντα θέματα που αφορούν τον ελληνικό λαό.

Συμβαίνει ν' ανήκω στο δημοσιογραφικό κόσμο. Και φυσικά, και μόνη η ιδιότητά μου αυτή μαζί με την επιφύλαξη που διατυπώνω σχετικά με την απροσδόκητη αυτή κυβερνητική απόφαση —σε ημέρες «πορείας προς το σοσιαλισμό»— δικαιολογημένα προκαλεί ερωτήματα. Στα ερωτήματα αυτά θα απαντήσω πάλι με ερωτήματα:

1. Τι απέδωσε μέχρι σήμερα η καθημερινή ενημέρωση των πολιτικών συντακτών, από τον εκάστοτε κυβερνητικό εκπρόσωπο, σε όφελος της αντικειμενικής ενημέρωσης του λαού από τον ελληνικό Τύπο;

2. Τι και πώς μετέφεραν στα γραπτά τους οι συντάκτες όσα διαμείβονταν στο «πρεσ-ρουμ» και όσα και όπως ανακοινώνονταν από τον όποιον κυβερνητικό εκπρόσωπο;

3. Ήταν ελεύθεροι οι συντάκτες, φτάνοντας στο γραφείο τους, να διατυπώσουν αντικειμενικά αυτά που άκουσαν, ερεύνησαν και έκριναν χρήσιμα για την αντικειμενική πληροφόρηση των αναγνώστών τους;

Την απάντηση θα τη βρείται στους τίτλους του πολιτικού ρεπορτάζ των εφημερίδων καθημε-

ρινά και στην απόγνωση του αναγνωστικού κοινού των ελληνικών εφημερίδων. Εφημεριδογραφία σε στίλ ποδοσφαιρικού ντέρμπι: μαύρο - άσπρο (...).

Πιστεύω, πως το πρόβλημα της αντικειμενικής ενημέρωσης του αναγνώστη των ελληνικών εφημερίδων συνδέεται με την ελεύθερη δημοσιογραφία του συντάκτη - υπάλληλου της εφημερίδας - επιχείρηση (...). Νομίζω, πως η ουσία της ελευθεροτυπίας του δημοσιογράφου - συντάκτη - υπαλλήλου, δεν βρίσκεται μόνο στο αν και πόσες φορές θα βλέπει τον εκάστοτε «κυβερνητικό εκπρόσωπο». Η ουσία βρίσκεται στο αν θα μπορεί να μεταφέρει ελεύθερα και αντικειμενικά στο αναγνωστικό κοινό την είδηση, που πήρε ή έβγαλε, χωρίς να υποκύψει στις όποιες πολιτικές ή οικονομικές σκοπιμότητες του εκδότη του. Πρέπει η κυβέρνηση να κάνει το μεγάλο βήμα: Να κατοχυρώσει με νόμο το δικαίωμα του συντάκτη στην ελεύθερη μεταφορά των ειδήσεων που συλλέγει και των κρίσεων και σχολίων που η επαγγελματική εμπειρία του αξιολογεί, προς όφελος της σωστής ενημέρωσης του κοινού. Και για τον ίδιο σκοπό καλώ, παράλληλα, και την ΕΣΗΕΑ καθώς και άλλες δημοσιογραφικές ενώσεις της χώρας, να αξιώσουν επιτέλους, στη βάση αυτή την ουσιαστική λειτουργική προσφορά του έλληνα δημοσιογράφου στον τραγικά συνεχώς απληροφόρητο ελληνικό λαό.

Με εκτίμηση
για την προσφορά σας,
Κώστας Μπαρμπάτσος
Δημοσιογράφος συν/χος
Βόλος

ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΑΣ

● Από τον κ. Κώστα Θεολόγο πήραμε το γράμμα που ακολουθεί, απάντηση στο άρθρο του Κ. Γρίβα με τίτλο: «Γιομπαζολισμός»:

...Επειδή συμφωνώ με την οπτική του γράφοντος στο θέμα του σύγχρονου θεραπευτικού κράτους, επιθυμώ να επιστήσω την προσοχή στο πόσο ουσιαστικός είναι ο τρόπος της παρουσίας του «γιομπαζολιστικού φαινομένου», εφόσον απευθυνόμαστε σε πολίτες - ασθενείς, οι οποίοι ήδη βρίσκονται κάτω από την επιρροή των λειτουργιών του σύγχρονου θεραπευτικού κράτους.

Πρέπει λοιπόν, κύριε Γρίβα, να φροντίζουμε να μην πέφτουμε στα ίδια σφάλματα της «γιομπαζολιστικής» εξουσίας, δηλαδή απ' ενός μεν πρέπει να είμαστε ευφείς, αλλά και απ' ετέρου δεν πρέπει να δίνουμε λαβές πώς φαινόμαστε εξυπνάκηδες.

Εξηγούμε:

1. Αρχίζω με το «μ.Σ. (μετά Σοσιαλισμό)», το οποίο κάθε φορά (τρεις) που το αναφέρετε (ως μ.Σ.) το επεξηγείται σε παρένθεση, 'Ισως να είναι ένδειξη ότι απευθύ-

κού» κράτους.

2. Ο ρηματικός τύπος «αναλώνονταν» και «εφαρμόζονταν» αναφέρονται σε υποκείμενα πληθυντικού αριθμού, ενώ εδώ τα ατίστοιχα υποκείμενα είναι «εξουσία» και «μεθοδολογία» με αντιστοιχούς (σωστούς) ρηματικούς τύπους «αναλωνόταν» και «εφαρμόζονταν».

3. Στην όγδοη σειρά της α' στήλης ο τύπος «θα έκφραζαν» απαιτεί την αύξηση του ρήματος μεταξύ πρόθεσης και θέματος, διότι τονίζεται (και όταν η αύξηση τονίζεται είναι υποχρεωτική). Δηλαδή έπρεπε να είναι: «θα εξέφραζαν».

4. Παραπίπτετε σε οπτικές νεολεξίες του τύπου «κρατικο-δημοσιο(κακο)γραφίας» και ο καθηγητής κ. Ι. Λογοθέτης αναφέρει: «... του προφορικού ή του γραπτού λόγου ...»

5. Δεύτερη στήλη, έβδομη σειρά: «Η μετεξέλιξη από το συν στο και ...» Το πρώτο συνθετικό του «μετεξέλιξη» δεν χρειάζεται και από μόνο του το «εξέλιξη» εκφράζει τη «μεταλλαγή» από το συν στο και.

6. Δύο παραγράφους παρακάτω αναφέρεστε στον Οκτάβιο Παζ (ή Παθ), ο οποίος προειδοποιούσε «ο μονόλογος οδηγεί στο μανωλείο». Εσείς συμπληρώνεται —ίσως αυθαίρετα— (ή στο ψυχιατρείο): άποψη! Αμέσως παρακάτω κάνετε σφάλμα πλεονασμού με το «εξυπονώνοντας». Και χωρίς το «εξ» ίδια είναι η σημασία της λέξης. Με τη διπλανή όμως λέξη (= «προφανώς») διαπράττετε το σφάλμα της υπεραπλούστευσης (εδώ το «υπέρ» δεν είναι άχρηστο), γιατί δεν είναι καθόλου προφανές το τι υπονοεί ο Οκτάβιος Παζ.

Δεν αναφέρομαι σε άλλες εκφραστικές παρεκτροπές, ασυνταξίες ή πλεονασμούς με παρατηρήσεις φιλολογικού τύπου, εφόσον ο σκοπός μου είναι να επιστήσω την προσοχή στον «ενεργό (ακόμα) πολίτη», ο οποίος «ως ασθενής αντιστέκεται (ακόμα) στο θεραπευτικό πρόγραμμα» που του επιβάλλεται από το σύγχρονο θεραπευτικό κράτος.

Ο κύριος Γρίβας ολοκληρώνει το άρθρο του: Η διαφορά ίσως να οφείλεται στο ότι εδώ ο καίσαρας φυλλομετράει τον «Πατερναλιστικό Καπιταλισμό» και τον «Ηγεμόνα», ενώ εκεί οι καίσαρες συμβουλευότανται αδιάκοπα το «τι να κάνουμε»;

Αλήθεια, κύριε Γρίβα, τι να κάνουμε εμείς που δεν είμαστε καίσαρες, ούτε κι έχουμε όρεξη να γίνουμε καίσαρες στη θέση τους; Να γίνουμε «καισαρόπαπες» ή να κάνουμε την πάπια; Δεν μας το λέτε αυτό. Μήπως θα 'ναι σωστό να αναγνώσουμε συγκριτικά το «τι να κάνουμε» με τον «Ηγεμόνα»;

Χαιρετώ κι εγώ τον αγαπητό σας κύριο Ουίνστον Σμιθ.

Έγινε τίποτα;

Κώστας Θεολόγου

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπάρτακου 9, Καλλιθέα
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικά επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779
- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 70
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819

- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Πενία τέχνας κατεργάζεται

Οι σημαντικές περικοπές στα κονδύλια του Υπ. Πολιτισμού —υπολογίζεται ότι οι δαπάνες για τον πολιτισμό μειώνονται κατά 25%— θα έχουν ως αποτέλεσμα να αναδείξουν με ιδιαίτερη ένταση όλες τις ενδογενείς αντιφάσεις της πολιτιστικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ.

Κι όμως αυτή η εξέλιξη δεν ήταν διόλου απρόβλεπτη. Διότι στο μέτρο που το Υπ. Πολιτισμού λειτούργησε κατά την πρώτη τετραετία σχεδόν αποκλειστικά ως μηχανισμός επιχορηγήσεων χωρίς ιεραρχήσεις, πρόγραμμα και επιλογές, ήταν φανερό πως αυτή η πλαστή «ανθοφορία» θα κατέρρεε μόλις η δυναμική των κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων που πυροδοτούσε, θα προσέκρουε σε μείζονα προβλήματα.

Έτσι, στο χώρο του θεάτρου, τα άλυτα θεσμικά προβλήματα οδηγούν τις κρατικές σκηνές στην αποσύνθεση, τα Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα σε πραγματικά αδιέξοδα, και πολλούς από τους θιάσους, που έζησαν τα τελευταία χρόνια από τις επιχορηγήσεις, σε διάλυση. Προφανώς, το κρίσιμο ζήτημα «του θεάτρου που δεν εξαρτάται από το Ταμείο» —με όλα τα αισθητικά, κοινωνικά και οργανωτικά προβλήματα που θέτει— ποτέ δεν απασχόλησε σοβαρά την ηγεσία του Υπ. Πολιτισμού.

Ανάλογη —αν και όχι ταυτόσημη— είναι και η περίπτωση του κινηματογράφου. Και φυσικά και των άλλων τεχνών. Μια αντίληψη λοιπόν για την πολιτιστική πολιτική που τελικά περιορίζει την παρέμβαση του Κράτους στην επιλογή εκείνων των κλάδων και εκείνων των σχημάτων που θα ενισχυθούν οικονομικά, μπαίνει σήμερα σε ανοιχτή κρίση.

Κι αυτό δεν είναι κατ' ανάγκην αμιγές καλού. Η αδυναμία του Υπ. Πολιτισμού να συνεχίσει την ίδια πολιτική θα το οδηγήσει υποχρεωτικά μπρος στο κρίσιμο δίλημμα: είτε τη συρρίκνωση της πολιτικής του, είτε της αλλαγής της. Από τον ιδιόμορφο κρατισμό των επιχορηγήσεων και το λαϊκισμό των επιλογών του, θα πρέπει να περάσει σε ένα υψηλότερο επίπεδο ανάλυσης των δυνάμεων που κινούνται στο χώρο του πολιτισμού, των αντιθέσεων μέσα στις οποίες εμπλέκονται και των θετικών διεξόδων τις οποίες οφείλει να επεξεργαστεί ως κρατικός φορέας. Με άλλα λόγια αυτό σημαίνει πως το Υπ. Πολιτισμού οφείλει να περάσει από τον μικρόκοσμο των προσωπικών επιρροών και τους υπολογισμούς με βάση την ισορροπία των συντεχνιακών συμφερόντων, σε μια γενικής ισχύος θεσμική και νομοθετική παρέμβαση που θα αναδιατάσσει τα πεδία και τους κανόνες του παιχνιδιού. Δύσκολο εγχείρημα, που ανάμεσα σε άλλα, οδηγεί και σε αναμετρήσεις με παγιωμένα συμφέροντα και ισχυρές ομάδες πίεσης.

Ένα ακόμα παράδειγμα από το χώρο του θεάτρου, εικονογραφεί την άποψή μας. Τα συνδικαλιστικά συμφέροντα του ΣΕΗ ή της Εταιρείας Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων, δεν μπορούν παρά να βγουν με νέες διαστάσεις μέσα από μια προσπάθεια για την αναδιοργάνωση της θεατρικής ζωής. Η ανεργία των ηθοποιών και τα πνευματικά δικαιώματα των συγγραφέων δεν είναι δυνατόν να είναι τα μόνα σημεία της κρατικής μέριμνας.

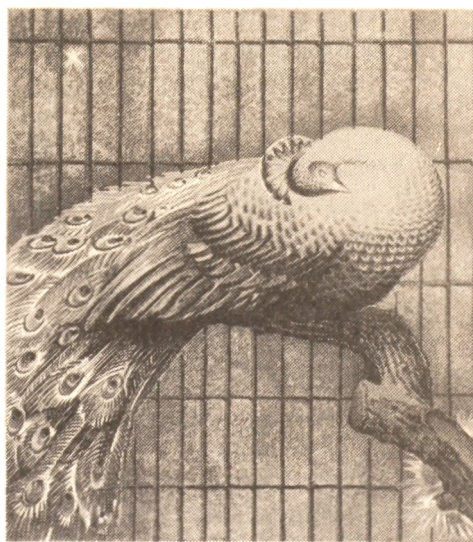
Στη δύσκολη λοιπόν συγκυρία που δημιουργούν οι περικοπές των κονδυλίων, μια αριστερή διέξοδος από την κρίση, για να χρησιμοποιήσουμε μια διατύπωση της εποχής, ισοδυναμεί με παρέμβαση που αναδιατάσσει τις δυνάμεις στο χώρο της παραγωγής και της διακίνησης των τεχνών και έχει ως στόχο να της αποδώσει τον πρωτεύοντα ρόλο. Λιγότερο κράτος και επαναπροσδιορισμός του ρόλου του, δεν έκανε ποτέ κακό στον πολιτισμό.

Σημειωματάριο ειδήσεων

● Ας αρχίσουμε με μια επανόρθωση. Στο τεύχος 303 του «ΑΝΤΙ» (8/11/85 σελ. 59), τα δύο έγχρωμα έργα του Εγγονόπουλου τυπώθηκαν αντεστραμμένα. Η θάλασσα και στα δύο φαίνεται αριστερά, ενώ στον πίνακα είναι δεξιά.

● Οι φίλοι μας που συλλέγουν πληροφοριακά στοιχεία για την περιοχή Εξαρχείων - Νεάπολης, επιθυμούν να διευκρινίσουν πως δεν διαθέτουν στέκι, αλλά είναι μια ομάδα δουλειάς του Στεκιού Εξαρχείων, Βαλτετσίου 3, 106 80 Αθήνα. Παράλληλα τονίζουν ότι δεν έχουν σχηματίσει την άποψη ότι «ο χώρος της πλατείας είναι στιγματισμένος». Εδώ δεν συμφωνούμε μαζί τους. Εμείς δεν τους αποδίδουμε αυτή την άποψη, απλώς την επισημαίνουμε. Πιστεύουμε δηλαδή πως πολλοί αναγνώστες του Τύπου θεωρούν ούτε λίγο ούτε πολύ την πλατεία ως χώρο συγκέντρωσης περιθωριακών, αναρχικών και άλλων στοιχείων, και πως με αυτή την έννοια ένα τμήμα της νεολαίας που συχνάζει εκεί, στιγματίζεται. Ιδιαίτερα μετά τα τελευταία γεγονότα, θεωρούμε πως δεν έχουμε άδικο.

● Η ΠΕΠΡΟ-ΖΩ, η ένωση που προωθεί την ιδέα της δωρεάς σώματος, για να ενισχύσει την

προσπάθειά της και να διευρύνει τις δυνατότητές της, εξέδωσε ένα όμορφο ημερολόγιο 1986, με έργα ελλήνων χαράκτων. Το ημερολόγιο τιμάται 350 δρχ. και διατίθεται από τα γραφεία της, 3ης Σεπτεμβρίου 128, τηλ. 88.19.145 και 88.15.444.

● Προφανώς ο δαίμων του τυπογραφείου δεν φειδεται κανενός εντύπου. Έτσι στο τεύχος 1388 του «Ενημερωτικού Δελτίου» ΤΕΕ, σε μια προκήρυξη αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, διαβάζουμε πως στην κριτική επιτροπή συμμετέχει ανάμεσα σε άλλους και ένας αρχιεπίσκοπος εκπρόσωπος του ΤΕΕ (τμ. Δυτικής Ελλάδος). Βέβαια τα

μέλη του ΤΕΕ ασκούν ποικίλα επαγγέλματα —μέχρι και εκδότες περιοδικού— όμως ότι η ανεργία θα ωθούσε τους τεχνικούς και στον εκκλησιαστικό κλάδο, δεν το περιμέναμε.

● Το Χανιώτικο Θεατρικό Εργαστήρι ανέβασε στις 30 Νοεμβρίου την επιθεώρηση πίστας ΜΠΑΜ. Το έργο θα παίζεται κάθε βράδυ, εκτός Δευτέρας και Τρίτης, στην αίθουσα του Εργαστηρίου που έχει διαμορφωθεί κατάλληλα. Ανάμεσα στις καρέκλες μπήκαν τραπεζάκια κι έτσι οι θεατές θα

παρακολουθούν με άνεση μικρά και μεγάλα μονόπρακτα, καπνίζοντας και πίνοντας το ποτό τους. Αυτή η ιδέα του λαϊκού βερολινέζικου καμπαρέ βρίσκει εκ νέου οπαδούς. Στο Εργαστήρι παίζουν, τραγουδούν και χορεύουν, οι Σ. Κατσικανδαράκης, Κ. Λιονάκη, Εφ. Μαρουσάκη, Ελ. Μπραουδάκη και Κ. Φαλελάκης. Η Β. Μαργαρίτη έκανε τα κουστούμια και μαζί με τον Β. Ζαχαράκη τη διαμόρφωση του χώρου.

● Κι από τα Χανιά στη Βόρεια Ελλάδα. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας εκδίδει ένα νέο έντυπο σχετικά με την ιστορική (εδώ και 71 χρόνια) αλλά και τη σημερινή παρουσία της τράπεζας στη Βόρεια Ελλάδα.

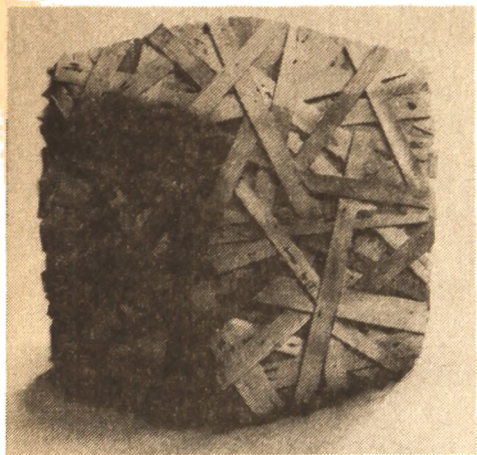
● Όμως στη Θεσσαλονίκη είναι αφιερωμένη και η πρώτη έκθεση που διοργάνωσε το Πανόραμα. Μια νέα πολιτιστική εταιρεία που την εμψυχώνουν οι Κατερίνα Χαριτάτου και Μαριάννα Κορομηλά. Στο Εντευκτήριο της Εταιρείας, Αλ. Σούτσου 4, Αθήνα 106 71, μπορείτε, εκτός από πληροφορίες για τις εκδηλώσεις της Εταιρείας, να πιείτε ένα τσάι, να εγγραφείτε μέλη, να δηλώσετε συμμετοχή σε κάποια από τις υπέροχες εκδρομές που ετοιμάζονται, ή απλώς να καρφισώσετε ένα σημείωμα στον πίνακα ανακοινώσεων με τις επιθυμίες ή τις γνώμες σας. Το μικρό φυλλαδιάκι με τον ίδιο τίτλο που εκδίδει η Εταιρεία είναι μια ανάσα καλαισθησίας κι ένα πληροφοριακό δελτίο.

● Η Θεατρική Ομάδα «Παράγκα» θα κάνει φέτος το χειμώνα μερικές περιοδείες σε πόλεις της Ευρώπης, με τα μονόπρακτα του Γ. Σκούρτη «Πάλη» και «Κομμάτια». Ελληνικές κοινότητες και σύλλογοι που ενδιαφέρονται ας επικοινωνήσουν με την ομάδα

Theater Baracke, Rotachstrabe, 25, 8003 Zürich, Schweiz.

● Στις 15 Νοεμβρίου, έγιναν στο Γαλλικό Ινστιτούτο τα εγκαίνια του αφιερώματος στη Σόνια και τον Ρομπέρ Ντελωναι, με ταπισερί και λιθογραφίες από τη συλλογή Jacques Damase και από το κέντρο Πομπιντού. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 10 Ιανουαρίου. «Η δουλειά του καλλιτέχνη δεν είναι καμιά πολυτελής δουλειά, αλλά ένα στοιχείο απαραίτητο για τη δημιουργία, ακόμα και στους πρακτικούς τομείς». Σόνια Ντελωναι. Φέτος κλείνουν 100 χρόνια από τη γέννησή της.

● Η πρώτη έκθεση του γλύπτη Σεζάρ στην Αθήνα, δεν μπορεί

παρά να συγκεντρώνει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η διοργάνωσή της έγινε από την Ιεάνα Τούντα και την γκαλερί ARTIO, και θα διαρκέσει μέχρι

τις 5 Ιανουαρίου. Για τη σημαντική προσφορά του Σεζάρ στη σύγχρονη τέχνη, το ANTI θα επανέλθει σε επόμενο τεύχος.

● Η ΕΕΔΥΕ διοργανώνει για το διεθνές έτος ειρήνης έκθεση Ζωγραφικής - Γλυπτικής - Χαρακτικής, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, από τις 4 έως τις 16 Δεκεμβρίου. Στην έκθεση συμμετέχουν 100 έλληνες καλλιτέχνες και η προσφορά τους έχει ένα βαθύτατο πολιτικό περιεχόμενο. Είναι μια έκκληση υπέρ της ειρήνης.

● Ο Χώρος τέχνης «Εύμαρος», Φωκίδος 26, Αμπελόκηποι, παρουσιάζει από 9-31 Δεκεμβρίου χαρακτηριστικά και σχέδια της Ζωής Κεραμέα, που φιλοτεχνήθηκαν από το 1979 έως το 1985.

● Η έκθεση του Γ. Κουνέλλη, στην Γκαλερί Μπερνιέ συνεχίζεται μέχρι τις 15 Ιανουαρίου. Το ενδιαφέρον του κοινού και η σημασία της έκθεσης εξηγούν αυτή την παράταση. Παράλληλα, περίπου στα μέσα του Γενάρη θα κυκλοφορήσει και ο κατάλογος με ένα πρωτότυπο κείμενο του Γ. Κουνέλλη στα ελληνικά.

● Το Dracos Art Center σας προσκαλεί στα Μαγικά Δωμάτια της Ρένας Παπασπύρου. Η έκθεση άνοιξε στις 2 Δεκεμβρίου και διαρκεί έως τις 15 Ιανουαρίου.

● Ο ισπανός πρόξενος Pablo de Jenevois θα παρουσιάσει στη Γκαλερί «F» τη δεύτερη ατομική έκθεση φωτογραφίας που διοργανώνει στην Αθήνα —Η έκθεση διαρκεί ως τις 15 Δεκεμβρίου.

● Και μια ειδήση για τους γονείς και τα παιδιά. Οι εκδόσεις «Κέδρος» με την ευκαιρία της έκδοσης του βιβλίου «Φώτα παρακαλώ», σας καλούν με τα παιδιά σας στο θέατρο ΑΜΟΡΕ, Πριγκιποννήσων 10, την Κυριακή 15 Δεκεμβρίου και ώρα 10.30 π.μ. Οι παιδαγωγοί Ολ. Μπασκλαβάνη και Αρ. Λιτσαρδάκη και η ηθοποιός Αν. Παπαθανασίου, που έγραψαν το βιβλίο δίνουν μια παράσταση γεμάτη χρώματα και μουσική όπου τα παιδιά θα είναι τα ίδια οι ηθοποιοί. Προμηθευτείτε εγκαίρως προσκλήσεις από τα γραφεία του «Κέδρου», Ζαλόγγου 6 και Γενναδίου 6.

● Ένας αντιεξπρεσιονιστής δαίμων ανακάτεψε διάφορα σημεία στο άρθρο Φωτοσκιάσεις της ψυχής του περασμένου τεύχους: στην τελευταία παράγραφο της δεύτερης στήλης της σελ. 60 παραποίησε το όνομα Στέρνμπεργκ σε Στένμπεργκ κι έδωσε δυο διαφορετικές προφορές για το όνομα Λούμπιτς. Και ξεπερνώντας τον

εαυτό του στη σελ. 59, δεύτερη στήλη, α' παράγραφο έκανε ακατανόητη τη φράση: «ανακάλυψαν ότι έκαναν... ακροβασίες». Το σωστό είναι: «... ανακάλυψαν κι έκαναν μια τέχνη... ακροβασίες». Όσο για τη λεζάντα της φωτογραφίας στην ίδια σελίδα να είναι τελειώς λάθος. Πρόκειται για πλάνο από το Εργαστήρι του Δρ. Καλιγκάρι με τον Κόνραντ Φάιτ κι όχι από το Νοσφεράτου.

Στην Άννα Κίσσονα

Παράξενο· πρέπει πάντα να το θυμίζω στον εαυτό μου: η Άννα δεν είναι πια ζωντανή. Όχι ότι δεν είναι πάντα ανάμεσά μας. Κι όσο περνάει ο καιρός περισσότερο από ποτέ.

Δεν θα 'θελα ποτέ να γίνω συνένοχος σε επικηδείους για κείνη. Θα 'θελα μόνο να της πω, έστω κι ένα χρόνο μετά, πόσο πολύ μας λείπει το γέλιο-της και η ζωντανή της παρουσία.

Δεν ένιωσα άραγε η Άννα πόσο πολύ την αγαπούσαμε; Αυτό με βασανίζει συχνά. Τότε γιατί άδραξε μια μέρα το θάνατό της και μας τον πέταξε κατόμουτρα; Έφυγε γιατί την αγαπούσαμε πολύ ή γιατί όχι όσο έπρεπε ώστε να την κρατήσουμε κοντά μας; Άννα θα πενθούμε πάντα τα χρόνια που θα 'ρθουν χωρίς εσένα.

Κ.Γ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ — ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Νεανικό ημερολόγιο με σταγόνες νεοελληνικής ποίησης

Ανθολόγηση κειμένων: Λότη Πέτροβις-Ανδρουτσοπούλου και Αργυρώ Αλεξανδράκη. Εικονογράφηση: Ν. Μαρουλάκης και Κατρίν Χένζελ

Ένα θαυμάσιο ημερολόγιο ατζέντα με πολύχρωμη εικονογράφηση. Το ημερολόγιο αυ-

τό είναι συγχρόνως και μια πρώτη ευαίσθητη ανθολόγηση ποίησης, που παρουσιάζει στίχους κάθε φορά επίκαιρους με την ημέρα και το μήνα.

Βιβλία με πολύχρωμη εικονογράφηση

Ασμιγόρνασεν Μόε, Η ιστορία ενός καλοψημένου τηγανόψωμου Παραμύθια των αδερφών Γκριμ, με εικονογράφηση Svend Otto S. (βραβείο Άντερσεν)

Η Χιονάτη
Ο Κοντοδακτυλάκης

Ελένη Βαλαβάνη, Στη λαϊκή! Στη λαϊκή! / Στ' Αλογάκια! Στ' Αλογάκια! Λότη Πέτροβις Ανδρουτσοπούλου, Παραμύθια από την Αφρική. Αργυρώ Κοκορέλη, Το παραμύθι της Λίζας που έγινε μαμά.

Χαρούμενες διακοπές

Ρένας Καρθαίου, Κατερίνας Μάνου-Πασσά

Για την α', β', γ', δ' δημοτικού. Παιχνίδια, αινίγματα, σταυρόλεξα, γρίφοι, ανέκδοτα, ιστορίες και ποιήματα δίνουν στο παιδί χαρά και γνώσεις.

Βιβλιοθήκη «Τα Κουνελάκια»

Συλλογή: «Διαθάζουμε και χρωματίζουμε»

Σειρά: Ιστορίες, Ζωγραφική, Χρωμάτισμα, Χαρτοκοπτική

Για παιδιά προσχολικής ηλικίας και πρώτων τάξεων του δημοτικού.

Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους

Συλλογή Σπουργιτάκια για παιδιά 5-10 ετών

Τζέιμς Κρους, Μελισσούλα, Σούλα, Φροσούλα.

Ναμίτερ Ινκίοφ, Η κούκλα που ήθελε ν' αποκτήσει ένα μωρό / Ο μικρός κυνηγός / Η Μυρτώ και ο λήσταρχος Καραμπούμ / Οι ιστορίες μιας αυτόματης «γιαγιάς

Συλλογή χελιδόνια για παιδιά 9-12 ετών

Καλλιόπη Σφαέλλου, Για τον πατέρα Τζιάννι Ροντάρι, Ο πλανήτης των χριστουγεννιάτικων δέντρων Ρενέ Γαγιό, Ο κύριος των ελεφάντων Έρικ Καίστενερ, Ο Αντώνης και η Κουκιδίτσα Ζακλίν Χελντ, Ο γάτος του Κοντοπαρεούλη

Εκτός συλλογής

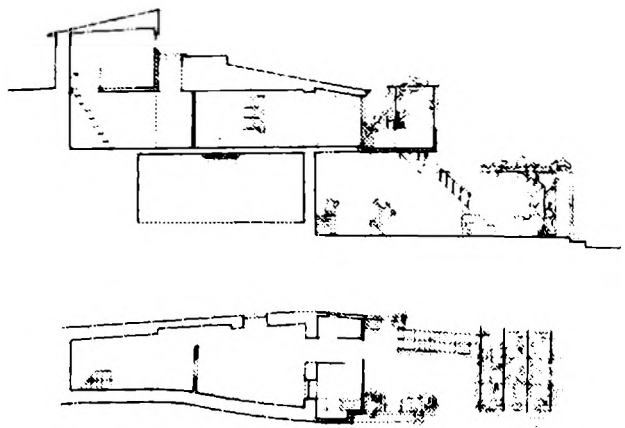
Λότη Πέτροβις-Ανδρουτσοπούλου, Ιστορίες που κανένας δεν ξέρει.

Συλλογή Περιστερία για παιδιά και εφήβους

Μισέλ Τουρνιέ, Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή Μαρία Γκρίπε, Λόελλα, η κόρη του Μπαμπά Μπέρτα Ρομπέρ Εσκαρπίτ, Οι δημοσιογραφικές επιτυχίες του Ρουλταμπός / Οι διακοπές του Ρουλταμπός Γ. Γρηγοριάδου-Σουρέλη, Παιχνίδι χωρίς κανόνες Λότη Πέτροβις-Ανδρουτσοπούλου, Ο μικρός αδερφός / Στο τσιμεντένιο δάσος.

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.38.362

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ!

Οργανικά κομμάτια και τραγούδια
ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ
με αυθεντικούς τραγουδιστές και την
ΔΟΜΝΑ ΣΑΜΙΟΥ που έχει και την
μουσική επιμέλεια.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΟΜΝΑ ΣΑΜΙΟΥ

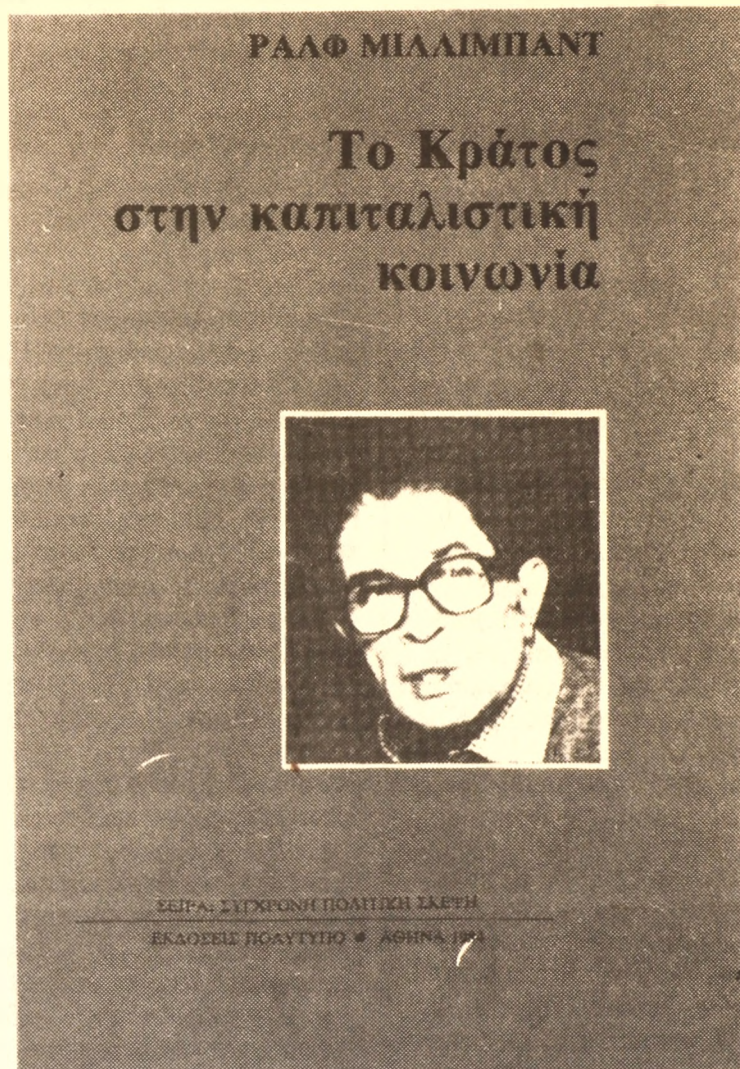
Κουκλουτζά 5-7 Ν. Σμύρνη 171 21 Αθήνα Τηλ: 9330056 - 7784846

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Ραλφ Μίλιμπαντ
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πρόλογος: Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Ένα κλασικό έργο της μεταπολεμικής μαρξιστικής έρευνας στο χώρο της πολιτικής κοινωνιολογίας. Συνδυάζοντας ορισμένες από τις θεωρητικές προτάσεις του «πολιτικού» μαρξισμού με το ριζοσπαστικό ρεύμα της εμπειρικής αγγλοσαξωνικής σχολής της πολιτικής επιστήμης, ο καθηγητής Μίλιμπαντ τεκμηριώνει μία σύνθετη προσέγγιση του φαινομένου «Κράτος», στη διαπλοκή και τη συστατική του σχέση με τους πολιτικούς θεσμούς (κόμματα, Τύπος, ομάδες συμφερόντων, «ιδεολογικοί μηχανισμοί») και την κοινωνία.

Παράλληλα, ο εκτεταμένος πρόλογος του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου τοποθετεί το φαινόμενο του Κράτους στα πλαίσια των σημερινών θεωρήσεων για την «πολιτική θεωρία» της μαρξιστικής αριστεράς, χαράζοντας έτσι τους άξονες για την επανατοποθέτηση του προβλήματος της εξουσίας, της δημοκρατίας και της σοσιαλιστικής αλλαγής σήμερα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131,
τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

Η «προστασία»: ένα αντικαθρέφτισμα

του Βασίλη Κ. Δωροβίνη

Μια κοινωνία σε κρίση; Ή μια κοινωνική πολιτική που προσδιορίζει αυτή την κρίση, επιβάλλοντας ταυτόχρονα τους όρους και τους κανόνες που τη διαιωνίζουν; Εντούτοις, πέρα και παρά τις διαπιστώσεις, υπάρχει (;) και η υπέρβασή τους...

Η προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς ένα αντικαθρέφτισμα; Ας εξηγήσουμε τι εννοούμε σε τούτη την παρέμβασή μας, στα πλαίσια της έρευνας του «Αντί». Πρώτα απ' όλα τονίζουμε ότι σκοπιμότητα επεκτείνουμε την έκθεση των απόψεών μας πέρα από την ενότητα της Αρχαιολογίας. Για μας, υπάρχει μία και ενιαία πολιτική κληρονομιά, με διαχρονικό χαρακτήρα, σύμφυτη με την όποια ιστορία του ελλαδικού χώρου και, οπωσδήποτε, σε ασυμπτωσία πλέον με το ιδεολόγημα και την πρακτική της αρχαιοπληξίας.

Έπειτα, θα πρέπει να πούμε ότι η θεωρητική και πρακτική εφαρμογή του σημερινού μη-συστήματος προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα αποτελεί πολύ πιστό αντικαθρέφτισμα κοινωνικών δεδομένων και κομματικών «μεθοδεύσεων» στη χώρα μας. Θα λέγαμε, μάλιστα, ότι ο τομέας της «προστασίας» αντικαθρεφτίζει και εικονίζει με ενάργεια, όσο ίσως κανένας άλλος, αυτά τα δεδομένα και τις «μεθοδεύσεις».

Αντικαθρέφτισμα, λοιπόν, ενός είδους κοινωνικής διάλυσης, συνδυασμένης με συνθηματολογικά και μόνον εναλλασσόμενο βερμπαλισμό, ενός άκρατου βολεματισμού, μιας καθίζησης της ιστορικής μνήμης, ενός εργολαβισμού ως τρόπου πια συμπεριφοράς και τρόπου αξιολόγησης, ενός χαμαιλεοντισμού, αλλά και πολλής αδιαντροπιάς, ασυναρτησίας, ασυνέπειας, θράσους και αδίστακτου τραμπουκισμού. Ας μην παραλείψουμε μια γενικότερη ιδεολογική σήψη, έναν υποβιβασμό του πολιτικού στοχασμού και των πολιτικών στοχεύσεων συχνά στο επίπεδο του οργανωμένου καμποτινισμού.

Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι έκτυπα στο μη-σύστημα «προστασίας». Ίσως είναι χρήσιμο να αναφέρουμε ότι όσα θα ακολουθήσουν δεν αποτελούν προϊόντα ενατενήσεων εγκεφάλου διανοούμενου, από τα ύψη και από αγρόκτημα της Πάρνηθας, αλλά απορρέουν από πολυετή διοικητική πείρα του γράφοντος και από (κυριολεκτικά!) καθημερινή τριβή του στον τομέα της «προστασίας». Σε μελέτες του και ιδιαίτερα σ' εκείνη που δημοσιεύθηκε στο τχ. 12 της «Αρχαιολογίας» («Κράτος και πολιτιστική κληρονομιά») δόθηκαν με κάθε επιστημονική ορθότητα οι παράμετροι και τα χαρακτηριστικά τα δομικά αυ-

τού του μη-συστήματος. Εδώ, διαλέξαμε να μιλήσουμε απλά και να επισημάνουμε πράγματα που ανήκουν ξεκάθαρα στο πεδίο των πολιτικών επιλογών ή ανοχών (αλλά κι αυτές επιλογές είναι...). Ίσως, έτσι, γίνουμε περισσότερο κατανοητοί...

Η «προστασία» στην πράξη

Πέρα από προθέσεις και διακηρύξεις, η κρατική «προστασία» εξακολουθεί, δυστυχώς, ν' αποτελεί στην πράξη ένα άλλοθι. Άλλοθι εξουσίας για απόδειξη της «εθνικοφροσύνης», παλαιότερα, και ενός είδους «λαολατρείας», στις μέρες μας. Άλλοθι σε θεωρητικό επίπεδο, βέβαια, δίχως συνεπή, συντονισμένα και πρακτικά μέτρα.

Η δημιουργία της γνωστής και μακρόβιας αρχαιοπληξίας είναι στενά συνδεδεμένη με το άλλοθι αυτό. Όσο και αν θεωρείται λίγο - πολύ γελοίο να ομολογηθεί και να υποστηριχθεί ανοιχτά στην εποχή μας, η αρχαιοπληξία εξακολουθεί να κυριαρχεί ακόμα. Ως δείκτες αποδεικτικούς της υπαρκτής της αναφέρουμε ενδεικτικά τον αριθμό των ειδικευμένων επιστημόνων στην προστασία της μεσαιωνικής και νεότερης πολιτιστικής μας κληρονομιάς (πολύ λιγότεροι απ' όσους για την αρχαία), το βαθμό διστακτικότητας απέναντι στην εξαφάνιση της κληρονομιάς αυτής (χαμηλότερος από ό,τι ως προς την αρχαία), το βαθμό και το είδος των επεμβάσεων σε αυτήν κτλ.

Δεν είναι περιεργο, λοιπόν, ότι η κακή οργάνωση των υπηρεσιών και η ανυπαρξία συνεχούς και ουσιαστικού ελέγχου, όπως και η ανυπαρξία σωστής ενημέρωσης των πολιτών αποτελούν από τα κύρια χαρακτηριστικά της προστασίας που παρέχεται. Συναφής είναι και η περιθωριακότητα των υπηρεσιών αυτών στο όλο πλέγμα της κρατικής μηχανής. Εδώ εξακολουθεί να ισχύει το ότι όποιος εντέλλεται μπουλντόζες και κατεδαφιστικά μηχανήματα «κάνει έργα» (βαριά η κληρονομιά της δεκαετίας του 1955). Έτσι, οι όποιες επεμβάσεις και έλεγχοι ασκούνται, παίρνουν σχεδόν κατ' ανάγκη τη μορφή αυθαιρετών κατασταλτικών μέτρων. Αυτά τα περιθώρια αφήνονται...

Ερχόμαστε στη βουλευτοκρατία, στην παραγοντοκρατία και στη ρουσφετοκρατία. Πράγματα δυστυχώς συνδεδεμένα... Απέναντί τους, απέναντι στην κουτοπονηρία, στη χαμαιλεοντική προσαρμογή των ίδιων πάντα κοντό-

φθαλμων συμφερόντων σε οιοδήποτε θεσμικό καθεστώς (από τον απροφάτιστο αυταρχισμό μιας χούντας μέχρι τον αναρχίζοντα λαϊκισμό), απέναντι στον (υπο)κινούντα εργολαβισμό, το κράτος παρουσιάζεται αδύναμο, αναποφάτιστο, ασυνάρτητο, κάποτε θεληματικά αφελές, τελικά σαν ένας «ουδέτερος» παρατηρητής εμπρός σε λαϊκούς αγώνες για τη διάσωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και εμπρός στους πολέμιους τους. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου όταν επεμβαίνει υπέρ της διατήρησης —σε περιπτώσεις συγκρούσεων— είναι για το φόβο του διασурμού και του σκανδάλου.

Ο τραμπουκισμός που έχει, έτσι, αναπτυχθεί σε ιδιώτες και συμφέροντα, η αντίληψη του ότι «όλα γίνονται φτάνει να βρεις το πρόσωπο - κουμπί», δεν θα πρέπει να εκπλήττει. Είναι προϊόν της κρατικής ανοχής και ενδοτικότητας. Αντίστροφα, η όποια περιπτωσιακή πολιτική διάσωσης και προστασίας οφείλεται, κυριολεκτικά, στον πατριωτισμό και την αυταπάτηση υπαλλήλων και επιστημονικών, συνεργατών ή μεμονωμένων παραγόντων πολιτικών ηγεσιών.

Συνήθως, οι πολιτικές ηγεσίες προτιμούν, κατά συνέπεια, και επιδιώκουν συνειδητά τη διαμόρφωση μιας μόνιμης διοίκησης άβουλης και αποκλειστικά εκτελεστικής, δίχως απόψεις και προτάσεις. «Καλοί» διευθυντές, τμηματάρχες, μελετητές και επιστημονικοί συνεργάτες θεωρήθηκαν, έτσι, οι ενδοτικοί, οι μη αντιστεκόμενοι σε «παρεμβάσεις», όσοι έχουν σχετικοποιήσει την όποια συνέπεια στο καθήκον προστασίας. Είναι «λογική» λοιπόν, η προώθηση των άκρως «ελαστικών», των «εύκολων», των μουντζουρωτών χαρτιών, των πρόθυμων να περιβάλλουν με νομιμοφανείς τύπους τις όποιες αιωρούμενες αποφάσεις ή ξέρουν να «παγώνουν» εύστοφα κάποιες άλλες, ζωτικές αποφάσεις.

Είναι, έπειτα από αυτά, ίσως περιττό να μιλάμε για αναγνώριση επιστημονικού ήθους και μεθοδολογίας. Μάλλον είμαστε, πια, βέβαιοι ότι η ελληνική κρατική μηχανή αδιαφορεί και για το ένα και για την άλλη. Στη διαιωνιζόμενη κατάστασή της πιθανώς και να μη τις χρειάζεται...

Η έλλειψη γενικότερου προβληματισμού, η έλλειψη στρατηγικής και τακτικής προστασίας, η απουσία συνεπούς έγνοιας για

την πολιτιστική κληρονομιά και την ένταξή της —ως ζωτικού στοιχείου και όχι ως επαχθούς φορτίου— στη σύγχρονη ζωή, η θριαμβεύουσα περιπτωσιολογία και ο εμβλωματισμός δεν είναι περιεργο ότι «κρατούν» ως γενικές συνισταμένες της ελληνικής πολιτικής «προστασίας».

Ειδικά φαινόμενα, όπως του περιθωριακού ρόλου των θεμάτων διατήρησης στα προγράμματα της «Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης» —όπως των κατεδαφίσεων προ των εκλογών ή αμέσως μετεκλογικά— όπως της σαλαμοποίησης θεμάτων, σε προβληματικές περιπτώσεις— όπως της έκδοσης συχνά θελημένα αθεμελιωτών και ανεφάρμοστων διαστάσεων, μόνο και μόνο για δημιουργία «διαφημιστικών» εντυπώσεων— παρόμοια, λοιπόν, φαινόμενα αποτελούν πολύ λογικές αποφύσεις των όσων επισημάναμε μέχρι εδώ.

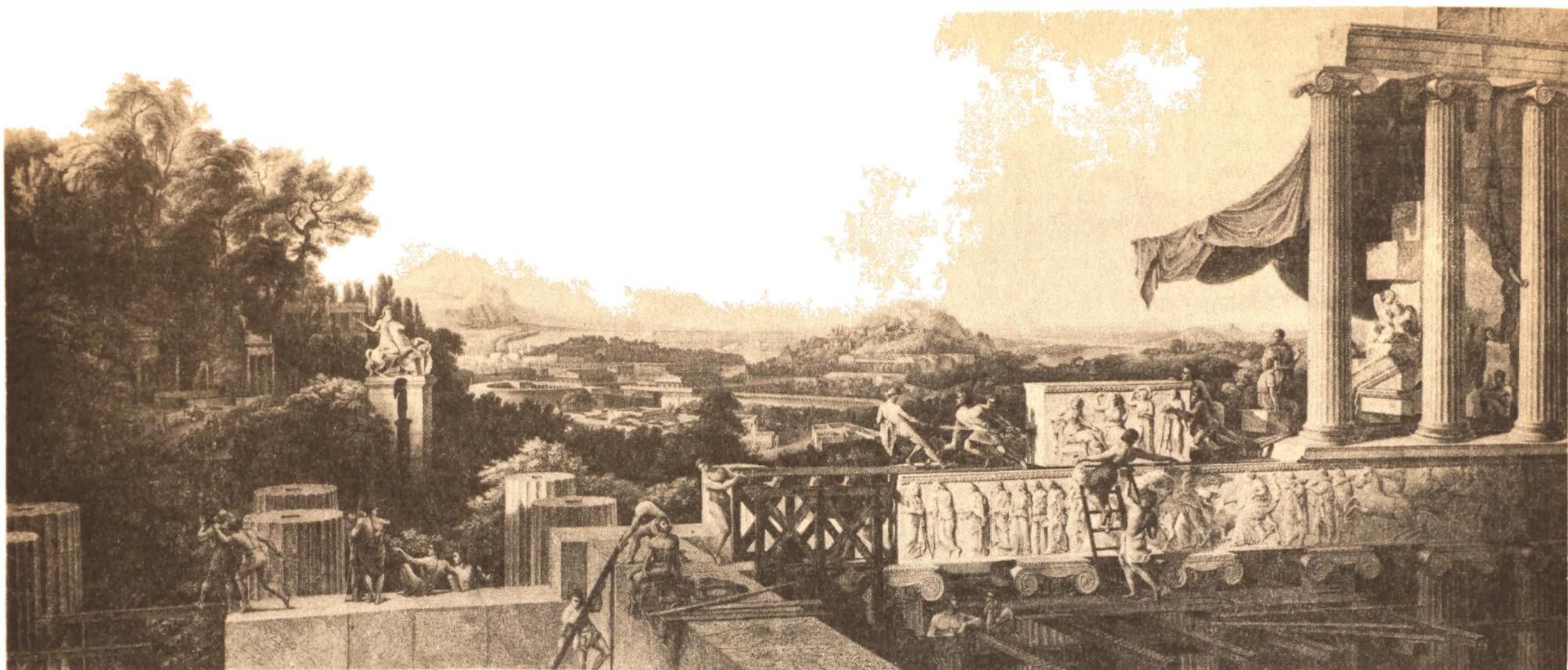
Αντικαθρεφτίσματα και αντανακλάσεις μιας κοινωνίας με βαθιά κρίση αξιών, στόχων και στρατηγικής ως προς αυτούς. Αλλά και αντανακλάσεις ενός ξέμπαρκου κομματικού «ιδεαλισμού», παρωχημένης εποχής, που συνδυάζει και συνδυάζε συχνά ένα μέχρι παροξυσμού λεκτικόν εθνικισμό με την αδιαφορία, στην πράξη, για τα μόνα υλικά και πραγματικά στηρίγματά του.

Θα μας πουν, ίσως: κάτι παρόμοιο συμβαίνει σε όλους τους τομείς. Ναι. Αλλά εδώ, στον τομέα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, φτάσαμε στο σημείο της μη δυνατότητας επιστροφής, στο μη περαιτέρω. Πρόκειται για τη σωτηρία υπολειμμάτων. Σε λίγο δεν θα υπάρχουν ούτε αυτά, αν συνεχιστεί η ίδια κατάσταση. Οι ελληνικές πόλεις θα έχουν όλες μετατραπεί σε Άρτα, Λάρισα ή Αγρίνιο. Η ελληνική ύπαιθρος και αγροτική χώρα, σε Ερμιονίδα. Τα χρονικά περιθώρια εξαντλούνται. Η ανάγκη ΑΜΕΣΩΝ, συγκροτημένων και μελετημένων (όχι από σκιντζήδες) μέτρων έγινε επιτακτική. Οι κλασικοί πολιτικοί - απλοί διαχειριστές δεν έχουν να δώσουν τίποτε άλλο. Άρα;...

Άμεσα μέτρα (τηλεγραφικά)

Άρα, υπάρχει ανάγκη για ΑΜΕΣΑ μέτρα. Τηλεγραφικά τα εξής:

● Δημιουργία Ενιαίου Φορέα

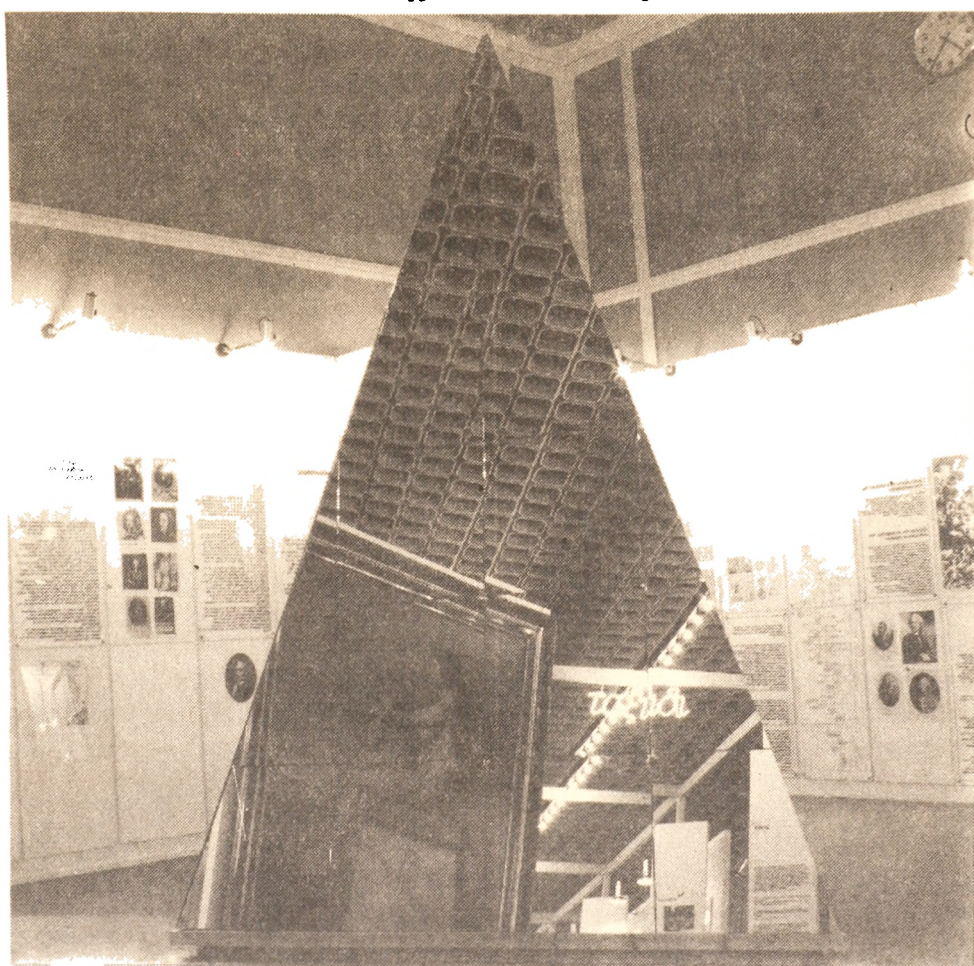

Μια έκθεση όχι σαν τις άλλες

του Δημ. Φιλιππίδη

Με το που μπαίνεις στην έκθεση «Αθήνα - Ευρωπαϊκή Υπόθεση» στο Ζάππειο (12 Οκτ. - 2 Δεκ.) αισθάνεσαι έναν ανελέητο βομβαρδισμό από μηνύματα και οπτικές εντυπώσεις. Μέσα στους καθρέφτες της πυραμίδας που έχει στηθεί στην είσοδο αντανακλώνται, ανάμεσα στις λάμπες των φωτιστικών, και κάποια αποσπασματικά κομμάτια της ίδιας της έκθεσης —σύμβολο ίσως ολόκληρης της λογικής με την οποία στήθηκε. Τολμηρή, προκλητικά ερεθιστική χάρις στον ακάματο ζήλο του Γιάννη Τσιώμη και μιας αφοσιωμένης ομάδας από αξιαιρετικούς συνεργάτες, η έκθεση του Ζαπείου θα συνεχίσει για καιρό να προκαλεί έντονες διαμάχες και να εξάπτει τα πνεύματα ανάμεσα στους εδώ αρχιτέκτονες αλλά και σε ένα ευρύτερο φάσμα από ειδικούς, στενά ή χαλαρά συνδεδεμένους με το νεοκλασικισμό.

Καιρός ήταν άλλωστε να ξυπνήσουν κάπως τα αίματα και να αρχίσει επιτέλους η συζήτηση πάνω στο νεοκλασικισμό, που διάρκεσε περίπου ένα αιώνα στη σύγχρονη Ελλάδα. Βέβαια προηγήθηκαν και άλλες ανάλογες εκδηλώσεις εδώ τα τελευταία χρόνια, ποτέ όμως τόσο φιλόδοξες. Αν λογαριάσει κανείς μάλιστα ότι αντίστοιχες εκθέσεις παρουσιάστηκαν στο εξωτερικό μέσα στην τελευταία δεκαετία, ενώ εδώ επικρατούσε η μακαριότητα της άγνοιας, θα πρέπει να αισθανθεί διπλά τυχερός που μέσα σε ένα τόσο αντιφατικό πρόγραμμα, όπως της «Αθήνας - πολιτιστικής πρωτεύουσας» του ΥΠΠΕ, καταφέραμε να χαρούμε και ένα τόσο σπάνιο θέαμα. Γιατί ποιος ξέρει πότε θα μπορέσουμε να απολαύσουμε κάτι ανάλογο στο μέλλον...

Και είναι σπάνιο θέαμα για αρκετούς λόγους: ότι για πρώτη φορά συγκεντρώθηκαν στην Αθήνα σχέδια και πίνακες της περιόδου του νεοκλασικισμού, δανεισμένα από διάφορα αρχεία της Ευρώπης· ότι για πρώτη φορά αποτολμήθηκε η αντίστροφη πορεία, από την Ευρώπη προς την Ελλάδα, για ένα πολιτιστικό φαινόμενο· ότι μια αρχιτεκτονική έκθεση δεν αποτέλεσε μόνο μια παράθεση «εικόνων», με την ελάχιστη τυπική πληροφόρηση σε «λεζάντες», αλλά ένας ζωντανός διάλογος με τον επισκέπτη που εκβιάζεται να σκεφτεί πάνω σε αυτά που παρατηρεί. Τα κείμενα που συνοδεύουν το εικονογραφικό υλικό, κάποτε τρομερά πυκνά, δεν επιτρέπουν την ουδέτερη θε-

ωρηση των «εικονών» σαν αντικείμενα απλώς αισθητικής απόλαυσης ή έστω, σαν αφορμή για να αναγνωριστούν μορφολογικές - ρυθμολογικές συνέπειες και τυπολογίες. Συνεχώς ανατρέπεται η συμβατική αντιμετώπιση αυτής της ιστορικής περιόδου με παρεμβάσεις, ρήξεις, πρωθύστερα. Γιατί το ζητούμενο δεν είναι να εδραιωθεί η εσωτερική ενότητα του υλικού με βάση την αυστηρά χρονολογική τους κατάταξη σε «στυλ», «περιόδους» κτλ. Αυτή η αντιμετώπιση παραμερίζεται κάπως βίαια και στη θέση της μπαίνει μια άλλη, που ιερόσυλα καταργεί τα «στεγανά» και μιλάει για την πόλη του 19ου αιώνα και την αρχιτεκτονική της, όχι μόνο σαν μορφή αλλά κυρίως

(και περισσότερο) σαν περιεχόμενο. Το περιεχόμενο όμως αυτό αναγκαστικά προβάλλεται μέσα από πολύπλευρους συσχετισμούς στο πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο του πολυτάραχου 19ου αιώνα. Και το συμπέρασμα που βγαίνει μέσα από τις τολμηρές αυτές τομές ολοένα τείνει να επαληθεύσει την αρχική υπόθεση, που συνοψίζεται σε έναν αφορισμό του αρχιτέκτονα Κλέντζε για το σχέδιο της Αθήνας του 1830: «Η Αθήνα είναι ευρωπαϊκή υπόθεση», δηλαδή κάτι που αφορά την Ευρώπη και όχι ένα ασημαντό βαλκανικό κρατίδιο. Για να φτάσει ένας Βαυαρός αρχιτέκτονας να πει κάτι τέτοιο, χρειάστηκε να έχει προηγηθεί μια τεράστια ιδεολογική προεργασία, της οποίας το αποτύπωμα καταγράφεται στην έκθεση του Ζαπείου. Μιλάμε πια για μια Ευρώπη δίχως σύνορα, όπου επικρατεί η κοινή γλώσσα του Διαφωτισμού και όπου οι αρχιτέκτονες κυκλοφορούν ελεύθερα, εφαρμόζοντας με πειστικότητα παντού το νεοκλασικισμό. Γιατί, όπως μας εξηγεί ο Γ. Τσιώμης σε κείμενα παλιότερα και τωρινά, ο νεοκλασικισμός είναι πιστή εφαρμογή ενός συστήματος αξιών, που κυριάρχησε στο 19ο αιώνα, βασισμένο στην παντοδυναμία του ορθολογισμού, της τάξης, της προόδου της ανθρωπότητας. Μέσα από αυτή την οπτική, ο νεοκλασικισμός είναι μια τεχνολογία - είναι μάλλον το ανάλογο της τεχνολογίας, που θεοποιήθηκε από τη βιομηχανική επανάσταση.

Οι παραπάνω θέσεις εδραιώνονται με στιβαρή πειστικότητα στο πρώτο κιόλας μέρος της έκθεσης, που θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελέσει και μian αυτόνομη έκθεση —τόσο εμπεριεκτι-

κή και πλήρης είναι στην εκπλήρωση του στόχου της. Για να το πούμε πιο απλά: κανείς ως τώρα δεν μας έχει συνηθίσει σε τέτοια πυκνότητα νοηματική σε εκθέσεις που οργανώνονται εδώ. Αυτή η επίμονη απαίτηση να επικοινωνήσει ο επισκέπτης, μέσα από ένα κυκλώνα πληροφόρησης, με ένα υλικό τόσο μοναδικό και ανεπανάληπτο, μπορεί να προκαλέσει αντιδράσεις σε μερικούς όπως ήδη είπαμε. Ακούστηκαν απόψεις ότι μια τέτοια έκθεση δεν είναι για το «ευρύ κοινό» ή δεν απευθύνεται στους «ανυποψίαστους» που έρχονται να πάρουν πέντε πράγματα από το Ζάππειο. Και έχουν δίκιο. Αλλά το θέμα είναι αναγκαστικά ευρύτερο: η διαπαιδαγώγηση του κοινού δεν είναι υπόθεση αυτού που οργανώνει μίαν οποιαδήποτε έκθεση. Αλλοίμονο αν το περίφημο «χαμηλό επίπεδο» εγκύκλειας μόρφωσης του μέσου Έλληνα γινόταν μέτρο σύγκρισης για μια πολιτιστική εκδήλωση —τότε θα αναπαράγονταν πειστή τα μοντέλα της ΕΡΤ, και θα ξεμπερδεύαμε μια και καλή. Μια τέτοια συζήτηση δεν έχει νόημα.

Αυτή, αντίθετα, που έχει είναι πάνω σε εκείνα τα κομμάτια της έκθεσης που αφορούν συγκεκριμένα το νεοκλασικισμό στην Ελλάδα: το πρώτο σχέδιο της Αθήνας (1834) και το χτισμένο περι-

βάλλον της ως το 1910. Γιατί οι δύο αυτές ενότητες τελικά εμφανίζονται σαν φτωχοί συγγενείς του πρώτου μέρους. Μπορεί η σύγκριση να είναι αντικειμενικά άνιση: τι μπορεί τώρα να αντιπαραθέσει ο φτωχικός και περιορισμένος ελληνικός χώρος στη λαμπρότητα της ευρωπαϊκής παραγωγής που τότε μεσουρανούσε; Το πρόβλημα όμως δεν είναι τόσο απλό: οι διαφορές που εντοπίζονται στην έκθεση είναι και υφολογικές. Δηλαδή διαπιστώνεται μια αλλαγή «κλίμακας». Το κομμάτι για το σχέδιο Αθηνών και τα Ανάκτορα είναι κάπως υποτονικό: σίγουρα θα μπορούσε να έχει και αυτό μια ανάλογη σε πολυπλοκότητα μεταχείριση με το πρώτο τμήμα της έκθεσης. Υλικό υπήρχε, και ίσως θα κέρδιζε σε βάθος η παράθεση σχεδίων αν συνοδευόταν από κείμενα που να άνοιγαν κάποιες ακόμα σφραγισμένες πόρτες προς το πολιτικό-κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο «πήγασαν» τα οράματα για τη «νέα καθεδρά» του ελληνικού κράτους και για το κυριότερο σημείο αναφοράς της, τα Ανάκτορα.

Η αλήθεια είναι ότι φορτισμένος από την πολυπλοκότητα του πρώτου μέρους, ο μέσος επισκέπτης πρέπει να αισθάνθηκε κάπως αμήχανα μέσα σε αυτή την απομονωμένη αίθουσα, παρό-

λους τους ευφείς συσχετισμούς που γίνονταν εκεί ανάμεσα στο παλάτι που σχεδίαζαν διάφοροι για την Αθήνα και το ανάκτορο Οριάντα του Σινκελ στην Κριμαία, για παράδειγμα. Η αλλαγή κλίμακας είναι ακόμα πιο έντονη στο τμήμα «Αθήνα - έργα και ημέρες», που ως ένα σημείο είναι και μια απογραφή του τι είναι ως τώρα γνωστό πάνω στην περίοδο του αθηναϊκού νεοκλασικισμού. Στη λαμπρότητα του πρώτου μέρους της έκθεσης εδώ αντιπαραβάλλεται μια κάπως απρόσωπη «παράθεση» υλικού από διάφορους τομείς (πολεοδομία, αρχιτεκτονική κτιρίων, διαχείριση κτλ.). Είναι φανερό πως δεν μπόρεσε εδώ να επιβληθεί μια συνθετική ματιά ανάλογη με του πρώτου μέρους, οπότε αναγκαστικά κυριάρχησε η «εικόνα» πάνω στο «κείμενο» και η συμβατική παρουσίαση στοιχείων χωρίς πρωτότυπες «τομές».

Αυτές οι ελλείψεις θα ήταν κατανοητές αν σκεφτεί κανείς ότι η υπόθεση του ελληνικού νεοκλασικισμού έχει ελάχιστα διερευνηθεί. Και μόνο που συγκεντρώθηκε τόσο υλικό πρέπει να θεωρηθεί ένας σπουδαίος άθλος, τη στιγμή που υπήρχε μόνο ελάχιστη υποδομή πάνω στο θέμα και όλα έπρεπε να οργανωθούν εξ αρχής. Σε αυτό το τμήμα μερικοί ήδη διαφώνησαν, υποστηρίζοντας ότι

ήταν μια σπάνια ευκαιρία για να παρουσιαστεί ένα άγνωστο, εικονογραφικό έστω, υλικό που σίγουρα υπάρχει γνωστό μόνο σε λίγους και ότι θα έπρεπε να είχαν συνεργαστεί στην έκθεση ειδικοί (που και αυτοί υπάρχουν) οι οποίοι ήδη έχουν δημοσιεύσει μονογραφίες, όπως π.χ. ο Ι. Τραυλός που πρόσφατα χάθηκε. Όπως και να το κάνουμε, είναι κρίμα που η «ελληνική» πλευρά του θέματος υποβαθμίστηκε: σκόπιμα ή όχι, δεν μας αφορά. Αμφιβάλλουμε πάντως ότι το πρόβλημα εντοπίζεται στους συνεργάτες της έκθεσης. Αντίθετα, πιστεύουμε ότι τώρα ανοίγεται ένα νέο πεδίο έρευνας πάνω στον ελληνικό νεοκλασικισμό, ότι σίγουρα κανείς δεν ήταν προετοιμασμένος για κάτι τέτοιο εδώ, οπότε μοιραία η έκθεση δεν μπορούσε να «κρύψει» τις αδυναμίες της τοπικής έρευνας.

Ίσως δεν είμασταν ακόμα ώριμοι για να οργανώσουμε μια τέτοιου επιπέδου έκθεση, με τον τρόπο που ζητούσε ο Γ. Τσιώμης. Τα «έργα και οι ημέρες» της Αθήνας απαιτούν πρόσθετες προσπάθειες για να αποκαλυφθούν και να αναδειχθούν. Δεν πειράζει όμως —φτάνει που πιστοποιήθηκαν οι ελλείψεις και αποκαταστάθηκε μια γέφυρα με την Ευρώπη, που συχνά ξέχνάμε να βάλουμε στο λογαριασμό. □

Συνέχεια από σελίδα 51

Αρχαιολογία και περιβάλλον

Προστασίας, με συγχώνευση, ανάπτυξη και αποκέντρωση όλων των σχετικών υπηρεσιών.

- Σωστή ενημέρωση, σε εθνική κλίμακα, των πολιτών, με κινητοποίηση και συντονισμό κάθε μεμονωμένου συλλόγου, κίνησης και οργάνωσης πολιτών για την προστασία.

- Πλήρης αναμόρφωση και συγχώνευση της σημερινής νομοθεσίας προστασίας.

- Εγκαθίδρυση αποτελεσματικού ελέγχου.

- Εφαρμογή των σε αναστολή προγραμμάτων για επιμόρφωση και ένταξη ανέργων νέων ως ειδικών σε θέματα προστασίας.

- Όλα αυτά, δίχως ξεπερασμένους μικροεθνικισμούς προβαδίσματος μεταξύ των διαφόρων ειδικοτήτων που σήμερα φαίνονται να έχουν έργο την προστασία, και ιδιαίτερα μεταξύ αρχαιολόγων και αρχιτεκτόνων. Ειδικότητες όπως των ειδικών οικονομολόγων, των ιστορικών, των νομικών είναι, σήμερα, εξίσου θεμελιακές όπως και των δύο προηγούμενων. Αρχαιολογία και ειδική πολεοδομία διατήρησης και ένταξης δεν νοούνται, πλέον, ξεχωριστά.

- Εμπλοκή ολόκληρης της κυβέρνησης στο μεγάλο ζήτημα της προστασίας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, που δεν αποτελεί πλέον και εκ των πραγμά-

των θέμα του (καλού) βίτσιου του τάδε ή του δεινά υπουργού.

Τέλος, κατανόηση του ότι η πραγματική προστασία ανοίγει νέες δυνατότητες στον σε δυσκολία, σήμερα κλάδο της «οικοδομής» ώστε να στραφεί, επιτέλους, σε άλλο τομέα, προσδοκώ για τον ίδιο τον κλάδο και σημαντικό για την πολιτιστική μας επιβίωση.

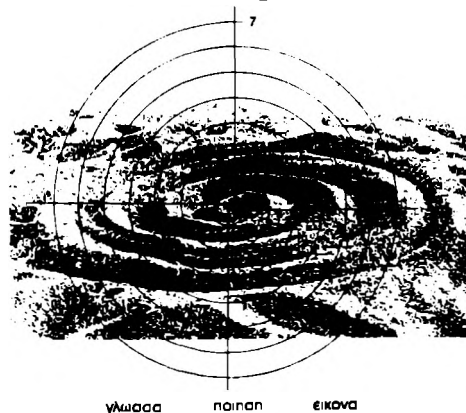
B. Δωροβίνης

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ. Αυτό το άρθρο είχε δοθεί (από καιρό) για δημοσίευση, όταν έγινε γνωστό το σχέδιο του νέου Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (ΓΟΚ), το οποίο μάλιστα έγινε δεκτό, στο σύνολό του, από την αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή και οδεύει προς την ψήφισή του ως νόμου. Το άρθρο 4 αυτού του σχεδίου αντικαθιστά τα άρθρα 79 και 80 του παλαιού ΓΟΚ (όπως όμως είχαν τροποποιηθεί με σαφώς προοδευτική κατεύθυνση το 1977) και αφορά τα «διατηρητέα» από το ΥΠΕΧΩΔΕ (κτίρια - οικισμούς). Το άρθρο αυτό, όπως έχει συνταχθεί, αποτελεί την τρανότερη και πρόσθετη επιβεβαίωση των όσων υποστηρίξαμε παραπάνω. Δυστυχώς!

Στην προκειμένη περίπτωση, η ένοχη αναζήτηση άλλοθι κονταροχτυπιέται με την ασυναρτησία, με την άμεση και έμμεση παραίτηση του κράτους από κάθε έννοια ουσιαστικής προστασίας της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς και με μία νομική τερατοπλασία. Φυσικά, προς όφελος της ντουβαροποίησης...

σπειρα

σπειρα

Κυκλοφόρησε το τεύχος 4-5 της Β' περιόδου του περιοδικού Σπειρα, που καλύπτει θέματα θεωρίας λογοτεχνίας και εικαστικών τεχνών και διευθύνεται από συντακτική επιτροπή που αποτελείται από τους Γ. Αριστηνό, Α. Καφέτση, Α. Μπελεζίνη, Ε. Μποναφάτου, Σ. Σόρογκα.

Περιεχόμενα

Νίκος Καρούζος: *Νεολιθική νοχτοδία στην Κρονστάνδη*. Πέπη Ρηγοπούλου: *Γιά το κορμί-προσωπείο: από τον αρχαίο μύθο στη σύγχρονη τέχνη*. Σταύρος Βαβούρης: *«Τα Δύσκολα»*. Κωστής Παπαγιώργης: *Curriculum vitae*. Σωκράτης Σκαρτσής: *Κορίτσια της αναδυομένης*. Νίκος Τρίκοιλας: *Κι αν είναι των μελλοθανάτων*. Αντώνης Ζέρβας: *Ποιήματα από το βιβλίο των ύπακων*. Πέτρος Μαρτινίδης: *Η απόλαυση του κτισμένου*. Αντρέας Μπελεζίνης: *Είσιν και εν μούσῃσιν ἐρινύες*. Τα σκωπτικά επιγράμματα της Παλατινής Ανθολογίας. Άννα Καφέτση: *Τό ζωγραφικό παράδειγμα της Υόρας στο Ν. Χατζηκυριάκο-Γκίκα*. Προς μια «φαινομενολογία» του ελληνικού τοπίου. Χρήστος Βάθης: *Καρκίνος*. Αλέξης Πολίτης: *Η γένεση του ενδιαφέροντος για τα δημοτικά τραγούδια*. Όψεις και χρήσεις του φαινομένου. Γιώργος Αριστηνός: *Η κρίση*. Gérard Genette: *Τα όρια της διήγησης* (Από το βιβλίο *Figures II*, έκδ. Seuil) (Μετάφραση Ελένη Μποναφάτου). Νίκος Λεβέντης: *Γραμματική τέχνη σε μια παραλογή*. Άρης Μπερλής: *«Σημείον μεταξύ λειμώνος και νέφους»*. Ο Άγιος Συμεών ο Στουδίτης του Τέννισον. Μ. Βέμη: *Ποίημα*. Πιέρ Ζαν Ζουβ: *Δύο ποιήματα* (Μετάφραση Σ.Ν. Κουμανούδης). Κριτική (γράφουν οι Μ.Γ. Μερακλής και Αντρέας Μπελεζίνης). Σχόλια (γράφουν οι Γιώργος Αριστηνός και Άλσυχολος).

ΧΡΟΝΗΣ ΜΙΣΣΙΟΣ: «Καλά, εσύ πέθανες νωρίς...»

Αποσπασμα από το μυθιστόρημα «Καλά, εσύ πέθανες νωρίς...» που θα κυκλοφορήσει σε λίγες μέρες από τις εκδόσεις «Γράμματα».

Δεν ξέρω πώς, αλλά κάθε φορά που με στριμώχνουν άγαρμπα, τίποτα δεν μπορώ να σκεφτώ από ήρωες και τα τέτοια, ούτε μπορώ να θυμηθώ κανένα επαναστατικό τραγούδι να το λέω από μέσα μου για να παίρνω θάρρος, τίποτα σου λέω, απλώς γυρίζω πίσω, γίνομαι ξανά πιτσιρικάς στο μαχαλά μας, φοβάμαι αλλά κοιτάω και πώς να τους τη φέρω... Όποιος έχει περάσει από τέτοια κόλπα και λέει πως δεν φοβάται, δε λέει απλώς ψέματα, είναι μαλάκας και επικίνδυνος, φόβος άλλο τίποτα βουνά ολόκληρα σου λέω... Αλλά όπως κάναμε πιτσιρικάδες με τα φαντάσματα, θυμάσαι, σκοτάδι πίσσα, το δρομάκι εκεί στο στοιχειωμένο σπίτι όπου σφάχτηκαν τα δυο αδέρφια, όμως έπρεπε να περάσουμε πώς αλλιώς θα πηγαίναμε σπίτι, ε φοβόμασταν δε φοβόμασταν, και περνάγαμε δεν περνάγαμε, έ κάτι τέτοιο ήτανε και δω μόνο που το δρομάκι είναι πολύ μακρύ, ο πόνος άλλο πράμα, και τα στοιχειά ζωντανά...

Τέλος τι έλεγα, α ήμαστε πιτσιρικάδες στα ποταμούδια, με κείνη την αίσθηση ελευθερίας που μονάχα τα παιδιά των μαχαλάδων έχουν, και θυμήθηκα τότε που αποφασίσαμε να σκοτώσουμε τον κακομοίρη το δάσκαλό μας, τι κακομοίρης δηλαδή, μπινεδιάρει πρώτης ήτανε, αλλά τέλος πάντων... Ήμαστε ξανά μέσα στην τάξη και φάλλουμε τον νέο εθνικό μας ύμνο, γιατί χαιρέται ο κόσμος και χαμογελάει πατέραα... Ο δάσκαλος με κλειστά τα μάτια γεμάτος εθνική έξαρση που λένε, κουνά τα χέρια του δεξιά κι αριστερά, προσπαθώντας μάταια να δώσει ρυθμό στις φωνές μας, μια απότομη χειρονομία και το τραγούδι με μερικά ακόμα ξεφωνητά δεξιά και αριστερά σταμάτησε. Ο δάσκαλος αφού έφτιαξε τη γραβάτα του, τράβηξε τα μανίκια του, δεξί, ζερβί προς τα κάτω, έβαλε τα χέρια στο στήθος και μας λέει, παιδιά μου έχω να σας αναγγείλω μίαν ευχάριστον είδησιν, αύριο θα έρθει στην πόλη μας η αυτού μεγαλειότης ο βασιλεύς των Ελλήνων, και σύσσωμον το σχολείο μας θα πάει να τον υποδεχτεί, η αμφίεσις θα είναι ως εξής, μαύρα παπούτσια, άσπρες κάλτσες, μπλε παντελόνι και άσπρο μπλουζάκι, τα κορίτσια, μαύρα παπούτσια άσπρες κάλτσες, άσπρο φουστανάκι και μπλε κορδέλα... Φύγαμε πανευτυχείς που λένε, κείνο που κρατήσαμε ήταν πως θα βλέπαμε το βασιλιά την άλλη μέρα. Πάμε σπίτι, ούτε σφεντόνες ούτε αλητεία ούτε τι-

ποτα, λέμε έτσι κι έτσι, ό,τι είχαμε οι μανάδες μας μας το φόρεσαν, όλος ο μαχαλάς ήτανε καπνεργάτες, άντε τώρα να ταιριάξεις στολή...

Τέλος, πρωί, πρωί, κάτω από έναν λαμπρό ανοιξιάτικο ήλιο παρατάσσεται ένα σχολειό, πλυμένο, πεντακάθαρο, αλλά από αμφίεση, μ' όλα τα χρώματα του κόσμου, ο δάσκαλος μόλις μας είδε κόντεψε να του 'ρθει κόλπος, το μάτι του γύρισε ανάποδα σαν του Σπάρου, τον θυμάσαι ρε, ο καλύτερος παπατζής της Σαλονίκης, το ξύλο που 'φαγαν οι Εγγλέζοι απ' τον Σπάρου θα το θυμούνται σ' όλη τους τη ζωή, κάθε φορά που τους τα 'παιρνε με τον παπά του λέγανε κάμαν μποξ, ξέρεις πόσο αλλήθωρος ήταν, τον μπακάλη έβλεπε τον μπουζαντζή πλήρωνε που λένε, όταν λοιπόν έπαιρνε θέση για μποξ, ο Τζώνης νόμιζε πως ο Σπάρου κοιτάει τον διπλανό του και ξαφνικά του 'ρχονταν η μπουνιά στη μούρη, όχι δεν ήταν μπαμπέσης, αλλά για να κοιτάξει τον αντίπαλό του στα ίσα έπρεπε να 'ναι το κεφάλι του γυρισμένο δεξιά... Τέλος έτσι αλληθώρισε κι ο δάσκαλος μόλις μας είδε! Αγρίεψε, άφρισε και έβγαλε μια κραυγή, υποθέτω κάτι σαν σαμποτάζ, ήταν βλέπεις και οργανωτής της ΕΟΝ του Μεταξά, και παντού έβλεπε ανατρεπτικές ενέργειες... Μόλις συνήρθε ορμάει μέσα στις σειρές κι αρχίζει να μας πετάει έξω από τη γραμμή, τελικά μείνανε καμιά δεκαριά πιτσιρικάκια όλα κι όλα, τα βάλανε μαζί με τις άλλες τάξεις που ξεδιάλεξαν, εμάς μας έβαλαν χωριστά, σε λίγο ήρθε ο διευθυντής και μας λέει, παιδιά εσείς δε θα έρθετε μαζί μας στην παρέλαση, διότι δεν έχετε την κατάλληλη αμφίεση, θα μας περιμένετε εδώ μέχρι να επιστρέψουμε... Μαύρισε η καρδιά μας, τι αρχιδία ήταν αυτή η αμφίεση δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε, κι ούτε κανέναν μπορούσε να μας εξηγήσει... Το κλάμα πήγε σύννεφο, εμείς με τον Παυλάρα αρχηγό — ήταν κάνα δυο τρία χρόνια στην πρώτη, και το κεφάλι του ήταν γεμάτο καρούμπαλα απ' το τακούνι

της κυρά Εφταλίας — μαζευτήκαμε σε μια γωνιά, κι αφού μέρωσε το κλάμα, λέει ο Παυλάρας, ρε σεις λέω να παίξουμε τα σκλαβάκια, κι άμα γυρίσουνε τα κωλόπαιδα να τους γαμήσουμε τη μάνα... Έτσι το ρίξαμε στο παιχνίδι, όταν κουραστήκαμε κόντεψε πια μεσημέρι, αράξαμε στα παραπέτα της γέφυρας σα χελιδόνια στα σύρματα και περιμέναμε...

Κάποια ώρα φάνηκαν να 'ρχονται με το κουλουράκι στα χέρια και χαμόγελα ευτυχίας και περηφάνιας, έ και τότε έγινε της πουτάνας, θρήνος και οδυρμός που λένε, δεν έμεινε παντελονάκι, πουκαμισάκι, κορδελίτσα...

Τρέξαν οι μεγάλοι από τα γύρω μαγαζιά να τα γλιτώσουν, οπισθοχωρούμε κι αρχίζουμε τον πετροπόλεμο, σπάσαμε κεφάλια, τζάμια... Το βράδυ σα σκόλασαν οι άνθρωποι απ' τα καπνομάγαζα, ο μαχαλάς ήταν αναστατος, οι πιο πολλοί πάντως μας έδωσαν δίκιο. Την άλλη μέρα πάμε σχολειό —το θυμάσαι μωρέ το σχολειό μας, ήτανε δίπατο ωραίο με μεγάλα παράθυρα, εμείς ήμαστε στο κάτω πάτωμα, δυο μέτρα περίπου ύψος από τη γη. Τέλος μπαίνει ο δάσκαλος μ' ένα μάτσο βέργες από λυγαριά, κλειδώνει την πόρτα, διαλέγει μια χοντρή βέργα τη ζυγιάζει στο χέρι του τη λυγάζει, απολαμβάνει τη στιγμή που λένε, κι αφού μας κοιτάει καλά καλά, φωνάζει, Παυλάρας... Ο Παυλάρας, μόνιμος κάτοικος του τελευταίου θρανίου, σηκώνεται, έλα δω, προχωράει λοξά, λοξά σαν τον κάβουρα, το 'να μάτι στο δάσκαλο, τ' άλλο στο παράθυρο, μόλις πλησιάζει το δάσκαλο, η λυγαριά μ' ένα φοβερό σφύριγμα σκάει στα πόδια του, ταυτόχρονα ο δάσκαλος κάνει να τον αρπάξει απ' το γιακά, ο Παυλάρας δίνει ένα σάλτο καβαλάει το παράθυρο και πάρτον κάτω, το ίδιο κάνουμε και οι υπόλοιποι πηδάμε και τρέχουμε... Ανταμώνουμε στον Κουλέ, λίγο πιο κάτω απ' το σανατόριο, εκεί ήταν το μόνιμο στέκι μας. Μόλις μαζευτήκαμε και οι τέσσερις, λέει ο Παυλάρας να ορκιστούμε, λέμε γιατί, λέει να ορκιστούμε και θα σας πω, βγάζει ένα κομματάκι ξυράφι, μας χαράζει τις ρόγες απ' τα δάχτυλα, ανακατέψαμε τα αίματά μας γίναμε αδέρφια —κάθε φορά που ήτανε να κάνουμε καμιά γερή κλεψιά, δηλαδή να κλέψουμε κάνα καναρίνι απ' την κυρά Κωνσταντινιά, ή να κάνουμε ντου στο βυσινόκηπο του Αμερικάνου, ο Παυλάρας έτσι μας όρκιζε —αφού ορκιστήκαμε μας λέει, θα σκοτώ-

σουμε το δάσκαλο... Μείναμε, τέλος κάποιος ρώτησε, και πώς θα γίνει... Ο δάσκαλος ήταν να πούμε ρολόι Ελβετίας, ή γάδαρος σε μαγγανοπήγαδο, κάθε μέρα, την ίδια ώρα, με τις ίδιες κινήσεις, ακολουθούσε το ίδιο δρομολόγιο κι απ' την ίδια ακριβώς μεριά του δρόμου, λέει λοιπόν ο Παυλάρας, θα ανεβούμε δυο στα κεραμίδια της κυρά Ελπινίκης κι άλλοι δυο απ' την άλλη μεριά στα κεραμίδια του Κολοκύθα, ήταν στη στροφή ακριβώς εκεί που το καλντερίμι ανηφόριζε και οι στέγες της κυρά Ελπινίκης και του Κολοκύθα σχεδόν ενώνονταν πάνω από το δρόμο. Εν τω μεταξύ, όπως ήταν αμφιθεατρικά χτισμένος ο μαχαλάς, απ' την πίσω μεριά των σπιτιών οι στέγες ήταν σχεδόν ίσες με το έδαφος.

Μεσημέρι, σκαρφαλώνουμε ανά δυο στις στέγες, εφοδιασμένοι με κοτρόνες, σερνόμαστε ως την άκρη της στέγης και φερμάρουμε το δρόμο, σε λίγο να ο δάσκαλος ανηφορίζει για το σπίτι του... Ο δάσκαλος όπως θα θυμάσαι δεν είχε τρίχα στο κεφάλι, ή φαλάκρα του γυάλιζε σαν κολοκύθα, θυμάμαι τώρα ότι το πρόβλημά μου δεν ήταν πώς θα σκοτώνουμε το δάσκαλο, αλλά πώς θα ρίχναμε τις πέτρες πάνω σ' αυτό το γυαλιστερό κεφάλι, αν είχε τουλάχιστο μαλλιά, αν φορούσε καπέλο... Τέλος είχαμε ορκιστεί, φτάνει ο δάσκαλος από κάτω μας, πετάμε τις πέτρες, κάποια απ' όλες τον βρίσκει κατακέφαλα παρ' τον κάτω... Από αυλή σε αυλή εμείς στο δασάκι του Κουλέ. Καθήσαμε παίξαμε, και το βραδάκι, λίγο πριν βασιλέψει ο ήλιος κατηγορίζουμε για το μαχαλά... Ένας μαχαλάς ανάστατος, μόλις μας βλέπουν οι

μανάδες μας πέφτουν απάνω μας, πού ήσαστε βρε κοπρόσκυλα πού γυρίζετε, για ελάτε εδώ και τα τέτοια, εμείς πού να πλησιάσουμε, στεκόμαστε από μακριά... Εν τω μεταξύ βλέπουμε μια ασυνήθιστη κίνηση, χωροφύλακες με στολή και χαφιέδες με πολιτικά να μπαινοβγαίνουν στα σπίτια του μαχαλά... Τι έγινε, όταν βρήκαν το δάσκαλο με σπασμένο το κεφάλι, χάλασε ο κόσμος, ο δάσκαλος όπως σου είπα ήταν και οργανωτής της ΕΟΝ, θεωρήθηκε λοιπόν απόπειρα δολοφονίας στελέχους της δικτατορίας, πλάκωσε λοιπόν η ασφάλεια και χτένιζε όλον το μαχαλά, ο μαχαλάς ήταν στέκι και κρυφώνα πολλών παράνομων κομμουνιστών που γλίτωσαν από τη δικτατορία του Μεταξά, έγινε της πουτάνας που λένε, να πηδάν οι παράνομοι από κεραμίδι σε κεραμίδι και από αυλή σε αυλή. Τέλος έγινε και ζημιά, τσακώσανε κάμποσους όπως μπουκάρανε ξαφνικά, ήταν που λένε κεραυνός εν αιθρία... Στο σπίτι μου, εκείνο τον καιρό, κρυβότανε δυο μέλη του Μακεδονικού Γραφείου, ευτυχώς γλίτωσαν, έπιασαν όμως το γέρο μου και πολλούς άλλους, θρήνος. Εμείς τσιμουδιά, τον κοριό, δεν ήτανε τόσο ο όρκος, όσο ο φόβος για τη ζημιά που έγινε... Από τότε βάλαμε τέρμα στο σχολειό, για μένα ήρθε πιο βολικά μια και, αφού πιάσανε το γέρο μου, έπρεπε και κάποιος άλλος να δουλέψει εκτός απ' τη μάνα. Όταν καταλάγιασαν τα πράματα —αυτά τα 'μαθα μετά όταν μεγάλωσα— τα στελέχη του γραφείου που διασώθηκαν, φάχνουν να δουν τι έγινε, δηλαδή ποιοι αποπειράθηκαν να σκοτώσουν το δάσκαλο, ύστερα από πολλή

σκέψη κατέληξαν πως ήταν προβοκάτσια των τροτσκιστών...

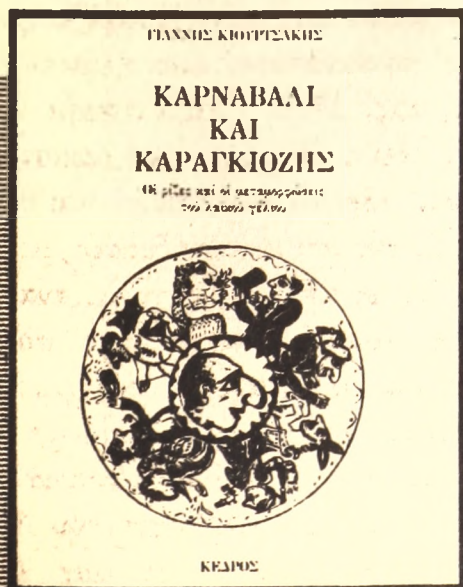
Μια ζωή ό,τι συνέβαινε έξω απ' το πεντάγραμμο, το φορτώνουμε στους τροτσκιστές... Όμως ο γιατρός, που ήταν και επικεφαλής, ένας πολύ καλός άνθρωπος που έμενε σπίτι μας —γλίτωσε κι αυτός, τον σκότωσαν οι Βούλγαροι το '42 στο Στρυμώνα— έφυγνος και φίνος όπως σου' λεγα, δεν του 'βγαίνει το συμπέρασμα, προβοκάτσια = τροτσκιστές. Κι ένα βράδυ, μόλις γύρισα από τη δουλειά —δούλευα τότε σ' ένα φούρνο για μια φραντζόλα φωμί τη μέρα— με φώναξε στην κάμαρά του, εγώ είπα πως θα 'θελε να πάω πάλι κάνα δεματάκι πουθενά, πότε πότε κουβάλαγα κάτι τέτοια δεματάκια στη ζούλα, όπως με είχανε φήσει. Τέλος, λέω κάτι τέτοιο θα θέλει, μόλις μπαίνω μέσα μου λέει καλώς τον, τι γίνεται, λέω καλά, μου λέει πώς πάει η δουλειά, εγώ, καλά, αλλά λίγο κρύα, κάποιο στήσιμο μου μύρισε η κουβέντα, φυλλιάστηκε την κρυαμάρα μου και μου λέει, ξέρεις τι θέλω να σε ρωτήσω, και πριν προλάβω να πω όχι, μου λέει, μήπως μάθατε τίποτα για το ποιος χτύπησε το δάσκαλό σας... Ε, λέω καλά, τι καλά ξέρεις, ε, λέω ξέρω, ποιος, είμαι ορκισμένος δε λέω, βρε αμάν, βρε ζαμάν, τίποτα εγώ, τέλος με πιάνει με τα λιμά, με όρκους και τα τέτοια ως που το ξεφουρνίζω...

Και γιατί τον χτυπήσατε, γι' αυτό και γι' αυτό, έβαλε κάτι γέλια, μέχρι που του 'ρθαν δάκρυα στα μάτια. Εντάξει μου λέει, ο όρκος, όρκος, είσαι τσίφτης, τσάκω κι ενα δίφραγκο, τ' άρπαξα στον αέρα... Έτσι τέλειωσε αυτή η ιστορία!...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΡΟΣ

Γιάννης Κιουρτσάκης

ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ
ΚΑΙ
ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

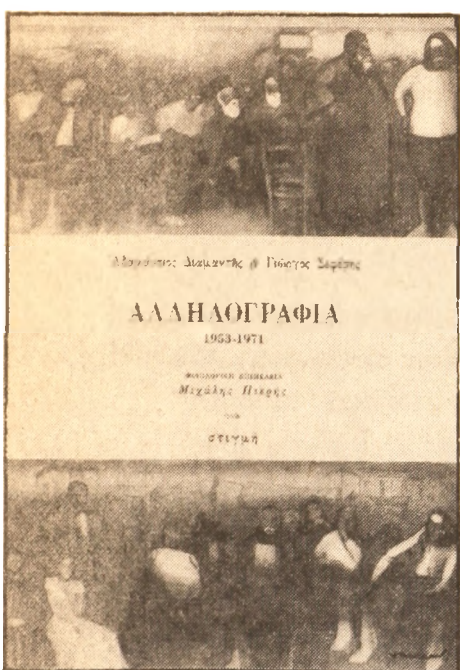
Ένα βιβλίο για το γέλιο,
τη γιορτή και το θέατρο.
Μια καινούργια ματιά
στην κουλτούρα
και στη νεότερη Ελλάδα.

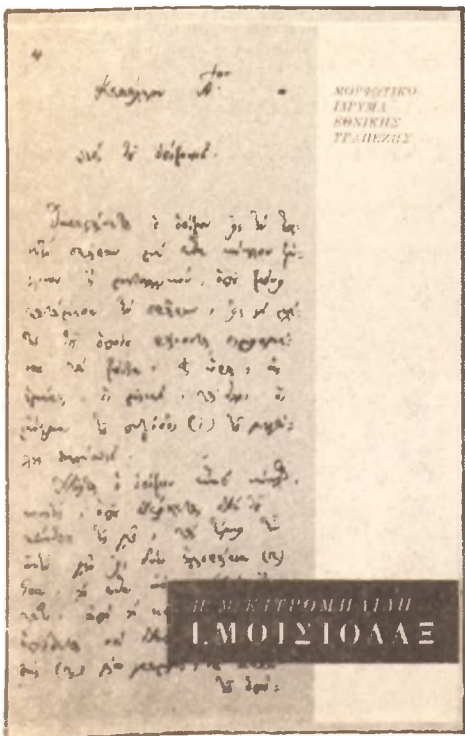
Επιμέλεια:
Χριστίνα Ντουνιά

«Όταν σκέπτομαι Κύπρο πάντα σκέπτομαι εσένα κι ίσως σ' εσένα οφείλω τη συγκίνηση που αισθάνομαι πάντα κοιτάζοντας ορισμένα πρόσωπα του νησιού σου, αυτό το ύφος που πάει τόσο βαθιά στα περασμένα».

Από γράμμα του Σεφέρη στο Διαμαντή (12-5-1959)

«Ο λόγος μου αφορά ιδιαίτερα τους μή ειδότας, καί (...) έχει νά δείξει ότι πᾶσα στρυφνή, πολύπλοκος ἀπόδειξις ἐπιστημονική δύναται νά ἐκτεθῇ ἐν σαφηνείᾳ, ὅταν ὁ πραγματευόμενος περί αὐτῆς βούλεται νά εἶναι σαφής».

Αδαμάντιος Διαμαντής και Γιώργος Σεφέρης Αλληλογραφία (1953-1971)

Είναι γνωστό ότι η επαφή του Γιώργου Σεφέρη με την Κύπρο υπήρξε καθοριστική για τη ζωή και την πνευματική δημιουργία του. Σημαντικός καρπός αυτής της επαφής το «Ημερολόγιο καταστροφών, Γ'» (1955) με τον υπότιτλο «... Κύπρον, οὐ μ' ἔθέσπισεν...» που αφιερώνεται «Στον κόσμο της Κύπρου, Μνήμη και Αγάπη». Το τρίτο ποίημα της συλλογής αυτής «Λεπτομέρειες στην Κύπρο» είναι αφιερωμένο «στον ζωγράφο Διαμαντή». Με τον κύπριο ζωγράφο ο ποιητής γνωρίστηκε κατά τη διάρκεια του πρώτου ταξιδιού του στο νησί (Νοέμβριος 1953) και συνδέθηκε μαζί του με βαθιά και μακρόχρονη φιλία. Η πνευματική σχέση των δύο ανδρών αποτυπώνεται στην αλληλογραφία τους που εκδίδεται για πρώτη φορά στο σύνολό της με τη φροντίδα του φιλόλογου Μιχάλη Πιερή, στον οποίο ανήκει και ο εμπεριστατωμένος και διαφωτιστικός σχολιασμός των επιστολών.

Σύμφωνα με το σημείωμα του επιμελητή, η χρονολογική κατανομή των επιστολών, υπαγορεύει τη διάκριση δύο ενότητων στο σώμα της αλληλογραφίας: από το 1953 έως το 1957, όταν η πνευματική και σωματική επαφή του Σεφέρη με την Κύπρο είναι συνεχής και έντονη (τρία ταξίδια, κυπριάκα ποιήματα, σχεδιάσματα του ατέλειωτου κυπριακού μυθιστορήματος «Βαρνάβας ο Καλοστέφανος») και από το 1959/60 έως το 1971, όπου διαφαίνεται η νοσταλγία και η ανεκπλήρωτη επιθυμία του ποιητή να την επισκεφτεί ξανά. Ωστόσο, το ενδιαφέρον του βιβλίου δεν περιορίζεται, φυσικά, στη σχέση Σεφέρη - Κύπρου. Οι απόψεις που ανταλλάσσουν ο ποιητής και ο ζωγράφος, χρωματισμένες από την προσωπικότητα, την παιδεία και την ευαισθησία του καθενός, πάνω σε θέματα όπως Ζωή και Δημιουργία, Πολιτική και Τέχνη, Εμπειρία και Έκφραση (που εύστοχα επισημαίνει ο Μιχάλης Πιερής), δεν συνεισφέρουν απλώς στην πληρέστερη πληροφόρηση του μελετητή· ευαισθητοποιούν πνευματικά τον απλό αναγνώστη και φίλο των τεχνών.

Αδαμάντιος Διαμαντής και Γιώργος Σεφέρης, Αλληλογραφία (1953-1971) Εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1985, σελ. 229.

Ιώσηπος Μοισιόδαξ

Ο Ιώσηπος Μοισιόδαξ είναι μία εξέχουσα —και για καιρό παραγνωρισμένη— πνευματική προσωπικότητα του 18ου αιώνα· το έργο του, διδακτικό και συγγραφικό, στηρίζεται στην ευρυμάθειά του (αρχαίοι, κλασικοί, μαθηματικά, φυσικές επιστήμες, παιδαγωγική) και εμπνέεται από τα κηρύγματα του ευρωπαϊκού διαφωτισμού. Την αξία και τη σημασία αυτού του έργου για τη νεότερη πνευματική μας ιστορία κατέδειξε πρώτος ο Κ.Θ. Δημαράς και αργότερα ο Άλκης Αγγέλου (με την έκδοση της «Απολογίας»). Τις αρχικές επισημάνσεις και διαπιστώσεις της ιστορικής έρευνας έρχεται να διευρύνει και να εμπλουτίσει με νέα στοιχεία ο Πασχάλης Κιτρομηλίδης με τη δημοσίευση της συστηματικής μελέτης του, γύρω από τη ζωή και το έργο του πνευματικού αυτού δασκάλου του νεότερου ελληνισμού. Η βιογραφία του Μοισιόδακα εξετάζεται παράλληλα με την πνευματική του πορεία, μέσα στις κοινωνικές συνθήκες και την ατμόσφαιρα του βαλκανικού χώρου της εποχής. Μια «περιρέουσα» ατμόσφαιρα που δεν στάθηκε καθόλου φιλόξενη και δεκτική στις νεωτερικές επιστημονικές ιδέες του έλληνα κήρυκα της «υγιούς φιλοσοφίας». Στόχος συχνών επικρίσεων και διώξεων εκ μέρους των παλιών γραμματικών, ο Μοισιόδαξ παρά τις στέρσεις και τις πικρίες που γνώρισε, παρέδωσε τα γραφτά του, ως πολύτιμη υποθήκη για τις μελλοντικές απόπειρες εκσυγχρονισμού της ελληνικής παιδείας.

Ο Πασχάλης Κιτρομηλίδης, με κύριο άξονα την ενδιαφέρουσα αυτή μορφή των γραμμάτων μας, ανιχνεύει ταυτόχρονα τις πολιτισμικές ζυμώσεις, τους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου και τις επιπτώσεις του αυταρχισμού των διαφόρων κέντρων εξουσίας στην πνευματική ζωή του τόπου. Το βιβλίο συμπληρώνεται με την έκδοση αντιπροσωπευτικών κειμένων του Μοισιόδακα, στα οποία περιλαμβάνεται και το σχεδόν άγνωστο έργο του «Σημειώσεις Φυσιολογικάι» (1784).

Π.Μ. Κιτρομηλίδης, Ι. Μοισιόδαξ, εκδ. Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1985, σελ. 397.

ΜΕΛΕΤΕΣ / ΔΟΚΙΜΙΑ

ΝΙΚΟΥ ΨΥΡΟΥΚΗ

Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος
Αίτια - Χαρακτήρας - Πορεία - συνέπειες.

Εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1985, σελ. 144.

Ο ιστορικός Νίκος Ψυρούκης αναλύει στη μελέτη του τα αίτια και τις συνθήκες που προκάλεσαν το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, προσδιορίζοντας ταυτόχρονα την αντιφατικότητά του. Σύμφωνα με τον μελετητή ο πόλεμος αυτός ήταν αντιφασιστικός, μόνο στο μέτρο που η λαϊκή βούληση παρεμπόδιζε την ανάγκη της μεταμόρφωσης του μονοπωλιακού σε κρατικο-μονοπωλιακό καπιταλισμό. Κατά τα άλλα ήταν μια σύγκρουση ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, που η πρόθεσή τους για τη μεταμόρφωση αυτή, τις ανάγκασε να συγκρουστούν για το νεοαποικιακό ξαναμοίρασμα του κόσμου.

ΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ

Η χαμένη τάξη

Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1985, σελ. 280.

Στο τελευταίο του βιβλίο ο Νίκος Δήμου εξετάζει τις δυσχέρειες εγκαθίδρυσης της αστικής τάξης στη χώρα μας. Η περιορισμένη απήχηση των μηνυμάτων του ευρωπαϊκού διαφωτισμού στα τέλη του 18ου και αρχές του 19ου αιώνα και η επιβίωση φεουδαρχικών στοιχείων, η αδυναμία ολοκλήρωσης της καθυστερημένης εκβιομηχάνισης στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, η επικράτηση των μεταπρατικών και γραφειοκρατικών στρωμάτων, θεωρούνται από τον συγγραφέα ως βασικές αιτίες μη φυσιολογικής εξέλιξης της ελληνικής κοινωνίας. Με διεισδυτική ματιά και σκωπτικό ύφος ο ΝΔ. παρακολουθεί τα συμπτώματα της κυρίαρχης μικροαστικής νοοτροπίας και του νόθου λαϊκισμού που χαρακτηρίζει το σύγχρονο νεοελληνικό χώρο.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Επιμέλεια: Φρανσουά Σατελέ

Μτφ. Κωστής Παπαγιώργης

Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1985, Τόμ. Γ' σελ. 353, Τόμ. Δ' σελ. 389.

Με τους δύο τελευταίους τόμους ολοκληρώθηκε η σειρά φιλοσοφίας που επιμελήθηκε ο καθηγητής στο Πανεπιστήμιο VII του Παρισιού, Φρανσουά Σατελέ. Η θεματολογία των κειμένων, και κυρίως, τα ονόματα των συγγραφέων τους πιστοποιούν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που μπορεί να παρουσιάζει το τετράτομο αυτό έργο. Τα κεφάλαια που περιέχονται στον Γ' τόμο είναι τα ακόλουθα: Ο Εμάνουελ Καντ, η διαμόρφωση του συστήματος, Max Stirner, Kierkegaard, Μπακούνιν, Μαρξ και Ένγκελς, η αγγλοσα-

ξωνική φιλοσοφία από τον Ben-
tham ως τον W. James, η νιτσεική
γενεαλογία, Bergson και τέλος,
Husserl και φαινομενολογία.

Ο Δ' τόμος αναφέρεται στη φι-
λοσοφία του 20ου αιώνα και περι-
λαμβάνει μελέτες για τη φρούδι-
κή θεωρία του πολιτισμού, τη φι-
λοσοφία των επιστημών του λογι-
κού θετικισμού, τη γαλλική επι-
στημολογία, τη σκέψη του Χάιν-
τεγκερ, καθώς και για τον υπαρ-
ξισμό, το μαρξισμό και τον
στρουκτουραλισμό. Την ευθύνη
για την ελληνική έκδοση του ση-
μαντικού αυτού έργου είχε ο Πα-
ναγιώτης Κονδύλης, ο οποίος έ-
κανε και τη θεώρηση των μετα-
φράσεων.

ΣΟΦΙΑΣ ΚΑΖΑΖΗ

Έλληνες καλλιτέχνες
Δέκα χρόνια κριτική 1974-1984
Εκδ. Διαγωνίου, Θεσσαλονίκη
1985, σελ. 229

Το βιβλίο αυτό περιέχει συλλογή
κριτικών άρθρων και σημειώμα-
των που δημοσιεύτηκαν στον Τύ-
πο από το 1974 έως το 1984 προ-
σφέροντας στον αναγνώστη αρ-
κετά στοιχεία για την εξέλιξη της
νεοελληνικής τέχνης τα τελευ-
ταία χρόνια. Τα κείμενα χωρί-
ζονται σε τέσσερις ενότητες: ζω-
γραφική, γλυπτική, χαρακτική
και περιβάλλον - δράση. Προη-
γούνται όσα αφορούν ατομικές
εκθέσεις (οι καλλιτέχνες εμφανί-
ζονται με τη σειρά που παρουσία-
σαν τα έργα τους) και ακολου-
θούν αυτά που αναφέρονται σε ο-
μαδικές εκθέσεις. Ένα ευρετήριο
ονομάτων έχει προστεθεί στο τέ-
λος του βιβλίου, για να διευκολύ-
νει τον ειδικό μελετητή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΔΕΛΗΓΙΩΡΓΗ

Ο κριτικός Μαρξ 1843-44
δοκίμια για τον Μαρξισμό
Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1985, σελ.
136.

Στο βιβλίο αυτό εξετάζονται τα
κριτικά κείμενα του Μαρξ που
προηγήθηκαν από το «Κεφά-
λαιο» και τη «Γερμανική Ιδεολο-
γία» και στα οποία ο γερμανός
φιλόσοφος διερευνά και εντοπίζει
τις αδυναμίες και τα λάθη της υ-
πάρχουσας θεωρίας ανοίγοντας
το δρόμο για μια νέα προσέγγιση
της αλήθειας.

Το έργο αυτό του Μαρξ εξακο-
λουθεί να παρέχει στο θεωρητικό
και τον επιστήμονα τα μέσα για
να εξηγήσει φαινόμενα και μηχαν-
ισμούς της κοινωνικής ζωής και
στο φιλόσοφο τη βάση για μια
κριτική των ιδεών που τα αποτυ-
πώνουν.

ΜΑΡΙΑΣ ΣΑΚΑΛΑΚΗ

Το απαγορευμένο στους δεσμούς
συγγενείας
Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1985, σελ.
150.

Η συγγραφέας, χρησιμοποιών-
τας ως υλικό για την έρευνά της
τα λαϊκά παραμύθια, εξετάζει με
συστηματικό και αποκαλυπτικό
τρόπο την έκφραση ορισμένων
ορμών και επιθυμιών που ανή-

κουν στο πεδίο του απαγορευμέ-
νου καθώς και τις δομικές σχέ-
σεις που συνδέουν το πεδίο αυτό
με τους διάφορους τύπους συγγε-
νείας. Το παραμύθι και ο μύθος
ως φορείς - προϊόντα συλλογικής
φαντασίας αποκαλύπτουν ορι-
σμένες ασυνείδητες τάσεις του
ανθρώπινου ψυχισμού. Η Μ.Σ.
που προχωρά στη σύγκριση και
τον παραλληλισμό των παραμυ-
θιών με τη θεματική των αρχαίων
ελληνικών μύθων αποκαλύπτου-
τας πολλές αναλογίες και ομοιό-
τητες, δεν μένει μόνο στα εμπει-
ρικά δεδομένα, αλλά επεξεργά-
ζεται θεωρητικά τα κύρια πορί-
σματα που προκύπτουν από την
παρατήρηση.

ΑΠΟΣΤ. ΖΟΡΜΠΑ

Προσεγγίσεις νεοελληνικών κει-
μένων Α', Β', Γ' γυμνασίου
Εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1985

Και στα τρία βιβλία ο συγγραφέ-
ας προτείνει τρόπους προσέγγι-
σης ορισμένων σημαντικών κει-
μένων της λογοτεχνίας μας, πα-
ραθέτοντας και την ανάλογη βι-
βλιογραφία γενική και επιμέ-
ρους. Χρήσιμα για τον μαθητή,
αλλά και για τον απλό αναγνώ-
στη.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΟΛΥΜΝΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Στο Σύνоро του Ευφράτη
Εκδ. Δόμος, Αθήνα 1985, σελ.
117.

Ένα ενδιαφέρον οδοιπορικό
στην ακριτική περιοχή, που Ρω-
μαίοι και Βυζαντινοί αποκαλού-
σαν «Σύνоро του Ευφράτη και
που ταυτίζεται σήμερα με τμήμα-
τα της Ανατολικής Τουρκίας και
της Συρίας. Η συγγραφέας ανι-
χνεύει τα μνημεία του παρελθόν-
τος και διερευνά με ευαισθησία
τη συνοχή της παράδοσης σ' αυ-
τή τη γη που επιβιώνουν και συμ-
βιώνουν Αρμένιοι, Έλληνες, Σύ-
ροι, Άραβες, Κούρδοι και Τούρ-
κοι. Ένας χάρτης της περιοχής
και 17 φωτογραφίες κυρίως χρι-
στιανικών και ισλαμικών μνη-
μείων συνοδεύουν το κείμενο, το
οποίο δεν έχει απλώς ενημερωτι-
κές αλλά και λογοτεχνικές αξιώ-
σεις.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΟΥΣΗ

Οι κοινωνικές σχέσεις ως αναγ-
καίοι όροι της εγκληματογένεσης
Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα
1985, σελ. 213

ΝΙΚΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Λεξικό Συντομογραφιών
Ελληνόγλωσσα και ξενόγλωσσα
Συντετμημένα - Αρτικόλεξα επώ-
νυμα
Εκδ. IDEA, Θεσσαλονίκη 1985,
σελ. 123

P.L. BRUCKBERGER (της Γαλλι-
κής Ακαδημίας)

Ο καπιταλισμός
Μτφ. Γ. Λάμψα
Εκδ. Ροές, Αθήνα 1985, σελ. 264

Α.Φ. ΗΛΙΤΣΕΦ - Π.Η. ΦΕΝΤΟ-
ΣΕΓΙΕΦ

(της Ακαδημίας Επιστημών της
ΕΣΣΔ)

Φιλοσοφικό Εγκυκλοπαιδικό Λε-
ξικό (1ος τόμος).

Εκδ. Κ. Καπόπουλος, Αθήνα
1985, σελ. 477

ΣΟΦΙΑΣ - ΣΥΛΒΙΑΣ ΛΟΓΟΘΕ- ΤΗ

Ρόλοι γυναικών και ολοκλήρωση
της προσωπικότητας (μελέτη).

Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα
1985, σελ. 129

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜ- ΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΛΑΤΙΚΗ ΕΠΙ- ΜΟΡΦΩΣΗ

Εκδ. Ν.Ε.Λ.Ε. Αττικής, Αθήνα
1985, σελ. 85

ΚΩΣΤΑ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ

Η εθνική αντίσταση στον Πειραιά
1941-1944

Εκδ. Μυτιληναίος, Αθήνα 1985,
σελ. 111

ΓΙΩΡΓΟΥ Ο. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ

Η ρύθμιση και η λειτουργία των
θεσμών του κοινοβουλευτικού
συστήματος κατά το Σύνταγμα
του 1975.

Αθήνα 1985, σελ. 62

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΙΩ. ΕΥΔΩΡΙΔΗ

Θετική θεωρία της οικονομικής
μεγέθυνσης

Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1985,
σελ. 265

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Μ. ΤΣΑΓΚΑ

Ο Πλούταρχος και η Ρώμη
Αθήνα 1985, σελ. 50

ΔΗΜ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

Η ανάπτυξη της γνώσης και η «α-
νοιχτή κοινωνία»

Εκδ. Ινστιτούτου Ευρωπαϊκού
Πολιτισμού, Αθήνα 1985 σελ. 35

ΗΛ. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ - Γ.

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η μετατροπή της εκλογικής
πλειοψηφίας σε κοινοβουλευτική
μειοψηφία

Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα
1985, σελ. 52

ΑΝΝΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΕΒΝΑΣ - ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΗ

Ο Ντοστογιέβσκι κι εγώ

Μτφ. Σ. Βουρδουμπά

Εκδ. Γκοβόστη, σελ. 362

Ε. ΛΟΥΝΤΒΙΧ

Ναπολέον (μυθιστορηματική βιο-
γραφία)

Μτφ. Σ. Σκιαδαρέση

Εκδ. Γκοβόστη, σελ. 542

ROMAIN ROLLAN

Μπερλιόζ

(μυθιστορηματική βιογραφία)

Μτφ. Φ. Σακελλαρίδου

ΣΤΑΤ'ΝΜΠΕΚ

Τορτίλα Φλατ

Μτφ. Άρη Αλεξάνδρου

Εκδ. Γκοβόστη, σελ. 174

ΑΧΙΛΕΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Η πολιτεία του ήλιου (μυθιστόρη-
μα)

Εκδ. Δωρικός, Αθήνα 1984, σελ.
591

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΑΣ ΔΙΑΜΥΣΤΕ
THE KΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΜΥΣΤΙΚΗΝΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΗ
ΑΘΗΝΑ 1985

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η Αδιαχώρητη Κοινωνία

Με αφηγηρία το μυθιστόρημα
του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο» ο
συγγραφέας αναζητά τους
όρους με τους οποίους η
λογοτεχνική μαρτυρία και η
κοινωνική σκέψη μπορούν να
θεμελιώσουν μια κοινή
δημιουργία.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΥΤΟΠΙΑ

Νικηταρά 8-10

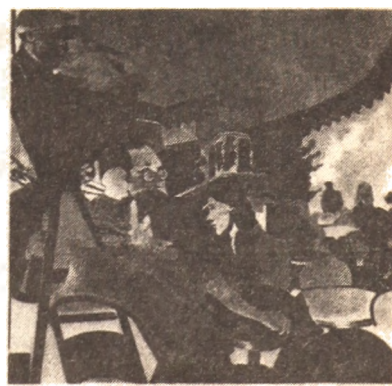
τηλ. 3638696

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΜΑΡΕΙΣΜΟΣ και
ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ
ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

MICHAEL LÖWY

ΒΙΒΛΙΟ-ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο Χ. Κυριαζής γράφει για το βιβλίο του Ηλία Νικολακόπουλου «Κόμματα και βουλευτικές εκλογές στην Ελλάδα 1946-1964», Αθήνα 1985, έκδοση: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Βασισμένη σε μια νεότερη επεξεργασία της διδακτορικής διατριβής του, που υποβλήθηκε στη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, η εργασία του λέκτορα της Νομικής Σχολής Αθηνών Ηλ. Νικολακόπουλου, αποτελεί μια πρώτη συστηματική και επιστημονική προσπάθεια να αναλυθούν οι εκλογές και η επιρροή των πολιτικών δυνάμεων στη μεταπολεμική Ελλάδα με τη βοήθεια της μεθόδου της «εκλογικής

γεωγραφίας» και κοινωνιολογίας και της «πολιτικής οικολογίας».

Στην «εισαγωγή» της μελέτης του, ο συγγραφέας παρουσιάζει τις βασικές μεθοδολογικές υποθέσεις που συγκροτούν το ερευνητικό πεδίο της εκλογικής κοινωνιολογίας και της πολιτικής οικολογίας, έτσι όπως αυτές οι υποθέσεις εξελίχθηκαν διαχρονικά και σε διάφορες χώρες. Παράλληλα προς αυτή την παρουσίαση, αναλύεται το θεωρητικό υπόδειγμα του St. Rokkan για τις ιστορικές προϋποθέσεις και συγκεκριμένες διαδικασίες συγκρότησης του πολιτικού κόμματος στη βάση δύο διαδικασιών μετασχηματισμού, της εθνικής και της βιομηχανικής επανάστασης, που συνδέονται, αντίστοιχα, με τη διαμόρφωση του εθνικού κράτους και την πολιτική εμπέδωση της αστικής τάξης, στα πλαίσια των κοινωνικών αντιθέσεων που αυτή η εμπέδωση συνεπιφέρει. Οι δύο αυτές μεθοδολογικές επιλογές —της εκλογικής κοινωνιολογίας και της κατά Rokkan ανάλυσης των όρων διαμόρφωσης του κόσμου των κομμάτων— αποτελούν και τους βασικούς άξονες στους οποίους εδράζεται η εμπειρική ανάλυση των εκλογικών κτλ. δεδομένων στη μεταπολεμική Ελλάδα.

Στο δεύτερο μέρος της «εισαγωγής», η εργασία τοποθετείται ως προς άλλες συναφείς μελέτες έτσι ώστε να αιτιολογηθούν οι βασικές επιλογές ανάλυσης εκ μέρους του συγγραφέα και να προκύψει η νομιμοποιητική διαφορά τους ως προς τις αντίστοιχες επιλογές που διέπουν προηγούμενες εργασίες· επίσης, γίνεται τεκμηριωμένη αναφορά στην τεχνική της χαρτογραφικής ανάλυσης, τεχνική δεσπόζουσα στη μελέτη αφού μέσω αυτής καταδειχνονται τα διαδοχικά στάδια τα οποία διέτρεξε η διαδικασία «εκλογικής ενοποίησης» του ελληνικού χώρου.

Στο πρώτο κεφάλαιο ο συγγραφέας επιχειρεί μία εκ προοιμίου —και χρήσιμη για τον αναγνώστη— διασταύρωση του θεωρητικού του υποδείγματος με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και τους ιστορικούς προσδιορισμούς της «γεωγραφίας των πολιτικών δυνάμεων στην μεταπολεμική Ελλάδα». Στους τρεις «άξονες ερμηνείας» που προτείνει οι πολιτικές παρατάξεις συναρτώνται με τις δύο εμφύλιες συγκρούσεις, τον εθνικό διχασμό και τον Εμφύλιο (πρώτος άξονας), το σύστημα των κομμάτων στην μεταπολεμική εποχή εξετάζεται υπό το πρίσμα του «παραταξιακού» επιμερισμού Δεξιάς - Κέντρου - Αριστεράς, ο οποίος διαμορφώνεται ουσιαστικά μετά την εμφάνιση του ΕΑΜ, άρα υπερβαίνοντας την κληροδοτημένη παραδο-

σιακή διαίρεση του μεσοπολέμου (δεύτερος άξονας ερμηνείας), και τέλος οι δύο προηγούμενες υποθέσεις ελέγχονται με την εξέταση της συγκεκριμένης εκλογικής συγκρότησης και επιρροής των πολιτικών δυνάμεων, η οποία συντελείται μέσα από μια διαδικασία «ομοιογενοποίησης» των εκλογικών επιδόσεων των πολιτικών δυνάμεων και άρσης των μεσοπολεμικών δεδομένων της γεωγραφικής ανισοκατανομής της δύναμής τους.

Η επί του συγκεκριμένου ανάλυση αρχίζει από τις εκλογές του 1936, που εκλαμβάνονται ως σημείο αναφοράς και συγκρούσης με τη μεταπολεμική περίοδο, με βάση δύο κύρια χαρακτηριστικά: το διαχωρισμό αστικών και αγροτικών περιοχών και τη διαιρετική τομή της Παλαιάς και Νέας Ελλάδας.

Το σημαντικότερο ζήτημα στην ανάλυση των εκλογών του 1946 είναι ο υπολογισμός της αποχής. Η τεχνική που επιλέγει ο συγγραφέας παρουσιάζει για πρώτη φορά τεκμηριωμένες υποθέσεις για την καταγραφή της λεγόμενης «πολιτικής αποχής» και, μέσω αυτής, για τον προσδιορισμό της εκλογικής δύναμης της Αριστεράς λίγο πριν τον εμφύλιο.

Οι εκλογές του 1950, 1951, 1952, συνθέτουν μίαν ενότητα τόσο γιατί αποτελούν τις πρώτες και συνεχείς αποτυπώσεις πολιτικής επιρροής των μετεμφυλιακών δυνάμεων, όσο και γιατί σε αυτές εντοπίζονται κάποια μονιμότερα φαινόμενα στη μετέπειτα εκλογική γεωγραφία. Ξεχωριστή θέση σ' αυτά τα κεφάλαια κατέχουν: η ανάλυση της ΕΠΕΚ και των ανακατατάξεων που επέφερε στο παραδοσιακό βενιζελικό εκλογικό σώμα· η μελέτη του «Ελληνικού Συναγερμού» από την άποψη της υπέρβασης των διαιρέσεων του εθνικού διχασμού και των «μεταθέσεων» τους στις διαιρέσεις του εμφυλίου —υπέρβαση και «μεταθέσεις» που επιχειρήθηκαν ακριβώς μέσω του κόμματος του νικητή Στρατάρχη· και τέλος στις τρεις αυτές εκλογές αναλύονται οι αλλαγές που έγιναν στην μεταπολεμική Αριστερά με την εμφάνιση της ΕΔΑ και τα στοιχεία εκείνα που δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για τη δυναμική εξέλιξη της ΕΔΑ στα επόμενα χρόνια.

Οι εκλογές του 1956, 1958 και 1961, αποτελούν επίσης, μολονότι με τη μορφή χωριστών κεφαλαίων, μια ενότητα που κύριο οργανικό χαρακτηριστικό της είναι η μονοκομματική διακυβέρνηση και η σταθερότητα στις τάσεις του εκλογικού σώματος, η οποία τεκμηριώνεται παρά τη διακύμανση των εκλογικών επιδόσεων της ΕΔΑ και της ΕΡΕ. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η συσχέτιση που επιχειρεί να εγκαθιδρύσει ο συγγραφέας μεταξύ του υψηλού ποσοστού της ΕΔΑ

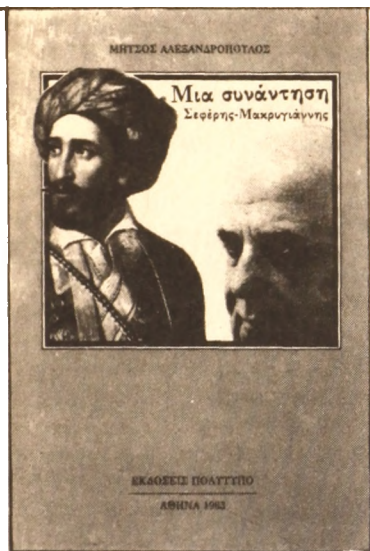
το 1958 (25%), της εκλογικής αποχής του '46 και της μετεμφυλιακής επιρροής της ΕΠΕΚ, συσχέτιση που του επιτρέπει να κάνει λόγο όχι για την «έκπληξη του 1958» αλλά για την ανασυσπείρωση μεγάλης μερίδας του εαμικού κινήματος. Από τη συσχέτιση αυτή εξάλλου, και με τη μελέτη της κοινωνικής και γεωγραφικής συγκρότησης της αριστερής ψήφου, προκύπτουν συμπεράσματα για τη διερεύνηση διαιρετικών τομών του εμφυλίου γενικότερα. Όπως γενικότερα συμπεράσματα προκύπτουν με αφορμή την ανάλυση των εκλογών του '61 —όπου και συγκεκριμένη μέθοδος υπολογισμού για τη μετατόπιση ψήφων— αφού ένα κύριο χαρακτηριστικό τους —το χάσμα αγροτικών και αστικών περιοχών— αποτέλεσε βασική σταθερά στη διαμόρφωση της εκλογικής γεωγραφίας την πρώτη μετεμφυλιακή δεκαετία.

Τέλος, στις εκλογές του 1963 και του 1964, κεντρικό σημείο ανάλυσης είναι η Ένωση Κέντρου, αφού αυτή είναι βασικός παράγων και καταλύτης στη διαδικασία ομοιογενοποίησης της ψήφου, έχοντας η ίδια επιτύχει την εξισορρόπηση της απήχησης της στα αγροτικά και τα αστικά κέντρα, τη μείωση της γεωγραφικής ανισοκατανομής στη διαμόρφωση της εκλογικής της δύναμης και την ισοβαρή κατανομή των επιδόσεων της στα κοινωνικά στρώματα των αστικών περιοχών.

Πέρα από την πλούσια βιβλιογραφία, που στο σημαντικότερο μέρος εντάσσεται οργανικά στην ανάλυση του αντικειμένου της μελέτης και δεν παρατίθεται «πληροφοριακά», ο συγγραφέας συμπληρώνει το «γραπτό» μέρος της εργασίας του με ένα πλούσιο παράρτημα, όπου με χάρτες, πίνακες και διαγράμματα παρουσιάζονται παραστατικά οι τεκμηριώσεις των υποθέσεων που διατρέχουν το βασικό κορμό της κατά εκλογή ανάλυσής του, ενώ δίνουν τη δυνατότητα στον αναγνώστη να έχει μια «οπτική» και πρωτογενώς αναγνώσιμη και χρηστική πρόσβαση στη μεταπολεμική εκλογική γεωγραφία, κατά περιοχή, μέγεθος οικισμού και πολιτική παράταξη.

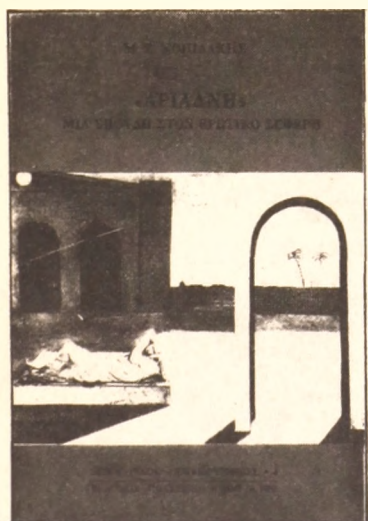
Είναι αυτονόητο, βεβαίως, ότι αυτή η εθνικής αναφοράς μελέτη των εκλογικών επιρροών μένει να συμπληρωθεί με μονογραφίες κατά ευρύτερη περιοχή ή κατά μικρότερη γεωγραφική ενότητα. Στα θετικά αυτής της πρώτης «εθνικής» μελέτης των πολιτικών δυνάμεων στη μεταπολεμική Ελλάδα, είναι ότι δίνει τις χρήσιμες εκείνες υποθέσεις και κατευθύνσεις στη μοριακότερη μονογραφική έρευνα, ενώ το γενικότερο ενδιαφέρον της για το μη «ειδήμονα» είναι φανερό και υποβοηθείται από έναν υποδειγματικό τρόπο συνδυασμού του επιστημονικού και του εύληπτου λόγου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΣΕΦΕΡΗΣ - ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Μ. Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ ΜΙΑ ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟΝ
ΕΡΩΤΙΚΟ ΣΕΦΕΡΗ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

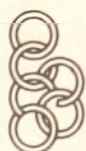
Μιλάμε την ίδια γλώσσα

Ξέρουμε ότι όταν ταξιδεύετε στο εξωτερικό για τουρισμό, για δουλειές, για σπουδές ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, ζητάτε κάτι περισσότερο από ένα απλό μέσο μεταφοράς.

Κι επειδή σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο σας προσφέρουμε όλα αυτά που θα κάνουν το ταξίδι σας πραγματικά αξέχαστο: Από πλήρως οργανωμένα ταξίδια με πληρωμή σε δραχμές, μέχρι την άνεση και την πολυτέλεια της 1ης ή διακεκριμένης θέσης με τα ιδιαίτερα γκισέ, τις ξεχωριστές αίθουσες αναμονής, τις ειδικές θέσεις και την ιδιαίτερη περιποίηση στο αεροπλάνο. Και πάντα, φυσικά, φιλική εξυπηρέτηση, απολαυστικό φαγητό στο οποίο η Ολυμπιακή έχει παράδοση, εκτεταμένο δίκτυο πτήσεων με πολλές διασυνδέσεις και υπερσύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας με την Ολυμπιακή θα αισθανθείτε άνετα και θα νιώσετε πραγματικά σαν στο σπίτι σας. Γιατί καταλαβαίνουμε και φροντίζουμε να ικανοποιούμε όλες τις απαιτήσεις και τις ανάγκες σας. Και, πάνω απ' όλα, στην Ολυμπιακή μιλάμε την ίδια γλώσσα!

Για περισσότερες πληροφορίες
σπευδείτε στα γραφεία της
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ

ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γραφεία: ΑΘΗΝΑ: Λεωφ. Συγγρού 96, Τηλ. 9616.161, 9292.251 - Όθωνος 6, Τηλ. 9292.555
Μητροπόλεως 11, Τηλ. 9292.257 - ΟΜΟΝΟΙΑ: Κοτοπούλη 3 - ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Πύργος Αθηνών
ΠΕΙΡΑΙΑΣ: Ακτή Μιαούλη 27, Τηλ. 4520.968, 9292.797/8 - ΚΗΦΙΣΙΑ: Κηφισίας 267, Τηλ. 8016.119
ΓΛΥΦΑΔΑ: Αθηνών & Αθ. Διάκου - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κομνηνών 1 & 3, Τηλ. 260.121/9 και σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας.

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

Επιτέλους, ένα βιβλίο για την ελληνική κακογουστιά (κιτς), ένα βιβλίο «περιήγηση» στον κόσμο του φτηνού γούστου όπως διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή ζωή, την ελληνική ζωή, τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς», ένα φαινόμενο «γραφικό» αλλά και επικίνδυνο. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι τὸ ωραῖον»

Μέσα στις σελίδες του θα δείτε να παρελαύνουν... η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη. Το κιτς υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα.

Ειδικά άρθρα και πάνω από 1.000 φωτογραφικά θέματα, αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα επίκαιρο, ενδιαφέρον, απολαυστικό.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραῖον»

Η παρέλαση του κιτς συνεχίζεται. Ανακαλύψτε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, χόμπι, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, προσκλητήρια, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, αθλητικό και πολιτικό Τύπο, παιδικά είδη, καρτ ποστάλ, ντίσκο, φαγάδικα, ταβέρνες, πιτσερίες, μόδα, αυτοκίνητα, μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά κιτς υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... Το κιτς υπάρχει παντού και παραμένει... **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραῖον»

Για το κιτς σε όλες του τις μορφές γράφουν οι:

Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μ. Γιουρπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδης, Μ. Μποστάντζογλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας.

Προλογίζει η υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών Μελίνα Μερκούρη.

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»

Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση προέρχεται από την ιδιωματική φράση kitschen που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιήθηκε για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΕΚΔΟΣΗ:

«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21
Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραῖον»

Με φωτογραφικό υλικό που βασίζεται σε ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από αρχειακό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραῖον»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ΑΝΤΙ»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ.

Ωραίο βιβλίο!

